

Finantsinspeksioon

**Finantsinspeksiooni soovituslik juhend
„Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi
rahastamise tõkestamiseks“**

Soovituslik juhend on kehtestatud Finantsinspeksiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 ja
muudetud Finantsinspeksiooni juhatuse XX.XX.2023. a otsusega nr XXX

SISUKORD

1.	Finantsinspeksiooni pädevus	6
2.	Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted ja -mõisted	6
2.1.	Eesmärk	6
2.2.	Kohaldamisala	6
2.3.	Aluspõhimõtted ja -mõisted	7
3.	Organisatsiooni ülesehitus ja riskide juhtimine	9
3.1.	Üldpõhimõtetest	9
3.2.	Riskihinnang	11
3.3.	Riskiisu	13
3.4.	Juhatuse tegevus	17
3.5.	Vastutava juhatuse liikme määramine ja tema ülesanded ning roll	19
3.6.	Nõukogu tegevus	20
3.7.	Organisatsiooni ülesehitamine nn kolme kaitseliini põhimõttel	21
3.7.1.	Üldpõhimõtetest	21
3.7.2.	I kaitseliin	23
3.7.3.	II kaitseliin, sealhulgas kontaktisiku funktsioon	24
3.7.4.	III kaitseliin	33
3.8.	Talitluspidevus ning operatsiooni- ja reputatsiooniriski juhtumid	34
3.9.	Koolitus	35
3.10.	Protseduurireeglite kehtestamine ja neile esitatavad nõuded	35
3.11.	Riskide juhtimine ja meetmed kontsernis	37
4.	Hoolsusmeetmed kliendi või kolmanda isiku suhtes	41
4.1.	Üldpõhimõtetest	41
4.2.	Riskipõhine lähenemine hoolsusmeetmete kohaldamisel	45
4.3.	Hoolsusmeetmed ärisuhte loomisel	48
4.3.1.	Füüsilise isiku ja esindaja isikusamasuse tuvastamine	49
4.3.2.	Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine	56
4.3.3.	Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine	59
4.3.4.	Riikliku taustaga isiku tuvastamine	63
4.3.5.	Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine	67
4.3.6.	Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamine	68
4.4.	Hoolsusmeetmed ärisuhte kestel	72
4.4.1.	Andmete uuendamine	72
4.4.2.	Ärisuhte seire	73
4.4.3.	Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine	78
4.5.	Lihtsustatud hoolsusmeetmed	80
4.6.	Tugevdatud hoolsusmeetmed	81

Finantsinspeksioon

4.7.	Hoolsusmeetmete erijuhud	82
4.7.1.	Elukindlustusseltside hoolsusmeetmed	82
4.7.2.	Krediidiandjate ja -vahendajate hoolsusmeetmed	84
4.7.3.	Fondivalitsejate hoolsusmeetmed	84
4.8.	Teise isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed	85
4.8.1.	Tegevuse edasiandmine	85
4.8.2.	Tuginemine kolmandale isikule	87
4.8.3.	Lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmete kohaldamata jätmise korrespondentsuhetes	88
4.9.	Suhted teiste krediidi- või finantseerimisasutustega ning variatsioonidega	89
4.10.	Tehingud suure riskiga kolmandas riigis tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikutega, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga riikidega	91
5.	Andmete registreerimine ja säilitamine	92
6.	Ärisuhte loomisest ja tehingu tegemisest keeldumine ning ärisuhte (erakorraline) lõpetamine	94
6.1.	Ärisuhte loomisest või tehingu tegemisest keeldumine	94
6.2.	Tehingu edasilükkamine	95
6.3.	Ärisuhte (erakorraline) lõpetamine	96
7.	Rahapesu Andmepädevuse täidetav teatamiskohustus	97
8.	Maksjaga ja saajaga seotud informatsiooni edastamine	99
9.	Hoolsusmeetmete uuesti kohaldamise kohustus	100
10.	Juhendi rakendamine	100
	Lisa 1 – Rahapesu faasid, tüpoloogiad ja riskiindikaatorid	
	Lisa 2 – Terrorismi rahastamise faasid ja riskiindikaatorid	
1.	Finantsinspeksiooni pädevus	44
2.	Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted ja mõisted	44
2.1.	Eesmärk	44
2.2.	Kohaldamisala	44
2.3.	Aluspõhimõtted ja mõisted	55
3.	Organisatsiooni ülesehitus ja riskide juhtimine	77
3.1.	Üldpõhimõtetest	77
3.2.	Riskiisu määratlemine	88
3.3.	Riskihinnang	129
3.4.	Juhatusetegevus	1211
3.5.	Organisatsiooni ülessehitamine nn kolme kaitseliini põhimõttel	1512
3.5.1.	Üldpõhimõtetest	1512
3.5.2.	I kaitseliin	1714
3.5.3.	II kaitseliin, sh kontaktisiku funktsioon	1714
3.5.4.	III kaitseliin	2417
3.6.	Talitluspädevus ning operatsiooni- ja reputatsiooniriski juhtumid	2518

3.7.	Koolitus	2519
3.8.	Protseduurireeglite kehtestamine ja neile esitatavad nõuded	2619
3.9.	Riskide juhtimine ja meetmed kontsernis	2821
4.	Hoolsusmeetmed kliendi või kolmanda isiku suhtes	3123
4.1.	Üldpõhimõtetest	3123
4.2.	Riskipõhine lähenemine hoolsusmeetmete kohaldamisel	3526
4.3.	Hoolsusmeetmed ärisuhte loomisel	3829
4.3.1.	Füüsilise isiku, esindaja ja seltsingu isikusamasuse tuvastamine	3829
4.3.2.	Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine	4435
4.3.3.	Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine	4838
4.3.4.	Riikliku taustaga isiku tuvastamine	5141
4.3.5.	Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine	5445
4.3.6.	Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamine	5445
4.4.	Hoolsusmeetmed ärisuhte kestel	5849
4.4.1.	Andmete uuendamine	5949
4.4.2.	Ärisuhte pidev seire	5950
4.4.3.	Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine	6455
4.5.	Lihtsustatud hoolsusmeetmed	6556
4.6.	Tugevdatud hoolsusmeetmed	6758
4.7.	Hoolsusmeetmete erijuhud	6859
4.7.1.	Elukindlustusseltside hoolsusmeetmed	6859
4.7.2.	Krediidiandjate ja vahendajate hoolsusmeetmed	6960
4.7.3.	Fondivalitsejate hoolsusmeetmed	7061
4.8.	Teise isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed	7061
4.8.1.	Tegevuse edasiandmine	7061
4.8.2.	Tuginemine kolmandale isikule	7263
4.8.3.	Lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmete kohaldamata jätmise	7364
4.9.	Suhted teiste krediidi- või finantseerimisasutustega ning variasutustega	7364
4.10.	Tehingud suure riskiga kolmandas riigis tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikutega, sh FATF-i kõrge riskiga või koostööd mittetegevate riikidega	7566
5.	Andmete säilitamine	7667
6.	Ärisuhte ja tehingute tegemisest keeldumine ning ärisuhte (erakorraline) ülesütlemine	7869
6.1.	Ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingust keeldumine	7869
6.2.	Ärisuhte raames tehtavast tehingust keeldumine	7970
6.3.	Ärisuhte (erakorraline) ülesütlemine	7971
7.	Rahapesu Andmebüroole täidetav teatamiskohustus	8072
8.	Maksjaga ja saajaga seotud informatsiooni edastamine	8273
9.	Hoolsusmeetmete uuesti kohaldamise kohustus	8274

10. — Juhendi rakendamine 8374

Lisa 1 — Rahapesuga seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid

Lisa 2 — Terrorismi rahastamisega seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid

1. Finantsinspeksiooni pädevus

- 1.1. Finantsinspeksiooni seaduse (edaspidi *FIS*) § 3 kohaselt teostab Finantsinspeksioon riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusväarsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti Vabariigi (edaspidi *Eesti*) rahasüsteemi stabiilsust.
- 1.2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse¹ (edaspidi *RahaPTS*) § 64 lõike 2 kohaselt teostab Finantsinspeksioon järelevalvet RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle nende krediidasutuste ning finantseerimisasutuste poolt, kelle üle ta teeb järelevalvet FIS-i alusel ja koosõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Finantsinspeksioon teeb järelevalvet FIS-is sätestatud korras, arvestades RahaPTS-is sätestatud erisusi.
- 1.3. FIS § 57 lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus välja anda soovitusliku iseloomuga juhendeid finantssektori tegevust reguleerivate õigusaktide selgitamiseks või finantsjärelevalve subjektide suunamiseks.

2. Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted ja -mõisted

2.1. Eesmärk

- 2.1.1. Käesoleva soovitusliku juhendi (edaspidi juhend) –eesmärk on aidata kaasa kohustatud isikute² rahapesu ja terrorismi rahastamisele vastupanu osutamise võimekuse suurendamisele, lõppeesmärgiga tõkestada Eesti rahandussüsteemi ning majandusruumi kasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks ning seeläbi suurendada ettevõtluskeskkonna usaldusväarsust ja läbipaistvust.
- 2.1.2. ~~Käesolev soovituslik juhend (edaspidi juhend)~~ selgitab kohustatud isikutele RahaPTS-is ja ning sellega vahetult seotud õigustloovates aktides³ sätestatud nõuete sisu ning täitmist, teenuse osutamisega kaasnevatest riskidest arusaamist. ~~S~~–samuti suunab kohustatud isikuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riskide juhtimiseks vajaliku ~~eesmärgil kohaldatava~~ organisatsioonilise lahendi ülesehitamisel ning toimimisel.
- 2.1.3. Juhendi kehtestamisega ja selle rakendamisega kohustatud isikute poolt vähendatakse Eesti finantssektori kuritegelikul eesmärgil ärakasutamise tõenäosust, vähendatakse süsteemseid riske ning suurendatakse finantssektori stabiilsust, usaldusväarsust ning läbipaistvust.

2.2. Kohaldamisala

- 2.2.1. Juhend on suunatud Eestis teenuseid pakkuvatele krediidi- ja finantseerimisasutustele, kes on kohustatud isikud RahaPTS-is sätestatud nõuete täitmisele osas ning ~~kes~~ kuuluvad Finantsinspeksiooni järelevalve alla⁴ (edaspidi *kohustatud isik*). Nendeks isikuteks on:

¹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus. – [RT I, 10.02.2023, 30RT I, 17.11.2017, 2 ... RT I, 17.11.2017, 38](#).

² Kohustatud isiku mõiste sisustamise osas vt käesoleva juhendi punkt 2.2.1.

³ RahaPTS-iga vahetult seonduvad õigustloovad aktid käesoleva juhendi tähenduses on Euroopa Liidu direktiivid ja määrused, mis on üle võetud Eesti õigusesse RahaPTS-iga, kuid samuti Financial Action Task Force'i (eesti k *Rahapesu töökond*; edaspidi *FATF*) soovitusel ja muud juhendid, mis on olnud aluseks Euroopa Liidu vastavasisuliste direktiivide ja määruste kehtestamisel (edaspidi *RahaPTS-iga vahetult seonduvad õigustloovad aktid*).

⁴ Finantsinspeksiooni järelevalvesubjektid määratleb FIS.

Finantsinspeksioon

2.2.1.1. krediidasutused⁵;

2.2.1.2. makseasutused⁶;

2.2.1.3. e-raha asutused⁷;

2.2.1.4. kindlustusandjad⁸;

2.2.1.5. kindlustusmaaklerid⁹;

2.2.1.6. fondivalitsejad ja aktsiaseltsina asutatud investeerimisfondid¹⁰;

2.2.1.7. investeerimisühingud¹¹;

2.2.1.8. krediidiandjad ja kredidivahendajad¹²;

2.2.1.9. punktides 2.2.1.1 kuni 2.2.1.8 sätestatud teenust pakkuvate välisriigi krediidi- ja finantseerimisasutuste Eestis asuvad filiaalid¹³;

2.2.1.10. väärtpaberite keskodepositoorium¹⁴.

2.2.2. Finantsinspeksioon võib käesolevale juhendile ~~võib~~ Finantsinspeksioon kehtestada lisasid, mille eesmärgiks on anda sektoripõhiseid juhendeid kohustatud isikutele ~~nende~~ teenuse osutamiseks kaasnevate riskide tuvastamisel. Finantsinspeksioon võib juhendi tehnilise iseloomuga lisasid, v.a käesolevas punktis nimetatud sektoripõhised juhendid, muuta või täiendada, kaasamata selleks turuosalisi või teisi eksperte.

~~2.2.3. Käesolev juhend kehtestatakse koos Finantsinspeksiooni vastavasisulise poliitikadokumendiga.~~

2.3. Aluspõhimõtted ja -mõisted

2.3.1. Käesolevas juhendis kasutatud mõisted on defineeritud RahaPTS-i 1. peatüki 2. jaos, Euroopa

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013 krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT L 176, 27.06.2013, lk 1–337) artikli 4 lõike 1 punkti 1 tähenduses.

⁶ Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (edaspidi *MERAS*) tähenduses, välja arvatud makse algatamise ja kontoteabe teenuse pakkuja. Kuigi RahaPTS määratleb kohustatud isikuna makseteenuse pakkujad, kuuluvad Finantsinspeksiooni järelevalve alla makseteenuse pakkujatest vaid tegevusluba omavad makseasutused.

⁷ *MERAS*-e tähenduses.

⁸ Kindlustustegevuse seaduse (edaspidi *KindlITS*) tähenduses ning seda ulatuses, milles kindlustusandja pakub elukindlustusega seotud teenuseid, välja arvatud kogumispensionide seaduse (edaspidi *KoPS*) tähenduses kohustusliku kogumispensionikindlustuslepingutega seotud teenuseid.

⁹ *KindlITS* tähenduses ning seda ulatuses, milles kindlustusmaakler tegeleb elukindlustuse turustamisega või pakub muid investeerimisega seotud teenuseid.

¹⁰ Investeerimisfondide seaduse tähenduses ning seda ulatuses, milles nad ei tegutse *KoPS*-i tähenduses kohustusliku pensionifondi valitsemisel.

¹¹ Väärtpaberituruse seaduse tähenduses.

¹² Krediidiandjate ja -vahendajate seaduse tähenduses.

¹³ Inglise keel – *establishment*.

¹⁴ Väärtpaberite keskodepositoorium on kohustatud isik olukordades, kus viimane korraldab väärtpaberikontode avamist ja osutab registritoimingutega seotud teenuseid ilma kontohalduri vahendusega. Väärtpaberite keskodepositoorium RahaPTS-i ja käesoleva juhendi mõttes ei ole finantseerimisasutus, kuid siiski kohalduvad temale klientide teenindamisel asjakohased finantseerimisasutustele sätestatud nõuded ja erandid. Üheks selliseks erandiks on ka RahaPTS § 27 lõikes 1 sätestatud võimalus avada väärtpaberite keskodepositooriumil konto, sealhulgas väärtpaberikonto enne hooldusmeetmete kohaldamist, kui kliendi poolt ega tema nimel ei ole võimalik teha kontol oleva varaga tehinguid kuni § 20 lg 1 punktides 1–3 sätestatud hooldusmeetmete täieliku kohaldamiseni, kusjuures hooldusmeetmete kohaldamine peab toimuma esimesel mõistlikul võimalusel.

Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/849¹⁵ (edaspidi – AMLD 4) I peatüki 1. jaos, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/843¹⁶ (edaspidi – AMLD 5), Financial Action Task Force (edaspidi – FATF-i 2012. aasta soovitus¹⁷ ja 2013. aasta metodoloogia¹⁸ sõnastikus või Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (edaspidi EBA) asutuste¹⁹ suunistes ja muudes juhendmaterjalides. Juhatuse puudumisel kohaldatakse juhatuses kaivat „kõrgema juhtkonna“ või „filiaali juhi“ suhtes.

2.3.2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise all on ~~käesoleva~~ juhendi mõttes peetud silmas kõiki tegevusi, mida FATF eeldab FATF liikmesriikidelt ja kohustatud isikutelt ennetavate ~~ehk preventiivsete~~ meetmete kohaldamisel, sealhulgas nii korruptsiooni tõkestamist kui ka massihävitusrelvade leviku tõkestamist²⁰.

2.3.3. ~~J~~~~käesoleva~~ juhendi kohaldamisel tuleb arvestada kehtivatest õigusaktidest, rahvusvahelisest praktikast ning RahaPTS-iga vahetult seotud ~~õigust~~ õigusaktidest, teistest Finantsinspeksiooni soovituslikest juhenditest ning ~~Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse~~ EBA suunistest ja muudest juhendmaterjalidest²¹ tulenevaid nõudeid²².

2.3.4. Õigusaktidest tulenevate ~~kohustuslike imperatiivsete~~ nõuete korral tuleb lähtuda õigusaktides sätestatud. Kui juhend on i-vastuolus korral õigusaktidega, siis tuleb lähtuda RahaPTS-i ja sellega vahetult seotud õigusaktide mõttest ning sisust. Inglisekeelsete RahaPTS-iga vahetult seotud õigusaktide/allikate materjalide korral tuleb lähtuda nende originaalsõnastusest ning mõttest.

2.3.5. Juhendi täitmisel tuleb lähtuda proportsionaalsuse ja riskipõhise lähenemise põhimõttest (järgnev on mitteamendav loetelu ning ~~on~~ edaspidi nimetatud kokkuvõtvalt ka kui riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevad riskid). See tähendab, et kohustatud isik arvestab erinevate nõuete täitmisel enda tegevuse, ärimudeli ja äristrateegiaga kaasnevate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega ning sätestatud riskiisuga. Eelnev on üldistatuna arvestamine kohustatud isiku suuruse ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadiga, ulatusega, keerukuse astmega ning:

2.3.5.1. pakutavate toodete ja teenuste ning nende mahutude ja keerukusega seotud kaasnevate riskidega, sealhulgas erinevates jurisdiktsioonides;

2.3.5.2. tooteid ja teenuseid tarbivate klientide riskidega ning kliendiportfelli struktuuriga;

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20. mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>. (19.11.2018 21.07.2023)

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/843, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>. (21.07.2023)

¹⁷ The FATF Recommendations (2012) (uuendatud viimati 2023. a veebruaris). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>. (04.11.2018 21.07.2023)

¹⁸ The FATF Methodology for assessing compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems (2013) (uuendatud viimati 2021. a oktoobris). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fatf-methodology.html>. (19.11.2018 21.07.2023)

¹⁹ Inglisekeelne – ESA ehk Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA), Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) ja Euroopa Kindlustus- ja Pensionijärelevalve (EIOPA).

²⁰ Inglisekeelne – Financing of proliferation. Täiendavaid selgitusi massihävitusrelvade leviku rahastamise kohta vt FATF-i soovitus 7, kusjuures massihävitusrelvade leviku tõkestamise puhul peetakse eelkõige silmas tuuma-, keemia- või biorelvade või nimetatud relvade valmistamiseks mõeldud muude materjalide valmistamist, omandamist, arendamist, eksportimist, ümberlaadimist, vahendamist, vedamist, ladustamist või kasutamist.

²¹ Sealhulgas üldistest finantsasutuste organisatsiooni ja tegevust puudutavatest juhendmaterjalidest.

²² Kuna vastavad dokumendid (nt EBA suunistes) ja nendes sisalduvad nõuded on pidevas muutumises, tuleb juhendi kohaldamisel alati arvestada ajakohasemaid dokumente ja nõudeid, mis võivad konkreetsel ajahetkel erineva käesolevas juhendi redaktsioonis toodud.

2.3.5.3. müügikanalite riskidega, ~~sealhulgas~~ edasiandmisest kaasnevate riskidega;

2.3.5.4. riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduva riskiga, ~~sealhulgas~~ kohalolek teistes riikides või distantsilt piiriülestele klientidele teenuse osutamine.

Kohustatud isik paneb eeltoodu järelevalveasutuste²³, õiguskaits~~asutuste~~~~organite~~²⁴ ja riigi poolt välja toodud Eestit ohustavate²⁵ ning Euroopa Liidu asutuste ~~poolt~~²⁶ tuvastatud Euroopa Liidu riskide konteksti²⁷, arvestades ~~käseejuures~~ kohustatud isiku suurust ~~kogu~~ turu ~~kontekstis~~. Kontserni puhul tuleb arvestada ka teises riigis kaasnevate riskidega ning samuti isiku suurusega ~~selles~~ teise riigi finantssektoris. Seejuures, mida suurem on kohustatud isik, mida suuremad on tema tegevusest tulenevad riskid ~~kaasnevad tema tegevusega~~ jne, seda sagedamini tihedamini tuleb kohaldada käesolevas juhendis kirjeldatud meetmeid ~~võtta~~ või seda ulatuslikumad peavad ~~võetavad~~ meetmedneed olema.

2.3.6. Juhendi kohaldamisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, tõlgendades juhendi vajadusel erinevaid juhendi punkte koosmõjus ning arvestades ~~käesoleva~~ juhendi eesmärki. Samuti tuleb toimida heas usus ja kooskõlas kohustatud isikult oodatava hoolsusega.

2.3.7. Juhendilei osas kehtib „täidan või selgitan“ põhimõte, mis tähendab, et kohustatud isik ~~le kohaselt järelevalvesubjekt~~ peab vajadusel suutma põhjendada mada, miks ta juhendi mõnda juhendi punkti ei rakenda või teeb seda osaliselt.

2.3.8. Rahapesu ja terrorismi rahastamisele riskide ~~kohaseks~~ tuvastamiseks ja juhtimiseks võib teatud konkreetsetel asjaoludel olla vajalik kohaldada juhendist erinevaid või täiendavaid meetmeid, mistõttu ei saa kohustatud isik põhjendada istada õigusaktide täit~~mata~~ jätmist vaid pelgalt asjaoluga, et ta isik järgis sõna-sõnalt käesolevas juhendis toodut kehtestatud põhimõtteid.

2.3.9. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist reguleerivate õigusaktide ja juhendi rakendamisega seotud küsimuste korral ei taanda ~~k~~ kohustatud isik ~~ei taanda~~ end ~~nast~~ suhtluses kliendiga. Kohustatud isik peab temale vajadusel rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist reguleerivate õigusaktide ja juhendi rakendamisega seotud küsimustest ning kliendile selgitama ~~vajadusel selliste~~ nõuete vajalikkust avalikes huvides. Selleks loob kohustatud isik ~~Kohustatud isik ehitab vajadusel selleks oma~~ klienditeenindamise lahendid üles selliselt, et õigusaktidest ja ~~käesolevast~~ juhendist tulenevad nõuded on võimalikult hästi lahenditesse sisse ehitatud ~~integreeritud~~ klienditeenindamise lahenditesse, tagades selliselt võimalikult sujuva klienditeenindamise lahendi, samas täites õigusaktidest ja ~~käesolevast~~ juhendist tulenevaid kohustusi.

3. Organisatsiooni ülesehitus ja riskide juhtimine

3.1. Üldpõhimõtetest

3.1.1. Kohustatud isiku organisatsiooniline ülesehitus peab võimaldama efektiivselt tõkestada rahapesu ja terrorismi rahastamist.

²³ Näiteks Finantsinspeksiooni ning Rahapesu Andmebüroo võimalikud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihinnangud, Rahapesu Andmebüroo aastaraamat, tüpoloogiateated jmt.

²⁴ ~~Sh rahapesu andmebüroode.~~

²⁵ Näiteks Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang ehk *National Risk Assessment (NRA)*.

²⁶ Näiteks Euroopa Komisjoni riskihinnang ehk *Supranational Risk Assessment (SNRA)*. ~~Näiteks nn *Supranational risk assessment (SNRA)*.~~

²⁷ ~~Arvestades, et nimetatud riskihinnangud ja dokumendid on pidevas muutumises, ei ole Finantsinspeksioon konkreetsetele dokumentidele käesolevas juhendis viidanud. Küll juhib tähelepanu, et nimetatud hinnangud ja dokumendid võivad sisalduda juhendites, aastaraamatutes jms dokumentides.~~

3.1.2. Rahapesu tõkestamine ning terrorismi rahastamise tõkestamine on iseseisvad riskijuhtimisvaldkonnad. Nende riskide juhtimine peab olema osa kohustatud isiku organisatsiooni üldisest juhtimisest ja riskijuhtimissüsteemist.

~~3.1.1.~~3.1.3. Kohustatud isiku juhatus on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise kultuuri kandja. Juhatus, tagades, et kohustatud isiku juhid ja töötajad tegutsevad keskkonnas, kus ollakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest ja nendega kaasnevatest kohustustest täielikult teadlikud ning kohustatud isiku otsustusprotsessides arvestatakse vastavate riskikaalutlustega arvestatakse sobival määral kohustatud isiku otsustusprotsessides. -

3.1.4. Kohustatud isiku riskijuhtimise lahend peab vastama proportsionaalsuse põhimõttele ehk kohustatud isiku organisatsiooni suurusele, ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevale riskidele. Eesmärk, on võimaldades efektiivselt saavutada regulatsioonide tulemuslikkus regulatiivsete nõuete eesmärke ning eelkõige tõkestada Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi kaitseasutamist rahapesu ning terrorismi rahastamise vastu, tagades seeläbi ettevõtluskeskkonna usaldusväärsuse.

3.1.5. Kohustatud isiku juhatus vastutab kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise strateegia heakskiitmise ja rakendamise järelevalve eest. Selleks peavad olema piisavad teadmised, oskused ja kogemused, et mõista kohustatud isiku tegevuse ning ärimudeliga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, sealhulgas teadmised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud Eesti õiguslikust raamistikust.

3.1.6. RahaPTS-is sätestatud kohustuste täitmiseks peab kohustatud isik hindama:

- i. tegevuse olemusest ja keerukusastmest tulenevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (kogu tegevuse riskihindamine);
- ii. ärisuhete sõlmimisest või juhutehingute tegemisest tulenevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (üksikud riskihindamised).

3.1.7. Iga riskihindamine peab koosnema kahest eraldi, kuid seotud etapist:

- i. rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite ehk muutujate, mis eraldi või koos võivad suurendada või vähendada rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, tuvastamine;
- ii. rahapesu ja terrorismi rahastamise riski hindamine.

3.1.8. Kohustatud isik peab riskide hindamisel leidma tasakaalu finantskaasatuse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavate riskide ja nende juhtimise vahel, et vältida isikute põhjendamatu jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja teenustele kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riski tõttu.²⁸ Sellel eesmärgil võib kohustatud isik muu hulgas:

- i. kohandada kontrolli²⁹ taset ja intensiivsust vastavalt kliendist tulenevale rahapesu ja terrorismi riskile;

²⁸ Riskide põhjendamatu vältimine ehk inglise keeles *de-risking* (EBA suunistes kasutatud ka „riskide vähendamine“). Vt muu hulgas EBA 31.03.2023 „Suunistes rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse XX.XX otsuse nr XXX alusel, kohaldatavad alates 03.11.2023. Arvutivõrgus: XXX

²⁹ Näiteks ärisuhete seire.

ii. pakkuda kliendile põhilisi finantstooteid ja –teenuseid³⁰, et õiguspäraselt piirata võimalust kasutada kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga tooteid ja teenuseid ning tuvastada lihtsamalt ebatavalisi tehinguid ja tehingumustreid, sealhulgas toodete ja teenuste mittesihotstarbelist kasutust. Sellised piirangud peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ja mitte takistama kliendi juurdepääsu finantstoodetele ja -teenustele ebamõistlikult;

iii. kaaluda muid kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski leevendamise võimalusi ja meetmeid enne ärisuhte loomisest keeldumist, ärisuhte lõpetamist või tehingust keeldumist, vältimaks isikute põhjendamatu jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja -teenustele.

3.1.2.3.1.9. Iga RahaPTS-i ja käesoleva juhendi rakendamise otseselt seotud juht ja töötaja peab omama kutseoskust ehk teadmisi, oskuseid ja kogemusi, mis võimaldab tal igakülgset ning oodatavapiisava täpsusega täita vastavalt tema ülesande ulatusele õigusaktides ja juhendis sätestatud. Lisaks ning ta peab ta olema läbinud selleks vastava koolituse või olema muul viisil saanud selleks kohustatud isiku poolt juhised instrueeritud.

3.2. Riskihinnang

3.2.1. Kohustatud isik koostab ja uuendab regulaarselt riskihinnangut, et tuvastada, hinnata ning analüüsida tema tegevusega kaasnevaid rahapesu ja eraldi terrorismi rahastamise riske (oluline on nende kahe riski eristamine ja nende selge eraldi hindamine). See tähendab, et kohustatud isik peab tuvastama ja selgelt defineerima, milliseid tooteid ja teenuseid kasutades ning mil viisil on võimalik teda ära kasutada rahapesuks või terrorismi rahastamiseks (st milline on risk/oht). See hõlmab ka strateegilisi analüüse saamaks aru, millised on organisatsiooni kitsaskohad (st milline on haavatavus)³¹.

3.2.2. Riskihinnangu sisu ja selle põhjalikkus ning uuendamise regulaarsus sõltub kohustatud isiku suurusest, tema tegevuse ja teenuste laadist, ulatusest, keerukusest ning kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.

3.2.3. Riskihinnangu uuendamise regulaarsuse üle otsustamisel arvestatakse riikliku riskihinnangu tulemusi. Muu hulgas tuleb riskihinnang üle vaadata, kui kohustatud isik otsustab muuta osutatavaid teenuseid ja pakutavaid tooteid, kasutada uusi või uuendatud müügikanaleid, pakkuda tooteid või teenuseid uutele turgudele või geograafilistes asukohtades või muuta oma riskiisu rohkemate riskide võtmiseks.

3.2.4. Kohustatud isik peab olema valmis põhjendama enda riskide käsitlemist, sealhulgas riskide võtmise ja neist keeldumise aluseid pädevale järelevalveasutusele.

3.2.5. Riskihinnangu dokument peab sisaldama vähemalt järgnevat:

3.2.5.1. Esmalt tuvastab kohustatud isik oma tegevusega kaasnevad riskid/ohud. Samuti lähitulevikus tekkida võivad, st ettenähtavad riskid/ohud, ning hindab ja analüüsib nende suurust ning mõju. Riskid/ohud tuvastatakse, hinnatakse ja analüüsitakse riskihinnangu läbiviimise seisuga ning

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta (edaspidi Maksekonto direktiiv) kohaselt, mis on Eesti õigusesse üle võetud võlaõigusseadusega (edaspidi VÕS, 40. peatükk 2. jagu) on krediidiasutused kohustatud tarbijatega sõlmima lepingud põhimakseteenuste pakkumiseks. RahaPTS § 35 lg 1 punkti 6 kohaselt loetakse rahapesu ja terrorismi rahastamise riske vähendavaks asjaoluks maksekontoga seotud põhimakseteenuseid. Põhimakseteenuste osutamisest võib ärisuhte loomisel ja kestel keelduda rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise kaalutlustel õigusaktides (ennekõike VÕS, RahaPTS § 42 lõige 1, Maksekonto direktiiv) piiritletud juhtudel ja tingimustel, arvestades ka Finantsinspeksiooni suuniseid põhimakseteenuste kättesaadavuse tagamisel.

³¹ Näiteks, kust ja kuidas tulevad kliendid. Samuti kust ja kuidas on tulnud kliendid, kellega on ärisuhted erakorraliselt (käesoleva juhendi punkti 6.3 mõttes) üles öeldud või kellega on ärisuhte loomisest keeldutud, sest klient ei esita hooldusmeetmeteks andmeid või esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (käesoleva juhendi punkti 6.1 mõttes) jne.

arvestades olukorda, kui kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses. Kohustatud isik tuvastab, hindab ja analüüsib vähemalt järgmisi riskikategooriaid:

- i. klientidega, st nii konkreetse kliendiga kui ka kliendikategooriatega, seonduv risk;
- ii. toodete, teenuste või tehingutega, sealhulgas uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega³², seonduv risk;
- iii. kohustatud isiku ja klientide vaheliste suhtlus- või vahenduskanalitega³³ või toodete, teenuste või tehingute edastamis- ja müügikanalitega, sealhulgas selliste uute ja/või tulevikus pakutavate kanalitega³⁴ (edaspidi ka kui *turustuskanalid*), seonduv risk;
- iv. riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduv risk.

3.2.5.2. Kohustatud isik määrab kindlaks väiksema ning suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga valdkonnad, riskiisu ja riskijuhtimise mudeli (kompensatsioonimehhanismid) tema tegevusega kaasnevate riskide/ohtude maandamiseks ning selgitab välja jääkriski ja selle suuruse ning mõju, mis avaldub kohustatud isikule pärast kompensatsioonimehhanismide rakendamist. Kompensatsioonimehhanismide puhul võetakse arvesse tegevusega kaasnevat maksimaalse riski/ohu suurust, st olukorda, kus kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses, v.a juhendi punktis 3.4.3.4. nimetatud juhul. Kompensatsioonimehhanismideks on eelkõige vastava organisatsioonilise lahendi loomine võetavate riskide maandamiseks, kuid muu hulgas ka kapitali või muude likviidsete vahendite abil rakendatavad meetmed jms.

3.2.5.3. Kohustatud isik hangib rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskide tuvastamiseks teavet mitmest eri allikast, mis võivad olla kättesaadavad eraldi või mitme allika teavet ühendavate kättesaadavate vahendite või andmebaaside kaudu. Riskide hindamisel peab kohustatud isik arvestama muu hulgas Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnanguid Euroopa Komisjoni suure riskiga kolmandate riikide loetelu, Rahapesu Andmebüroolt, valitsus- ja pädevatelt järelevalveasutustelt pärinevat teavet ning esialgsete hoolsusmeetmete protsessis ja pideva ärisuhte seire käigus kogutud teavet.

3.2.5.4. Riskihinnang peab hõlmama kogu äritegevust ja algset kliendi suhtes rakendatavat hoolsusmeetmete taset, mida kohustatud isik kohaldab konkreetsetes olukordades ning konkreetset liiki klientidele, toodetele, teenustele ja edastamiskanalitele. Individuaalsed riskihinnangud annavad teavet, kuid ei asenda kogu äritegevust hõlmavat riskihinnangut.

3.2.6. Kohustatud isik määrab riskihinnangu alusel ka olukorrad ja tingimused, millal ta võib majandustegevuses kohaldada tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmeid ning milles seisneb tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmete sisu ja olemus.

3.2.7. Kui kohustatud isik on emaettevõttena osa suuremast finantsteenuste osutamise kontsernist, peab riskihinnangu dokument, sealhulgas tema tegevust mõjutavad riskid/ohud ning kompensatsioonimehhanismid kajastama kogu kontserniga³⁵ (sealhulgas olemasolul filiaali(de)ga) kaasnevaid asjaolusid. Ja vastupidi, kui kohustatud isik on nn tütarettevõttena osa kontsernist, peab riskihinnangu dokument arvestama ka kontserni vastavate dokumentidega.

³² Uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski võib hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

³³ Arvesse tuleb võtta nii infotehnoloogilisi kui ka füüsilist kontakti nõudvaid kanaleid.

³⁴ Uute ja/või tulevikus pakutavate suhtlus- või vahenduskanalitega või toodete, teenuste või tehingute edastamiskanalitega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski tuleb hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

³⁵ Kontsern käesoleva punkti mõttes on piiratud vaid finantsteenuseid osutavate ettevõtetega.

3.2.8. Juhul, kui kohustatud isikul puuduvad kontserniettevõtted teistes riikides, kuid ta on riskiisu dokumendis või muul viisil seadnud eesmärgiks teatud riikidest või piirkondadest pärit³⁶ kliente teenindada (sealhulgas piiriülese teenuse osutamine ning kontsentreerumine teatud kliendigruppide teenindamisele³⁷), peab riskihinnangu dokument kajastama ka nende riikide või territooriumidega kaasnevaid punktis 3.2.5.1. nimetatud riske.

3.2.9. Riskihinnangu dokumendis määratletakse riskijuhtimise meetmed, mille abil tuvastatakse mõistliku aja jooksul olulised muutused kohustatud isiku tegevusega kaasnevates riskides.

3.2.10. Riskihinnangu koostamisel ja uuendamisel tuleb kohustatud isikul arvestada muu hulgas asjakohaste EBA suuniste (sh EBA riskitegurite suunistega³⁸) ja hinnangutega.

3.2.11. Riskihinnangu dokumendi kehtestab ja kinnitab kirjalikus vormis enda otsusega kohustatud isiku juhatus.

3.2.3.3. Riskiisu määratlemine

~~3.2.1.3.3.1.~~ Kohustatud isik koostab ja uuendab regulaarselt riskiisu³⁹ dokumenti. Riskiisu dokumendis käsitletakse riskide tasemeid ja tüüpe, mis on seotud eelkõige tavapärasemast kõrgema ohuga, et klient võib teostada tavapärasest tegevusest hõlbivaid tehinguid⁴⁰, sealhulgas ebaharilikke ja mõistlikule majanduslikule tegevusele mitte viitavaid tehinguid ningja toiminguid. Selline hinnang hõlbivusele tugineb kohustatud isiku kohasel kutseoskusel. Riskid tuleb tuvastada, hinnata ja analüüsida nii ärisuhtes olevate isikute kui ka juhuti tehtavas tehingus osalevate isikute puhul.

~~3.2.2.3.3.2.~~ Riskiisu dokumendis määratletakse riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida kohustatud isik on valmis oma majandustegevuse ja strateegiliste eesmärkide elluviimise nimel (kooskõlas oma äriplaaniga) võtma ning mida ta kohustatud isik on võimeline võtma arvestades kapitali, riskijuhtimise ja -kontrolli võimet ning regulatiivseid piiranguid arvestades võtma.

~~3.2.3.3.3.3.~~ Riskiisu uuendamise regulaarsus sõltub üle otsustamisel arvestatakse kohustatud isiku suurus, tema ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukusest, keerukusest, sealhulgas kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest. Riskiisu tuleb muu hulgas üle vaadata muu hulgas, kui kohustatud isik tuvastab riskihinnangu läbiviimisel enda tegevuses muutunud või täiendavaid riske enda tegevuses, samuti, kui kohustatud isiku organisatsiooniline lahend ei ole või ei pruugi enam olla võimeline kaasnevaid riske kohaselt maandama (ühe või mitme (võtme)isiku töölt lahkumine, organisatsiooni ümberkujundamine, struktureerimine, teenuste struktuuri ja mahu muutused, kliendibaasi laiendamine, teenuste mitmekesistamine vms).

³⁶ Termin „pärit“ käesoleva punkti tähenduses on olukord, kus isikul on nimetatud riigi või territooriumi kodakondsus või tema elu- või asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

³⁷ Näiteks teenuste ja toodete suunamine klientidele, kes on pärit endistest Nõukogude Liidu riikidest. Seejuures antud joonealuse märkuse mõttes tähendab pärit kohustatud isiku enda valitud seost, sealhulgas näiteks kliendi sünnikohta, elu- või tegevuskohta, harilikku viibimiskohta, juhatusse liikme(te) või tegelike kasusaaja(te)ga seotud kohta jne.

³⁸ EBA 01.03.2021 „Suunised, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hooldusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhtete ja juhtehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, millega tunnustatakse kehtetuks ja asendatakse suunised JC/2017/37“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 27.09.2021 otsuse nr 1.1-7/160 alusel. Arvutivõrgus: [https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suunis-suunised-mis-koostatud-direktiivi-el-2015849-artikli-17-ja-\(21.07.2023\)](https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suunis-suunised-mis-koostatud-direktiivi-el-2015849-artikli-17-ja-(21.07.2023))

³⁹ Erialakirjanduses peetakse riskiisu ja riskitaluvust nii sünonüümideks kui ka erinevat sisu omavateks mõisteteks. Käesoleva juhendi kontekstis on riskitaluvus üks osa riskiisust. Riskiisu mõiste on toodud RahaPTS §-is 10.

⁴⁰ Hõlbivateks on muu hulgas klient, toode ja teenus vms asjaolu, kus või mis kohustatud isiku hinnangul nõuab rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimiseks tihedamaid toiminguid ja mis ei piirdu pelgalt ärisuhte loomisega andmete kogumisega ning andmete aeg-ajalt uuendamisega. Mitte hõlbivaks olukorraks võib olla näiteks Eesti riigi resident, kes oma tavapärase ja igapäevase käitumise käigus võtab laenu, hoiustab rahalisi vahendeid või kasutab hoiustatud vahendeid igapäevasteks tarbetegevusteks.

3.2.4.3.3.4. Riskiisu dokumendi sisu jäning selle põhjalikkus sõltub kohustatud isiku suuruselt, tema ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukuse astmest, sealhulgas tema kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, S samuti soovitud riskide taseme suuruselt ja ning sellega kaasnevate riskide võimalikust ohust kohustatud isiku tegevusele, arvestades seejuures nii järelevalveasutuste, õiguskaitse asutuste organite kui ka Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnangutega. Riskiisu dokumendist peab selgelt nähtuma, et selle koostamisel on sisuliselt arvestatud muu hulgas Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski- ja ohuhinnangutega.

3.2.5.3.3.5. Riskiisu dokument peab võtma arvesse kohustatud isiku riskihinnangus toodud eelkõige tavapärasemast kõrgemaid riske ning mõõdikuid. See tähendab (i) erinevate äriiliinide või äriüksuste ja/või (ii) teineteisest täielikult eristuvate toodete või teenuste⁴¹ puhul riskiisu määratlust kõikide asjasse puutuvate äriiliinide, äriüksuste ja/või toodete ning teenuste gruppide kaupa.

3.2.6.3.3.6. Riskiisu dokument peab sisaldama vähemalt järgnevat:

3.2.6.1.3.3.6.1. Kohustatud isik määratleb kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel tasemel (mõõdetavad) riskid, sealhulgas tooted, teenused, kliendid, müügikanalid, geograafilised riskid, mida ta kohustatud isik on valmis oma äritegevuses võtma või mida ta soovib vältida, võttes seejuures arvesse ka juhendi punktis 3.3.8 toodut. Riskiisu dokument peab muu hulgas sisaldama seda määratletakse, kas ja millises määrasulatuses kavatakse luua ärisuhteid luua Euroopa Majanduspiirkonna välisest riigist pärit isikutega või e-residentidega, ning milliseid teenuseid, milliste müügikanalite kaudu, ollakse neile valmis osutama.

3.2.6.2.3.3.6.2. Samuti määratleb kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel tasemel (mõõdetavad) kompensatsioonimehhanismid võetavate riskide maandamiseks. Dokumendist peavad nähtuma selgitused, kuidas konkreetsed mehhanismid riske maandavad. Kompensatsioonimehhanismide puhul võetakse arvesse maksimaalset lubatavat riskide kogumit, mitte riske, mida kohustatud isik konkreetsel ajahetkel realselt võtab, v.a. käesoleva juhendi punktis 3.4.3.4. 3.4.3.3 nimetatud sätestatud juhul. Kompensatsioonimehhanismideks on eelkõige vastava organisatsioonilise lahendi loomine võetavate riskide maandamiseks, kuid muu hulgas ka kapitali või muude likviidsete vahendite abil rakendatavad meetmed jms.

Riski juhtimise meetmed, mille abil tuvastatakse riskiisu dokumendis toodud kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete mõõdikute ületamised või tegevused, mis ei ole riskiisu dokumendiga kooskõlas (riskiisust kinnipidamine), S samuti olukorrad, kus kompensatsioonimehhanismid ei vasta riskiisule (kohustatud isik ei talu enam võetud või tulevikus võetavaid riske), ning meetmed sellistele asjaoludele reageerimiseks.

3.3.7. Riskiisu määratlemisel võtab kohustatud isik muu hulgas arvesse EBA asjakohaseid suuniseid.

3.3.8. Riskiisu määratlemisel seoses isikute tunnustega, kellega soovitakse ärisuhteid vältida (juhendi punkt 3.3.6.1), ei tohiks kohustatud isik, arvestades ka juhendi punktis 3.1.8 toodud eesmäärke⁴², välistada terveid kliendikategooriaid, kellega ärisuhetest kõrgema rahapesu ja/või terrorismi rahastamise riski tõttu vaikimisi keeldutakse või ärisuhted lõpetatakse. Seejuures ei tohiks sellised tunnused olla määratletud viisil, mis viitavad isiku üldisele grupi-kuuluvusele⁴³, vaid kõrge riskiga seonduvatele kriteeriumidele, mis on kirjeldatud näiteks tegevuste või käitumismustritena. Riskiisu määratlemise

⁴¹ Tooded ja teenused puhul käesoleva punkti mõttes üldistatult on käesoleva juhendi punktis 2.2.1. nimetatud isikute poolt pakutavad teenused. Nn pangateenuste puhul tuleb eraldi arvelduskonto avamise puhul arvestada (nii tähtjalise kui ka nõudmiseni) hoiustamisega ja eraldiseisvalt makseteenuse osutamiseega kaasnevat.

⁴² Vt muu hulgas EBA 31.03.2023 „Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse XX.XX otsuse nr XXX alusel, kohaldatavad alates 03.11.2023. Arvutivõrgus: XXX

⁴³ Näiteks pagulane, varjupaigataotleja.

raames seoses tunnustega, millistele vastavate isikutega soovib kohustatud isik ärisuhteid vältida, kaalub kohustatud isik eelnevalt kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski leevendamise erinevaid võimalusi ja meetmeid, sealhulgas sihipäraste piirangute kohaldamist tema poolt pakutavate finantstoodete või –teenuste suhtes. Kohustatud isik hindab vastavate piirangute sihipärasust ja nende kohaldamise võimalikkust ning vajalikkust, võttes muu hulgas arvesse enda riskiisu.

3.2.7.3.3.9. Olukordades, kus kohustatud isik on emattevõttena osa suuremast finantsteenuste osutamise kontsernist, peab riskiisu dokument, sealhulgas kvalitatiivsed ja kvantitatiivsel tasemel (möödetavad) riskid ning kompensatsioonimehhanismid, kajastama kogu kontserniga⁴⁴ kaasnevaid asjaolusid. Ja vastupidi, kui kohustatud isik on tütarettevõttena osa kontsernist, peab riskiisu dokument arvestama ka kontserni vastavate dokumentidega, kui need on olemas.

~~3.2.8.~~ Riskiisu määratluse dokumendi kehtestab ja kinnitab kirjalikus vormis enda otsusega kohustatud isiku juhatus.

~~3.2.9.~~

3.3.10.

Riskihinnang

~~3.2.10.~~ Kohustatud isik koostab ja uuendab regulaarselt riskihinnangut, et tuvastada, hinnata ning analüüsida tema tegevusega kaasnevaid rahapesu ja eraldi terrorismi rahastamise riske (oluline on nende kahe riski eristamine ja nende selge eraldi hindamine). See tähendab, et kohustatud isik peab tuvastama ja selgelt defineerima, milliseid tooteid ja teenuseid kasutades ning mil viisil on võimalik teda ära kasutada rahapesuks või terrorismi rahastamiseks (st milline on risk/oht). See hõlmab ka strateegilisi analüüse, saamaks aru, millised on organisatsiooni kitsaskohad (st milline on haavatavus)⁴⁵.

~~3.2.11.~~ Riskihinnangu sisu ning selle põhjalikkus sõltub kohustatud isiku suurusel ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukuse astmest ning kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, samuti soovitud riskide (riskiisu) suurusel ning sellega kaasnevate ohtude võimalikust mõjust kohustatud isiku tegevusele, arvestades seejuures nii järelevalveasutuste, õiguskaitseorganite kui ka Eesti riigi ning Euroopa Liidu riski ja ohuhinnangutega.

~~3.2.12.~~ Riskihinnangu uuendamise regulaarsuse üle otsustamisel arvestatakse kohustatud isiku suurust ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatust, keerukuse astet, sh riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevaid riske. Muu hulgas tuleb riskihinnang üle vaadata, kui kohustatud isik otsustab muuta osutatavaid teenuseid ja pakutavaid tooteid, kasutada uusi või uuendatud müügikanaleid, pakkuda tooteid või teenuseid uutele turgudele või geograafilistes asukohtades või muuta oma riskiisu rohkemate riskide võtmiseks.

~~3.2.13.~~ Riskihinnangu dokument peab sisaldama vähemalt järgnevat:

~~3.2.13.1.~~ Esmalt tuvastab kohustatud isik oma tegevusega kaasnevad riskid/ohud, samuti lähitulevikus tekkida võivad, st ettenähtavad riskid/ohud, ning hindab ja analüüsib nende suurust ning mõju. Riskid/ohud tuvastatakse ja hinnatakse konkreetselt riskihinnangu läbiviimise hetke seisuga ning eraldi arvestades olukorda, kui kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses. Kohustatud isik tuvastab, hindab ja analüüsib vähemalt järgmisi riske:

~~i.~~ klientidega seonduv risk;

⁴⁴ Kontsern käesoleva punkti mõttes on piiratud vaid finantsteenuseid osutavate ettevõtetega.

⁴⁵ Näiteks, kust ja kuidas tulevad kliendid, samuti kust ja kuidas on tulnud kliendid, kellega on ärisuhted erakorraliselt (käesoleva juhendi punkti 6.3 mõttes) üles öeldud või kellega on ärisuhte loomisest keeldutud, sest klient ei esita hoolsusmeetmeteks andmeid või esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (käesoleva juhendi punkti 6.1 mõttes) jne.

ii. toodete, teenuste või tehingutega, sh uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega⁴⁶, seonduv risk;

iii. kohustatud isiku ja klientide vaheliste suhtlus või vahenduskanalitega⁴⁷ või toodete, teenuste või tehingute edastamis ja müügikanalitega, sh selliste uute ja/või tulevikus pakutavate kanalitega⁴⁸, seonduv risk;

iv. riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduv risk.

3.2.13.2. Seejärel määratleb kohustatud isik riskijuhtimise mudeli (kompensatsioonimehhanismid) tema tegevusega kaasnevate riskide/ohtude maandamiseks ning selgitab välja jääkriski ja selle suuruse ning mõju, mis kohustatud isikule pärast kompensatsioonimehhanismide rakendamist avaldub. Kompensatsioonimehhanismide puhul võetakse arvesse tegevusega kaasnevat maksimaalse riski/ohu suurust, st olukorda, kus kohustatud isik peaks võtma riske riskiisuga maksimaalselt lubatavas ulatuses, v.a käesoleva juhendi punktis 3.4.3.3 sätestatud juhul. Kompensatsioonimehhanismideks on eelkõige vastava organisatsioonilise lahendi loomine võetavate riskide maandamiseks, kuid muu hulgas ka kapitali või muude likviidsete vahendite abil rakendatavad meetmed jms.

3.2.14. Riskihinnangu alusel määrab kohustatud isik ka olukorrad ja tingimused, millal kohustatud isik võib majandustegevuses kohaldada tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmeid ning milles seisneb tugevdatud või lihtsustatud hoolsusmeetmete sisu ja olemus.

3.2.15. Olukordades, kus kohustatud isik on nn emattevõttena osa suuremast finantsteenuste osutamise kontsernist, peab riskihinnangu dokument, sh kohustatud isiku tegevust mõjutavad riskid/ohud ning kompensatsioonimehhanismid, kajastama kogu kontserniga⁴⁹ (sh olemasolul filiaali(de)ga) kaasnevaid asjaolusid. Ja vastupidi, kui kohustatud isik on nn tütarettevõttena osa kontsernist, peab riskihinnangu dokument arvestama ka kontserni vastavate dokumentidega.

3.2.16. Juhul, kui kohustatud isikul puuduvad kontserniettevõtted teistes riikides, kuid kohustatud isik on riskiisu dokumendis või muul viisil seadnud eesmärgiks teatud riikidest või piirkondadest pärit⁵⁰ kliente teenindada (sh piiriülese teenuse osutamine ning kontsentreerumine teatud kliendigruppide teenindamisele⁵¹), peab riskihinnangu dokument kajastama ka nende riikide või territooriumidega kaasnevaid punktis 3.3.4.1 nimetatud riske.

3.2.17. Riskihinnangu dokumendis määratletakse riskijuhtimise meetmed, mille abil tuvastatakse mõistliku aja jooksul olulised muutused kohustatud isiku tegevusega kaasnevates riskides.

3.2.18. Riskihinnangu dokumendi kehtestab ja kinnitab kirjalikus vormis enda otsusega kohustatud isiku juhatus.

⁴⁶ Uute ja/või tulevikus pakutavate toodete, teenuste või tehingutega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski võib hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

⁴⁷ Arvesse tuleb võtta nii infotehnoloogilisi kui ka füüsilist kontakti nõudvaid kanaleid.

⁴⁸ Uute ja/või tulevikus pakutavate suhtlus või vahenduskanalitega või toodete, teenuste või tehingute edastamiskanalitega kaasnevat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski tuleb hinnata ühe osana nn tootejuhtimise riskihinnangust (ingl k – *product governance*).

⁴⁹ Kontsern käesoleva punkti mõttes on piiratud vaid finantsteenuseid osutavate ettevõtetega.

⁵⁰ Termin „pärit“ käesoleva punkti tähenduses on olukord, kus isikul on nimetatud riigi või territooriumi kodakondsus või tema elu või asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

⁵¹ Näiteks teenuste ja toodete suunamine klientidele, kes on pärit endistest Nõukogude Liidu riikidest. Seejuures antud joonealuse märkuse mõttes tähendab pärit kohustatud isiku enda valitud seost, sh näiteks kliendi sünnikohta, elu või tegevuskohta, harilikku viibimiskohta, juhatuse liikme(te) või tegelike kasusaaja(te)ga seotud kohta jne.

3.3.3.4. Juhatus⁵² tegevus

~~3.3.1.3.4.1.~~ Kohustatud isiku juhid on kohustatud tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning vastavalt nende ametikohale esitatavatele nõuetele, lähtudes kohustatud isiku ja tema klientide huvidest. ~~Samuti sellest~~, et Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi ei kasutataks rahapesuks ning terrorismi rahastamiseks.

~~3.3.2.3.4.2.~~ Kohustatud isiku juhatus ~~peab kindlaks määrama~~ ~~on kohustatud kindlaks määrama~~ kohustatud isiku riskiisu. Selleks ~~kohustatud isiku~~ juhatus muu hulgas:

~~3.3.2.1.3.4.2.1.~~ võtab arvesse ~~käesoleva~~ juhendi punktis ~~3.3.3.2~~ toodut ning tagab riskiisu ja riskihinnangu dokumendi koostamise ning nende regulaarse ülevaatamise ~~eest~~;

~~3.4.2.2.~~ tagab riskijuhtimise meetmed riskiisu dokumendi ~~järgimise kinnipidamise~~ hindamiseks ning ~~riskide muutuste tuvastamiseks~~ mõistliku aja jooksul ~~kaasnevate riskide muutuste tuvastamiseks~~. Kohustatud isiku juhatus või juhatuse tasandil määratud vastutav(ad) isik(ud) võtavad koheselt meetmed kõrvalekalde esinemisel ning muudavad vastavalt organisatsioonilist lahendit ja vajadusel peatavad organisatsioonilise lahendi muutmiseni osaliselt või täielikult teenuste osutamise ~~vastavas osas~~.

3.4.3. Kohustatud isiku juhatus peab kehtestama ja regulaarselt üle vaatama rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskide võtmise, juhtimise, jälgimise ning maandamise põhimõtted ja protseduurid, mis hõlmavad nii olemasolevaid kui ka potentsiaalseid riske. Samuti peab kohustatud isiku juhatus pidevalt kindlaks määrama ja hindama kõiki tegevusega kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ning tagama nende suuruse jälgimise ning kontrollimise. Seejuures tagades riskide juhtimiseks piisavate töötajate ja muude kompensatsioonimehhanismide olemasolu. Selleks juhatus muu hulgas:

~~3.3.2.2.3.4.3.1.~~ on pidevalt kursis riskide/ohtudega, millega kohustatud isik puutub majandus- ja kutsetegevuses kokku. Selleks saab kohustatud isiku juhatus perioodiliselt ülevaateid kaasnevatest riskidest ja organisatsiooni vastupanuvõimest ning koolitab ennast (või minimaalselt vastutavat juhatuse liiget), et olla kursis rahapesu ja terrorismi rahastamise uute trendide, uuenenud õigusaktide või rahvusvahelise praktika või Finantsinspeksiooni juhendite jms dokumentidega;

~~3.4.3.2.~~ vaatab vähemalt kord aastas läbi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku⁵³ tegevusaruande;

~~3.4.3.3.~~ kehtestab RahaPTS-i ja sellega seotud õigustloovate aktide ning käesolevas juhendis toodud põhimõtete täitmiseks protseduureeglid (edaspidi ka kui sise-eeskirjad või siseprotseduurid) ning tagab, et RahaPTS-i ja käesoleva juhendi täitmise otseselt seotud töötajad on RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuetega kursis;

~~3.3.2.3.~~

~~— Kohustatud isiku juhatus on kohustatud kehtestama ja regulaarselt üle vaatama rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskide võtmise, juhtimise, jälgimise ning maandamise põhimõtted ja protseduurid, mis hõlmavad nii olemasolevaid kui ka potentsiaalseid riske. Samuti peab kohustatud isiku juhatus pidevalt kindlaks määrama ja hindama kõiki tegevusega kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ning tagama nende suuruse jälgimise ning kontrollimise, tagades seejuures ka riskide juhtimiseks piisavate töötajate ja muude kompensatsioonimehhanismide olemasolu. Selleks kohustatud isiku juhatus muu hulgas:~~

⁵² Olukorras, kus kohustatud isikul puudub juhatus tuleb käesoleva juhendi kontekstis lugeda „juhatus“ asemel „kõrgem juhtkond“ või „filiaali juht“.

⁵³ Inglise keeles *AML/CFT compliance officer*. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevuse kohta vt täpsemalt juhendi punkti 3.7.3.5.

~~on pidevalt kursis riskide/ohtudega, millega kohustatud isik majandustegevuse käigus kokku puutub. Selleks saab kohustatud isiku juhatus perioodiliselt ülevaateid kaasnevatest riskidest ja organisatsiooni vastupanuvõimest ning koolitab ennast (või minimaalselt vastutavat juhatuse liiget), et saada ülevaade uutest rahapesu ja terrorismi rahastamise trendidest, uuenenud seadusandlusest või rahvusvahelisest praktikast või Finantsinspeksiooni juhenditest jms dokumentidest;~~

~~kehtestab RahaPTS-i ja sellega vahetult seotud õigustloovate aktide ning käesolevas juhendis toodud põhimõtete täitmiseks protseduurireeglid (edaspidi ka kui *sise eeskirjad* või *siseprotseduurid*) ning tagab, et RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuete täitmiseks otseselt seotud töötajad tegutsevad tingimustes, kus ollakse RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuetest täielikult teadlikud;~~

~~3.3.2.4;3.4.3.4. loob organisatsioonilise lahendi (sealhulgas vastava IT-võimekusega) ja kaasab piisavas koguses inimressursi, et see oleks vastavuses maksimaalselt lubatava riskiisuga ning võimeline selle maksimaalse riskiisuga kaasnevatele riskidele/ohtudele vastu seisma ja neid maandama. Kohustatud isik võib otsustada maksimaalselt lubatavate riskide katteks võetavate kompensatsioonimehhanismide kindlakstegemiseks teha stressiteste. K-Juhul, kui kohustatud isiku juhatus ei ole valmis looma organisatsioonilist lahendit, mis vastab maksimaalselt lubatavale riskiisu-suurusele ja ning sellega kaasnevatele riskidele/ohtudele, peab ~~kohustatud isiku~~ juhatus looma organisatsioonilise lahendi ja kaasama piisavas koguses inimressursi, et mis vastab igal ajahetkel olla vastavuses võetavate riskidega suurusele. Sellisel juhul loob kohustatud isiku juhatus ka lahendi, mis lühikeste ajavahemike tagant hindab kaasnevate riskide suurust ja hindab organisatsioonilise lahendi piisavust võetavatele riskidele. ning Vvastuolu korral reageerib koheselt vastava organisatsiooni täiendamisega ja vajadusel otsustab kuni vajadusel vastava lahendi loomiseni täiendavaid riske mitte võtta ja/või olemasolevaid riske vähendada;~~

~~3.3.2.5;3.4.3.5. tagab lisaks organisatsioonilise lahendi loomisele ja piisava inimressursi eraldamisele, et tagatud oleks funktsioonide lahususe erinevate kaitseliinide vahel ja huvide konfliktide maandamine. See kohustus eeldab muu hulgas regulaarset⁵⁴ hindamist, kas juhtide ja töötajate tasustamise alused, sealhulgas majanduslikud huvid kolmandate isikute suhtes⁵⁵, innustaks neid loobuma või tegema järeleandmisi õigusaktides ja juhendis sätestatu täitmisel.⁵⁶ Juhatus tagab eelnimetatud põhimõtete järgimise või järgimata jätmise tuvastamise, hindamise, juhtimise ja maandamise lahendi;~~

~~3.4.3.6. tagab, et tema poolt määratud isik(ud) täidavad tagab(vad) hoolsusmeetmeidte täitmise, lähtuvalt õigusaktidest ja toodust kui ka käesolevas juhendis toodud soovitudest ning arvestab, et rakendatavad meetmed on leksid asjakohased, vastav adksid teenusepakkuja tegevusprofiilile ning on leksid kooskõlas kliendi, tehingu iseloomu, suuruse ja ulatuse ning võimalike kaasnevate rahapesu või terrorismi rahastamise riskidega.~~

~~3.3.2.6;3.4.3.7. tagab piisava, õigeaegse ja piisavalt üksikasjaliku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aruandluse pädevale järelevalveasutusele.~~

3.4.4. Kohustatud isiku juhatus peab korraldama sisekontrolli süsteemi tõhusa toimimise ja tagama kontrolli

⁵⁴ Regulaarne on vähemalt üks kord aastas.

⁵⁵ Nendeks kolmandateks isikutes võivad olla muu hulgas perekonnaliikmed, samuti kohustatud isiku teenuseid tarbivad isikud ning nii isiklikul kui ka tööalasel alusel tekkinud suhted kolmandate isikutega.

⁵⁶ Vt ka EBA selle kohustuse osas ka Euroopa Pangandusjärelevalve suunis sisejuhtimise suuniste kohta ning eelkõige lõigud 103 kuni 116; EBA 02.07.2021 „Suunised sisejuhtimise kohta“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 15.11.2021 otsuse nr 1.1-7/195 alusel, 11. ja 12. jagu, mis on käesoleva juhendi kontekstis relevantsete kõikidele kohustatud isikutele. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2021-11/pp%20nr%2007%20GL%20on%20internal%20governance%20under%20CRD_ET.pdf. (21.07.2023), mis on käesoleva juhendi kontekstis relevantsete kõikidele kohustatud isikutele. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/public/pp_nr_08_Guidelines_on_Internal_Governance_EBA_GL_2017_11_ET.pdf. (19.11.2018)

selle üle, et kohustatud isiku, selle juhtide ning töötajate tegevus oleks kooskõlas õigusaktidega ning juhtimisorganite poolt kinnitatud dokumentidega ja heade tavadega. Seejuures hindab ~~kohustatud isiku~~ juhatus regulaarselt RahaPTS-i ja ~~käesoleva~~ juhendi täitmiseks rakendatavate siseprotseduuride tõhusust ja tagab sisekontrolli nende täitmise üle.

3.4.5. Kohustatud isiku juhatus protokollib otsustusprotsessi, millega ta täidab käesolevas alapeatükis (juhendi punktis 3.4.) kirjeldatud kohustuste täitmiseks rakendatavad meetmed ning muud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks rakendatavad meetmed.

3.5. Vastutava juhatuse liikme määramine ja tema ülesanded ning roll

3.5.1. Kohustatud isik määrab isiku(d), kes juhatuse⁵⁷ tasandil vastutab(vad) RahaPTS-is sätestatud ja käesolevas juhendis ette nähtud kohustuste täitmise eest. Seejuures:

3.5.1.1. nimetatud isiku pädevus ja vastutus peab olema läbipaistvalt ning üheselt mõistetavalt kirjas juhatuse liikmete ülesandeid reguleerivas kohustatud isiku sisedokumentis (näiteks juhatuse liikmete ametijuhendid, teenistuslepingud vms);

3.5.1.2. vastutavaks juhatuse liikmeks võib valida või määrata vaid isiku, kellel on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest aja- ja asjakohased teadmised, oskused, kogemused, haridus ja kutsealane sobivus ning laitmatu ärialane maine. Vastutav juhatuse liige on pidevalt teadlik riskidest, mis mõjutavad kohustatud isikut, ning organisatsioonilisest lahendist, mis on võimeline maandama konkreetseid riske. Vastutav juhatuse liige peab oma tegevuses üles näitama piisavat asjatundlikkust, ausust, täpsust ja hoolikust, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmine;

3.5.1.3. vastutav juhatuse liige peab pühendama piisavalt aega ja omama piisavalt vahendeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud ülesannete tõhusaks täitmiseks. Ta peab esitama aruande punktis 3.5.3. loetletud kohustuste täitmise kohta ning teavitama vajaduse korral ja viivitusega regulaarselt kohustatud isiku nõukogu⁵⁸.

3.5.2. Vastutava juhatuse liikme määramisel tuleb tuvastada võimalikud huvide konfliktid, neid arvestada ja vajadusel rakendada vastavaid meetmeid nende vältimiseks või leevendamiseks.

3.5.3. Vastutav juhatuse liige peab tagama, et kogu juhatus on teadlik rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide mõjust kogu äritegevusele-. Vastutava juhatuse liikme kohustused on vähemalt järgmised:

3.5.3.1. tagada, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika, protseduurid ja sisekontrollimeetmed on piisavad ja proportsionaalsed, arvestades kohustatud isiku teenuste laadi, ulatust ja keerukusastet ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, millele ta on avatud;

3.5.3.2. hinnata koos juhatusega, kas on asjakohane määrata eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik⁵⁹;

3.5.3.3. hinnata koos juhatusega vajadust eraldiseisva rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise

⁵⁷ Kui kohustatud isikul on rohkem kui üks juhatuse liige, siis määrab kohustatud isik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme. Filiaalide puhul on käesoleva juhendi kontekstis peetud silmas ~~vastavalt „kõrgemat juhtkonda“~~ või filiaali juhti.

⁵⁸ Nõukogu olemasolu korral.

⁵⁹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku määramise ning ülesannete ja rolli kohta vaata juhendi punkte 3.7.3.5.-3.7.3.8.

vastavuskontrolli üksuse järele, et aidata rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut tema ülesannete täitmisel;

3.5.3.4. tagada, et juhatusele esitatakse korrapäraselt aruandeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevuse kohta. Samuti, et juhatusele antakse piisavalt põhjalikku ja õigeaegset teavet ning andmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise kohta. See hõlmab ka koostööd pädevate järelevalveasutusega, sealhulgas teabevahetust Rahapesu Andmebürooga;

3.5.3.5. teavitada juhatust kõigist rasketest või olulistest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud probleemidest ja rikkumistest ning soovitada vastavaid meetmeid nende kõrvaldamiseks;

3.5.3.6. tagada, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on: (i) otsene juurdepääs kogu teabele, mis on talle ülesannete täitmiseks vajalik, (ii) piisavalt inim- ja tehnilisi ressursse ning vahendeid, ning (iii) piisav informeeritus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise intsidentidest ja puudustest, sealhulgas sisekontrollisüsteemide ning riiklike järelevalveasutuste või välisriigi järelevalveasutuste⁶⁰ poolt tuvastatud puudustest.

3.5.4. Vastutav juhatuse liige on juhatuse peamine kontaktpunkt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku jaoks. Vastutav juhatuse liige peab tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tõstatatud probleeme käsitletakse ja arvestatakse nõuetekohaselt. Kui juhatuse otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku soovitusel mitte järgida, tuleb vastavat otsust nõuetekohaselt põhjendada ja dokumenteerida. Olulise intsidendi korral peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul olema võimalik pöörduda otse kohustatud isiku juhtorganite, sealhulgas nõukogu poole.⁶¹

3.6. Nõukogu tegevus⁶²

3.6.1. Kohustatud isiku nõukogu vastutab sisejuhtimise ja sisekontrolli raamistiku rakendamise kontrolli ja järelevalve eest, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontekstis kohalduvate nõuete täitmine. Lisaks EBA sisejuhtimist käsitlevatele suunistele⁶³ peab nõukogu:

3.6.1.1. olema informeeritud kogu äritegevust hõlmava rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihindamise tulemustest;

3.6.1.2. kontrollima ja jälgima rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduuride piisavust ja tõhusust, arvestades kohustatud isikuga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ning rakendama asjakohaseid meetmeid tagamaks kompensatsioonimehhanismid vastavate riskide maandamiseks.

3.6.1.3. tutvuma -rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku poolt vähemalt kord aastas koostatava tegevusaruandega. Vajadusel sagedamini saama teavet tegevusest, millega kaasneb kohustatud isiku jaoks kõrgem rahapesu ja terrorismi rahastamise risk;

⁶⁰ Kontsernide korral välisriigi asutuste poolt.

⁶¹ Nõukogu olemasolu korral.

⁶² Nõukogu olemasolu korral.

⁶³ Viidatud EBA sisejuhtimist käsitlevate suuniste kohta, mis on käesoleva juhendi kontekstis nõukogu tegevuse osas relevantsete kõikidele kohustatud isikutele, vt joonealune viide nr 46.

3.6.1.4. hindama vähemalt kord aastas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli funktsiooni tõhusat toimimist, muu hulgas arvestades rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud sise- ja/või välisauditite järeldusi. Samuti hindama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavale isikule võimaldatud inim- ja tehniliste ressursside asjakohasust.

3.6.2. Nõukogu peab tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav juhatuse liige: (i) omab teadmisi, oskusi ja kogemusi, mis on vajalikud kohustatud isikuga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamiseks, hindamiseks ja juhtimiseks ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika, kontrollide ja protseduuride rakendamiseks, (ii) omab head arusaama kohustatud isiku ärimudelidest ja sektorist ning avatusest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele, (iii) saab õigeaegselt teavet otsustest, mis võivad mõjutada kohustatud isiku riske.

3.6.3. Nõukogul peab olema juurdepääs piisavalt üksikasjalikele ja kvaliteetsetele andmetele ja teabele ning ta peab neid arvestama, et tõhusalt täita rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise funktsiooni. Nõukogul peab olema õigeaegne ja otsene juurdepääs muu hulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevusaruandele ja ülevaadetele, siseauditi funktsiooni aruandele, välisaudiitorite järeldustele ning tähelepanekutele. Samuti pädeva järelevalveasutuse järeldustele, teabevahetusele Rahapesu Andmebürooga ning järelevalvemeetmetele või kehtestatud sunnimeetmetele.

~~nimetatud isiku pädevus ja vastutus peab nähtuma ning tulenema läbipaistvalt ja üheselt mõistetavalt juhatuse liikmete ülesandeid reguleerivast ühingusisest dokumentatsioonist (näiteks juhatuse reglement, juhatuse liikmete ametijuhendid, teenistuslepingud vms);~~

~~vastutavaks juhatuse liikmeks võib valida või määrata vaid isiku, kellel on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest ajakohased teadmised, oskused, kogemused, haridus ja kutsealane sobivus ning laitmatu ärimaine. Vastutav juhatuse liige on pidevalt teadlik riskidest, mis kohustatud isikut mõjutavad, ning organisatsioonilisest lahendist, mis konkreetseid riske on võimeline maandama. Juht peab oma tegevuses üles näitama piisavat asjatundlikkust, ausust, täpsust ja hoolikust, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmine.~~

~~— Kohustatud isiku juhatus protokollib otsustusprotsessi, millega ta täidab käesolevas alapeatükis (käesoleva juhendi punktis 3.4) toodud kohustuste võtmisel rakendatavaid meetmeid täitmiseks võetud meetmeid ning muud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavad meetmed.~~

3.4.3.7. Organisatsiooni ülesehitamine nn kolme kaitseliini põhimõttel

3.4.1.3.7.1. Üldpõhimõtetest

3.4.1.1.3.7.1.1. Kohustatud isiku organisatsiooniline ülesehitus riskijuhtimise mudeliatraksi mõttes peab vastama tema suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatuse, keerukustasemele, sealhulgas riskiisule ja kaasnevatele riskidele, ja peab olema üles ehitatud nn kolme kaitseliini põhimõttel⁶⁴. Kohustatud isiku organisatsiooniline struktuur peab vastama täielikule arusaamale avalduvatest riskidest ning nende juhtimisest. Riskijuhtimine on terviklik ja hõlmab kogu kohustatud isiku tegevust hõlmav.

⁶⁴ Nn kolme kaitseliini põhimõttest võib kõrvale kalduda, kui see on lubatud õigusaktide, käesoleva juhendi või muude asjakohaste juhenditega (nt ei nõuta teatud funktsioonide olemasolu ja lubatud on proportsionaalsuse hinnang) ning kui kohustatud isik tagab seejuures organisatsioonis funktsioonide lahususe, st piisaval määral on eraldatud ülesanded riskide võtmisel ja riskide hindamisel, ning huvide konfliktide maandamise, arvestades muu hulgas kohustatud isiku tegevuse laadi, ulatust ja keerukustaset.

3.4.1.2.3.7.1.2. Riskijuhtimise ~~mudeli aatriksi~~ väljatöötamisel tuleb arvestada kohustatud isik funktsioonide lahususe ja huvide konflikti vältimise põhimõtetega. Huvide konflikti tuvastamiseks ja maandamiseks kohustatud isik:

- i. kehtestab huvide konflikti maandamise ja vältimise korra, milles sätestatakse õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed. ~~Seejuures,~~ arvestades kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenuste laadi, ulatust, keerukuse astet, ~~sealhulgas~~ riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevaid riske. See hõlmab töötajate (~~sealhulgas~~ käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevate isikute) ja juhtide tasustamise põhimõtteid;
- ii. väldib olukordi, mille puhul omanike, juhtide ning töötajate (~~sealhulgas~~ käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevate isikute) ja klientide isiklikud (muu hulgas majanduslikud) huvid on vastuolus kohustatud isiku enda huvidega. ~~See mis~~ hõlmab eelkõige huvi täita ~~õigusaktidest seadusandlusest ja ning muudest~~ juhenditest (~~sealhulgas~~ käesolevast juhendist) tulenevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid;
- iii. küsib oma töötajatelt⁶⁵ (~~sealhulgas~~ käsundus või muudes õiguslikes suhetes olevatelt isikutelt⁶⁶) ning juhtidelt⁶⁷ andmeid majanduslike huvide kohta rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise perspektiivist ning hindab selles esitatud andmeid huvide konflikti perspektiivist. Kohustatud isik uuendab regulaarselt neid majanduslike huvide deklaratsioone;
- iv. tuvastab ja analüüsib, kas kliente kohustatud isikuni juhatavad isikud (ehk nn agendid, edasimüüjad vms) omavad kliendi suhtes huvisid⁶⁸ (~~näiteks osutavad neile õigusteenust, raamatupidamisteenust, äriühingu jt õiguslike struktuuride asutamise vms teenust), mistõttu esineb kliendi kohustatud isikuni juhataval isikul huvide konflikt kohustatud isiku ja kliendi vahel.~~ Sellise huvide konflikti korral, mille juhtimist tuleb kohustatud isikult eeldada, võtab kohustatud isik meetmeid ~~sellise~~ huvide konflikti maandamiseks, mis teatud juhtudel seisneb selle vältimises. Igal juhul ~~peab~~ kohustatud isik olema valmis Finantsinspeksioonile võetud meetmeid põhjendama ning selgitama huvide konflikti sisu ja suurust ~~selgitama~~. Tegevuse edasiandmise või teise isiku kogutud andmetele tuginemise korral kohaldub ka ~~vastavalt käesoleva~~ juhendi punkt 4.8.1 või punkt 4.8.2.

3.4.1.3.3.7.1.3. Kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, ~~sealhulgas~~ riskiisule ja kaasnevatele riskidele, peab vastama ka kompensatsioonimehhanismide maht ja ulatus, st IT-lahendite kasutamise vajalikkus ja ulatus ning täidetud töökohtade maht erinevates kaitseliinides.

3.4.1.4.3.7.1.4. Kohustatud isiku organisatsiooniline struktuur peab olema õigustatud ja efektiivne ega tohi olla põhjendamatult või ebasobivalt keeruline ja läbipaistmatu. Kohustatud isik mõistab erinevate üksuste eesmärged ~~ja~~ tegevusi ning nende vahelisi seoseid ja suhteid. Organisatsiooniline struktuur ja iga struktuuriüksuse ülesanded peavad olema selgelt dokumenteeritud.

⁶⁵ Nendeks töötajateks on muu hulgas isikud, kes puutuvad tavapärasemast kõrgema riskiga klientidega kokku, kellel on tavapärasemast kõrgema riskiga kliendisuhete osas või sellega seonduvates asjaoludes otsustusõigus. Samuti muud isikud, kes kliendiga seotud riskiastmest olenemata tegelevad kliendisuhetest tekkivate riskide juhtimisega rahapesu tõkestamise mõttes.

⁶⁶ Kliendiga seotud riskitasemest olenemata.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Näiteks osutavad neile õigusteenust, raamatupidamisteenust, äriühingu jt õiguslike struktuuride asutamise vms teenust.

~~3.4.1.5-3.7.1.5.~~ 3.7.1.5. Aruandlus- ja alluvusahelad ~~Tagatud~~ peavad olema tagatud aruandlus- ja alluvusahelad selliselt, et kõik töötajad teavad enda kohta organisatsioonilises struktuuris ning ~~teaksid~~ enda tööülesandeid.

~~3.4.1.6-3.7.1.6.~~ Kohustatud isiku töötajad ~~peavad on kohustatud~~ tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning ~~lähtuvalt vastavalt~~ nende ametikohale esitatavate ~~stle~~ nõuetest. ~~Seejuuresle,~~ lähtudes kohustatud isiku huvidest, ~~ja~~ eesmärkidest ning sellest, et samuti, et Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi ei kasutataks rahapesuks janing terrorismi rahastamiseks. Kohustatud isikutele ~~peavad~~ peavad olema paika pandud protseduurid meetmed, kuidas hinnatakse töötajate sobivuse hindamiseks enne nende tööle asumist.

~~3.4.1.7-3.7.1.7.~~ Riskijuhtimise funktsiooni edasiandmisel (*outsourcing*) kohaldatakse ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.8.1. ~~toodud~~ põhimõtteid asjakohaste erisustega ning EBA tegevuse edasiandmise suunistes⁶⁹, Finantsinspeksiooni soovituslikus juhendis „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)“⁷⁰ ja RahaPTS §-s 24 sätestatut.

3.4.2-3.7.2. I kaitseliin

~~3.4.2.1-3.7.2.1.~~ I kaitseliin on riskijuhtimise süsteemi osa, mis on seotud ~~nende~~ struktuuriüksustega, kelle tegevusega kaasnevad riskid ~~kaasnevad~~ ja kes peavad neid riske, nende spetsiifikat ja ulatust tuvastama, ning hindama ~~aa peab~~ ning kes neid riske juhivad oma tavapärase tegevusega – eelkõige hooldusmeetmete kohaldamisega ~~juhib.~~ Seejuures kuuluvad I kaitseliinile kuuluvad kohustatud isiku tegevuse ja teenuse osutamisega kaasnevad riskid, nad on nende riskide haldajad (omanikud) ja vastutavad nende eest. Seega on hooldusmeetmete kohaldamine ärisuhete loomisel (käesoleva juhendi punkti 4.3. mõttes) ja ärisuhete tavapärasel jälgimisel (käesoleva juhendi punkti 4.4. mõttes) I kaitseliini funktsioon.

~~3.4.2.2-3.7.2.2.~~ I kaitseliini ülesandeks on omada head teadmist kliendist, tema tegevuse ja äritegevuse spetsiifikast. ~~Selliselt peavad~~ I kaitseliini töötajad peavad olema kursis või ennast kurssi viima klientide erinevate äritegevuste spetsiifikaga ja nendega seotud riskidega⁷¹, kui kohustatud isik on otsustanud osutada teenust sellistele klientidele ~~osutada~~. Eesmärk giks on tuvastada kliendi tegevuses kahtlastele või ebaharilikele tehingutele või ebamõistlikule majanduslikule eesmärgile mitte vastavad või sellistele asjaoludele viitavad tehingud, et need suunata edasiseks analüüsiks ~~suunata riskijuhtimise funktsiooni täitjale⁷² II kaitseliinile.~~

~~3.4.2.3-3.7.2.3.~~ Kohustatud isiku juhatus hindab organisatsioonilise lahendi ülesehitamisel, millistel juhtudel ja olukordades on vajalik kaasata I kaitseliini töösse riskide kohaseks juhtimiseks kaasata IT-süsteeme või inimressurssi (näiteks kõrgema riskiga klientide ja/või suure väärtusega tehinguid tegevatava kliendi teenindamisel nn personaalsete kliendihaldurite kaasamine, et pöörata klientidele ~~kohast~~ pidevat ja tugevdatud tähelepanu). Igal juhul peab olema täidetud

⁶⁹ –EBA 25.02.2019 “Suunised finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing* Tegevuse edasiandmise suunised)”, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 05.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023). Vastavad EBA suunised kohalduvad krediitiasutustele, investeerimisühingutele, makseasutustele ja e-raha asutustele.

⁷⁰ Kohalduv kõikidele kohustatud isikutele, välja arvatud krediitiasutused, investeerimisühingud, makseasutused ja e-raha asutused. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-finantsjärelevalve-subjekti-poolt-tegevuse-edasiandmisele-outsourcing-uus-redaktsioon>. (21.07.2023)

⁷¹ Kliendid, teenused ja tooted, müügikanalid ning geograafilised riskid.

⁷² Tavapäraselt tegutseb riskijuhtimise funktsiooni täitja II kaitseliini osana (vt juhendi punkti 3.7.3 alapunktid), tagades kõigi riskide tuvastamise, hindamise, mõõtmise, jälgimise ja juhtimise. Kui kohustatud isik on määranud eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku (inglise keeles *AML/CFT compliance officer*), siis võib riskijuhtimise funktsiooni täitja tegutseda I kaitseliini osana eeldusel, et tagatud on funktsioonide lahususe põhimõtte järgimine. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab tegutsema alati II kaitseliinis (juhendi punkt 3.7.3.5 alapunkt iv).

~~peab olema käesoleva~~ juhendi punktides 3.7.2.1., 3.7.2.2. jms toodud põhimõtte ehk kohustatud isik omab piisavat teadmist kliendist ja tema tegevusest, et tuvastada kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid.

~~3.4.2.4.~~3.7.2.4. I kaitseliini ülesandeks on kahtluse korral suunata tuvastatud riskid, ~~sealhulgas~~ nn ohumärgid (punased lipud) kahtlaste ja ebaharilike tehingute näol, riskijuhtimise funktsiooni täitjale ja II kaitseliinile ja vajadusel otse kohustatud isiku juhatusele. ~~F-Selliselt ja~~ funktsioonide lahususe põhimõttest tulenevalt peab olema tagatud, et ei tegele I kaitseliin riskide erakorralise juhtimisega ehk eelkõige nn kahtlaste ja ebaharilike tehingute analüüsiga (v.a esmaste asjaolude väljaselgitamine ja hindamine) ei tegele need I kaitseliini töötajad, kes tuvastasid kahtlased ja ebaharilikud tehingud või asjaolud. I kaitseliini töötaja edastab kahtlased või ebaharilikud, ~~sealhulgas~~ ebamõistlikule majandustegevusele mitteviitavad, asjaolud ja tehingud selleks eraldi määratud ning sõltumatule riskijuhtimise funktsiooni täitjale edasiste otsuste vastuvõtmiseks ja II kaitseliinile riskide juhtimiseks ss ning edasiste otsuste võtmiseks.

~~3.4.3.~~3.7.3. II kaitseliin, ~~sealhulgas~~ kontaktisiku funktsioon

~~3.4.3.1.~~3.7.3.1. Kohustatud isiku II kaitseliin koosneb riskijuhtimise ja vastavuskontrolli funktsioonist. Neid funktsioone võib ~~täita~~eostada ka sama isik või struktuuriüksus olenevalt kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja ~~osutatavate~~ teenuste laadist, ulatusest, keerukuse ~~astmest,~~ ~~sealhulgas~~ riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.

~~3.4.3.2.~~3.7.3.2. Vastavuskontrolli funktsiooni eesmärk on tagada kohustatud isiku vastavus kehtivatele õigusaktidele, juhenditele jms dokumentidele ning hinnata õigusliku või regulatiivkeskkonna mis ~~tahes~~ muudatuste võimalikku mõju kohustatud isiku tegevusele ja vastavuskontrolli raamistikule.

~~3.4.3.3.~~3.7.3.3. Vastavuskontrolli ülesandeks on aidata I kaitseliinil kui riski omajatel defineerida kohad, kus riskid esinevad ~~(näiteks kahtlaste ja ebaharilike tehingute analüüs, milleks vastavuskontrolli töötajatel on vastavad kutseoskused, isikuomadused jne),~~ ja aidata I kaitseliinil efektiivselt neid riske juhtida. II kaitseliin ei tegele riskide võtmisega.

3.7.3.4. Riskijuhtimise funktsiooniga ~~kaudu~~ rakendatakse riskipoliitikat ja kontrollitakse riskijuhtimise raamistikku. Riskijuhtimise funktsiooni täitja tagab kõigi riskide tuvastamise, hindamise, mõõtmise, jälgimise ja juhtimise ning teavitab neist kohustatud isiku asjakohaseid üksuseid. Riskijuhtimise funktsiooni täitja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise mõttes täidab eelkõige ~~käesoleva~~ juhendi punktides 000000003.3.2.6.3. (riskiisust kinnipidamise ja riskitaluvuse kontroll), 1.1.11.1.11.1.11.1.11.1.11.1.11.1.103.23.89. (riskide muutumise tuvastamise), 000000003.4.3.1 (kaasnevate riskide ülevaade) jne toodud ülesandeid.

3.7.3.5. Kui see on asjakohane lähtuvalt kohustatud isiku tegevuse ulatusest ja keerukusastmest ning rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskidest, määrab kohustatud isik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku⁷³ kooskõlas EBA vastavuskontrolli suunistega⁷⁴. Seejuures:

- i. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peavad olema piisavad volitused, et omal algatusel esitada kohustatud isiku juhatusele ja

⁷³ Inglise keeles *AML/CFT compliance officer*.

⁷⁴ EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

nõukogule⁷⁵ ettepanekuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise sise-eeskirjade järgimise ja tõhususe tagamiseks;

ii. juhatus peab määrama, kas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli täidetakse täistööajaga või lisaks muudele ülesannetele. Kui rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesanded antakse töötajale, kes täidab –ka muid ülesandeid või funktsioone, peab juhatus tuvastama võimalikud huvide konfliktid ja rakendama vajalikke meetmeid nende vältimiseks või juhtimiseks. Juhatus tagab, et töötaja saab pühendada piisavalt aega vastutava isiku ülesannete täitmisele;

iii. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab olema Rahapesu Andmebüroole ja pädevale järelevalveasutusele kättesaadav ja sellest tulenevalt üldjuhul ka töötama selles riigis, kus kohustatud isik on asutatud. Kohustatud isik, arvestades kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, võib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku võtta tööle teises riigis tingimusel, et kohustatud isikul on vajalikud süsteemid ja kontrollid, millega tagatakse, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on juurdepääs ülesannete täitmiseks vajalikule teabele ja süsteemidele ning ta on valmis viivitamata kohtuma kohaliku rahapesu andmebüroo ja pädeva järelevalveasutusega. Kohustatud isik peab suutma pädevale järelevalveasutusele tõendada, et kehtestatud meetmed on piisavad ja tõhusad;–

iv. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab olema osa II kaitseliinist ja seega osa sõltumatust funktsioonist. Seejuures peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik on sõltumatu tema kontrollitavatest äriühingutest või -üksustest ning ta ei –tohi alluda isikule, kes vastutab mis tahes sellise äriühingu või -üksuse juhtimise eest;

- sise-eeskirjades on ette nähtud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku piiramatut ja otsene juurdepääs kogu teabele, mis on talle tema ülesannete täitmiseks vajalik. Seejuures otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik iseseisvalt, millist teavet ta ülesannete täitmiseks vajab;

- olulise intsidendi korral peab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul olema võimalik pöörduda otse kohustatud isiku juhtorganite, sealhulgas nõukogu poole;

- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku roll ja ülesanded on selgelt määratletud ning dokumenteeritud;–

v. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peab ülesannete täitmiseks olema:

- laitmatu maine, vajalikud isikuomadused nagu ausus ja usaldusväärsus;

- asjakohased rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alased oskused ja asjatundlikkus, sealhulgas teadmised seonduvast õiguslikust raamistikust ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise siseprotseduuride rakendamisest;

⁷⁵ Nõukogu olemasolu korral.

- piisavad teadmised ning arusaam kohustatud isiku ärimudeliga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest;
- rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamise, hindamise ja juhtimisega seotud kogemused; ning
- piisav aeg ja tööstaaž, et täita ülesandeid tõhusalt, sõltumatult ning autonoomselt;

vi. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik muu hulgas:

- töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise raamistiku rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite kohta juhendi punktis 3.1.6 toodud kohustatud isiku kogu tegevust hõlmavate ning üksikute (individuaalsete) riskihindamiste jaoks ning säilitab selle kooskõlas EBA riskitegurite suunistega⁷⁶;
- teavitab rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise tulemustest juhatust. Seejuures teeb juhatusele vajadusel ettepanekuid riskide maandamise meetmete kohta;
- tagab asjakohaste ja kohustatud isiku tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele vastavate siseprotseduuride kehtestamise, ajakohastamise ja tõhusa rakendamise;
- nõustab juhatust enne kui juhatust teeb otsuse uute kõrge riskiga klientidega ärisuhte loomise või ärisuhte jätkamise kohta kooskõlas kohustatud isiku siseprotseduuridega, ning eelkõige olukordades, kus juhatuse heakskiit on nõutud. Kui juhatust otsustab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku nõuandeid mitte järgida, tuleb otsus nõuetekohaselt dokumenteerida, sealhulgas põhjendada, kuidas kavatsetakse tõstatatud riske maandada;
- kontrollib, kas kohustatud isiku rakendatavad meetmed ja siseprotseduurid vastavad kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustustele. Jälgib äriinide ja üksuste (I kaitseliin) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrolli tõhusat kohaldamist;
- tagab, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise raamistikku ajakohastatakse vajaduse korral ning igal juhul olukorras, kus avastatakse puudusi või ilmnevad uued rahapesu või terrorismi rahastamise riskid või toimuvad muudatused õiguslikus raamistikus;
- teeb juhatusele ettepanekuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise raamistikus tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks, sealhulgas pädevate järelevalveasutuste või sise- või välisaudiitorite tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks;
- nõustab juhatust, milliseid meetmeid tuleb kohaldada õigusaktidele, eeskirjadele, nõuetele ja standarditele vastamiseks ning annab hinnanguid õigusliku või regulatiivse keskkonna muudatuste võimalikule mõjule kohustatud isiku tegevusele ja vastavuskontrolli raamistikule;

⁷⁶ Vt joonealune viide nr 35.

- juhib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme tähelepanu valdkondadele, kus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrolli tuleb rakendada või parandada. Annab teavet rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele avatuse taseme kohta, nende riskide vähendamiseks ja tõhusaks juhtimiseks võetud või soovitatud meetmete kohta. Lisaks juhib tähelepanu, kas vastavuskontrolli funktsioonile eraldatud inim- ja tehnilised ressursid on piisavad või neid tuleks tugevdada;
- koostab ja esitab vähemalt kord aastas juhatusele tegevusaruande⁷⁷, mis peab olema proportsionaalne kohustatud isiku tegevuse ulatuse ja laadiga;
- teavitab töötajaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest, millega kokku puututakse, sealhulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise meetoditest, suundumustest ning tüpoloogiatest, ning riskipõhisel lähenemisel võetavatest meetmetest nende riskide maandamiseks;
- jälgib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise koolituskava ettevalmistamist ja rakendamist. Koostöös asjakohase töötaja või struktuuriüksusega dokumenteerib töötajate aasta väljaõppe- ja koolituskava ning käsitleb seda juhatusele esitatavas tegevusaruandes;
- hindab kohustatud isiku koolitusvajadusi ning tagab, et töötajatele on piisavalt asjakohaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaseid koolitusi. Seejuures määrab hinnatavad näitajad, et kontrollida ka koolituste tõhusust;
- tagab, et juhul kui kohustatud isik rakendab välisriigis (nt registrijärgse asukoha või emaaettevõtja) välja töötatud koolitus- ja teadlikkuse tõstmise kava, siis kava kohandatakse siseriiklikule kehtivale õigusele, sealhulgas arvestades kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tüpoloogiaid ning konkreetseid tegevusi;
- tagab, et kui koolitustegevused tellitakse teenuseosutajalt, siis (i) teenuseosutajal on nõutavad teadmised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest, (ii) tegevuse edasiandmise korral on tingimused kehtestatud ja neid järgitakse ning (iii) koolituse sisu kohandatakse vastavalt kohustatud isikule;
- täidab asjakohasel juhul Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ülesandeid⁷⁸.

3.7.3.6. Kohustatud isik ei pea määrama eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut, kui tal on väga piiratud arv töötajaid või määramata jätmine on põhjendatud. Kui juhatuse otsustab mitte määrata eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut, siis peab otsus olema põhjendatud ja dokumenteeritud. Otsus peab olema selgesõnaliselt seotud vähemalt järgmiste kriteeriumidega:

⁷⁷ Tegevusaruandes sisalduva teabe kohta vt: EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punkt 50). Arvutivõrgus: [\(https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase\)](https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjarelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase). (21.07.2023)

⁷⁸ Sõltuvalt kohustatud isiku tegevuse ulatusest ja keerukusest ning rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskidest võib kohustatud isik määrata, et Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesandeid täidab sama isik, seda tingimusel, et täidetud on RahaPTS §-is 17 ja juhendi punktis 3.7.3.10 loetletud nõuded.

- i. kohustatud isiku äritegevuse laad ja sellega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid, arvestades nii geograafilisi, klientide, toodete ja teenuste kui turustuskanalitega seotud riske;
- ii. kohustatud isiku tegevuse maht, klientide arv, tehingute arv ja maht ning täistööajale taandatud töötajate arv⁷⁹;
- iii. kohustatud isiku õiguslik vorm, sealhulgas kas kohustatud isik kuulub kontserni.

3.7.3.7. Kui eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavat isikut ei määrata, peab kohustatud isik korraldama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesannete täitmise juhendi punktis 3.5. nimetatud juhatuse liikme või Eesti äriregistrisse kantud välisriigi äriühingu filiaali juhataja poolt või ülesannete edasiandmise korras⁸⁰ või nimetatud valikuid ühendades.

3.7.3.8. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku ülesannete edasiandmisel lähtub kohustatud isik EBA tegevuse edasiandmise suunistes⁸¹, Finantsinspeksiooni soovituslikus juhendis „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)“ ning samuti EBA vastavuskontrolli suunistes⁸² toodud põhimõtetest.

3.7.3.9. Kui rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik tegutseb kontsernis vähemalt kahe üksuse heaks või talle antakse muid ülesandeid, peab kohustatud isik tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul on võimalik nende kõrvalt oma ülesandeid täita. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik võib eri üksustes tegutseda ainult siis, kui need kuuluvad samasse kontserni.

3.7.3.10. Kohustatud isik määrab Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku, kes tavapäraselt⁸³ tegutseb II kaitseliini osana. Seejuures:

- i. kontaktisiku ülesandeid võib täita kohustatud isiku üks või mitu töötajat ja/või vastavate ülesannetega struktuuriüksus. Kui kontaktisiku ülesandeid täidab struktuuriüksus, vastutab nimetatud ülesannete täitmise eest vastava struktuuriüksuse juht;
- ii. kontaktisikuks võib kohustatud isiku juhatuse määrata üksnes isiku, kes töötab alaliselt Eestis ning kellel on ülesannete täitmiseks vajalik haridus, kutsealane sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused ja kogemused ning laitmatu ameti- ja ärialane reputatsioon ning maine. Vajalike võimete oskuste ja kogemuse hindamisel lähtutakse isiku funktsioonist ja rollist struktuuris. Näiteks kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamisega tegelevad

⁷⁹ Inglise keeles *full time equivalent* (FTE).

⁸⁰ V.a Rahapesu Andmebüroo kontaktisiku ülesanded, mille edasiandmine ei ole RahaPTS § 17 lõikest 4 tulenevalt võimalik.

⁸¹ EBA 25.02.2019 "Suunised finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (*outsourcing*)", antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 5.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023)

⁸² EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punktid 68-73). Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase>. (21.07.2023)

⁸³ Kui kohustatud isik on määranud eraldi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku (inglise keeles *AML/CFT compliance officer*), võib Rahapesu Andmebüroo kontaktisik tegutseda I kaitseliini osana tingimusel, et tagatud on sõltumatus äriprotsessidest ning alluvus käesoleva juhendi punktis 3.5 toodud vastutavale juhatusele liikmele või filiaali juhile.

töötajad peavad olema omandanud majandus-, õigus- või ärialase hariduse või läbinud vastavad täiendkoolitused vmt, mis aitaksid kaasa oskuste arendamisele, mis on vajalikud mõistmaks keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid, millel ei ole mõistlikku majanduslikku eesmärki. Kontaktisik peab selleks saama pidevaid koolitusi;

iii. kontaktisiku paiknemine kohustatud isiku organisatsiooni struktuuris peab olema kohane õigusaktidest tulenevate rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks. Samas tuleb kontaktisiku institutsiooni loomisel tagada tema alluvus vahetult kohustatud isiku juhatusele ja tema sõltumatus⁸⁴ äriprotsessidest;

iv. kontaktisikul peab olema vajalik pädevus, vahendid ja juurdepääs asjakohasele teabele kõigis kohustatud isiku struktuuriüksustes. See tähendab eelkõige juurdepääsu ärisuhete loomise aluseks või eelduseks olevale informatsioonile, sealhulgas kliendi isikut ja tema majandustegevust kajastavale informatsioonile, andmetele või dokumentidele. Juhatuse tagab kontaktisikule õiguse osaleda juhatuse koosolekutel, kui kontaktisik peab seda oma ülesannete täitmiseks vajalikuks;

v. kontaktisik:

– korraldab kohustatud isiku tegevuses ilmnevate ebatavaliste või rahapesu kahtlusega tehingute või asjaolude või terrorismi rahastamisele viitava teabe kogumist ja analüüsimist. Selleks muu hulgas säilitab kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõik töötajatelt laekunud teated kahtlastest ja ebaharilikest tehingutest. Samuti nende teadete analüüsimiseks kogutud informatsiooni ja muud seonduvad dokumendid;

– edastab teavet Rahapesu Andmebüroole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral. See hõlmab kohustust säilitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis⁸⁵ Rahapesu Andmebüroole edastatavad teated koos teate edastamise aja ja edastanud töötaja andmetega;

– teeb juhatusele perioodiliselt kirjalikke ülevaateid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmisest. Ülevaade võib olla eraldiseisev ehk üksnes kontaktisiku funktsiooni kajastav või osa üldisest II kaitseliini ülevaatest või rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku tegevusaruandest koos vastavuskontrolli (ja riskijuhtimise) funktsiooniga, vastates eraldi või koos teiste funktsioonidega juhendi punktis 3.7.3.12 toodud nõuetele ja regulaarsusele;

– täidab muid ülesandeid, mis on vahetult seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega;

vi. kontaktisiku määramine kooskõlastatakse Rahapesu Andmebürooga;

vii. kontaktisiku kontaktandmed teatatakse Finantsinspeksioonile ja Rahapesu Andmebüroole. Kohustatud isik teavitab Finantsinspeksiooni mõistliku aja jooksul uue kontaktisiku määramisest või kontaktandmete muutumisest.

⁸⁴ Kontaktisiku sõltumatus äriprotsessidest ei tähenda, et viimane ei võiks tegeleda kaastöötajate nõustamisega või koolitamisega, mille eesmärk on tagada juhtide ja töötajate tegevuse vastavus RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuete täitmisega.

⁸⁵ St võimaldab selle hilisemat reprodutseerimist.

3.7.3.11. Kui Rahapesu Andmebüroo kontaktisikut ei määrata, peab kohustatud isik korraldama kontaktisiku ülesannete täitmise juhendi punktis 3.5. nimetatud juhatuse liikme või Eesti äriregistrisse kantud välisriigi äriühingu filiaali juhataja poolt.

3.7.3.12. II kaitseliin peab tegema kohustatud isiku juhatusele perioodiliselt kirjalikke ülevaateid. Ülevaated võivad olla jaotatud vastavuskontrolli funktsiooni, kontaktisiku funktsiooni ja riskikontrolli funktsiooni täitjate vahel, kuid need võivad olla esitatud ka ühe ülevaadena. Ülevaadete perioodilisus sõltub kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukusastmest, sealhulgas riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, kuid vähemalt kord kvartalis, sealhulgas vajadusel erakorraliselt. Ülevaated koos või eraldiseisvalt peavad välja tooma vähemalt järgneva:

i. rahapesu ja terrorismi rahastamise nüüdisaegsed meetodid ja konkreetsed tüpoloogiad/kaasused ja trendid ning nendega kaasnevad riskid, sealhulgas mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);

ii. järelevalveasutuste, õiguskaitseorganite ning Eesti riigi poolt välja toodud Eestit ja Euroopa Liidu asutuste poolt tuvastatud Euroopa Liitu ohustavad riskid, sealhulgas mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);

iii. kohustatud isiku tegevuse ja teenuse osutamisega kaasnevad riskid ja osutatavate teenuste mahud ning riskide ja mahtude võimalikud muutused;

iv. riskiisust kinnipidamine;

v. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud intsidendid;

vi. kahtlaste ja ebaharilike ning rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlusega seotud asjaolude ning tehingutega seotud statistika (sealhulgas sisemised teated ja Rahapesu Andmebüroole tehtud teated). Statistika põhjal tehtav analüüs ning selle asetamine kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenuse osutamisega kaasnevate riskide konteksti;

vii. hinnangud kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismide (sealhulgas IT-süsteemid ja inimressurss) piisavuse kohta;

viii. ettepanekud kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete, riskiisu ja/või riskihinnangute muutmiseks või täiendamiseks;

ix. ettepanekud teatud toodete pakkumise või teenuste osutamise lõpetamiseks või peatamiseks kuni kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismid või muu võimekus on viidud võetavate riskidega vastavusse;

x. muud asjaolud, mis on vajalikud selgitamiseks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmist.

Teatud riskide või intsidentide esinemisel tuleb need raporteerida ja teha ülevaated erakorraliselt ja *ad hoc* versioonis. II kaitseliin otsustab igakordselt erakorralise ülevaate tegemise vajadust ja seotud asjaolusid.

3.7.3.13. Kohustatud isik esitab esimesel võimalusel Finantsinspeksioonile vastavuskontrolli või riskijuhtimise funktsiooni täitja raporti(d) ja/või ülevaated juhatusele, kui nendes tuvastatakse olulisi puudujääke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmetes ning tegevustes.

~~i.~~

~~3.4.3.4. Vastavuskontrolli osana või selle kõrval II kaitseliini osana tegutseb tavapäraselt ka rahapesu andmebüroo kontaktsik. Seejuures:~~

~~i. kontaktsik ülesandeid võib täita üks või mitu töötajat ja/või vastavate ülesannetega struktuuriüksus. Juhul, kui kontaktsiku ülesandeid täidab struktuuriüksus, vastutab nimetatud ülesannete täitmise eest vastava struktuuriüksuse juht;~~

~~ii. kontaktsikuks võib kohustatud isiku juhatus määrata üksnes isiku, kellel on ülesannete täitmiseks vajalik haridus, kutsealane sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused ja kogemused ning laitmatu ameti- ja ärialane reputatsioon ning maine. Vajalike võimete oskuste ja kogemuse hindamisel lähtutakse isiku funktsioonist ja rollist struktuuris, näiteks II kaitseliini osana otseselt kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamisega tegelevad töötajad peavad olema omandanud majandus-, õigus- või ärialast haridust või läbinud vastavaid täiendkoolitusi vmt, mis aitaksid kaasa oskuste arendusele, mis on otseselt vajalikud mõistmaks keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid, millel ei ole mõistlikku majanduslikku eesmärki. Kontaktsik peab selleks saama pidevaid koolitusi;~~

~~iii. kontaktsiku paiknemine kohustatud isiku organisatsiooni struktuuris peab olema kohane õigusaktidest tulenevate rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmiseks. Samas tuleb kontaktsiku institutsiooni loomisel tagada tema alluvus vahetult kohustatud isiku juhatusele ja tema võimalikult suur sõltumatus⁸⁶ äriprotsessidest;~~

~~iv. kontaktsikul peab olema vajalik pädevus, vahendid ja juurdepääs asjakohasele teabele kõigis kohustatud isiku struktuuriüksustes. See tähendab eelkõige juurdepääsu ärisuhete loomise aluseks või eelduseks olevale informatsioonile, sh kliendi isikut ja tema majandustegevust kajastavale informatsioonile, andmetele või dokumentidele. Samuti tagab juhatus kontaktsikule õiguse vajadusel osaleda juhatuse koosolekutel, kui kontaktsik peab seda oma ülesannete täitmisest tulenevalt vajalikuks;~~

~~v. kontaktsik:~~

~~— korraldab kohustatud isiku tegevuses ilmnevate ebatavaliste või rahapesu kahtlusega tehingute või asjaolude või terrorismi rahastamisele viitava teabe kogumist ja analüüsimist. Selleks muu hulgas säilitab ta kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõik töötajatelt laekunud teated kahtlaste ja ebaharilike tehingute kohta, samuti nende teadete analüüsimiseks kogutud informatsiooni ja muud seonduvad dokumendid;~~

~~— edastab teavet rahapesu andmebüroole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral. See hõlmab ka kohustust säilitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis⁸⁷ rahapesu andmebüroole edastatavad teated, koos teate edastamise aja ja edastanud töötaja andmetega;~~

⁸⁶ Kontaktsiku sõltumatus äriprotsessidest ei tähenda, et viimane ei võiks tegeleda kaastöötajate nõustamisega või koolitamisega, mille eesmärk on tagada juhtide ja töötajate tegevuse vastavus RahaPTS-i ja käesoleva juhendi nõuete täitmisega.

⁸⁷ St võimaldab selle hilisemat reprodutseerimist.

~~teeb juhatusele kirjalikke ülevaateid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise kohta. Ülevaade võib olla eraldiseisev ehk vaid kontaktisiku funktsiooni rolle kajastav või osa üldisest II kaitseliini ülevaatest koos vastavuskontrolli (ja riskijuhtimise) funktsiooniga, vastates eraldi või koos teiste funktsioonidega käesoleva juhendi punktis 3.5.3.7 toodud nõuetele ja regulaarsusele;~~

~~—täidab muid ülesandeid, mis on vahetult seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega ja mis ei ole pandud vastavuskontrolli või riskijuhtimise ülesanneteks;~~

~~vi. kontaktisiku määramine kooskõlastatakse rahapesu andmebürooga;~~

~~vii. kontaktisiku kontaktandmed teatatakse Finantsinspeksioonile ja rahapesu andmebüroole. Kohustatud isik teavitab Finantsinspeksiooni mõistliku aja jooksul uue kontaktisiku määramisest või kontaktandmete muutumisest.~~

~~3.4.3.5. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud vastavuskontrolli ja riskikontrolli töötajad (kui nad ei ole osaks rahapesu andmebüroo kontaktisiku funktsioonist) peavad samuti vastama samadele rahapesu andmebüroo kontaktisikule esitatavatele nõuetele, mis on sätestatud käesoleva juhendi punkti 3.5.3.5 alapunktis 2.~~

~~3.4.3.6. II kaitseliin peab tegema kohustatud isiku juhatusele perioodiliselt kirjalikke ülevaateid. Ülevaated võivad olla jaotatud vastavuskontrolli funktsiooni, kontaktisiku funktsiooni ja riskikontrolli funktsiooni täitjate vahel, kuid need võivad olla esitatud ka ühe ülevaadena. Ülevaadete perioodilisus sõltub kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadist, ulatusest, keerukuse astmest, sh riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest, kuid toimub vähemalt kord kvartalis, sh vajadusel erakorraliselt. Ülevaated koos või eraldiseisvalt peavad välja tooma vähemalt järgneva:~~

~~i. rahapesu ja terrorismi rahastamise nüüdisaegsed meetodid ja konkreetsed tüpoloogiad/kaasused ja trendid ning nendega kaasnevad riskid, sh mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);~~

~~ii. järelevalveasutuste, õiguskaitseorganite ning Eesti riigi poolt välja toodud Eestit ja Euroopa Liidu asutuste poolt tuvastatud Euroopa Liitu ohustavad riskid, sh mõju kohustatud isikule (nii riskide mõju kui ka vajadus organisatsioonilise lahendi kaudu neid riske maandada);~~

~~iii. kohustatud isiku tegevuse ja teenuse osutamisega kaasnevad riskid ja osutatavate teenuste mahud ning riskide ja mahtude võimalikud muutused;~~

~~iv. riskiisust kinnipidamine;~~

~~v. rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud intsidendid;~~

~~vi. kahtlaste ja ebaharilike ning rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlusega seotud asjaolude ning tehingutega seotud statistika (sh sisemised teated ja rahapesu andmebüroole tehtud teated) ja statistika pinnalt tehtav analüüs ning selle panemine kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenuse osutamisega kaasnevate riskide konteksti;~~

~~vii. hinnangud kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismide (sh IT-süsteemid ja inimressurss) piisavuse kohta;~~

~~viii. ettepanekud kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavate meetmete, riskiisu ja/või riskihinnangute muutmiseks või täiendamiseks;~~

~~ix. ettepanekud teatud toodete pakkumise või teenuste osutamise lõpetamiseks või peatamiseks, kuniks kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismid või muu võimekus on viidud võetavate riskidega vastavusse;~~

~~x. muud asjaolud, mis on vajalikud, selgitamaks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmist.~~

~~Teatud riskide või intsidentide esinemise korral peavad olema need raporteeritud ja ülevaated tehtud ka erakorraliselt ja *ad hoc* versioonis, kusjuures II kaitseliin otsustab igakordselt erakorralise ülevaate tegemise vajadust ja seotud asjaolusid.~~

~~3.4.3.7. Kohustatud isik esitab esimesel võimalusel Finantsinspeksioonile vastavuskontrolli või riskijuhtimise funktsiooni täitja raporti(d) ja/või ülevaated juhatasele, kui nendes tuvastatakse olulisi puudujääke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavates meetmetes ning tegevustes.~~

3.4.4.3.7.4. III kaitseliin

3.7.4.1. Kohustatud isiku III kaitseliini moodustab⁸⁸ sõltumatu ja tõhus siseauditi funktsioon. Siseauditi funktsiooni võib seejuures täita üks või mitu töötajat ja/või vastavate ülesannetega struktuuriüksus⁸⁹. Struktuuriüksus ~~peab tervikuna~~ ~~peab kogu üksus~~ vastama alltoodud nõuetele, ~~kusjuures~~ Üles-lesannete täitmise eest vastutab struktuuriüksuse juht. Siseauditi teostaja peamiseks ülesandeks on seirata ning hinnata kriitiliste protsesside ja süsteemide toimimist. Siseauditi funktsiooni täitja (siseaudiitor) ei saa hinnata (auditeerida) selle funktsiooni toimimist, mida ta ise täidab (nõ enesekontrolli risk, huvide konflikt). Sama põhimõtte kehtib ka sise-eeskirjade väljatöötamisele, milles siseauditi funktsiooni täitja ei saa osaleda, kuna ta peab hiljem hindama sisekontrollisüsteemi toimimist, mille üheks osaks on ka erinevad sise-eeskirjad.

~~3.4.4.1.3.7.4.2. Siseauditi funktsiooni ei tohi kombineerida rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli funktsiooniga. vastutab ülesannete täitmise eest.~~

3.4.4.2.3.7.4.3. Siseauditi funktsiooni täitjal peab olema vajalik pädevus, vahendid ja juurdepääs asjakohasele teabele kõigis kohustatud isiku struktuuriüksustes. Siseauditi funktsiooni täitja peab olema samuti teadlik kohustatud isiku suurusest ning tegevuse ja ~~osutatavate~~ teenuste laadist, ulatusest, keerukuse ~~astmest~~, ~~sealhulgas~~ riskiisust ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatest riskidest.

~~3.4.4.3.3.7.4.4.~~ 3.7.4.4. Siseauditi funktsiooni täitjal või selle juhil ~~(kui tegemist on struktuuriüksusega)~~, peab ülesannete täitmiseks olema vastav kutsestandard (atestering) ning muu hulgas vajalik haridus, sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused, teadmised ja kogemused ning laitmatu ameti- ja äriala e mainee-reputatsioon. Siseauditi funktsiooni täitja peab olema pidevalt kursis rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega ja trendidega nii üldisel tasemel kui ka kohustatud isiku kontekstis.

3.4.4.4.3.7.4.5. Siseauditi funktsioon hindab muu hulgas, kas:

⁸⁸ Teatud juhtudel on III kaitseliini osaks ka kohustatud isiku juhatus. Käesoleva juhendi punkti 3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.4.3.7.5.4. mõttes on aga eelkõige silmas peetud siseauditi funktsiooni.

⁸⁹ Siseauditi funktsiooni võib anda edasi kolmandale isikule.

- i. kohustatud isiku juhtimisraamistik on sobiv rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks ~~on sobiv~~;
- ii. olemasolevad põhimõtted ja tegevused/menetlused on jätkuvalt asjakohased ning vastavuses seadusest ja rahvusvahelistest praktikatest tulenevate ning regulatiivsete nõuetega kui ka kohustatud isiku riskiisu ja strateegiaga;
- iii. tegevused/menetlused on kooskõlas kohaldatavate õigusaktidega ja protseduurireeglitega ning juhtorgan*id* otsustega;
- iv. tegevusi/menetlusi rakendatakse õigesti ja efektiivselt;
- v. kohustatud isiku tegevuse ja osutatavate teenustega seotud ~~kaasnevate~~ riskide juhtimisega tegeleva I kaitseliini ning II kaitseliini, läbi vastavuskontrolli ja riskijuhtimise funktsiooni, tegevus on asjakohane, kvaliteetne ja mõjus;
- vi. kohustatud isiku meetodid (nõ kohustatud isiku üleselt ja kõikehõlmava⁹⁰ vaatenäva) on kohased ning piisavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, ~~ja~~ vastavad organisatsiooni vajadustele ning järelevalveasutuste ootustele.

~~3.4.4.5.~~3.7.4.6. Siseauditi meetodid peavad vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja ~~osutatavate~~ teenuste laadile, ulatusele, keerukuse ~~astmele~~, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et auditi tegemise regulaarsus ja hinnatavad valdkonnad peavad arvestama käesolevas punktis toodud asjaolusid ~~arvestama~~. Siseaudit lähtub oma töös samuti riskipõhisuse ja proportsionaalsuse põhimõttest.

~~3.4.4.6.~~3.7.4.7. Siseauditi funktsiooni edasiandmisel tagab kohustatud isik muu hulgas käesolevast juhendist ja eelkõige ~~käesoleva~~ juhendi punkti 3.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.4.53.7.5.4.45. tulenevate nõuete täitmise. Kohustatud isik (tavapäraselt kohustatud isiku nõukogu koostöös juhatajaga) hindab regulaarselt ~~pidevalt~~ siseauditi funktsiooni edasiandmise korral ~~tegevuse edasiandmise~~ põhjendatust ja ning siseauditi efektiivsust.

~~3.4.4.7.~~3.7.4.8. Kohustatud isik esitab esimesel võimalusel Finantsinspeksioonile siseauditi raporti(d), kui nendes tuvastatakse olulisi puudujäärke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavates ~~meetmetes~~ ning tegevustes.

3.5.3.8. Talitluspidevus ning operatsiooni- ja reputatsiooniriski juhtumid

~~3.5.1.~~3.8.1. Kohustatud isik töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks loodud (IT) süsteemide kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse meetmed ning protseduurireedid.

~~3.5.2.~~3.8.2. Võetavad meetmed peavad katma vähemalt tegevusi, et tagada kompensatsioonimehhanismide talitluspidevus. S, ~~mis kaasneb olukordades, kus~~ kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse katkemise korral.

~~3.5.3.~~3.8.3. Kohustatud isik teavitab esimesel võimalusel Finantsinspeksiooni olulistest kompensatsioonimehhanismide talitluspidevuse ning muudest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud olulistest operatsiooni- ja reputatsiooniriski intsidentidest ning ~~ja~~ võetud meetmetest.

⁹⁰ Inglise – holistic view.

3.7.1.3.10.1. —Kohustatud isik kehtestab ja rakendab protseduurireedid, millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske. ~~Kohustatud isik rakendab kehtestatud protseduurireegleid.~~ Protseduurireeglite keerukus ja ning ülesehitus peab vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja ~~osutatavate~~ teenuste laadile, ulatusele, keerukuse ~~astmele~~, sealhulgas riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele.

3.7.2.3.10.2. —Protseduurireedid sisaldavad vähemalt järgmist:

3.7.2.1.3.10.2.1. Kohustatud isiku tegevuse ga seotud ~~kaasnevate~~ riskide hindamise korda. S-samuti uute ja olemasolevate tehnoloogiatega ning teenuste ja toodetega, sealhulgas uute või ebatraditsiooniliste müügikanalite ning uute või arenevate tehnoloogiatega kaasnevate riskide tuvastamise ja juhtimise korda.

3.7.2.2.3.10.2.2. Huvide konfliktide vältimise korda (vt muu hulgas ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt [3.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.1.23.7.5.1.2.](#)).

3.7.2.3.3.10.2.3. Mudelit kliendi ja tema tegevusega seotud riskide tuvastamiseks ja juhtimiseks ning kliendi riskiprofiili määramist (vt muu hulgas ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.2).

3.7.2.4.3.10.2.4. Rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimise korda ehk kõikide ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4 sätestatud kohustuste täitmise korda, ~~st~~ muu hulgas kliendi suhtes rakendatavate hooldusmeetmete kohaldamise korda ja (nii lihtsustatud hooldusmeetmete kui ka tugevdatud hooldusmeetmete kohaldamise korda). Protseduurireeglites tuleb kirjeldada erinevate riskijuhtimise erinevate kaitsemeetmete tegevusi⁹³, mida kohustatud isik teeb erinevate hooldusmeetmete täitmiseks kliendisuhete loomisel ning tehingute juhuri tegemisel ja vahendamisel ~~teeb~~. Käesolevas punktis nimetatud kord sisaldab muu hulgas juhendi, kuidas tulemuslikult kindlaks teha, kas tegemist on riikliku taustaga isikuga ~~või kohaliku riikliku taustaga isikuga~~ või isikuga, kelle suhtes rakendatakse rahvusvahelisi sanktsioone, või isikuga, ~~kes on pärit või~~ kelle elu- või asukoht on suure riskiga kolmandas riigis või RahaPTS § 37 lõikes 4 nimetatud sätestatud tingimustele vastavas riigis.

3.7.2.5.3.10.2.5. Vastavuskontrolli, sealhulgas ~~R~~rahapesu Aandmebüroo kontaktisiku, ja riskijuhtimise funktsiooni täitja ülesandeid, õiguseid ja rolle, mis ei ole kaetud ~~käesoleva~~ juhendi punktiga [3.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.10.2.43.810.2.4.](#) Ülesannete puhul tuleb arvestada ~~käesoleva~~ juhendi punktis [3.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.7.33.57.3.](#) toodud.

3.7.2.6.3.10.2.6. Andmete kogumise ja säilitamise korda. S-samuti nende kättesaadavaks tegemise korda.

3.7.2.7.3.10.2.7. Olukordi, mille puhul peavad riskijuhtimise I kaitseliini töötajad või kohustatud isiku muud töötajad, kellele vastav info on teatavaks saanud, teavitama ~~R~~rahapesu Aandmebüroo kontaktisikut rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlustest ning kahtlustest ja ebaharilikest tehingutest või asjaoludest.

3.7.2.8.3.10.2.8. Ärisuhete loomisest või juhuri tehtavast tehingust keeldumise korda (~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.1 mõttes), tehingu tegemisest keeldumise õiguse kasutamise korda (~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.2 mõttes) ning ärisuhete erakorralise ülesütlemise korda (~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.3 mõttes). Samuti, ~~sh~~ (i) kes teeb vastava ~~ds~~isulised otsused, (ii) kes neeldvastavad otsused ellu viib (kes ja millise aja jooksul sulgeb kliendi vastavad ligipääsud kohustatud isiku süsteemides, teeb süsteemi vastavad märged, teavitab klienti jne), (iii) kuidas teavitatakse ~~oimub~~ asjaoludest

⁹³ Näiteks, kui protseduurireeglites kirjeldatakse füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamist, siis tuleb kirjeldada, milliseid andmeid ja kes kogub ning kontrollib.

~~R~~ahapesu ~~A~~andmebüroo kontaktisiku ~~t~~eaavitamine ning (iv) asjakohasel juhul ~~R~~ahapesu ~~A~~andmebüroo teavitamine.

~~3.7.2.9~~~~3.10.2.9~~. Rahapesu ~~A~~andmebüroo ~~le~~ tehtava teatamiskohustuse korda (~~käesoleva~~ juhendi punkti 7 mõttes), ~~sealhulgas~~ (i) sisemiselt kahtlastest ja ebaharilikest tehingutest või asjaoludest ~~kohta~~ teadete tegemise korda, (ii) meetodikat ja juhendit, millest kontaktisik lähtub kahtlaste ja ebaharilike tehingute või asjaolude analüüsimisel, ning (iii) meetodikat ja juhendit, kui kohustatud isikul tekib rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus või on tegemist ebatavalise tehingu või asjaoluga.

~~3.7.2.10~~~~3.10.2.10~~. Tegevuse edasiandmise (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.8.1) ja teisele isiku ~~kogutud andmetele~~le tuginemise korda (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.8.2).

~~3.7.2.11~~~~3.10.2.11~~. Kohustatud isiku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud töötajate ja ka kõrgema juhtkonna, ~~sealhulgas~~ juhatause, ning isikute, kellel on tegevus edasi antud, koolituse korda.

~~3.7.2.12~~~~3.10.2.12~~. Asjakohasel juhul korrespondentsuhete loomise ja jätkamise korda (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.9).

~~3.7.2.13~~~~3.10.2.13~~. Protseduurireeglite uuendamise korda.

~~3.7.2.14~~~~3.10.2.14~~. Muude ~~käesolevast~~ juhendist tulenevate kohustuste täitmise korda.

~~3.7.3~~~~3.10.3~~. —Protseduurireeglite täitmise kontrollimiseks kehtestab kohustatud isik sisekontrollieeskirja, mis kirjeldab sisekontrolli süsteemi toimimise, ~~sealhulgas~~ siseauditi ja vajaduse korral vastavuskontrolli rakendamise korda, kus on muu hulgas kirjeldatud töötajate kontrollimise kord.

~~3.7.4~~~~3.10.4~~. —Kohustatud isik korraldab protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja täitmise ning rakendamise kohustatud isiku töötajate poolt.

~~3.7.5~~~~3.10.5~~. —Kohustatud isik kontrollib regulaarselt kehtestatud protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja ajakohasust, ~~sealhulgas~~ koostoimes kehtestatud riskiisuga ja tegevusega kaasnevate riskidega, ning vajaduse ~~korral~~ kehtestab uued protseduurireeglid ja sisekontrollieeskirja või ajakohastab neid.

~~3.7.6~~~~3.10.6~~. —Kohustatud isik ~~nimetab~~ ~~määrab~~ protseduurireeglite ~~esele~~ neid täitva(te) isiku(te) või struktuuriüksuste nimed ning eraldi nende uuendamise, muutmise või koostamiseks kohustatud isiku(d) või struktuuriüksuse.

~~3.7.7~~~~3.10.7~~. —Protseduurireeglid ja sisekontrollieeskiri võivad sisalduda ühes või mitmes dokumendis, kuid need peab kinnitama kirjalikus vormis kohustatud isiku juhatus (või nõukogu, kui see tuleneb dokumendi olemusest). Protseduurireeglid tehakse töötajatele alaliselt kättesaadavaks ja neid tutvustatakse töötajatele.

~~3.8~~~~3.11~~. Riskide juhtimine ja meetmed kontsernis

~~3.8.1~~~~3.11.1~~. —Kontsernide olemasolu korral, kus kohustatud isik on nn emaettevõtte⁹⁴ funktsioonis, on kohustatud isiku ülesanne ja vastutus tagada, et käesolevas juhendis toodud põhimõtted eelkõige organisatsioonilisele ülesehitusele ja kontserni- ehk grupiülestele protseduurireeglitele oleksid kohaldatavad ka terves kontsernis⁹⁵.

⁹⁴ Ingl k – *parent company*.

⁹⁵ Kontserni kuuluvate isikute all on mõeldud esindusi, agente (eelkõige makseasutused ja e-raha asutused), filiaale ja enamusosalusega tütarettevõtteid, kes on kohustatud isikud RahaPTS-i mõttes ja kes asuvad nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. RahaPTS defineerib kontserni kui ettevõtete gruppi, mis koosneb emaettevõtjatest, selle tütarettevõtetest äriseadustiku § 6

~~3.11.2.~~ —Kontserni kuulumise puhul nii nn emasettevõttena kui ka tütaretevetvõttena, peab kohustatud isiku riskiisu dokument ja riskihinnangu dokument arvestama kontserni teiste liikmete vastavate dokumentide ning hinnangutega (vt ka käesoleva juhendi punktid ~~3.2.73-23-7.~~ ja ~~3.3.93-32-67.~~).

~~3.8.2-3.11.3.~~ Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab kohustatud isik tagama, et tal on piisavalt andmeid ja teavet ning ta suudab hinnata kogu kontserni hõlmavat rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiprofiili kooskõlas EBA riskitegurite suunistega.⁹⁶

~~3.8.3-3.11.4.~~ Kontserni puhul peavad kontserni- ehk grupiüleised protseduurireedlid hõlmama vähemalt järgmist:

~~3.8.3.1-3.11.4.1.~~ Kontserniüleste riskide hindamise ja riskiisu määratlemise korda.

~~3.8.3.2-3.11.4.2.~~ Kompensatsioonimehhanismide kirjeldust, mis vastaks nii kontserni kui ka iga sinna kuuluva ettevõtte riskile kui ka kontserniülese ja iga ettevõtte põhisele riskiisule.

~~3.8.3.3-3.11.4.3.~~ Rahapesu tõkestamise organisatsioonilise lahendi kirjeldust kontsernis, mis sisaldab muu hulgas nn kolme kaitseliini põhimõtet (vt ka käesoleva juhendi punkt ~~3.53.73.73.73.73.73.73.73.7.~~). Kontserni puhul peab paika olema pandud ka erinevate kaitseliinide (st eelkõige II ja III kaitseliini) alluvus ja aruandlusahelad grupiüleste funktsiooni täitva sama kaitseliini üksusega.

~~3.8.3.4-3.11.4.4.~~ Meetmeid ja korda kontsernisese rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase teabe vahetamiseks. —See hõlmab nii informatsiooni vahetamist hooldusmeetmete kohaldamisega ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riski juhtimisega ~~seoses,~~ hõlmates nii kahtlaste ja ebaharilike tehingute ning asjaolude analüüsi kui ka ~~r~~rahapesu ~~a~~andmebüroodele esitatud ~~te~~id ~~et~~ ~~ennast~~ ja ~~nende~~ ~~sel~~le aluseks olevaid dokumente. Kohustatud isik peab tagama, et kontserni sees jagatakse teavet Rahapesu Andmebüroole edastatud kahtluse kohta, välja arvatud juhul, kui Rahapesu Andmebüroo on andnud teistsuguse korralduse. See hõlmab ka meetmeid, kuidas ollakse kursis kohalduvate riskidega (seonduvalt kõigi kontserni kuuluvate ettevõtjatega). Ülaltoodud informatsiooni vahetus peaks aga piirduma vaid olukordadega, kui see on asjakohane ja vajalik riskide juhtimiseks.

~~3.8.3.5-3.11.4.5.~~ Isikuandmete kaitse korda ja korda, kuidas tagatakse edastatud andmete konfidentsiaalsus ja salastatus (et muu hulgas vältida nn informatsiooni lekitamise⁹⁷ olukorda) ning millised on piirangud kontsernisiseselt edastatud informatsiooni kasutamiseks.

~~3.8.3.6-3.11.4.6.~~ Meetmete kirjeldust, kuidas hinnatakse töötajate sobivust enne nende tööle asumist (vt ka käesoleva juhendi punkt ~~3.7.1.63.7.1.63.7.1.63.7.1.63.7.1.63.7.1.63.7.1.6.57.1.6.~~).

~~3.8.3.7-3.11.4.7.~~ RKirjeldust, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud töötajate ja ka kõrgema juhtkonna, sealhulgas~~h~~ juhatus, ning isikute, kellele on tegevus edasi antud, koolituse ~~korra~~ ~~kor~~daht.

~~3.8.3.8-3.11.4.8.~~ Sisekontrollieeskirja, mis hõlmab sõltumatu auditi funktsiooni toimimise korda ja meetmeid. See hõlmab muu hulgas meetmeid, tagamaks, et kontserni kuuluvad ettevõtted kohaldaksid grupiülesteid poliitikaid ning arvestaksid muus osas seatud riskiisuga.

tähenduses ja üksustest, milles emasettevõttele või selle tütaretevetvõttele on osalus, või selliste ettevõtete grupp, mis moodustavad konsolideerimisgrupi raamatupidamise seaduse § 27 lõike 3 tähenduses;

⁹⁶ Vt joonealune viide nr 35.

⁹⁷ Ingl k – *tipping-off*.

3.8.4.3.11.5. —Kontserniüleseid protseduureegleid ja nende täitmise kontrollimise sisekontrollieeskirja kohaldatakse olenemata sellest, kas kõik kontserni kuuluvad ettevõtted asuvad ühes riigis või eri riikides. Kohustatud isik tagab, et kontserniüleseid protseduureegleid ja nende täitmise kontrollimise sisekontrollieeskirja arvestavad kohases ulatuses teise Euroopa Liidu liikmesriigi õigusega.

3.8.5.3.11.6. —Kohustatud isik ning tema kontserni kuuluvad ettevõtted jäätavad kohaldamata teises riigis kehtestatud ja lubatud erandid hoolsusmeetmetele või lubatud lihtsustatud hoolsusmeetmed, kui see ei vasta kohustatud isiku riskihinnangule või Eesti riiklikule ohuhinnangule või mõnes tema kontserni liikme tegevuskoha riigis avaldatud riiklikule ohuhinnangule, sealhulgas~~h~~ nii Euroopa Liidu, Eesti kui ka selle teise riigi õiguskaitseorganite või järelevalveasutuste riskihinnangutele.

3.8.6.3.11.7. —Kohustatud isiku kontserni kuuluv ja teises Euroopa Liidu riigis tegutsev ettevõtja peab respektima ja täitma selle liikmesriigi kohalduvat õigust.

3.8.7.3.11.8. —Kohustatud isik peab tagama, et tema kolmandates riikides asuvates kontsernides kohaldatud hoolsusmeetmed ning andmete kogumise ja säilitamise nõuded vastaksid RahaPTS-is ja käesolevas juhendis sätestatud nõuetele. Olukorras, kus tulenevalt kohalike seaduste eripärast ei ole selliste nõuete täitmine võimalik, tuleb viivitamatult teavitada Finantsinspeksiooni ning rakendada täiendavaid meetmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide vältimiseks. Eelviidatud täiendavad meetmed peavad tõhusalt juhtima kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Rakendatud täiendavatest meetmetest tuleb teavitada Finantsinspeksiooni.

3.11.9. —Kohustatud isik, kes omab filiaali või esindust või tütarettevõt~~etja~~~~t~~ -suure riskiga kolmandas riigis, rakendab käesoleva juhendi punktis 4.10. sätestatud meetmeid ning teostab erakorralisi (sise- ja välis)auditeid, samuti kaalub ja hindab filiaali, esinduse või tütarettevõtte sulgemise vajadust nimetatud riigis, kui kaasnevaid riske ei ole võimalik tõhusalt maandada. Kohustatud isik, kes otsustab sellist filiaali, esindust või tütarettevõt~~etja~~ mitte sulgeda, peab sellest teavitama Finantsinspeksiooni ning esitama selgituse ja põhjendused tehtud otsuse kohta.

3.11.10. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab kohustatud isik tagama, et igal juhtorganil⁹⁸, äriililil ja siseüksusel, sealhulgas igal sisekontrolli funktsioonil, on oma ülesannete täitmiseks vajalik teave. Eelkõige peab ta tagama piisava teabevahetuse äriilililil ja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavusfunktsiooni täitmise eest vastutava üksuse, ning kui need on eri funktsioonid, vastavuskontrollifunktsioonide vahel kontserni tasandil ning kontserni tasandi sisekontrollifunktsioonide juhtide ja kohustatud isiku juhtorgani vahel.

3.11.11. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab juhtorgan täitma vähemalt järgmisi ülesandeid:

3.11.11.1. koostama ülevaate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest, millega kontserni kuuluv iga ettevõtte (edaspidi nimetatud kui *kontserni üksus*) kokku puutub. Tagama, et kontserni üksused hindavad kogu äritegevust hõlmavaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske koordineeritult ja ühise metoodika alusel, arvestades oma äritegevuse eripära ning EBA riskitegurite suunistes⁹⁹ toodut;

3.11.11.2. kui kontserni juhtorgani liikmed või kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutav juhatuse liige või vastavuskontrolli eest vastutav isik teavitavad järelevalvetegevusest, mida pädev järelevalveasutus on kontserni üksustes teostanud, või selles tuvastatud puudustest, tagab, et parandusmeetmed on õigeaegselt ja tõhusalt lõpule viidud.

3.11.12. Kontserni kuulumise puhul nn emasettevõttena peab kohustatud isik:

⁹⁸ Nõukogul või juhatusel.

⁹⁹ Vt joonealune viide nr 35.

3.11.12.1. määrama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutava juhatuse liikme ning kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku;

3.11.12.2. looma kontserni tasandil struktuuri, millel on piisav otsustusõigus kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhatuse jaoks;

3.11.12.3. kiitma heaks kontsernisisesed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduurid;

3.11.12.4. looma kontsernisisesed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollimehhanismid;

3.11.12.5. hindama korrapäraselt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika ja protseduuride tõhusust kontserni tasandil;

3.11.12.6. kohustatud isik, kes haldab filiaale või tütarettevõtteid riigisiselt või teises liikmesriigis või kolmandas riigis, määrab kontserni kontaktisiku, kes tagab, et kõik kontserni üksused rakendavad kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitikat ning omavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõhusaks tõkestamiseks piisavaid ja asjakohaseid süsteeme ning protseduure.

3.11.13. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab tegema täielikku koostööd kontserni iga üksuse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isikuga.

3.11.14. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik peab täitma vähemalt järgmisi ülesandeid:

3.11.14.1. koordineerima kogu tegevust hõlmavat rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamist, mida viivad läbi kontserni üksused kohalikul tasandil. Korraldama nende tulemuste koondamise, et mõista rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide laadi, intensiivsust ja asukohta, millega puutub kontsern tervikuna kokku;

3.11.14.2. koostama kogu kontserni hõlmava rahapesu ja terrorismi rahastamise riskianalüüsi;

3.11.14.3. määratlema kontserni tasandil rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise standardid. Tagama, et kohalikul tasandil kontserni üksuse poliitika ja protseduurid oleksid kooskõlas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusaktide ja nõuetega, mida kohaldatakse kontserni iga üksuse suhtes eraldi, sealhulgas kooskõlas kontserni standarditega;

3.11.14.4. koordineerima kohalike rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutavate isikute tegevust kontserni operatiivüksustes, et tagada nende järjepidev toimimine;

3.11.14.5. jälgima kolmandates riikides asuvate filiaalide ja tütarettevõtete vastavust Euroopa Liidu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioonidele;

3.11.14.6. kehtestama kooskõlas riigisisese õigusega kontserniülelised poliitikad, protseduurid ja meetmed, mis muuhulgas käsitlevad kontsernisisest teabevahetust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil ja andmekaitset;

3.11.14.7. tagama, et kontserni üksustel on piisavad kahtlastest tehingutest või tegevusest teavitamise protseduurid nad edastavad nõuetekohaselt teavet.

3.11.15. Kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutav isik koostab kord aastas tegevusaruande¹⁰⁰ ja esitab selle juhatusele.

3.11.16. Tütarettevõtte või filiaali rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutaval isikul peab olema otsene aruandlusliin kontserni rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isikuga.

4. Hoosusmeetmed kliendi või kolmanda isiku suhtes

4.1. Üldpõhimõtetest

4.1.1. Kohustatud isiku üks peamisi kohustusi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel on ennetatavate preventiivsete meetmete ehk hoosusmeetmete kohaldamine. Hoosusmeetmete kohaldamise eesmärk on eelkõige tõkestada kuritegelikul teel saadud vara varjamist, muundamist jne rahapesu erinevates faasides¹⁰¹, tõkestada terrorismi rahastamist illegaalsest kui ka legaalsest allikast pärit rahaliste vahendite arvelt, tõkestada ettevõtja kasutamist massihävitusrelvade rahastamisel või sanktsioonidest kõrvalehoidmisel jne-jne. Seega on peamiseks juhtivaks eesmärgiks tagada Eesti ettevõtluskeskkonna usaldusvärsus ja läbipaistvus ning tõkestada Eesti rahandussüsteemi ja majandusruumi kasutamist rahapesuks, —ja—terrorismi rahastamiseks, —massihävitusrelvade rahastamiseks ja sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks.

4.1.2. Hoosusmeetmeid tuleb kohaldada RahaPTS-is ettenähtud määras ja piisavalt, et kohustatud isik on veendunud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamises. Kohustatud isik on hoosusmeetmeid kohaldanud piisavalt, kui kohustatud isikul tekib sisemine veendumus, et on täitnud hoosusmeetmete kohaldamise kohustuse. Sisemise veendumuse kujunemisel võetakse arvesse mõistlikkuse põhimõtet. See tähendab, et kohustatud isikul peab hoosusmeetmete kohaldamisel tekkima teadmine, arusaam ja veendumus, et kogutud on piisavalt andmeid kliendi, kliendi tegevuse, ärisuhte eesmärgi ning samuti ärisuhte raames tehtavate tehingute eesmärgi, —ja—rahaliste vahendite ja asiakohasel juhul rikkuse päritolu jms kohta, mistõttu ta mõistab klienti ja tema (äri)tegevust, võttes seejuures arvesse kliendi riskiastet¹⁰² ning ärisuhtega kaasnevat riski ja olemust (ehk ärisuhte riskiprofiili). Selline veendumuse —tase— peab võimaldama tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetsele le ärispetsiifikale le-ja-eks iseloomulik (vt käesoleva juhendi punkt 4.4.2. ning käesoleva juhendi Lisad 1 ja 2). Veendumuse kujunemine peab olema nähtav (andmed peavad olema säilitatud) ka pädevale järelevalveasutusele ning kohustatud isik peab oskama selgitada kohaldatud hoosusmeetmete ulatust ning veendumuse kujunemist.

4.1.3. Hoosusmeetmete kohaldamine jaguneb hoosusmeetmeteks ärisuhte loomisel, ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel ning—ja— ärisuhte pideval jälgimisel (ehk seirel). Hoosusmeetmete loetelu sätestab miinimumkriteeriumid ja on kohustusliku imperatiivse sisuga.

¹⁰⁰ Tegevusaruandes sisalduva teabe kohta vt: EBA 14.06.2022 "Suunised direktiivi (EL) 2015/849 artikli 8 ja VI peatüki kohase vastavuse haldamise ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vastavuskontrolli eest vastutava isiku rolli ja ülesannetega seotud poliitika ja menetluste kohta" välja antud Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 21.11.2022 otsuse nr 1.1-7/182 alusel (punkt 82). Arvutivõrgus: [\(21.07.2023\)](https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-suuniste-suunised-direktiivi-el-2015849-artikli-8-ja-vi-peatuki-kohase)

¹⁰¹ Ingl k – *placement, layering ja integration*.

¹⁰² Näiteks, olukorras, kus kliendi riskiaste on kõrge, ei saa piisavaks pidada vahendite allika ning päritolu tuvastamisel üldsõnalist põhjendust (rahalised vahendid on kliendi säästud, omavahendid, saadud laen, teenitud vahendid jne). Kõrge riskiastme puhul peab kohustatud isik kohaldama hoosusmeetmeid tugevdatud korras, st võtma kasutusele lisameetmeid andmete õigsuses veendumiseks. Sellisel peab kohustatud isikul tekkima esitatud andmete põhjal sisemine veendumus (sealhulgas mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt saab eeldada, et ka kolmandal isikul oleks samadel asjaoludel ehk sama informatsiooni põhjal tekkinud veendumus), et ta teab, miks ja vajadusel millisel eesmärgil ja mis majandus- või õigussuhete raames klient rahalisi vahendeid saab, ja teab, et see vastab eelnevalt kliendi kohta kogutud informatsioonile. Samuti on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

Kohustatud isik võib täiendavalt rakendada ka teisi, seaduses sätestamata hoolsusmeetmeid, tulenevalt kliendi tegevusvaldkonnast või -piirkonnast, samuti tehingu eripärast ning nendega kaasnevatest riskidest.

4.1.4. Ärisuhte loomisel on

4.1.4.1. Hoolsusmeetmeteks:

- i. kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku isikusamasuse tuvastamine ning esitatud teabe kontrollimine usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal, ~~sealhulgas~~ e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite abil (vt ~~käesoleva~~ juhendi punktid 4.3.1. ja 4.3.2.);
- ii. kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku esindaja isikusamasuse ja esindusõiguse tuvastamine ning kontrollimine (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.1.);
- iii. tegeliku kasusaaja tuvastamine ja tema isikusamasuse kontrollimiseks meetmete ~~rakendamine~~ ~~võtmine~~ ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda ~~selles, et ta teab~~, kes on tegelik kasusaaja. ~~Samuti~~ ~~ja~~ saab aru kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku omandi- ja kontrollstruktuurist (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.3.);
- iv. teabe hankimine asjaolu kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.4.);
- v. rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine, kui see on asjakohane (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.5.);
- vi. ärisuhtest või juhuti tehtavast tehingust ~~arusaamine~~ ja asjakohasel juhul selle kohta täiendava teabe kogumine (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.6.).

4.1.4.2. Hoolsusmeetmete kohaldamise eesmärk on „~~T~~unne-oma-klienti“ ~~-~~ ~~põhimõtte~~¹⁰³ täitmine. ~~Nimetatud~~ ~~Tunne-oma-klienti~~ ~~-~~ ~~põhimõtte~~ täitmisel on kohustatud isiku eesmärgiks aru saada, mis teenust ning millisel põhjusel klient saada soovib, ehk kas kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime ning vajadustega ja kliendi teadmise ning arusaamaga kliendi äritegevuse spetsiifikast, olemusest jne. Kliendi tundmise ulatus peab vastama kohustatud isiku riskihinnangu tulemustele (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt ~~3.33.3.103.3.103.3.103.3.103.3.103.3.103.3.103.3.103.2.~~) ~~ja~~ ning kliendiga seotud riskile ehk mida suurem on kliendiga kaasnev risk, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid ~~rakendamavõtma~~, et kliendist ja tema tegevusest aru saada. Kokkuvõtvalt on eesmärgiks aru saada ja tuvastada, milline on kliendiga ja ärisuhtega kaasnev riskiprofiil. Kogutu põhjal saab kohustatud isik hinnata, milline on kliendi edaspidine eeldatav tegevus ja seeläbi ~~teostada~~ ärisuhte seiret ~~teostada~~ ning hinnata kliendi tegevust juba kogutud informatsiooni ~~põhjal~~ vastu. Seega määratletakse ~~kliendi~~ riskiprofiili alusel ~~temakliendi~~ suhtes rakendatava hoolsusmeetmena ärisuhte ~~edasise~~ seire režiim. Seejuures on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

4.1.4.3. Hoolsusmeetmete kohaldamise ~~l~~ ~~käigus~~ kogutud andmed on tavapäraselt fikseeritud muu hulgas kliendi kohta koostatud ja viimase poolt kinnitatud kliendiankeedis. Seejuures peab kliendiankeet sisaldama kliendi kinnitust, et klient on teadlik ja aru saanud vastavate tingimustega seotud kohustustest, ~~sealhulgas~~ tema poolt ärisuhte loomiseks vajaliku teabe esitamise nõudest ja vormist ning ~~esitatud andmete tõe~~ ~~mittevastavuse~~ ~~gavaleandmete~~

¹⁰³ Ingl k – Know-Your-Customer ehk KYC.

esitamisega kaasnevast vastutusest.

4.1.5. Ärisuhte seirel on

4.1.5.1. Hoosusmeetmeteks:

- i. ärisuhtes tehtud tehingute kontroll, tagamaks, et tehingud on kooskõlas kohustatud isiku teadmistega kliendist, tema tegevusest ja riskiprofiilist (vt käesoleva juhendi punkt 4.4.1.);
- ii. hoosusmeetmete kohaldamise käigus kogutud asjaomaste dokumentide, andmete või teabe regulaarne ajakohastamine (vt käesoleva juhendi punkt 4.4.2.);

iii. tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine (vt käesoleva juhendi punkt 4.4.3).

iv. suurema tähelepanu pööramine ärisuhtes tehtavatele tehingutele, kliendi tegevusele ja asjaoludele, mis viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline, sealhulgas keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja tehingumustritele, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik¹⁰⁴;

iii.v. suurema tähelepanu pööramine ärisuhtele või tehingule, kui klient on pärit suure riskiga kolmandast riigist või RahaPTS § 37 lõikes 4 nimetatud riigist või territooriumilt või tal on nimetatud riigi kodakondsus või tema elu- või asukoht või makse saaja makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

4.1.5.2. Hoosusmeetmete kohaldamise eesmärgiks on hinnata ning tagada, et ärisuhte käigus tehtavad tehingud ja kliendi tegevus üldiselt vastab ärisuhte loomisel „Tunne-oma-klienti“ -põhimõtte kohaldamise käigus kogutud informatsioonile. Selliselt hindab kohustatud isik ja teab, millisel eesmärgil ja mis majandus- või õigussuhete raames klient tehinguid ärisuhte kestel teeb või rahalisi vahendeid saab, ja teab, et see vastab eelnevalt kogutud informatsioonile. Seejuures on oluline, et kohustatud isik teab ja on veendunud, et kliendi tegevus ja asjaolud ei viita rahapesule või terrorismi rahastamisele ega ka muus osas ebatavalistele tehingutele.

4.1.6. Kohustatud isik peab kohaldama kõiki hoosusmeetmeid¹⁰⁵, st ei või jätta kohaldamata ühtegi hoosusmeetmet üheski etapis, kuid võib valida hoosusmeetmete kohaldamise ulatuse lähtuvalt kliendi ning kliendi ja kohustatud isiku vahelise ärisuhtega kaasnevast riskist. See tähendab, et hoosusmeetmeid kohaldatakse riskipõhiselt¹⁰⁶ ning et hoosusmeetmete kohaldamisega lähtuvalt kohustatud isik tema äristrateegiale sobivatest põhimõtetest. Hoosusmeetmeid ja rakendatakse neid ulatuses, mis vastab tema eelnevale riskihinnangule. Kui kliendi või tehingus osaleva kliendi isikuga seotud risk on määratud madalana, võib kohustatud isik rakendada hoosusmeetmeid lihtsustatud korras, kuid ei või jätta hoosusmeetmeid üldse rakendamata. Kui kliendist või tehingus osalevast isikust tulenev risk on tavapärasest kõrgem, tuleb kohaldada meetmeid suuremas ulatuses ehk tugevdatud korras.

4.1.7. Hoosusmeetmeid tuleb kohaldada:

4.1.7.1. ärisuhte loomisel ning ärisuhte kestel; pideva seire käigus;

¹⁰⁴ Selle kohustuse täitmisel tuleb muu hulgas välja selgitada nende tehingute olemus, põhjus ja taust, samuti muu teave tehingute sisu mõistmiseks, ning nende tehingutele suuremat tähelepanu pöörata.

¹⁰⁵ V.a käesoleva juhendi punktis 4.8.3. sätestatud juhul.

¹⁰⁶ Vt ka käesoleva juhendi punkt 4.2.

~~4.1.7.2. ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel juhuti tehinguna tehtud rahaülekannete¹⁰⁷ puhul, kui tehingu väärtus on üle 1000 euro või sellega võrdväärne summa muus vääringus, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena ühe kuu jooksul. Seejuures tuleb hoolsusmeetmeid kohaldada kohe kui on teada nimetatud summa ületamine. Kui summa ületamine sõltub mitme omavahel seotud makse teostamisest, siis hetkest, kui see summa ületatakse. Juhuti tehinguna tehtud rahaülekannete puhul, kui tehingu väärtus on kuni 1000 eurot, võib hoolsusmeetmete kohaldamine piirduda tehingus osaleva isiku isikusamasuse tuvastamise ja kontrollimisega^{108,109}~~

~~4.1.7.2.4.1.7.3.~~ ~~4.1.7.3.~~ ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, kui tehingu väärtus on ~~üle~~ vähemalt 15 000 eurot või sellega võrdväärne summa muus vääringus¹¹⁰, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seejuures tuleb hoolsusmeetmeid kohaldada kohe, kui ülalnimetatud summa ~~ületamine~~ ületamine-saabumine on teada, või kui summa ~~ületamine~~ ületamine-saabumine sõltub mitme omavahel seotud makse teostamisest, siis hetkest, kui see summa ületatakse;

~~4.1.7.3.4.1.7.4.~~ hoolsusmeetmete kohaldamisel kogutud teabe kontrollimise või asjakohaste andmete ajakohastamise käigus varem kogutud dokumentide või andmete piisavuse või tõlevastavuse kahtluse korral;

~~4.1.7.4.4.1.7.5.~~ rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral hoolimata ükskõik millisest seaduses nimetatud mõõndusest, erandist või piirsummast.

~~4.1.8. Hoolsusmeetmeid ei pea kohaldama olukorras, kus ei esine punkti 4.1.7 nimetatud olukorda. Küll peab nii maksja kui ka saaja makseteenuse pakkuja tuvastama kliendi isikusamasuse iga rahaülekande¹¹¹ korral, mille rahalise kohustuse summa ületab 1000 eurot, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni ühekuuse perioodi jooksul. Ka siin tuleb isikusamasus tuvastada kohe, kui ülalnimetatud summa ületamine on teada, või kui summa ületamine sõltub mitme omavahel seotud makse teostamisest, siis hetkest, kui see summa ületatakse.~~

~~4.1.9.4.1.8. R~~~~Ülaltoodust tulenevalt on~~ rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete esmane nõue ~~on~~ see, et kohustatud isik ei asuks tehingutesse ega looks suhteid anonüümsete või identifitseerimata isikutega¹¹². Õigusaktidega on kohustatud isikule pandudtele sätestatud kohustus

¹⁰⁷ Rahaülekanne on defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2015/847, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006 (ELT L 141, 05.06.2015, lk 1–18), artikli 3 punktis 9. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015R0847-20200101>. (21.07.2023)

¹⁰⁸ Krediidi- ja finantseerimisasutused peavad tuvastama tehingupoolte isikusamasuse kõikide tehingute puhul (RahaPTS § 25 lõige 1). 1000 eurost suuremas väärtuses juhuti tehingutena teostatavate rahaülekannete puhul tuleb krediidi- ja finantseerimisasutustel kohaldada täiendavalt isikusamasuse tuvastamisele ja kontrollimisele ka muid hoolsusmeetmeid (RahaPTS § 25 lõige 1¹). Kohustatud isik, kes ei ole krediidi- või finantseerimisasutus RahaPTS § 6 tähenduses, samuti krediidi- ja finantseerimisasutus asjakohasel juhul (juhutehingud, mis pole rahaülekanded joonealuses viites nr 95 toodud määruse tähenduses), kohaldab hoolsusmeetmeid ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, arvestades juhendi punktis 4.1.7.3 ja RahaPTS § 19 lg 1 punktis 2 sätestatud piirmäära.

¹¹⁰ Kohustatud isik hindab seejuures olukordi, kus juhuti tehtavas tehingus osalev isik teadlikult või sellisele tegevusele viitavalt teeb tehinguid ühekordselt või korduvalt alla 15 000 euro suuruses summas, ning arvestab, et sellised tehingud võivad viidata kahtlastele ja ebaharilikele tehingutele, mistõttu peab kohustatud isik täitma täiendavaid kohustusi (sh tehingu tegemisest keeldumine ja R~~ahapesu~~ Aandmebüroole teatamiskohustuse täitmine).

¹¹¹ Rahaülekanne on defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2015/847, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006 (ELT L 141, 05.06.2015, lk 1–18), artikli 3 punktis 9.

¹¹² Vt ka joonealune viide nr 95.

Finantsinspeksioon

loobuda tehingu tegemisest või ärisuhte loomisest, kui isik ei esita vajalikul määral informatsiooni enda isikusamasuse tuvastamiseks või tehingute eesmärgi kohta või tema tegevusega kaasneb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 6.1.). Teatud juhtudel on kohustatud isikul kohustus kasutada ~~enda~~ õigust ~~keelduda ja~~ ärisuhte raames tehtava ~~sttest~~ tehingu ~~sttest~~ ~~keelduda~~ (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 6.2.). Samuti on õigusaktidega sätestatud kohustatud isiku ~~letele~~ kohustus kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, kui isik ei esita vajalikul määral informatsiooni hoolsusmeetmete kohaldamiseks (vt ~~ka käesoleva~~ juhendi punkt 6.3.).

~~4.1.10.~~~~4.1.9.~~ Kohustatud isik arvestab igasuguse hoolsusmeetme kohaldamisel ~~käesoleva~~ juhendi Lisas 1 ja 2 toodud Eestile ~~omaseid~~ ~~spetsiifilisi~~ rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid.

~~4.1.11.~~~~4.1.10.~~ Hoolsusmeetmete kohaldamine on kohustatud isikule pandud ülesanne. Hoolsusmeetmeid ei saa jätta kohaldamata põhjendusel, et sama kliendi või tema tehingute osas oleks pidanud hoolsusmeetmeid rakendama ka teine krediidi- või finantseerimisasutus¹¹³.

~~4.1.12.~~~~4.1.11.~~ Hoolsusmeetmete ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetavate meetmete käigus kogutud informatsioon ning andmed peavad olema säilitatud (vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt 5).

~~4.1.13.~~~~4.1.12.~~ Kohustatud isiku juhatus peab tagama hoolsuskohustuse täitmise lähtuvalt ~~käesolevas~~ juhendis toodud soovitustest ning arvestades, et rakendatavad meetmed oleksid asjakohased, vastaksid teenusepakkuja tegevusprofiilile ning oleksid kooskõlas klientide ning tehingute iseloomu ja ulatuse ning kaasnevate rahapesu või terrorismi rahastamise riskidega.

4.2. Riskipõhine lähenemine hoolsusmeetmete kohaldamisel

~~4.2.1.~~ Kohustatud isik peab nii enda kui ka oma klientide tegevuses ära tundma, mõistma ning hindama rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske (st riske, mis avalduvad enne ~~kompensatsioonimeetmete vastumeetmete~~ kohaldamist). Selliselt hindab kohustatud isik riskipõhisel lähenemisel, milline on tõenäosus riskide realiseerumiseks ning milline on nende realiseerumise tagajärg. Tõenäosuse hindamisel tuleb arvestada vastavate asjaolude esinemise võimalikkusega, ~~sealhulgas~~ peab arvestama võimalikke ohtusid, mis võivad mõjutada nii kliendi kui kohustatud isiku tegevust, ja võimalust, et antud ohu esinemise tõenäosus suureneb.

~~4.2.1.~~~~4.2.2.~~ Kohustatud isik võtab teadmiseks, et riskipõhise lähenemisviisi kohaldamine, arvestades ka juhendi punktis 3.1.8 toodud eesmäärke ning punktis 3.3.83.3.83.3.83.3.83.3.83.3.83.3.83.3.7 sätestatud, ei tähenda, et kohustatud isik peab keelduma loomast ärisuhteid teatud kliendikategooriatega, mida ta seostab suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga, või need ärisuhted lõpetama, kuivõrd individuaalsete ärisuhetega seotud risk võib samas kliendikategoorias varieeruda.

~~4.2.2.~~~~4.2.3.~~ Kliendiga ~~janing~~ eraldi ärisuhtega või juhuti tehtavas tehingus osaleva isikuga seotud konkreetsete riskide hindamisel tuvastab kohustatud isik kliendi või tehingus osaleva isiku riskiprofiili ja määrab riskiastme koostoimes ärisuhtega kaasneva riskiprofiiliga ning riskitasemega (edaspidi koos *riskiprofiil ja riskiaste*) vähemalt skaalal keskmisest madalam (madal), keskmine ja keskmisest kõrgem (kõrge).

~~4.2.3.~~~~4.2.4.~~ Riskiastme määramine tähendab, et kohustatud isik peab ~~teatud klientide või ärisuhete puhul~~ võimalikuks¹¹⁴ ~~teatud klientidelt või ärisuhetelt~~ mitteoodatavat tegevust või toiminguid, mistõttu tuleb kliendile ja tema tegevusele ~~pidevalt~~ rohkem tähelepanu pöörata ~~või.~~ ~~Või~~ vastupidi, ei pea võimalikuks

¹¹³ Näiteks olukorras, kus makse laekub teisest krediidi- või finantseerimisasutusest, ei vabasta see kohustatud isikut tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamisest.

¹¹⁴ Arvestades eelkõige oma teenuste laadi, ulatust, keerukuse ~~astet~~, ~~sealhulgas~~ riskiisu ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevaid riske.

teatud klientidelt sellist tegevust, mistõttu tähelepanu pööramise ulatus on teine. Tavapärasemast kõrgema riskiastme määramine ei tähenda, et see klient raha peseks või terrorismi rahastaks, vaid seada, et asjaolusid kogumis arvestades tuleb kliendi tegevusele ja temaga seotud asjaoludele rohkem tähelepanu pöörata. Samuti ei tähenda madalama riskiastme määramine, et klienti ei saaks seostada rahapesu või terrorismi rahastamisega ~~seostada~~. Klientidega seotud riske tuleb kohustatud isikul pidevalt hinnata, et rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid oleksid maandatud.

4.2.4.4.2.5. Riskiprofiili ja riskiastme määratlemiseks võtab kohustatud isik arvesse:

4.2.4.1.4.2.5.1. ~~käesoleva~~ juhendi punkti ~~3.23.3~~ alusel koostatud riskihinnangut;

4.2.4.2.4.2.5.2. ärisuhte või juhuti tehtava tehingu või toimingu eesmärki ning teavet, mida kohustatud isik on kogunud ärisuhte eesmärgi või juhuti tehtava tehingu või toimingu kohta ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes, arvestades ~~käesoleva~~ juhendi lisas-Lisas 1 ja 2 toodud tegureid;

4.2.4.3.4.2.5.3. kliendi hoiustatava vara mahtu või juhuti tehtava tehingu varalist mahtu;

4.2.4.4.4.2.5.4. ärisuhte eeldatavat kestvust;

4.2.5.5. väiksema riski iseloomustavate asjaoludena RahaPTS-i eelkõige §-des 34 ja 35 sätestatud ning suuremat riski iseloomustavate asjaoludena RahaPTS-i eelkõige §-des 37, 39, 40 ja 41 sätestatud;

~~4.2.4.5.~~

~~4.2.4.6.~~ Euroopa Liidu organisatsioonide, Euroopa Nõukogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee Moneyval, FATF-i ja ~~Euroopa Pangandusjärelevalve Aasutuse (Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) EBA, Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) ja Euroopa Kindlustus- ja Pensionijärelevalve (EIOPA))~~ vastavasisulisi juhiseid ning suuniseid; ning

~~4.2.5.6.~~

~~4.2.4.7.~~

4.2.5.7. eelkõige ~~Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA) EBA~~ riskitegurite suunised ~~suuniseid~~¹¹⁵ (sealhulgas selles toodud riskifaktoreid), milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid lihtsustatud ja tugevdatud hoolsusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvesse võtma, kui nad hindavad üksikute ärisuhete ja juhuti tehingutega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riski.

~~(edaspidi Suunised riskitegurite kohta)~~

~~4.2.5.~~¹¹⁶

~~4.2.6.~~

4.2.6. Kohustatud isik hindab, milline tähendus on kliendi ja ärisuhte riskiprofiilil ning erinevatel riskifaktoritel ja milline on nende mõju ühe või teise riskiastme määramisel. Riskiastme määramisel tuleb arvestada, et:

~~4.2.6.1.~~

4.2.6.2.4.2.6.1. riskiastme määramist või selle kaalumist ei tohi mõjutada lubamatult ainult üks riskifaktor, v.a juhul, kui riskifaktor iseseisvalt ei eelda kõrge riskiastme määramist (näiteks kõrge riskiga riikliku taustaga isiku staatus jne);

4.2.6.3.4.2.6.2. riskifaktorite kaalu ei tohi mõjutada kohustatud isiku majanduslikud ega kasumiga seotud kaalutlused;

¹¹⁵ Vt joonealune viide nr 35.

¹¹⁶ Suunised riskitegurite kohta. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/public/pp_nr_10_Guidelines_on_Risk_Factors_ET_04-01-2018.pdf. (19.11.2018)

[4.2.6.4.4.2.6.3.](#) riskiastme määramise meetodika ei tohi põhjendamatult kaasa tuua olukorda, kus ühtki ärisuhet ei ole võimalik liigitada suure riskiga ärisuhteks;

[4.2.6.5.4.2.6.4.](#) riskiastme määramise meetodika ei tohi põhjendamatult kaasa tuua olukorda, kus enamus kliendisuhteid on tavapärasemast madalama riskiastmega; ning

[4.2.6.5.](#) kliendi riskifaktorite kaalumise ei tohi minna vastuollu Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohaste direktiivide¹¹⁷, RahaPTS-i või käesoleva juhendiga, milles käsitletakse olukordi, mis kujutavad endast alati suuremat rahapesu või terrorismi rahastamise riski/ohtu.

~~4.2.7.~~

[4.2.8.4.2.7.](#) Kõrgem riskiaste tuleb alati määrata ning tugevdatud ja muid asjakohaseid hooldusmeetmeid kohaldada muu hulgas, kui:

[4.2.7.1.](#) isikusamasuse tuvastamisel või esitatud teabe kontrollimisel on tekkinud kahtlus esitatud andmete tõlevastavuses või dokumentide ehtsuses või tegeliku kasusaaja tuvastamises;

~~4.2.8.1.~~[4.2.7.2.](#) klient või tegelik kasusaaja on kõrge riskiga riikliku taustaga isik (vt ka ~~käesoleva~~-juhendi punkt 4.3.4.);

~~4.2.8.2.~~[4.2.7.3.](#) kohustatud isik loob korrespondentsuhte kõrgema rahapesu- või terrorismi rahastamise riskiga võiga või kolmanda riigi respondentasutusega (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.9.);

~~4.2.8.3.~~[4.2.7.4.](#) kohustatud isik tegeleb või osutab teenust füüsilistele või juriidilistele isikutele, kes on pärit FATF-i kõrge riskiga ~~või koostööd mittetegevate~~ riikide nimekirjast¹¹⁸, ~~EL-i maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetellu kantud riigist~~¹¹⁹, suure riskiga kolmandast riigist¹²⁰ või kõrgema riskiga¹²¹ riigist või territooriumilt või tal on nimetatud riigi kodakondsus või tema elu- või asukoht või makse saaja makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.10.);

[4.2.7.5.](#) tehingud on seotud keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingutega ja tehingumustritega, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika ~~le-jaoks~~ iseloomulik (vt ka ~~käesoleva~~-juhendi punkt 4.4.2. ja 4.6.6.2);

¹¹⁷ Asjakohane Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohane direktiiv käesoleva juhendi mõttes on Euroopa Liidus kohustuse täitmise hetkel kehtiv Euroopa Liidu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist puudutav direktiiv.

¹¹⁸ Vt seondvalt järgmisi FATF-i ajakohaseid nimekirjasid: "High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action" ja "Jurisdictions under Increased Monitoring".

¹²⁰ Suure riskiga kolmas riik vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2015/849 ning Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2016/1675.

¹²¹ Kõrgema riskiga riikide määratlus ei ole alati nimekirjapõhine. Mitmed asjaolud, mis suurendavad geograafilist riski ei ole nimekirjapõhised, näiteks korrupsiooni üldiselt mõõdetakse indeksitega mitte ei tehta binaarseid otsuseid riikide kohta.

Kõrgema riskiga riigid ja jurisdiktsioonid on muu hulgas need:

- 1) kus usaldusväärsete allikate, nagu vastastikuste hindamiste, üksikasjaliku hindamise aruannete või avaldatud järelaruannete kohaselt ei ole kehtestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tõhusaid süsteeme;
- 2) kus usaldusväärsete allikate kohaselt on korrupsiooni või muu kuritegeliku tegevuse tase märkimisväärne;
- 3) mille suhtes on kehtestatud sanktsioonid, embargo või nendega sarnased meetmed, näiteks Euroopa Liidu või ÜRO poolt;
- 4) mis rahastab või toetab terrorismi või mille territooriumil tegutsevad Euroopa Liidu või ÜRO poolt kindlaks määratud terroristlikud organisatsioonid;
- 5) mida kohustatud isik ise defineerib kõrgema riskiga riikideks.

4.2.7.6. tehingud on seotud nafta, relvade, väärismetallide, tubakatoodete, kultuuriväärtuste ja muude arheoloogilise, ajaloolise, kultuurilise või usulise tähtsusega või haruldase teadusliku väärtusega esemetega ning elevantiluu ja kaitstud liikidega;

4.2.7.7. kliendiks on juriidiline isik või muu juriidilise isiku staatust mitteomav isikute ühendus, mis tegeleb personaalse varahaldusega või suurte sularahakoguste käitlemisega;

4.2.7.8. kliendiks oleval või temaga seotud äriühingul on variaktsionärid või esitajaaktsiad;

4.2.7.9. kliendiks oleva äriühingu omandistruktuur näib äriühingu tegevust silmas pidades ebatavaline või liiga keeruline;

4.2.8.4.4.2.7.10. kliendiks on kolmanda riigi kodanik, kes taotleb Eestis elamisõigust või kodakondsust kapitalisiirete, vara või riigivõlakirjade ostmise või Eestis tegutsevasse äriühingutesse investeerimise eest;

4.2.7.11. esinevad samaaegselt mitmed riiklikus riskihinnangus või või paljud käesoleva juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavad asjaolud.

~~4.2.6.1-~~

~~4.2.9.4.2.8.~~ Selleks, et tuvastada ~~käesoleva juhendi punktis 4.2.4.7 nimetatud~~ riskifaktorid, kohaldab kohustatud isik vajadusel täiendavaid hoolsusmeetmeid, sealhulgas~~h~~ ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi tuvastamisega seotud täiendavaid meetmeid (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.6.).

~~4.2.10.4.2.9.~~ Kohustatud isik kohaldab meetmeid, sealhulgas~~h~~ asjakohasel juhul tugevdatud hoolsusmeetmeid ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.6. mõttes, et kliendi osas maandada tuvastatud konkreetseid riske ~~maandada~~. See tähendab, et kohustatud isik suunab oma ressursi kohta, kus see on kõige vajalikum ja olulisem.

~~4.2.11.4.2.10.~~ ~~KAlati~~, kui automaatselt antud riskiastmed on vajalik ümber hinnata ~~automaatselt antud riskiastmed~~, siis tuleb ümberhindamise põhjendused alati nõuetekohaselt dokumenteerida.

~~4.2.12.4.2.11.~~ Riskiastme manuaalne alandamine tavapärasemast kõrgema~~st~~ keskmiseks on võimalik, kuid seda tehakse üksnes põhjendatud asjaolude esinemise korral ja võetakse arvesse muu hulgas asjaolu, miks kliendi või tegevuse osas ei ole vajalik enam täiendava tähelepanu pööramine. Kohustatud isik peab riskiastme sellisel muutmisel vajadusel olema valmis selgitama (sealhulgas~~h~~ Finantsinspeksioonile), millisel põhjusel eelnevalt tuvastatud riskid ei ole enam relevantssed või asjakohased ning millisel põhjusel on riskiastme madalamaks muutmine põhjendatud. Asjaolu, et klient ei ole teatud perioodi ~~joooksul~~ tavapärasemast kõrgemale riskile viitavaid tehinguid teinud või ei ole teinud tehinguid, mida kohustatud isik kõrgema riskiastme määramisel arvas võimalikuks pidavat, ei tähenda, et klient neid tehinguid või toiminguid tulevikus ~~toime~~ ei võiks tehapanna või et kõrgemale riskiastmele viitavad tunnused ja asjaolud oleksid ületatud/kadunud jne.

~~4.2.13.~~ Kohustatud isik peab riskiastme määramise dokumenteerima (näiteks nähtuma üheselt andmebaasist), seda ajakohastama ning need andmed ja põhjendused ~~vastavalt~~ vajadusele pädevatele järelevalveasutustele kättesaadavaks tegema.

~~4.2.14.~~

~~5.—~~

~~6.—~~

~~7.—~~

~~7.1.1.4.2.12.~~

7.2.4.3. Hoolsusmeetmed ärisuhte loomisel

Finantsinspeksioon

juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmed on säilitatud).

~~7.2.1.6-~~

~~7.2.1.7-4.3.1.8.~~ —Kohustatud isik on vajadusel valmis isikusamasuse tuvastamise meetme ja kasutatava kontrollimeetmete valikut Finantsinspeksioonile selgitama, ~~sealhulgas~~ näitama, millisel põhjusel on tegemist usaldusväärsest ja sõltumatust pärit allikaga, millised on kaks erinevat allikat (kui sellist viisi kasutatakse); ning põhjendama, miks valitud meede on kooskõlas kliendi ja temaga seotud ärisuhte riskiprofiili ning riskiastmega. Samuti peab kohustatud isik olema valmis pädevale järelevalveasutusele näitama kaugtuvastamise teel tehtud toiminguid ja kogutud andmeid (näiteks videointervjuu).

Isikusamasuse tuvastamise aeg

~~7.2.1.8-4.3.1.9.~~ —Isikusamasuse peab tuvastama ja kontrollima alati mõistliku aja jooksul enne kehtvuslepingu sõlmimise toimingutega alustamist või selle sõlmimise ajal. Tehingus osaleva isiku isikusamasus tuleb tuvastada enne tehingu ~~tegemise sooritamise~~ toimingutega alustamist või tehingu tegemise ajal.

Isikusamasuse tuvastamine

~~7.2.1.9-4.3.1.10.~~ Isikusamasuse tuvastamine on isiku tuvastamine isikuga vahetult seotud personaalse ja isikustatud unikaalse teabe abil. Isikusamasuse tuvastamiseks kogutakse kasutatakse ja säilitatakse järgmiseid andmeid (ehk käesoleva juhendi mõttes edaspidi teavbe) ~~kogumine ja säilitamine~~:

- i. isiku nimi;
- ii. isiku isikukood, selle puudumise korral sünniaeg ja koht ning elu- või asukoht;
- iii. teave esindusõiguse ja selle ulatuse tuvastamise ja kontrollimise kohta, ning kui esindusõigus ei tulene seadusest, siis esindusõiguse aluseks oleva dokumendi nimetus, väljaandmise kuupäev ja väljaandja nimi või nimetus;
- iv. sidevahendite andmed,

samuti isikuga vahetult seotud ~~muude andmede kogumist ja säilitamist~~, nagu:

v. elukoht¹²⁴;

vi. vajadusel kutse- või tegevusala¹²⁵.

¹²⁴ Elukoha puhul ei ole oluline mitte rahvastikuregistris või muus sarnases registris fikseeritud aadress, vaid koht, kus isik alaliselt või peamiselt elab. Kui isiku alalise elukoha kindlakstegemisel tekib raskusi (näiteks ei ole võimalik määratleda isiku elukohta või isikul mitu elukohta), siis tuleb välja selgitada isiku harilik viibimiskoht. Hariliku viibimiskohana ei saa käsitleda postkasti numbrit või nõudmiseni aadressi. Harilik viibimiskoht on ingl k – *habitual residence* – koht, kus on isiku tahe olla ja millise kohaga ta on seotud. Isiku harilik viibimiskoht ei ole pelgalt seal, kus isik „alaliselt või peamiselt“ elab, hariliku viibimiskoha määramisel on olulised ka isiku kavatsused ning tulevikuplaanid seoses konkreetses riigis või kohas viibimisega. Tegemist on autonoomse mõistega ning ei sõltu seetõttu riigisisestest materiaaalõigusest. Elukoht on oluline nii ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamisel kui ka ärisuhte hilisema seire käigus kliendi andmete uuendamisel.

¹²⁵ Kutse- või tegevusala küsimine ei ole imperatiivne kohustus ehk midagi, mida tuleb küsida isikusamasuse tuvastamisel alati, kuid see võib omada tähtsust ~~nii~~ ärisuhte eesmärgi tuvastamiseks (RahaPTS § 20 lg 1 punkti 4 ja § 20 lõike 2 koostoimes, vt ka juhendi punkti 4.3.6), isikusamasuse tuvastamise käigus saadud andmete kontrollimiseks (kas see isik, kes ärisuhet luua või juhuti

füüsilise isiku puhul ühes kalendrikuus jääb alla 15 000 euro ning juriidilise isiku puhul alla 25 000 euro; ja (ii) isik on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigist või tema elu- või asukoht seal.

~~7.2.1.14.~~4.3.1.15. Samas kohas viibimine tähendab, et klient või tema esindaja ja kohustatud isiku esindaja viibivad eesmärgipärase kohtumise raames samas kohas. See tähendab, et potentsiaalsel kliendil või tema esindajal on kohustatud isiku esindajaga vahetu kontakt, mille käigus kohustatud isik veendub ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.1.13. toodud, võrreldes isiku biomeetriat (näokujutist) ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.1.11. nimetatud dokumendil oleva või sellelt dokumendilt¹³⁰ saadud näokujutisega. Vahetu kontakt eeldab kohustatud isiku esindaja vahetut suhtlemist kliendi või tema esindajaga, et hinnata tema tahteavalduse sisu ja eesmärgi vastavust tegelikule tahtele. Vahetu kontakti käigus kogetu abil on seejuures võimalik määrata täpsemini kliendi riskiaste. Kontakt võib toimuda väljaspool kohustatud isiku püsiva tegutsemise asu kohtapaika, kui selle käigus täidetakse vähemalt samu hoolsuskohustusi kui tavapärasel juhtudel.

4.3.1.16. Infotehnoloogiliste vahendite ~~seadme~~ abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimisel ~~korral~~ täidab kohustatud isik RahaPTS §-s 31 sätestatud nõudeid ning selle paragrahvi lõikes 6 sätestatud volitusnormi alusel kehtestatud rahandusministri määruses¹³¹ toodud tehnilisi nõudeid ja korda. Muu hulgas on eesmärgiks võrrelda sessiooni käigus saadud isiku biomeetriat (näokujutist) ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.1.11. nimetatud dokumendil oleva või sellelt dokumendilt¹³² saadud näokujutisega.

~~7.2.1.15.~~4.3.1.17. Olukorras, kus kohustatud isik ei teosta ~~isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist~~ isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist samas kohas viibides ehk näost-näku, peab kohustatud isik isikusamasuse tuvastamisel ja andmete kontrollimisel lähtuma täiendavalt EBA kaugtuvastamise suunistes¹³³ sätestatust. Juhul, kui siseriiklik õigus näeb ette EBA kaugtuvastamise suunistest rangemaid nõudeid, tuleb lähtuda siseriiklikus õiguses sätestatust.

Usaldusväärne ja sõltumatu allikas

~~7.2.1.16.~~4.3.1.18. ~~Käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.1.14. nimetatud isiku (i) näost-näku tuvastamine¹³⁴ või (ii) tuvastamine infotehnoloogiliste vahendite ~~seadme~~ abil¹³⁵ või (iii) notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult kinnitatud isikut tõendava dokumendi ärakirja alusel ja selle ärakirja originaali nägemisel, loetakse isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe usaldusväärseks ja sõltumatuks kontrollimiseks, sest selle käigus nähakse kehtivat ja sõltumatu riikliku asutuse poolt väljastatud isikut tõendavat dokumenti.

¹³⁰ Teatud juhtudel on võimalik isiku näokujutis saada ka vastavate usaldusväärsete ja sõltumatute pädevate asutuste andmebaasidest (näiteks Politsei- ja Piirivalveameti andmebaasist, teades isiku isikusamasuse tuvastamise dokumendi numbrit).

¹³¹ Rahandusministri 23.05.2018 määrus nr 25 "Infotehnoloogiliste vahendite abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimise tehnilised nõuded ja kord". – RT I, 04.12.2020, 9.

¹³² Teatud juhtudel on võimalik isiku näokujutis saada ka vastavate usaldusväärsete ja sõltumatute pädevate asutuste andmebaasidest (näiteks Politsei- ja Piirivalveameti andmebaasist, teades isiku isikusamasuse tuvastamise dokumendi numbrit).

¹³³ EBA 22.11.2022 "Suunised klientide kaugtuvastamise lahenduste kohta kooskõlas direktiivi (EL) 2015/849 artikli 13 lõikega 1", antud välja Finantsinspeksiooni juhatuse 29.05.2023 otsusega nr 1.1-7/97 osaliselt, st välja arvatud suuniste punktid 15(a), 25(a) ja 45(a) ning sellega seonduv ulatuses, mille kohaselt peaksid krediidi- ja finantseerimisasutused pidama suuniste punkti 14 alapunktides a, d ja e, punktis 24 ja punktides 38-43 sätestatud kriteeriumid täidetuks, kui kaugtuvastamise lahenduses kasutatakse e-identimise süsteeme, millest on teatatud määruse (EL) nr 910/2014 artikli 9 kohaselt ja mis vastavad sama määruse artikli 8 kohasele usaldusväärse taseme „märkimisväärne“ nõuetele, kui klient tuvastatakse infotehnoloogiliste vahendite abil RahaPTS § 31 ning sama paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud rahandusministri määruse „Infotehnoloogiliste vahendite abil isikusamasuse tuvastamise ja andmete kontrollimise tehnilised nõuded ja kord“ alusel. Suunised kohalduvad eeltoodud ulatuses alates 02.10.2023. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/suunised-klientide-kaugtuvastamise-lahenduste-kohta-kooskõlas-direktiivi-el-2015849-artikli-13.> (21.07.2023)

¹³⁴ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.1.15.

¹³⁵ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.1.16.

~~7.2.1.17.4.3.1.19.~~ ~~Käesoleva~~ juhendi punktis ~~4.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.184.3.1.17.~~ nimetatud olukordades on usaldusväärseks ja sõltumatuks allikaks (peavad olema täidetud kumulatiivselt) isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontroll, mis (a) pärineb kahest eraldi allikast, (b) kus keskmise või tavapärasemast kõrgema nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva rahapesu ja terrorismi rahastamise riski korral saadab klient vahetult enne andmete edastamist konkreetse finantsteenuse jaoks isiku näokujutisest tehtud foto ja kohustatud isik veendub selle foto asjases tegemises¹³⁶ ning (c) vastab järgmistele tunnustele, st usaldusväärne ja sõltumatu allikas on teave:

- i. mille on välja andnud (isikut tõendavad dokumendid) või mis on saadud kolmandalt isikult või kohast, kellel ei ole mingeid huve või seotust ei kliendi ega ka kohustatud isikuga ehk see on neutraalne (näiteks ei ole selleks Internetist saadud informatsioon, sest see pärineb tihti kliendilt endalt või selle usaldusväärset ja sõltumatust ei ole võimalik kontrollida);
- ii. mille usaldusväärsete ja sõltumatuse määramiseks puuduvad objektiivsed takistused ning usaldusväärset ja sõltumatu on arusaadav ka kolmandale ärisuhtega mitteseotud isikule; ja
- iii. milles olevad või mille kaudu saadud andmed on aja- ja asjakohased ning kohustatud isik suudab selles veenduda (seejuures veendumine saab toimuda teatud juhtudel ka kaude ülalnimetatud kahe punkti alusel).

~~7.2.1.18.4.3.1.20.~~ Olenemata usaldusväärse ja sõltumatu allika valikust peab kohustatud isik isikut tõendavate dokumentide puhul veenduma (i) dokumendi kehtivuses ja selle vastavuses isikut tõendavate dokumentide seaduse nõuetele ning (ii) isiku välises sarnasus ja ealises sobivuses dokumendi fotol kujutatud isiku välisusega ning dokumendis sisalduvate andmetega¹³⁷.

~~7.2.1.19.4.3.1.21.~~ Kohustatud isik peab usaldusväärse ja sõltumatu teabe saamisel tagama eelkõige ~~käesoleva~~ juhendi punktis ~~4.3.1.194.3.1.194.3.1.194.3.1.194.3.1.194.3.1.194.3.1.194.3.1.18.~~ sätestatud juhul, et saadud usaldusväärne ja sõltumatu teave ei ole nõ mustvalge ja/või loetamatu koopia.

~~7.2.1.20.4.3.1.22.~~ Kohustatud isik hindab, millisel juhul peab usaldusväärse ja sõltumatu allika edastamisviisi või selle allika saamine olema samuti usaldusväärne ja sõltumatu kanal või vahend (meede), võttes sellise hinnangu andmisel arvesse riskipõhist lähenemist ehk kliendi ja ärisuhtega kaasnev ~~ata~~ riski ja nende riskiprofiili.

Kaks erinevat allikat

~~7.2.1.21.4.3.1.23.~~ Üheks allikaks on alati:

- i. ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.1.11. sätestatud pildiga isikut tõendav dokument ehk selle dokumendi värviline ja loetav koopia/pilt; või
- ii. usaldusväärsetest ja sõltumatutest allikatest saadud samal dokumendil olev isiku

¹³⁶ Punkti b kohustust ei tule täita, kui nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva rahapesu ja terrorismi rahastamise risk on tavapärasemast madalam.

¹³⁷ Punkt (ii) ei kohaldu juhul, kui kohustatud isik kontrollib isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmeid nõ kahest allikast ja esimene kohustuslik allikas ~~käesoleva~~ juhendi punkti ~~4.3.1.23. 4.3.1.22.~~ mõttes on nii kliendi kui ka ärisuhtega kaasneva tavapärasemast madalama rahapesu ja terrorismi rahastamise riski korral isiku digitaalse isikutuvastusvahendiga teostatud tugeva autentimise käigus saadud teave (minimaalselt nimi ning isikukood või isikukoodi puudumisel sünniaeg ja -koht) ning selle teostamist tõendav kontrollijalg (ehk esimene kohustuslik allikas on juhendi punkti ~~4.3.1.23. 4.3.1.22.~~ alapunktis 3 toodu).

[7.2.1.24.4.3.1.26.](#) Välisriigi juriidilise isiku esindaja peab kohustatud isiku nõudel esitama oma volitusi tõendava notariaalselt või sellega võrdsustatud korras kinnitatud dokumendi, mis on legaliseeritud või kinnitatud legaliseerimist asendava tunnistusega (*apostille*'ga)¹⁴⁶, kui välislepingust ei tulene teisiti.

[7.2.1.25.4.3.1.27.](#) Volitatud ja seadusjärgsete esindajate esindusõiguse käsitlemisel tuleb kindlaks teha, kas esindaja tunneb oma klienti¹⁴⁷. Esindaja ja esindatava tegelike suhete olemuse selgitamiseks peab esindaja teadma tema poolt esindatava isiku tahteavalduste sisu ja eesmärgi. Samuti peab ta oskama vastata muudele asjakohastele küsimustele esindatava tegevuse asukoha, tegevusalade, käibe ja tehingupartnerite, teiste seotud isikute ja tegelike kasusaajate kohta. Lisaks peab esindaja kinnitama, et on teadlik ja veendunud esindatava tehingus kasutatavate vahendite allikast ning legaalsest päritolust.

[7.2.1.26.4.3.1.28.](#) Kohustatud isik peab jälgima esindajatele antud esindusõiguse tingimusi ning osutama teenuseid ainult esindusõiguse ulatuses (näiteks, kas tegemist on ühekordse tehinguga või korduvate tehingute tegemisega teatud perioodi jooksul).

Füüsilise isiku tegelik kasusaaja

[7.2.1.27.4.3.1.29.](#) Füüsilise isiku tuvastamisel peab kohustatud isik ~~kahtluse korral~~ tuvastama ka füüsilise isiku tegeliku kasusaaja¹⁴⁸ ehk isiku tegevust kontrolliva ja sellest kasu saava isiku. ~~Kahtlus tegeliku kasusaaja olemasolu kohta võib tekkida eelkõige juhul, kui hooldusmeetmete rakendamisel tekib kohustatud isikul tunne, et füüsilist isikut on kallutatud ärisuhte loomisele või tehingu tegemisele. Sellisel juhul tuleb pidada isikut, kes teostab füüsilise isiku üle kontrolli, füüsilise isiku tegelikuks kasusaajaks.~~

[7.2.1.28.4.3.1.30.](#) Juhul, kui kohustatud isik tuvastab, et tehinguid või toiminguid te~~hakse~~ostatakse tegelikult kolmanda isiku nimel, kusjuures tegevuse sisust nähtub võimalik usaldus~~haldusefondi~~ tegevus, peab kohustatud isik rakendama kõiki meetmeid, et tuvastada usaldus~~haldusefondi~~ tegelik kasusaaja ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.3. mõttes ning te~~gema~~estama kõiki toiminguid, et tuvastada ärisuhte tegelik eesmärk ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes. See võib tähendada tsiviilseadustiku üldosa seaduse mõttes, et ärisuhet sellise usaldus~~haldusegafondiga~~¹⁴⁹ ei ole võimalik luua, sest tegelikult ärisuhet luua või toimingut teostada sooviv isik on usaldus~~haldusfond~~¹⁵⁰, kellel puudub aga Eesti õiguse kohaselt õigusvõime.

Erisused seltsingute puhul

[7.2.1.29.4.3.1.31.](#) Seltsingute¹⁵¹ identifitseerimisel tuleb eesmärgiks seada isikusamasuse tuvastamine kõigil seltsingu liikmetel või nende esindajatel samadel alustel, mis kehtivad füüsilistest isikutest klientide puhul. Tuvastada tuleb seltsingu tegelikud kasusaajad vastavalt ~~käesoleva~~ juhendi punktile 4.3.3. ning ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärk vastavalt ~~käesoleva~~ juhendi punktile 4.3.6.

¹⁴⁶ Legaliseerimise ja *apostille*'mise kohta vt ~~käesoleva~~ juhendi punkt- [4.3.2.16.4.3.2.15.](#)

¹⁴⁷ Juriidilist isikut esindavalt isikult eeldatakse selle isiku majandus- ja kutsetegevuse ehk kutse- või tegevusala, tegevusloa, tehingute eesmärkide, maksetavade, olulisemate kogemuse tegevuspartnerite, tehingutes kasutatud vahendite allika ning päritolu, omanikeringi jms teadmist.

¹⁴⁸ Nii nn viies rahapesu tõkestamise direktiiv (vt joonealune viide nr 16) kui ka FATF-i soovitus nr 10 nõuavad tegeliku kasusaaja tuvastamist alati, st ka juhul, kui kliendiks või juhuti tehtava tehingu tegijaks on mitte juriidiline vaid füüsiline isik. Kuna füüsiline isik ise ei saa olla kellegi teise omandis, tuleb kohustatud isikul füüsilise isiku suhtes välja selgitada, kas füüsiline isik soovib ärisuhet luua või tehingut teha kellegi teise „huvides, kasuks või nimel“.

¹⁴⁹ Antud mõiste mõttes RahaPTS § 7¹ lõige 1. ingl k – trust.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ Seltsingute õigusliku olemuse kohta vt võlaõigusseadus § 580jj.

[7.2.1.30.4.3.1.32.](#) Muus osas kehtivad seltsingute puhul kõik kliendi või juhuti tehtava tehingu teostaja osas kohaldavad hoolsusmeetmed, andmete säilitamise ning ~~R~~rahapesu ~~A~~andmebüroo osas teatamiskohustuse täitmise nõuded.

Andmete säilitamine

[7.2.1.31.4.3.1.33.](#) Isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist puudutav teave ningja dokumendid säilitatakse ~~käesoleva~~ juhendi punkti 5 alusel.

7.2.2.4.3.2. Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine

Üldpõhimõtted

[7.2.2.1.4.3.2.1.](#) Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel peab kohustatud isik tuvastama juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva juriidilise isiku isikusamasuse ning esitatud teavet kontrollima (verifitseerima) usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal, ~~sealhulgas~~ e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendeid, kasutades sel juhul andmete kontrollimiseks vähemalt kahte erinevat allikat. ite abi.

[7.2.2.2.4.3.2.2.](#) Juriidilise isiku esindaja tuvastatakse ja saadud andmeid kontrollitakse ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.1. alusel.

[7.2.2.3.4.3.2.3.](#) Kohustatud isik ei pea kohaldama uuesti juriidilise isiku ja tema esindaja ning tegelike kasusaajate isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist, kui tal on sama juriidilise isikuga juba kehtiv ärisuhe ja sama juriidiline isik soovib sõlmida uut kestvuslepingut või saada uut finantsteenust¹⁵². Ülaltoodu kehtib ka juhul, kui uut ärisuhet soovib luua füüsiline isik, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud muu õigussuhte raames, kus see isik on olnud teise kliendi esindaja¹⁵³. Eeltoodu kehtib eeldusel, et kohustatud isikul ei ole kahtlust klienti puudutavate andmete (~~sealhulgas~~ isikusamasuse tuvastamise ja tegeliku kasusaaja tuvastamise ~~käigus~~ kogutud andmete) õigsuses ja kehtivuses. Eeltoodu ei tähenda, et kliendi osas ei peaks tuvastama uue ärisuhte eesmärki ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes või et ärisuhet ei peaks jälgima ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmeid ~~on säilitat~~aksetud).

[7.2.2.4.4.3.2.4.](#) Kohustatud isik on vajadusel valmis isikusamasuse tuvastamise meetme ja kasutatava kontrollimeetmete valikut Finantsinspeksioonile selgitama, ~~sealhulgas~~ näitama, miks tegemist on usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit teabega, millised on need kaks erinevat allikat, ning põhjendama, miks valitud meede on kooskõlas kliendi ja temaga seotud ärisuhte riskiprofiili ning riskiastmega.

Isikusamasuse tuvastamise aeg

[7.2.2.5.4.3.2.5.](#) Kohustatud isik peab tuvastama kliendi isikusamasuse ja kontrollima seda mõistliku aja jooksul enne kestvuslepingu sõlmimise toimingutega alustamist või selle sõlmimise ajal. Tehingus osaleva isiku isikusamasus tuleb tuvastada enne tehingu ~~tegemise~~ sooritamise toimingutega alustamist või tehingu tegemise ajal.

¹⁵² ~~J~~Käesoleva juhendi punktis 4.3.1.14. toodud limiitide puhul tuleb kumulatiivselt arvesse võtta kõikide selliste väljaminevate maksete kogusummat.

¹⁵³ Nimetatud erand ei kehti isikute osas, kelle isikusamasus on tuvastatud ja kontrollitud olukorras, kus ta on olnud teise kliendi tegelik kasusaaja.

Isikusamasuse tuvastamine

~~7.2.2.6.~~4.3.2.6. Isikusamasuse tuvastamine on järgmiste andmete kogumine ja säilitamine:

- i. juriidilise isiku ärinimi või nimi (koos õigusliku vormiga);
- ii. registrikood või registreerimisnumber ja -aeg;
- ~~iii.~~ iii. juhataja nimi või juhatuse liikmete või muu seda asendava organi liikmete nimed ja nende volitused juriidilise isiku esindamisel, kusjuures kliendisuhet loov esindaja tuvastatakse ja saadud andmeid kontrollitakse vastavalt ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.1. nõuetele;

~~iii.iv.~~ iii.iv. juriidilise isiku sidevahendite andmed;

samuti isikuga vahetult seotud muude andmete kogumist ja säilitamine, nagu:

- i. juriidilise isiku asukoht, kusjuures lähtuda tuleb asutamisriigi¹⁵⁴ teooriast;

~~ii.~~ ii. juriidilise isiku tegevuskoht¹⁵⁵;

~~iii.ji.~~ iii.ji. juriidilise isiku sidevahendite andmed.

~~7.2.2.7.~~4.3.2.7. Isikusamasuse tuvastamiseks kasutatakse järgmisi dokumente:

- i. asjakohase registri registrikaart;
- ii. asjakohase registri registreerimistunnistus; või
- iii. eelnevalt nimetatud dokumendiga võrdväärne dokument või asjakohane juriidilise isiku asutamisdokument¹⁵⁶.

4.3.2.8. Kui juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud originaaldokumenti ei ole võimalik näha, võib kohustatud isik kasutada isikusamasuse kontrollimiseks notariaalselt tõestatud või notariaalselt või ametlikult kinnitatud juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumenti või muud usaldusväärsest ja sõltumatust allikast pärit teavet, sealhulgas e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendeid, kasutades andmete kontrollimiseks vähemalt kahte erinevat allikat.

~~7.2.2.8.~~4.3.2.9. Kohustatud isiku nõudmisel esitab klient isikusamasuse tuvastamiseks vajalikud dokumendid ja annab asjakohast teavet. Kohustatud isiku nõudmisel kinnitab klient hoolsusmeetmete kohaldamiseks esitatud teabe ja dokumentide õigsust oma allkirjaga. ~~K-Juhul,~~ kui kohustatud isikul on ligipääs asjakohastesse registritesse, ei pea ta kliendilt nõudma asjakohaste isikusamasuse tuvastamiseks kasutatavate asjakohaste dokumentide esitamist nõudma.

Isikusamasuse tuvastamise käigus saadud teabe kontrollimine

¹⁵⁴ Asutamisriigi teooria kohaselt on juriidilise isiku asukohaks riik, kus juriidiline isik on asutatud.

¹⁵⁵ See määratletakse faktiliste asjaolude alusel ning tegemist on kohaga, kus juriidiline isik alaliselt või peamiselt tegutseb ning millega on juriidilist isikut kõige rohkem võimalik temaga seostada – enamuse töötajate, ladude, kontoriruumide asukoht, seal toimub tootmine või teenuse tegelik osutamine jne.

¹⁵⁶ Nendeks on välisriigi juriidilise isiku puhul muu hulgas *certificate of incorporation, certificate of good standing, partnership agreement, deed of trust, memorandum and articles of association of a company* jne

Finantsinspeksioon

[7.2.2.15-4.3.2.16](#). Välisriigis välja antud avalikud¹⁶⁰ dokumendid peavad olema legaliseeritud või kinnitatud tunnistusega (välja antud on *apostille*)¹⁶¹ ehk ühes riigis välja antud ametliku dokumendi kasutamiseks teises riigis on antud rahvusvaheliselt tunnustatud tõestus dokumendi ehtsuse kohta, kusjuures legaliseerimine ja *apostille*'mise ei kinnitata dokumendis sisalduva teabe õigsust.

[7.2.2.16-4.3.2.17](#). Dokument peab olema legaliseeritud, kui selleks ei kasutata ja see ei kuulu *apostille*'misele. Legaliseerimiseks peab dokument läbima nii selle väljastanud asutuse riigi kui ka dokumenti vastuvõtva riigi legaliseerimisega tegelevad ametiasutused¹⁶² (tavaliselt välisministeeriumid).

[7.2.2.17-4.3.2.18](#). Samal ajal:

- i. legaliseerimist ega *apostille*'mist ei vaja avalikud dokumendid, mis on koostatud või tõestatud riikides, kellega Eestil on sõlmitud vastav õigusabileping¹⁶³;
- ii. legaliseerimist ega *apostille*'mist ei vaja avalikud dokumendid, mis on väljastatud riigis, mis kohaldab Euroopa Ühenduse liikmesriikide dokumentide legaliseerimisest loobumise konventsiooni¹⁶⁴.

[7.2.2.18-4.3.2.19](#). Võõrkeelsete dokumentide korral on kohustatud isikul õigus nõuda dokumentide tõlget temale arusaadavasse keelde. Vältida tuleks tõlgete kasutamist olukorras, kus originaalsed dokumendid on koostatud kohustatud isikule arusaadavas keeles (näiteks, inglise keelsete originaaldokumentide tõlkimine vene keelde).

Andmete säilitamine

[7.2.2.19-4.3.2.20](#). Isikusamasuse tuvastamist ja andmete kontrollimist puudutav teave ning ja dokumendid säilitatakse käesoleva juhendi punkti 5 alusel.

7.2.3.4.3.3. Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine

Üldpõhimõtted

[7.2.3.1-4.3.3.1](#). Ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel peab kohustatud isik tuvastama kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku tegeliku kasusaaja ja rakendama võtma tegeliku kasusaaja isikusamasuse kontrollimiseks meetmeid ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, et ta teab, kes on tegelik kasusaaja.

[4.3.3.2](#). Tegelik kasusaaja on füüsiline isik, kellegi omandi või muul viisil kontrollimise kaudu lõplik valitsev mõju¹⁶⁵ füüsilise või juriidilise isiku üle või kes teeb oma mõju ära kasutades tehingu või

¹⁶⁰ Avalik dokument on väljavõtte registrist, haldusdokument (diplom, tunnistus, tõend, õiend, teatis vms), kohtu või kohtuga seotud ametiasutuse väljastatud dokument (kohtuotsuse ärakiri, väljavõtte registrist, kohtutäituri dokument vms) ning notari või vandetõlgi dokument.

¹⁶¹ *Apostille*'mine toimub vastavalt 05.10.1961 vastu võetud Haagi konventsioonile: Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents (edaspidi *Konventsioon*), millega ühinenud riigid on omavahel loobunud keerulisest legaliseerimisest ja asendanud selle protseduuri lihtsama *apostille*'ga kinnitamisega. Haagi konventsioonide veebilehel (vt www.hcch.net) on ühinenud riikide loetelu. Nendest riikidest Eestisse jõudnud dokumendid peavad olema välisriigis vastava asutuse poolt kinnitatud *apostille*'ga ehk tunnistusega selle kohta, et need on välja antud pädeva ametniku poolt.

¹⁶² Legaliseerimise kohta saab täpsemat informatsiooni Eesti Välisministeeriumi kodulehelt (<https://www.vm.ee/konsulaar-vaisa-ja-reisiinfo/konsulaarinfo-ja-teenused/dokumendi-legaliseerimine> vt <http://www.vm.ee/2q-taxonomy/term/39>), kus muu hulgas legaliseeritakse Eestis välja antud dokumente.

¹⁶³ Käesoleva juhendi väljaandmise hetkel on nendeks riikideks Leedu, Läti, Poola, Ukraina või Venemaa.

¹⁶⁴ Käesoleva juhendi väljaandmise hetkel on nendeks riikideks Belgia, Iirimaa, Itaalia, Läti, Prantsusmaa ja Taani.

¹⁶⁵ Termin „valitsev mõju“ on defineeritud raamatupidamise seaduse §-s 27. Valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda järgmistest asjaoludest: 1) suurem kui 50%-line osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses; 2) seadusest või lepingust tulenev otsene või

~~toimingu või omab muul viisil kontrolli¹⁶⁶ tehingu, toimingu või teise isiku üle ja/või kelle huvides, kasuks või nimelarvel tehing või toiming tehakse.~~

~~7.2.3.2.4.3.3. Kui kohustatud isik loob ärisuhte kliendiga, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, peab kohustatud isik saama tegeliku kasusaaja info kohta asjakohase registreerimistõendi või registri väljavõtte.~~

~~7.2.3.3.4.3.3.4. Kohustatud isik peab ärisuhte loomisel või juhuti tehtava tehingu tegemisel aru saama kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku omandi- ja kontrollstruktuurist.~~

~~4.3.1.1 Tegelikku kasusaajat ei ole vaja tuvastada:~~

- ~~i. reguleeritud turul noteeritud äriühingu puhul, millele kohaldatakse Euroopa Liidu õigusega kooskõlas olevaid avalikustamisnõudeid või samaväärseid rahvusvahelisi standardeid, millega tagatakse omanikke käsitleva teabe piisav läbipaistvus;~~
- ~~ii. —~~
- ~~iii. korteriomandi- ja korteriühituseaduses sätestatud korteriühistu puhul;~~
- ~~iv. —~~
- ~~v. hooneühituseaduses sätestatud hooneühitute puhul.~~

~~7.2.3.4.4.3.3.5. Kohustatud isik ei pea kohaldama uuesti juriidilise isiku ja tema esindaja ning tegelike kasusaajate tuvastamist, kui tal on sama kliendiga juba kehtiv ärisuhe ja sama klient soovib sõlmida uut kestvuslepingut või saada uut finantsteenust. Eeltoodu kehtib eeldusel, et kohustatud isikul ei ole kahtlust klienti puudutavate andmete (~~sealhulgas~~ isikusamasuse tuvastamise ja tegeliku kasusaaja tuvastamise käigus kogutud andmete) õigsuses ja kehtivuses. Eeltoodu ei tähenda, et kliendi osas ei peaks tuvastama uue ärisuhte eesmärki ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes või et ärisuhet ei peaks jälgima ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4. mõttes. Käesolevas punktis kirjeldatud erandit kasutades peab kliendikaustas (ehk kohas, kus hoolsusmeetmete käigus kogutud andmeid säilitatakse) olema selge viide asjakohaste isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud dokumentide kättesaamise kohale (ehk nõ kliendikaustale, kus algse isikusamasuse tuvastamise käigus kogutud andmed on säilitatud).~~

~~7.2.3.5.4.3.3.6. Kohustatud isik on vajadusel valmis selgitama Finantsinspeksioonile tegeliku kasusaaja ningja omandi- ja kontrollstruktuuri tuvastamiseks kohaldatud meetme ja selleks valitud kontrollimeetmete valikut Finantsinspeksioonile selgitama.~~

Tegeliku kasusaaja tuvastamine

~~7.2.3.6.4.3.3.7. Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja tuvastamine käib astmeliselt, kus iga järgmise astme juurde siirdub kohustatud isik siis, kui eelmise astme puhul ei ole võimalik juriidilise isiku tegelikku kasusaajat määrata. Astmed ja küsimused on seejuures järgmised:~~

- ~~i. kas juriidilisest isikust kliendi või tehingus osaleva isiku osas on tuvastatav see füüsiline isik või isikud, kes tegelikult lõplikult kontrollivad juriidilist isikut või omavad selle üle muul moel~~

~~kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest. Valitsev mõju võib tuleneda ka isiklikust, perekondlikust või lepingulisest seosest.~~

~~¹⁶⁶ Muul viisil kontrolli omamine käesoleva juhendi mõttes on valitseva mõju teostamine. Termin „valitsev mõju“ on defineeritud raamatupidamise seaduse § 5 27. Valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda järgmistest asjaoludest: 1) suurem kui 50% line osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses; 2) seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest. Valitsev mõju võib tuleneda ka isiklikust, perekondlikust või lepingulisest seosest.~~

~~iv. _____~~ soodustatud isik või kui soodustatud isik või isikud määratakse tulevikus, siis isikute ring, kelle huvides ~~selline ühendus peamiselt asutati~~ ~~selline ühendus peamiselt asutati~~ või tegutseb; ~~või~~;

~~iv-v. _____~~ muu isik, kes ükskõik millisel moel omab lõplikku kontrolli usaldushalduse või ühenduse vara üle.

Andmete kontrollimine

~~4.3.3.10.~~ Kohustatud isik ~~rakendab võtab~~ tuvastatud tegeliku kasusaaja kontrollimiseks meetmeid ning teeb seda ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, ~~et ta teab~~, kes on tegelik kasusaaja.

~~7.2.3.9-4.3.3.11.~~ Kohustatud isik kontrollib, et kliendid, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, oleksid seda oma asukohariigi seaduste kohaselt teinud. Kohustatud isik nõuab kliendilt vastava registri väljavõtte esitamist või pärib seda otse registrilt¹⁷⁴. Seega kohustatud isik kontrollib, kas kliendid, kellel on tegelike kasusaajate info avaldamise kohustus, on seda teinud ning kas need langevad kokku kohustatud isikule esitatud andmetega.

~~7.2.3.10-4.3.3.12.~~ ~~Ä~~Juriidiliste isikute puhul eeldab see (i) ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise puhul kohustatud isik veendumist, et kliendi tegelik kasusaaja, kui viimane osaleb aktiivselt äriühingu tegevuses, on võimeline deklareeritud tegevusalal, deklareeritud tegevusmahtudega ning deklareeritud olulisemate äripartneritega tegutsema ning et tal on selleks piisav kogemus¹⁷⁵; ~~K(ii) samuti, et~~ kohustatud isik:

i. näeb ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.2.7. toodud dokumendi originaali;

ii. omab ligipääsu äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri või välisriigi asjakohaste registrite andmetele ~~arvutivõrgu kaudu~~ ning kontrollib tegeliku kasusaaja andmeid nimetatud registrist;

~~iii. _____~~

~~iiii. _____~~

~~iv. _____~~ näeb ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3.2.7. nimetatud dokumendi notariaalselt või ametlikult kinnitatud dokumendi ära kirja;

~~v. _____~~

~~vi-iv. _____~~ kasutab muid avalikult kättesaadavaid ja/või usaldusväärseid allikaid, ~~mis on piisavad, et võimaldab veenduda, kes on tegelik kasusaaja.~~

~~7.2.3.11-4.3.3.13.~~ Kui tegemist on klientidega, kellel ei ole tegelike kasusaajate info avaldamise kohustust¹⁷⁶ ja kui nende ~~ei juriidilise isiku~~ isikusamasuse tuvastamise dokumentidest või muudest esitatud dokumentidest ei nähtu otseselt, kes on juriidilise isiku tegelik kasusaaja, siis registreeritakse vastavad andmed (~~sealhulgas~~ andmed kontserni kuuluvuse ning kontserni omanike- ja juhtimisstruktuuri kohta) juriidilise isiku esindaja ütluste või juriidilise isiku esindaja omakäelise kirjaliku dokumendi alusel. Sellisel juhul peab ~~võtma~~ kohustatud isik ~~rakendama~~ mõistlikke meetmeid, et esitatud teavet kontrollida.

¹⁷⁴ Eestis registreeritud juriidilised isikud peavad avaldama oma tegelike kasusaajate info äriregistri juures vastavalt RahaPTS §-le 76 jj.

¹⁷⁵ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.6.24. kuni 4.3.6.27.

¹⁷⁶ Tegelike kasusaajate info avaldamise kohustus on Euroopa Liidu riikides registreeritud juriidilistel isikutel ja usaldushaldustel.

~~kes on keskmise või tavapärasemast madalama riskiga¹⁷⁹ (elik, kes ei ole kõrge riskiga) kohalik riikliku taustaga isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja.~~

~~4.3.4.5. Riikliku taustaga isik on vähemalt füüsiline isik, kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid ja kelle suhtes jätkuvalt esinevad sellega seotud riskid. Avaliku võimu oluliste ülesannete täitjateks loetakse vähemalt järgmisi ametikohti: ~~sh~~ riigipea või valitsusjuht, minister ning ase- või abiminister, ~~parlamendiliige või parlamendiga sarnase~~ seadusandliku kogu organi liige, erakonna juhtorgani liige, riigi kõrgeima ülemkohtu ja riigikohtu kohtunikliige, riigikontrolörentrolli ja keskpanga nõukogu või juhatuse liige, õiguskantsler, suursaadik ja saadik või asjur, ja kaitsejõudude kõrgem ohvitser, riigi valitseva mõju all oleva äriühingu äriühingu juhatuse ja haldus- või järelevalveorgani liige, rahvusvahelise organisatsiooni juht, juhi asetäitja ja juhtorgani liige või samaväärseid ülesandeid täitev isik, kes ei ole kesk- või alamastme ametniku staatuses. Riikliku taustaga isikuks loetakse ka isik, keda vastavalt Euroopa Komisjoni avaldatud loetelule peab avaliku võimu oluliste ülesannete täitjaks Euroopa Liidu liikmesriik, Euroopa Komisjon või Euroopa Liidu territooriumil akrediteeritud rahvusvaheline organisatsioon¹⁸⁰.~~

~~4.3.1.2~~

~~8.1.2.4.4.3.4.6. Kohustatud isikul on õigus riskipõhise lähenemise tulemusel otsustada riikliku taustaga ametipositsioone täiendada ning seeläbi võtta täiendavaid meetmeid ka teiste ametipositsioonide suhtes. Juhul, kui riik peaks riskipõhise lähenemise tulemusel samasuguse ametipositsioonide täiendamise otsuse tegema, siis võib riik kohustada kohustatud isikut rakendama võtma meetmeid ka teiste ametipositsioonide suhtes. Igal juhul peavad need avaliku võimu ülesanded olema olulised ja prominentsed ning ei tohi seonduda kesk- või alamastme ametniku staatuses olevate isikutega.~~

~~4.3.1.3 Kohalik riikliku taustaga isik on käesoleva juhendi punktis 4.3.4.5 nimetatud isik käesoleva juhendi punktis 4.3.4.6 sätestatud eranditega, kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid Eestis¹⁸¹.~~

~~8.1.2.5.4.3.4.7. Juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavat tehingut tegeva isiku puhul peab seda isikut pidama riikliku taustaga isikuks, kui tema esindaja või tegelik kasusaaja on riikliku taustaga isik või riikliku taustaga isiku pereliige või lähedane kaastöötaja.~~

~~8.1.2.6.4.3.4.8. Riigi omanduses oleva juriidilisest isikust kliendi või juhuti tehtavat tehingut tegeva isiku puhul peab seda isikut pidama riikliku taustaga isikuks, kui riikliku taustaga isik omab ettevõttes olulist ja prominentset funktsiooni¹⁸² ning sellest ettevõtjast omab vähemalt 50%-list osalust riik. Sellise olulise ja prominentse funktsiooni hindamisel tuleb muu hulgas ka hinnata, kas riikliku taustaga isik omab (olulist)¹⁸³ volitust riigi varade või rahaliste vahendite, poliitikate või tegevuse üle, kas tal on õigus väljastada litsentse või lubasid, teha erandeid, kas tal on kontroll või mõju riigi või äriühingu kontodele ja rahalistele vahenditele jne.~~

Kõrge riskiga kohalik riikliku taustaga isik

~~4.3.1.4 Kõrgema riskiga kohaliku riikliku taustaga isiku määramisel võtab kohustatud isik arvesse võtta käesoleva juhendi punktis 4.2 sätestatud ning eriti punktis 4.2.3 sätestatud, samuti vajadusel tõenäosust, et:~~

¹⁷⁹ Riski hindamisel tuleb arvesse võtta käesoleva juhendi punktis 4.2 sätestatud ning eriti punktides 4.2.3 ja 4.3.4.10 sätestatud.

¹⁸⁰ Loetelu Eesti, sh Eestis paiknevate akrediteeritud rahvusvaheliste organisatsioonide ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks, on kehtestatud rahandusministri 22.09.2020 määrusega nr 34 „Loetelu Eesti ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks“. – RT I, 14.10.2022, 2.

¹⁸¹ Kuni RahaPTS-i § 3 punkti 12 ja §-i 41 asjakohase muutmiseni käesoleva juhendi kehtestamise järgselt, tuleb lauseosa „kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid Eestis“, lugeda kui „kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid Eestis, teises Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Euroopa Liidu institutsiooni juures“.

¹⁸² Ehk omab funktsiooni, mis ei seondu kesk- või alamastme ametniku staatuses.

¹⁸³ Ingl k – substantial.

- ~~i. isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja kasutab ära enda riikliku taustaga isiku positsiooni, teostab muu hulgas isikliku kasu nimel toiminguid vastuolus tema positsioonilt oodatavale tegevusele või varjab ebaseaduslikul moel teenitud tulu; ning et~~
- ~~ii. see isik omab olulist mõju või võimalust ning võimekust kontrollida või suunata vara.~~

~~4.3.1.5 Selline töenäosuse hinnang põhineb kohustatud isiku üldistel teadmistel, eelneval kogemusel või muul teadmisel ning võtab arvesse näiteks riigi või selle konkreetse töökoha või ametikoha üldist korrupsioonitaset, ametipositsioonil töötamise kestvust, selle ametipositsiooniga kaasneva majandusliku huvide deklaratsiooni esitamise kohustust, kas konkreetsetel töökohal või ametikohal on seoseid majandusharudega, mis võivad olla seotud korrupsiooniga, kas isiku kohta on negatiivset informatsiooni jne. Kohustatud isik arvestab ka muid käesoleva juhendi punktist 4.2 riskipõhisest lähenemist tulenevaid indikaatoreid, mis viitavad, et kliendi või ärisuhtega ning nende riskiprofiilidega seotud risk on tavapärasemast kõrgem.~~

Pereliige

~~8.1.2.7-4.3.4.9. Pereliige on riikliku taustaga isiku või kohaliku riikliku taustaga isiku abikaasa või abikaasaga samaväärseks peetav isik, riikliku taustaga isiku või kohaliku riikliku taustaga isiku laps ja lapse abikaasa või abikaasaga samaväärseks peetav isik ning riikliku taustaga isiku või kohaliku riikliku taustaga isiku vanem.~~

Lähedane kaastöötaja

~~8.1.2.8-4.3.4.10. Lähedaseks kaastöötajaks¹⁸⁴ peetav isik on füüsiline isik, kelle kohta on teada, et:~~

- ~~i. ta on juriidilise isiku või usaldushalduse tegelik kasusaaja koos riikliku taustaga isikuga füüsiline isik, kelle kohta on teada, et ta on juriidilise isiku või õigusliku üksuse tegelik kasusaaja või ühine omanik koos riikliku taustaga isikuga või tal on lähedased ärisuhted riikliku taustaga isikuga;~~
- ~~ii. tal on lähedased ärisuhted riikliku taustaga isikuga;~~
- ~~iii. ta füüsiline isik, ke on sellise juriidilise isiku või õigusliku üksuse ainus kasusaav omanik, mis on teadaolevalt tegelikult asutatud riikliku taustaga isiku huvides loodud juriidilise isiku või usaldushalduse tegelik kasusaaja¹⁸⁵ või kohaliku riikliku taustaga isiku kasuks;~~

~~kellel on teadaolevalt¹⁸⁶ suhe tegeliku kasusaajaga, mis ei kvalifitseeru pereliikme staatuseks (näiteks tüdruk või poiss sõber, armuke jne).~~

Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks võetavad meetmed

~~8.1.2.9-4.3.4.11. Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks on võimalikud järgmised viisid:~~

- ~~i. uute, potentsiaalsete ning olemasolevate klientide või juhuti tehtavaid tehinguid soovivate isikute, nende tegelike kasusaajate ja esindajate skriinimine vastavate majasiseste või -väliste andmebaaside vastu (ehk nn nimekontroll andmebaasidest¹⁸⁷), kes vastavat teenust pakuvad;~~

¹⁸⁴ Ingl k – close associate ehk FATF-i standardite mõttes on mõeldud laiemat definitsiooni kui kaastöötaja.

¹⁸⁵ Usaldushaldus või juriidiline isik saab olla loodud riikliku taustaga isiku huvides, ilma, et riikliku taustaga isik oleks selle tegelikuks kasusaajaks. Näiteks, kui usaldushaldus või juriidiline isik on loodud korraldamaks riikliku taustaga isiku toetuseks mõeldud valimis- või meediakampaaniaid.

¹⁸⁶ Teadaolev tähendab, et tegemist on asjaoluga, mida kliendilt ei küsita ega peagi küsima. See on näiteks asjaolu, mis on avalikkusele teada ning mida teab ka keskmine isik, ilma et ta peaks spetsiifilisi meediumeid lugema, kuulama või vaatama.

¹⁸⁷ See peab vastama nn „fuzzy match“ põhimõttele ehk oluline ei ole 100%-line nime kattuvus/tabavus ning meetmeid peab rakendama võtma vastavuse kontrollimiseks ka siis, kui kattuvus/tabavus on alla 100%-i. Kohustatud isik peab veenduma, kas tegemist on või ei ole sama isikuga.

- ii. riikliku taustaga isiku staatuse küsimine esindajalt (hõlmab nii esindaja ja tegeliku kasusaaja kui ka nende pereliikmete ja lähedaste kaastöötajate vastava staatuse kohta küsimist) või juhuti tehtavat tehingut teostavalt isikult, samuti vajadusel kliendi või juhuti tehtavast tehingut teostava isiku kutse- või tegevusala küsimine ning eeltoodud andmete uuesti küsimine ärisuhte kestel teostatava andmete uuendamise käigus;
- iii. teatud juhtudel lisaks eelmises punktis nimetatule isiku kohta avalikult kättesaadavatest ehk kolmandatest allikatest informatsiooni hankimine.

~~8.1.2.10.4.3.4.12. Käesoleva~~ juhendi punktis ~~4.3.4.14~~ ~~4.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.11.1.~~ nimetatud alapunkti 2 tuleb kohaldada üldjuhul¹⁸⁸ ning alapunkti 3 tuleb kohaldada siis¹⁸⁹, kui ei kohaldata alapunkti 1. Kohustatud isik võib riskipõhise lähenemise tulemusel kasutada lisaks ka täiendavaid meetmeid võrrelduna punktis 4.3.4.14–11. toodud meetmetega. Eelviidatud meetmeid kohaldatakse koostöös ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ja olemuse tuvastamisega, mille osas sisemise veendumuse saavutamisel võib kohustatud isik samuti tuvastada kahtlaseid või ebaharilikke asjaolusid, mis võivad viidata riikliku taustaga isiku olemasolule või nende seosele.

~~8.1.2.11.4.3.4.13. Rakendatud võetavad~~ meetmed kõrge riskiga riikliku taustaga isiku tuvastamiseks peavad olema riskipõhised ehk vastama kohustatud isiku suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, ~~sealhulgas~~ riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatel riskidel. See tähendab, et mida suurem on kohustatud isiku kliendibaas, risk, et ärisuhe luuakse kõrge riskiga riikliku taustaga isikuga, ning risk, et kohustatud isiku osutatavate teenuste kaudu võiks kõrge riskiga riikliku taustaga isik soovida kuritegelikul teel saadud rahalisi vahendeid legaliseerida (ehk pesta)¹⁹⁰ või terrorismi või massihävitusrelvasid rahastada¹⁹¹, seda rohkem või seda ulatuslikumaid meetmeid peab kohustatud isik ~~käesoleva~~ juhendi punktis ~~4.3.4.14~~ ~~4.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.114.3.4.11.1.~~ nimetatud meetmetest (koostöös ~~käesoleva~~ juhendi punktiga ~~4.3.4.15~~ ~~4.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.124.3.4.12.1.~~) rakendamavõtma.

~~8.1.2.12.4.3.4.14.~~ Igal juhul on kohustatud isik valmis Finantsinspeksioonile põhjendama, miks kohustatud isik ei ole valinud uute, potentsiaalsete ning olemasolevate klientide või juhuti tehtavaid tehinguid soovivate isikute skriinimist, samuti, millisel põhjusel ei esine ~~käesoleva~~ juhendi punktis ~~4.3.4.16~~ ~~4.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.134.3.4.13.1.~~ nimetatud asjaolusid ja riske.

Kõrge riskiga riikliku taustaga isiku osas võetavad meetmed

~~8.1.2.13.4.3.4.15.~~ Lisaks ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3. nimetatud üldistele hoolsusmeetmetele kohaldab kohustatud isik kõrge riskiga riikliku taustaga isiku osas järgmisi hoolsusmeetmeid:

¹⁸⁸ V.a juhul, kui kohustatud isik on veendunud, et tegemist ei saa olla riikliku taustaga isikuga, ~~või kui tegemist on kohaliku riikliku taustaga isikuga ning kohustatud isikule on ilmselge, et tegemist ei ole kõrge riskiga kohaliku riikliku taustaga isikuga.~~ Sellisel juhul võib kohustatud isik otsustada ka alapunktis 2 toodud meetme kohaldamise osaliselt (piirdub näiteks kutse- või tegevusala küsimisega). Kohustatud isik on valmis aga selgitama, milles seisnes teadmine, et tegemist ei ole (kõrge riskiga) riikliku taustaga isikuga ja miks seetõttu isikult vastavat küsimust riikliku taustaga isikuks olemise kohta ei küsitud.

¹⁸⁹ V.a ~~käesoleva~~ juhendi eelnevas joonealuses viites ~~122~~ sätestatud juhtudel juhul.

¹⁹⁰ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi Lisa 1.

¹⁹¹ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi Lisa 2.

Finantsinspeksioon

- i. saab kõrgemalt juhtkonnalt heakskiidu selle isikuga ärisuhte loomiseks või jätkamiseks;
- ii. rakendab meetmeid, et teha kindlaks selle isiku rikkuse allika ja/või päritolu ja nende rahaliste vahendite allikad, mida ärisuhtes või juhuti tehingute tegemisel kasutatakse;
- iii. teeb selle ärisuhte seiret ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4. mõttes tugevdatud korras (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.6).

~~Kõrgem juhtkond käesoleva juhendi punkti 4.3.4.18 mõttes ja kogu käesoleva juhendi mõttes on isik, kellel on piisavalt kõrge amet, otsustusõigus ning põhjalikud teadmised organisatsioonist ja selle võimekusest, et teha teadlikke otsuseid äriühingu riskiprofiili otseselt mõjutavates küsimustes ning ta omab teadmist, et kohustatud isiku kompensatsioonimehhanismid on sellise riski võtmiseks piisavad.~~

~~8.1.2.14;4.3.4.16.~~ Rikkuse allika ja/või päritolu on midagi muud kui tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu (võrdle järgnevat ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.4.3 tooduga, kus on toodud tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamiseks nõutav). Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine tähendab, et kohustatud isik tuvastab suurema ja üldisema vaate kliendi rikkusest ehk kõikide varade allikast. See annab tavapäraselt sisendi, kui palju kliendil võiks üldse rahalisi vahendeid olla ja kust klient need rahalised vahendid sai. Lisaks kliendi käest vastava info küsimusele võib sellist informatsiooni võimalik olla ka koguda avalikest andmebaasidest ning muudest avalikest või mitteavalikest andmetest, näiteks kinnistu, maa vms (vara) registrid, majanduslike huvide deklaratsioonid, äriühingute registrid jne. Kui kliendiga seotud risk on kõrge, üll peab andmeid rikkuse allika ja/või päritolu kohta kontrollima usaldusväärsete ja sõltumatute andmete, dokumentide ja teabe alusel, ~~kui kliendiga seotud risk on eriti suur.~~ Kohustatud isik ei peaks rahulduma kliendi üldiste vastustega või võtma põhjendamatu eelduseid (näiteks, et olulisi funktsioone omavatel töötajatel ongi suuremad töötasud ja rohkem vara jne) ning kohustatud isikul peab tekkima sisemine veendumus, et ta teab kliendi rikkuse allika ja/või päritolu. Seejuures juhul, kui klient keeldub rikkuse allika ja/või päritolu kohta andmete avaldamisest või annab üldisi vastuseid või andmed erinevad avalikult või mitteavalikult kättesaadavatest andmetest, võib tegemist olla kõrgemale riskile viitava olukorraga, millele tuleb kõrgendatud tähelepanu pöörata ~~ae~~ ehk rakendada täiendavaid tugevdatud meetmeid ~~võtta~~.

Andmete säilitamine

~~8.1.2.15;4.3.4.17.~~ Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti ~~selleks, et~~ riikliku taustaga isiku tuvastamiseks ~~ada, sealhulgas~~ kaalutlus ed tema kõrge riski staatuse määratlemise või määratlemata jätmise kohta. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodut ~~käesoleva~~ juhendi punkti 5 alusel.

4.3.5. Rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamine

- 4.3.5.1. Kohustatud isik kogub teavet kliendi rikkuse allika ja/või päritolu kohta (i) ärisuhte loomisel, kui see on asjakohane, et tuvastada ärisuhte eesmärk ja olemus, samuti, kui (ii) kohustatud isikul on kahtlus, et klient või juhuti tehtavat tehingut teostav isik on kõrge riskiga riikliku taustaga isik, tema pereliige või lähedane kaastöötaja.
- 4.3.5.2. Ärisuhte väliselt juhuti tehtava tehingu puhul kogub kohustatud isik ärisuhte eesmärgi ja olemuse asemel (~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes) asjakohasel juhul teavet rikkuse allika ja/või päritolu kohta. Kohustatud isik rakendab ~~võtab~~ vajadusel ka muid meetmeid, mis on sätestatud ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise all ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.3.6. mõttes.

kasusaaja ei ole ~~tegelikult rahvusvahelise~~ sanktsiooni all olev isik või kliendi tehingutega üritatakse ~~rahvusvahelist~~ sanktsiooni vältida.

4.3.6.5. Kui ühelt poolt on eesmärgiks saada igakülgne arusaam ja ülevaade kliendist (~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.6.4.), siis eesmärgiks on ka aru saada ja tagada, et kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime, võimekuse ning vajadustega. See ~~egalliselt~~ ei saa eesmärgi ja olemuse tuvastamine ~~se kohustuse täitmine~~ piirduda ~~tihti~~ vaid paljasõnalise teabe kogumisega, sest see ei anna ~~ks tegelikkuses~~ kohustatud isikule kliendist sellist ülevaadet, et kohustatud isik mõistaks klienti, kliendi tegevusprofili, tehingu eesmärki ja rahaliste vahendite allikat ning päritolu. Nagu nähtub alltoodust (tegevusala, maksetavade, olulisemate äripartnerite ja kogemuse käigus küsitav spetsiifika), ei ole ühe asjaolu küsimine eraldiseisev teistest ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamiseks vajalike küsimuste esitamistest. See tähendab, et tegevusala peab kokku minema sellega, millised on kliendi maksetavad ja millises ulatuses ning mahus klient ärisuhte käigus tehinguid ~~teeb, ostab,~~ ~~See~~juures peavad olulised äripartnerid olema ~~just~~ need, kellega sellel tegevusalal ja selliste tehingumahtudega tehinguid asutakse ~~tegemä, ostama,~~ kusjuures kliendil peab ~~olema kõigeks selleks ka~~ vastav kogemus ~~olema ehk kogemus~~ sellel tegevusalal, ~~teha tehinguid~~ selliste ärimahtudega ~~tehinguid teostada ning,~~ omada ~~dades~~ vastavaid (äri)suhteid.

4.3.6.6. Kohustatud isik tuvastab asjakohasel juhul ka, kas klient on osa suuremast kliendigrupist ehk seotud ettevõtte grupist, ning kohaldab sellisel juhul hoolsusmeetmeid kliendigrupi osas ühiselt ja ka individuaalse grupiliikme tasandil. Kliendigrupi osas on lisaks tavapärasele hoolsusmeetmetele kohustatud isiku ülesandeks tuvastada, millisel põhjusel on valitud erinevate grupiettevõtete kaudu teenuse saamine, milline on iga grupiettevõtte roll, kas grupiettevõtted katavad omavahel tehinguid teha ning mis on tehingute õiguslik ja majanduslik eesmärk (~~sealhulgas~~ ega tegemist ei ole lihtsalt nn fiktiivse vahekeha loomisega rahaliste vahendite edasikandmise eesmärgil), kas internetipanga lahendusse kavatakse sisse logida samade IP-aadresside alt (kes on selleks isikuks ning miks üks isik kõiki tehinguid juhib). Samuti peab eelkõige kogemuse ja maksetavade tuvastamisel arvesse võtma, et olukorras, kus esindaja ja/või tegeliku kasusaajad on samad, peab nende isikute kogemus katma kõiki tegevusalasid ja (äri)suhete olemasolu iga grupiettevõtte ühe või kõigi olulisemate äripartneritega ning maksetavad peavad peegeldama selle ühe esindaja ja/või tegeliku kasusaaja võimekust ja kogemusi (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punktid 4.3.6.24 kuni 4.3.6.27).

4.3.6.7. Ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgi ~~janing~~ olemuse tuvastamise eesmärk on muu hulgas ~~riiklikus riskihinnangus ning~~ ~~ka käesoleva~~ juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavate asjaolude tuvastamine ning ~~osas~~ asjakohaste meetmete ~~rakendamine võtmine~~. Kohustatud isik ~~ud~~ peab ~~vaed~~ tähele panema, et paljud riskidele viitavad tunnused koos või ~~ka~~ eraldiseisvalt võivad viidata nn riulifirma¹⁹⁶ kasutamisele või muule kahtlasele ~~ja ja~~ ebaharilikule ~~ning ning~~ mõistlikule ~~le~~ majandustegevusega vastuolus olevale ~~tegevusele~~ ~~mitteviitavale tegevusele,~~ ~~Sellisel~~ ~~millisel~~ juhul peab ~~vaed~~ kohustatud isik ~~ud~~ vajadusel Finantsinspeksioonile ~~selgitama selgitama~~ ~~ka,~~ miks ~~ta on loonud~~ sellistele tunnustele vastava ~~aa~~ ärisuhte ~~te on~~ kohustatud isik ~~loonud ning~~ ~~ning~~ ~~miks~~ seda jätkab ~~etakse~~.

4.3.6.8. Nagu kõigi teiste hoolsusmeetmete puhul, tuleb ka siin ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamisel lähtuda ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.2. sätestatud riskipõhisest lähenemisest. Seejuures, mida suurem on kliendiga kaasnev risk, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid ~~rakendamavõtma,~~ et kliendist ja tema riskiprofiilist aru saada ning mõist ~~ma,~~ kas ~~põhimõte~~ „Tunne-oma-klienti“ ~~põhimõte~~ on täidetud ~~janing on~~ üheselt arusaadav, mis teenust ning

¹⁹⁶ Ingl k – *shell company*. FATF on oma mitmetes juhendites defineerinud termini „*shell company*“ (riulifirma), mis on äriühing, millel ei ole iseseisvat tegevust, tähelepanuväärseid varasid, jätkuvat äritegevust või töötajaid, kuid samuti võib olla tegemist nn „*shell company*“ (riulifirma) tegevusega, kui lisaks või koos eelnimetatud tunnustega kasutatakse tegevuskohta, mis ei vasta tema tegevuseks vajalike tingimustele, ei tasuta tööjõu või muid makse, teostatakse küll suuri või võrdlemisi suuri käibeid, kuid sellest ei näi tulu teenitavat.

Finantsinspeksioon

millisel põhjusel klient ~~saada~~ soovib, ehk kas kliendi selline soov läheb kokku tema tegeliku tegevuse, võime ning vajadustega. Sellistel juhtudel ei piisa üldsõnalisest ~~saa olla ka~~ informatsioonist üldsõnaline¹⁹⁷.

- 4.3.6.9. Elukindlustusseltse, krediidiandjaid- ja vahendajaid ning fondivalitsejaid puudutavad täiendavad meetmed ja erandid on ~~seejuures~~ toodud ~~vastavalt käesoleva~~ juhendi punktides 4.7.1., 4.7.2. ja 4.7.3.

Tegevusala

- 4.3.6.10. Kliendi tTegevusala tuvastamiseks peab kohustatud isik aru saama, millega klient tegeleb ja ärisuhte käigus tegeleda kavatseb ning kuidas see läheb kokku ärisuhte eesmärgi ja olemusega. S ~~üldiselt, samuti~~, kas see on mõistlik, arusaadav ja usutav. Tegevusala tuvastamine ei tähenda registritesse esitatud andmete ülestäheldamist, vaid ~~reaalselt~~ aru saamist sellest, millega klient tegeleb ning nende vastavate andmete säilitamist.

- 4.3.6.11. Kliendi ~~poolt~~ määratletud tegevusala täpsus peab vastama kliendi ja ärisuhte riskiprofiilile ning kliendi riskiastmele. Seetõttu näiteks tavapärasemast kõrgema riski korral ei tohi see olla majanduslikult põhjendamatult liiga lai¹⁹⁸ või teineteisest ~~majanduslikult põhjendamatult~~ täiesti erinev¹⁹⁹, mis annaks kliendile võimaluse tegeleda sisuliselt kõigega ja kohustatud isikul ei ole hiljem võimalik seetõttu ärisuhet asjakohaselt jälgida, mistõttu annab tegevusala kliendile võimaluse tegeleda sisuliselt kõigega ja ei võimalda seetõttu kohustatud isikul hiljem ärisuhet õigesti jälgida.

- 4.3.6.12. Tegevusala tuvastamisel peab kohustatud isik välja selgitama ka selle, kas osutatava teenuse jaoks on kliendil vajalik ~~finantsteenuse osutamise~~ tegevusluba või registreering ning kas tegelikult kohustatud isiku kaudu osutatakse teenust nõ kliendi klientidele ehk lõplikult kasusaavatele isikutele, kelle osas peaks kohustatud isik hoolsusmeetmeid kohaldama (~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.8.3. sätestatud eranditega).

- 4.3.6.13. Kokkuvõtvalt peab kliendi tegevusala tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele ~~käesoleva~~ juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Maksetavad

- 4.3.6.14. Maksetavade kontrollimisel tuleb lähtuda kohustatud isiku pakutavast teenusest ning kliendi riskist. O ~~Maksetavade väljaselgitamise puhul on oluline on~~ välja selgitada, mis on finantsteenuse tarbimise tavad, sealhulgas näiteks (i) arvelduskonto puhul kuus ja aastas tehtavate tehingute orienteeruv arv, maht, eesmärk, sagedus, milliste riikidest makseid saadakse ja millistesse tehakse, ärisuhte eeldatav kestvus, sularaha kasutamise osakaal ja

¹⁹⁷ See tähendab, et informatsioon (~~sealhulgas informatsioon~~ tehingute kohta) ei tohi ~~tihti~~ olla paljasõnaline ehk põhineda abstraktsel kirjeldusel. Kohustatud isik ei saa ~~Vaid~~ abstraktsel kirjelduse puhul ~~ei süüvi ja ei saagi kohustatud isik~~ süüvida andmetesse ja tagada, et tunneb klienti ningja omab ~~temast~~ piisavat ülevaadet, et nimetatud informatsiooni vastu hiljem kliendi tehinguid seirata ehk tagada, et ärisuhte raames tehtavad tehingud ja toimingud vastavad ~~dt~~ eelkõige ärisuhte käigus kliendi kohta kogutud informatsioonile.

¹⁹⁸ Näiteks ehitusmaterjalid või ehitus võib tähendada sisuliselt kõike, sest ehitada saab teid, lennukeid, maju, laevu, sildasid jne. Samuti, näiteks ehitusseadmed võivad endas sisaldada väikeseid tööriistu, kuid ka suuri kraanasid, tehaste sisseseadeid vms. Või hulgikaubandus, mille raames võib samuti sisuliselt kõike osta ja müüa.

¹⁹⁹ Näiteks ühelt poolt toiduinete ost-müük ja teiselt poolt ehitus jne (eelnev on teadlikult sõnastatud laialt ja ei ole arvestatud põhimõtet, et tegevusala ei tohi olla defineeritud liiga laialt, sest eesmärgiks on anda pilt tegevusalade erinevatest kategooriatest).

kanalid, maksete teostamise kanalid (kontor, internetipank, kaardimaksud) jne²⁰⁰; (ii) sõlmitava ärisuhte raames laenu võtmisega seonduvalt tagasimaksete sagedus, suurus, tagasimakse aeg jne; (iii) investeerimistoodete puhul soovivad väärtpaberid, nende ostmise orienteeruvad kogused, sagedused, nende realiseerimisega kaasnev informatsioon, investeeritava vara hulk, ärisuhte eeldatav kestvus (ühikordne tegevus vms) jne. Kohustatud isik hindab eeltoodud asjaolusid koostoimes ~~käesoleva~~ juhendi Lisades 1 ja 2 toodud asjaoludega.

4.3.6.15. Seejuures peab kohustatud isik välja selgitama, kas ja millistel põhjustel ning tingimustel on klient sellisteks tehinguteks ~~üldse~~ võimeline ~~on~~²⁰¹ ja kuidas see läheb kokku kliendi teadmisega muus osas, sealhulgas üldiselt ~~ning~~ tema ja ärisuhte riskiprofiiliga ~~üldiselt~~. Tihti eeldab sellise kohustuse täitmine ka üldisemalt ~~nn~~ kliendi rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamist.

4.3.6.16. Kokkuvõtvalt peab maksetavade tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele ~~käesoleva~~ juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Olulisemad äripartnerid

4.3.6.17. Olulisemate äripartnerite puhul peab kohustatud isik välja selgitama, kes on need kliendi olulisemad partnerid, kellega hakatakse deklareeritud tegevusalal ja ~~deklareeritud~~ tegevusmahtudega tehinguid ~~hakatakse~~ tegemeastama ehk kes on need isikud, keset realiseerivad ~~id~~ ärisuhte loomise eesmärgi.

4.3.6.18. Olulisemate äripartnerite all on mõeldud isikuid, kes teevad võimalikuks eraldi sissetulevate ning väljaminevate tehingute tegemiseostamise²⁰² ehk olulisemad äripartnerid tuleb tuvastada kahes eraldi kategoorias.

4.3.6.19. Kohustatud isik peab asjakohasel juhul, ~~kuid~~, eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul lisaks, ~~ka~~, kuidas seonduvad need olulisemad äripartnerid tegevusalaga ehk kas avalikult on kättesaadav informatsioon, mis kinnitab sellel samuti nimetatud tegevusalal tegutsemist. Samuti peab kohustatud isik asjakohasel juhul tuvastama, millisel põhjusel on need olulisemad äripartnerid nõus või valmis (sealhulgas millistel eeltingimustel²⁰³) äri kliendiga teostama, kusjuures see kohustus seisneb eelkõige olukorras, kus klient on äsja asutatud äriühing või nn riulifirma²⁰⁴, kes on küll eelnevalt asutatud, kuid asub just konkreetsel ajahetkel äri teostama.

4.3.6.20. Kjuhul, kui kliendi osutatavaks teenuseks on kaupade ost või müük, siis hõlmab olulisemate äripartnerite kohta küsimine asjakohasel juhul (~~–~~ kuid eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul) ~~–~~ ka kaupade transportivate teenuseosutajate kohta küsimist.

4.3.6.21. Oluline on asjakohasel juhul (~~–~~ kuid eelkõige tavapärasemast kõrgema riski puhul) ~~–~~ pöörata ~~ka~~ tähelepanu ka nendele olulistele äripartneritele ja ~~ning~~ veenduda, et see läheb kokku kliendi eelnevalt deklareeritud maksetavadega (eelkõige riikide osas, kust rahalised vahendid laekuvad ja kuhu need kantakse).

²⁰⁰ Asjakohasel juhul veel näiteks, kas klient teostab tehinguid kahetise kasutusega kaupadega, kaupadega, millele on seatud embargo või ekspordi-impordi piirangud, kas kaupade transportitakse sanktsioneeritud riikidesse (isegi juhul, kui kaup laetakse selle konkreetse ärisuhte raames maha teises riigis), kas kaupade eest tehakse tavaliselt ettemaksed või tasutakse need juba kauba kättesaamisel jne.

²⁰¹ Näiteks võib olla asjakohane ka majandusaasta aruande küsimine ja seal toodud andmete võrdlemine planeeritud tegevusega.

²⁰² Näiteks kaupade ostu ja müügi korral, kes on need isikud, kellelt kaupade ostetakse ja eraldi kellele müüakse.

²⁰³ Näiteks ettemaksed vms ning nende eeltingimuste reaalne täitmine.

²⁰⁴ Ingl k – *shelf company*.

Finantsinspeksioon

4.3.6.22. Kuivõrd tegemist on just olulisemate äripartneritega, peab kohustatud isik ärisuhte loomisel veenduma, et nende isikutega asutakse tõepoolest tehinguid te~~gema~~~~ostama~~. Seda ~~asjaolu~~ kontrollib kohustatud isik ~~hiljem~~ ärisuhte käigus.

4.3.6.23. Kokkuvõtvalt peab olulisemate äripartnerite tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele ~~käesoleva~~ juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Esindaja (või võtmeisikute) ja tegeliku kasusaaja kogemus

4.3.6.24. ~~Kliendi~~~~üldteodud~~ tegevusala, maksetavad ja olulisemad äripartnerid peavad ~~vastama~~~~seejuures~~ ~~sobituma~~ kliendi esindaja (või võtmeisikute) ja/või tegeliku kasusaaja kogemuse profiilile. ~~Sageli~~ ~~Tihti~~ ja ~~eelkõige~~ ~~kahtluse~~ ~~korral~~ eeldab ~~see~~ ~~sellise~~ ~~kohustuse~~ ~~täitmine~~ ka üldisemalt ~~nn~~ kliendi rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamist.

4.3.6.25. ~~KSelliselt~~ ~~peab~~ kohustatud isik ~~peab~~ välja selgitama, kust pärineb esindaja ja/või tegeliku kasusaaja võime, võimekus, oskused ja teadmised (üldistatult kogemus), et sellisel tegevusalal, selliste ärimahtude ~~ningja~~ olulisemate äripartneritega tegutseda.

4.3.6.26. Kogemuse väljaselgitamine ei ~~saa~~ piirduda ~~tihti~~ vaid elulookirjelduse (ehk *Curriculum Vitae* (CV)) küsimisega, vaid eeldab ~~sisulist~~ arusaamist ja analüüsi, kuidas kliendi eelnevad teadmised ~~kliendi~~ äritegevusse sobituvad²⁰⁵. Järelduvalt, kas ärisuhe või tehingud on vastavuses kliendi tavapärase osalemisega tsiviilkäibes ja kas ärisuhtel või tehingul on selge majanduslik põhjendus.

4.3.6.27. Kokkuvõtvalt peab kogemuse tuvastamine vastama ärisuhte eesmärgi ja olemuse tuvastamise üldpõhimõtetele ~~käesoleva~~ juhendi punktide 4.3.6.4. ja 4.3.6.5. mõttes ning võimaldama nende asjaolude tuvastamist.

Andmete säilitamine

4.3.6.28. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti ~~selleks~~, ~~et~~ ärisuhte ja juhuti tehtava tehingu eesmärgik ning olemuse ~~tuvastamiseksda~~. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodud käesoleva juhendi punkti 5 alusel.

4.4. Hooldusmeetmed ärisuhte kestel

4.4.1. Andmete uuendamine

4.4.1.1. Kohustatud isik tagab hooldusmeetmete kohaldamise käigus kogutud ~~asjaomaste~~ dokumentide, andmete või teabe regulaarse ja teatud sündmuse korral²⁰⁶ ajakohastamise, st eelkõige isiku, tema esindaja (~~sealhulgas~~ esindusõiguse) ja tegeliku kasusaaja ning ärisuhte eesmärgi ja olemuse kohta käivate andmete ajakohastamise.

4.4.1.2. Tavapärasemast kõrgemas riskiga klientide ja ärisuhete puhul tuleb olemasolevaid andmeid kontrollida sagedamini kui muude klientide/ärisuhete puhul. Tavapäraselt on tavapärasemast kõrgema riskiga klientide ja ärisuhete andmete uuendamise regulaarsus vähemalt kord aastas, välja arvatud kõrge riskiga kliendi riskiprofiili hindamine, mis tuleb hiljemalt kuus kuud pärast ärisuhte loomist uuesti hinnata. -

²⁰⁵ Näiteks võib igaüks olla töötanud suurettevõttes, kuid see ei anna veel võimet, võimekust, oskuseid ja teadmisi, et deklareeritud tegevusalal, deklareeritud ärimahtude ja olulisemate äripartneritega äri teostada.

²⁰⁶ Ingl k – *trigger event*.

4.4.1.3. ~~Kohustatud isik otsustab a~~Andmete ajakohastamise viisi ~~otsustab seejuures kohustatud isik,~~ hinnates kliendiga ja ärisuhtega kaasnevat riski ning seda, millises ulatuses on võimalik kaudsete meetodite abil andmeid ajakohastada ~~–kaudsete meetodite abil, ilma et selleks tuleb sekkumata~~ kliendisuhete tavapärasesse toimimisse²⁰⁷.

4.4.2. Ärisuhte pidev seire

Üldpõhimõtted

4.4.2.1. Ärisuhte vältel te~~eb~~ kohustatud isik ärisuhte seiret, mis hõlmab ärisuhtes tehtud tehingute kontrolli, tagamaks, et tehingud on kooskõlas kohustatud isiku teadmistega kliendist, tema tegevusest ja riskiprofiilist. Ärisuhte seire katab kliendi kogu ~~kliendi~~ ärisuhet ning selle elutsükli, ~~sealhulgas~~ sissetulevaid tehinguid, mille ~~ele~~ kohta kehtib eraldi tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamise nõue.

4.4.2.2. Ärisuhte pideva jälgimise käigus peab kohustatud isik ärisuhte vältel te~~htud~~ tehinguid jälgima selliselt ~~jälgima~~, et ~~viimane~~ saaks veenduda, kas ~~teostatavad~~ tehingud vastavad kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile (ehk mida klient ärisuhte loomisel deklareeris või mis ärisuhte käigus on teatavaks saanud). Samuti peab kohustatud isik ärisuhte jälgima selliselt ~~jälgima~~, et tuvastada kliendi tegevus või asjaolud, mis viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline, ~~sealhulgas~~ keerukad ~~tele~~, suure väärtus ~~ega~~ ja ebatavalised ~~tele~~ tehingud ~~tele~~ ja tehingumustrid ~~tele~~, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.

4.4.2.3. Kohustatud isik peab ärisuhte käigus pidevalt ~~ka~~ hindama ka kliendi tegevuse muutumist ~~ja ning~~ hindama, kas ~~–sellise muutumisega võib tõusta~~ kliendi ja ärisuhtega kaasnev riskiaste võib tõusta ning ~~kas sellega seoses~~ tekib vajadus ~~ka~~ täiendavate või tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamiseks, ~~sealhulgas~~ olukorras, kui isik on tegelikult riikliku taustaga isik, tegelik kasusaaja on keegi teine või kliendi tegevusega üritatakse vältida rahvusvahelisi sanktsioone ~~ei vältida~~.

4.4.2.4. ~~K~~ Selliselt kohustatud isik hindab pidevalt, kas üksikute tehingute eesmärk ning olemus vastab sellele, mis on hoolsusmeetmete kohaldamise käigus juba ärisuhte loomisel tuvastatud ehk kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Seejuures peab kohustatud isik hoolsuskohustuse täitmisel valima täitmise sobiva ulatuse ja sellest lähtuvalt koguma piisavalt andmeid ja dokumente. Eesmärgiks on saada kliendist või tehingus osalevast isikust piisav ülevaade, ~~sealhulgas~~ ülevaade kliendist ja kliendiprofiilist, samuti põhjusest, miks konkreetset tehingut tehakse ningja mis majandus- või õigussuhete raames klient tehinguid teostab, et vajadusel hinnata selle vastavust, ~~kas see vastab juba~~ teadaolevale informatsioonile.

4.4.2.5. Nagu ~~ka~~ kõigi teiste hoolsusmeetmete kohaldamisel ~~puhul~~, tuleb ka siin lähtuda ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.2. sätetatud riskipõhisest lähenemisest. ~~–~~ Seejuures, mida kõrgem ~~suurem~~ on kliendiga kaasnev risk/oht, seda rohkem peab kohustatud isik meetmeid kohaldamavõtma, et kliendist ja tema riskiprofiilist ning ärisuhte raames tehtavatest üksikute tehingutest aru saada ning olla kindel, et see vastab kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Informatsioon ~~Sellistel juhtudel~~ ei saa olla ~~ka informatsioon~~ üldiselt ~~õudne~~²⁰⁸.

²⁰⁷ Näiteks võib olla asjakohane tavapärasemast madalama või keskmise riskiga füüsilisest isikust klientide puhul, kes tarbib tavapäraseid arveldusteenuseid ja/või maksab tavapärasel moel tagasi võetud laenu, andmete ajakohastamine kaudsete meetodite abil, ~~sealhulgas~~ isiku maksekäitumine, kontodel toimivate tehingute tavapärased jne, mis ei anna alust arvata, et käesoleva juhendi punktis 4.3. nimetatud andmed on uuenenud (isik saab endiselt samast kohast palka või saab pensioni, isik käib endiselt sama linna toidupoodides või maksab samale isikule kommunaalteenuste eest jne).

²⁰⁸ See tähendab, et informatsioon (~~–~~ ~~sealhulgas~~ informatsioon tehingute kohta) ei tohi ~~tihhti~~ olla paljasõnaline ehk põhineda abstraktsel kirjeldusel. ~~Avaid~~ abstraktsed kirjeldused ei saa ~~saagi~~ kohustatud isik süüvida andmetesse ja tagada, et

4.4.2.6. Olukorras, kus hoolsusmeetmete kohaldamise käigus ehk käesoleval juhul ärisuhte pideva jälgimise käigus kogutud andmed ei ole piisavad ~~või, andmed~~ on vastuolulised või nende ~~õigsusestõlevastavuses~~ võib muul moel kahelda, ei saa kohustatud isik ~~saada~~ piisavat ülevaadet ja tal ei saa tekkida veendumust, ~~et kas~~ kliendi tehingud vastavad eelnevalt tuvastatud tehingu eesmärgile ning kliendiprofiilile ~~üldiselt~~. Sellisel juhul ei saa kohustatud isik õigesti tuvastada ka seda, millisel eesmärgil soovib klient üksikut tehingut teha. Nimetatud juhul ei ole kohustatud isik hoolsusmeetmeid ~~kohaldanud~~ piisavalt ~~kohaldanud~~ ning on jätnud ~~ärisuhte~~ õigesti ~~ärisuhte~~ jälgimata. Tagajärjeks on see, et kohustatud isik peab ~~uuesti~~ hoolsusmeetmeid ~~uuesti~~ kohaldama, nagu nõuavad ~~käesoleva~~ juhendi punktid ~~4.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.44.1.7.3~~ ja ~~4.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.54.1.7.4~~. Tegemist on samasuguse olukorraga nagu ~~siis, kui~~ kohustatud isik ei oleks hoolsusmeetmeid algusest peale ~~piisavalt~~ kohaldanud.

4.4.2.7. Kohustatud isik teadvustab ja ~~kohaldabvõtab~~ meetmeid, et ärisuhte seire raames muu hulgas tuvastada, kas ärisuhtes olev klient on see isik, kes ta ~~vaidab end-on-ennast-väitnud~~ olevat, või on tegemist ~~hoopis~~ riikliku taustaga isikuga või muu tegeliku kasusaajaga või üldse soovitakse ärisuhte raames vältida rahvusvahelisi sanktsioone.

4.4.2.8. Elukindlustusseltse, krediidiaandjaid- ja vahendajaid ning fondivalitsejaid puudutavad täiendavad meetmed ja erandid on seejuures toodud ~~vastavalt käesoleva~~ juhendi punktides 4.7.1., 4.7.2. ja 4.7.3.

4.4.2.9. Tehingute jälgimise meetmed jagunevad kaheks. Meetmed, mis võimaldavad kohustatud isiku eelneva töökogemuse põhjal välja töötatud parameetrite või tunnuste alusel (infotehnoloogiliste vahendite abil) tehinguid reaajas jälgida (skriinida²⁰⁹) ~~ning~~ meetmed, mis võimaldavad tehinguid hiljem analüüsida (monitoorida²¹⁰).

4.4.2.10. Ärisuhte seire eesmärk on muu hulgas ka ~~riiklikus riskihinnangus ning~~ käesoleva juhendi Lisades 1 ja 2 toodud riskidele viitavate asjaolude tuvastamine ning ~~osas~~ asjakohaste meetmete ~~kohaldamine-võtmine~~. Kohustatud isik ~~kkud~~ peab ~~avad~~ tähele panema, et paljud riskidele viitavad tunnused koos või ka eraldiseisvalt võivad viidata nn riulifirma²¹¹ kasutamisele või muule kahtlasele ja ebaharilikule ning ~~mõistlikule~~ majandustegevusel ~~ee-mitteviitavale tegevusele, kus~~ millisel juhul ~~peavad~~ kohustatud isik ~~peabud~~ vajadusel Finantsinspeksioonile selgitama ~~ka~~, miks ~~ta on loonud~~ sellistele tunnustele vastava ärisuhte ~~on kohustatud isik loonud~~ ning miks ~~ta~~ seda jätkab ~~btakse~~.

Skriinimine

4.4.2.11. Keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingute ja tehingumustrite, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika ~~le-jaoks~~ iseloomulik²¹², jälgimine ~~on-moodustab~~ oluline ~~nese~~ osa kohustatud isikute rakendatavatest hoolsusmeetmete ~~kompleksist~~. ~~See~~ ning võimaldab klientide

kliendi tegevus vastab tema kohta kogutud informatsioonile, sest nii ei saa kohustatud isik kliendist ~~sellist~~ ülevaadet, et kohustatud isik mõistaks klienti, kliendi tegevusprofiili, tehingu eesmärki ja rahaliste vahendite allikat ning päritolu.

²⁰⁹ Ingl k – screening.

²¹⁰ Ingl k – monitoring.

²¹¹ FATF on oma mitmetes juhendites defineerinud termini „shell company” (riulifirma), mis on äriühing, millel ei ole iseseisvat tegevust, tähelepanuväärseid varasid, jätkuvat äritegevust või töötajaid, kuid samuti võib olla tegemist nn „shell company” (riulifirma) tegevusega, kui lisaks või koos eelnimetatud tunnustega kasutatakse tegevuskohta, mis ei vasta tema tegevuseks vajalikele tingimustele, ei tasuta tööjõu või muid makse, teostatakse küll suuri või võrdlemisi suuri käibeid, kuid sellest ei näi tulu teenitavat.

²¹² Neid tehinguid ja tehingumustreid on käesoleva skriinimise ja monitoorimise alapeatüki mõttes edaspidi nimetatud kui kahtlane ja ebaharilik tehing.

majandustegevuses tuvastada asjaolusid, mis võivad viidata rahapesule või terrorismi rahastamisele. ~~Ärisuhte jälgimine Samuti omab~~ ülaltoodud eesmärkidel ~~omab samuti ärisuhte jälgimine ka~~ rolli võimalike ~~rahvusvahelise~~ sanktsiooni subjektide või sanktsioonidega piiratud tehingute ja riikliku taustaga isikute tuvastamiseks.

4.4.2.12. Tehingute reaajas jälgimise kohaselt jälgivad ~~klienditeenindajad ja muud pangatöötajad töötajad~~ (vt rollide kohta ~~käesoleva~~ juhendi punkt ~~3.73.73.73.73.73.73.73.73.73.5~~) ~~ametitoimingute tööülesannete~~ täitmisel kliendi käitumist ja tehinguid, eesmärgiga tuvastada (i) kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ning tehingumustreid, (ii) etteantud piirmäärasid ületavaid tehinguid või (iii) riikliku taustaga isikuid ja ~~rahvusvahelisei~~ sanktsiooniga seotud asjaolusid.

4.4.2.13. ~~Äselleks~~ ärisuhte ja tehingute reaajas jälgimiseks saab kohustatud isik:

- i. ehitada üles infotehnoloogilise lahendi ehk automaatsed IT-süsteemid, mis selekteerivad etteantud parameetrite alusel ~~reaalajas~~ välja ~~reaalajas~~ tehinguid; ja/või
- ii. panna ~~töötajale~~ kohustuse ~~kohustatud isiku töötajale~~ tehingute manuaalseks läbivaatamiseks; või
- iii. eelneva kahe meetme vahepealne kombinatsioon.

4.4.2.14. Ärisuhte reaajas jälgimiseks ~~rakendatavad~~ ~~võetavad~~ meetmed peavad olema ~~proportsionaalsed ja~~ riskipõhised ehk vastama kohustatud isiku suurusele, ~~ning~~ tegevusele ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukusele ~~astmele~~, ~~sealhulgas~~ riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et mida suurem on kohustatud isiku kliendibaas (kohustatud isik ei jõua tehinguid käsitsi jälgida) ning risk, et kohustatud isiku osutatavate teenuste kaudu võidakse kuritegelikul teel saadud rahalisi vahendeid legaliseerida (ehk pesta)²¹³ või terrorismi ~~ja massihävitusrelvasid~~ rahastada²¹⁴, seda rohkem või seda ulatuslikumaid meetmeid peab kohustatud isik ~~rakendama vastavalt käesoleva~~ juhendi punktiles 4.4.2.13 ~~nimetatud meetmetest võtma~~.²¹⁵

4.4.2.15. Kui kohustatud isikud kasutab ~~automaatseid IT-süsteeme~~ konkreetsete ärisuhte raames tehtavate kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamiseks ~~automaatseid süsteeme~~, peab ~~taksid~~ ~~na~~ tagama, et need süsteemid on eesmärgipärased ehk vastavad kohustatud isiku suurusele, ~~ning~~ tegevusele ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, ~~sealhulgas~~ riskiisule ja kohustatud isiku tegevusega kaasnevatele riskidele.

4.4.2.16. Arvestades, et ärisuhte reaajas ~~järgimise jälgimise~~ eesmärgiks on tuvastada (i) kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ning tehingumustreid, (ii) etteantud piirmäärasid ületavaid tehinguid või (iii) riikliku taustaga isikuid ja ~~rahvusvahelisi~~ sanktsiooniga seotud asjaolusid, peavad automaatse IT-süsteemi parameetrid/stsenariumid:

- i. kahtlaste ja ebaharilike tehingute (ning võimalusel tehingumustrite) tuvastamiseks tõepoolest hõlmama riske ja ohte, millega kohustatud isik oma tegevuses eelkõige kokku puutub;
- ii. võimaldama tuvastada tehinguid (~~sealhulgas~~ võimalusel kaarditehinguid), mis teostatakse, mis edastatakse või mis saavad riikidest või võimalusel nende riikide

²¹³ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi Lisa 1.

²¹⁴ Vt ka ~~käesoleva~~ juhendi Lisa 2.

²¹⁵ Proportsionaalsus ja riskipõhisus ärisuhte ja tehingute reaajas jälgimiseks võetavate meetmete osas tähendab muu hulgas ~~ka, et kasutatava lahendi automatiseerituse tase sõltub kohustatud isiku ärimudelist, sealhulgas ärimahtudest ning pakutavate toodete või teenuste digitaliseeritusest.~~

naaberriikidest, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, ~~sealhulgas~~ on konfliktipiirkonnad, või riikidest, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;

- iii. katma ka tehingute kirjeldusi ja selles olevat informatsiooni;
- iv. ~~rahvusvahelise~~ sanktsiooni subjekti tuvastamiseks ~~on~~hõlmama võimekus ~~kontrollida, et andmete vastavust kontrollitakse~~ nii kliendi, tema esindaja kui ka tegeliku kasusaaja suhtes²¹⁶;
- v. riikliku taustaga isikute tuvastamiseks hõlmama võimekust, et andmete vastavust kontrollitakse nii kliendi, tema esindaja kui ka tegeliku kasusaaja ~~andmete vastavust~~suhtes²¹⁷;
- vi. tagama isikute tuvastamise (hõlmab isikut ennast, tema esindajat ja tegelikku kasusaajat), kelle osas on kohustatud isikul olnud eelnev kahtlus või kellega on ärisuhte loomisest keeldunud või ärisuhte erakorraliselt üles öeldud (~~sealhulgas~~ juhul, kui see on tehniliselt võimalik ja ei ole kohustatud isikule liiga koormav, nende isikute kasutatud IP-aadresside kontroll). Eesmärgiks on, et kohustatud isik ~~rakendakssaaks võtta~~ meetmeid, kui samad isikud soovivad luua uuesti ärisuhtet;
- vii. tagama, ~~et on~~ võimalused, et kohustatud isik suudab tuvastada varjatud või nähtavaid (äri)sidemeid erinevate klientide vahel (nn ühte gruppi kuuluvus), mille olemasolust kohustatud isik eelnevalt ei teadnud (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.4.3.8. ja 8.4.).

4.4.2.17. Automaatse IT-süsteemi valikul peab kohustatud isik tagama, et selline ~~järgimine~~ jälgimine toimuks vähemalt kord nädalas, v.a ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4.2.16. alapunktid 1–3, mis peab tõepoolest toimuma reaalaajas, ~~Samuti~~ v.a alapunkt 4, mis peab samuti toimuma reaalaajas, kui kohustatud isik ei võta meetmeid iga kord, kui toimuvad muudatused ~~rahvusvahelistes finants~~sanktsioonides.

4.4.2.18. Automaatse IT-süsteemi valikul peab kohustatud isik korraldama selle efektiivse toimimise kontrollimiseks ning tuvastatud riskide juhtimiseks ja maandamiseks regulaarselt ja vajaduspõhiselt testimisi.

~~4.4.2.18.4.4.2.19. K~~juhul, kui kohustatud isik ei vali asjakohast IT-süsteemi, peab ~~vad~~ tema manuaalse läbivaatamise süsteemid ~~vastama~~ ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.4.2.16. ~~sätetatud~~ põhimõtteid ~~katma~~.

~~4.4.2.19.4.4.2.20. K~~igal juhul on kohustatud isik ~~on~~ valmis Finantsinspeksioonile põhjendama, miks ~~tas~~ kohustatud isik on valinud ~~sellisevastava~~ ärisuhte jälgimise (~~skriinimise~~) lahendi ning ~~asjakohasel~~ juhul, millisel põhjusel ei esine ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.4.2.14. nimetatud asjaolusid ja riske. Kohustatud isik on valmis ka põhjendama, miks ~~tallisel~~ põhjusel on valinud ~~justnimelt~~ konkreetsed parameetrid/stsenaariumid.

Monitoorimine

²¹⁶ Seejuures peab kohustatud isik kaaluma, mil määral tuginetakse üldistele hooldusmeetmete käigus kogutud andmetele (~~sealhulgas~~ seire käigus kogutud andmetele) või mil määral tuleks andmebaasides registreerida lisaks tegelikule kasusaajale ka kõik omanikud (st isikud, kelle osalus jääb alla 25%), arvestades, et FATF-i nõuete kohaselt tuleb sanktsioonidega seonduvalt tuvastada ka isik, kes muul moel omab kontrollib ehk hõlmates ka isikuid, kes omavad alla 25% osalust.

²¹⁷ Seejuures peab kohustatud isik kaaluma, mil määral tuginetakse üldistele hooldusmeetmete käigus kogutud andmetele (~~sealhulgas~~ seire käigus kogutud andmetele) või mil määral tuleks andmebaasides registreerida lisaks tegelikule kasusaajale ka kõik omanikud (st isikud, kelle osalus jääb alla 25%), arvestades, et FATF-i nõuete kohaselt tuleb sanktsioonidega seonduvalt tuvastada ka isik, kes muul moel omab kontrollib ehk hõlmates ka isikuid, kes omavad alla 25% osalust. *Ibid.*

siiski sama, saada kliendist piisav ülevaade ning teada, kas see vastab kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile. Seetõttu kehtivad tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu kohta kõik ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4.2. üldpõhimõtete all olevad selgitused.

4.4.3.3. Samamoodi kehtivad ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.4.2. üldpõhimõtete ~~s~~-all olevad selgitused, milline peab olema hoolsusmeetmete kohaldamise ulatus ehk millistele tunnustele kogutud informatsioon peab vastama (~~sealhulgas~~ vastupidi, millele ta vastata ei tohi).

Vajadus tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu tuvastada

4.4.3.4. Kui ärisuhte seire on pidev, sisaldades kogu kliendi ärisuhet ja selle elutsükli (kattes seetõttu ka sissetulevaid tehinguid üldiselt), ning see ei sõltu vajadusest, siis tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu tuleb tuvastada vajadusel. Vajadus vahendite allikat ja päritolu tuvastada sõltub nii kliendi eelnevast tegevusest kui ka muust teadaolevast informatsioonist. Seejuures suureneb vajadus vahendite allika ja päritolu tuvastamiseks:

- i. proportsionaalselt rahaliste vahendite suurusega;
- ii. kui tehingud ei vasta kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile;
- iii. kui kohustatud isik soovib või peaks mõistlikult pidama vajalikuks hinnata, kas tehingud vastavad kliendi kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile;
- iv. kui kohustatud isikul tekib kahtlus, et tehingud viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline, ~~sealhulgas~~ keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja tehingumustritele, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika ~~le-jaoks~~ iseloomulik.

Vahendite allikas ja päritolu

4.4.3.5. Seadusandja on teadlikult eristanud tehingus kasutatud vahendite allikat ja päritolu. Allikas on seejuures põhjus, selgitus ja alus (õigussuhe ja selle sisu), millisel põhjusel rahalisi vahendeid kanti. Päritolu on laiem ning sisaldab tegevust, mille abil rahalised vahendid teeniti või saadi ning on lähedasem rikkuse allika ja/või päritolu tuvastamisele (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.3.5).

4.4.3.6. ~~Vahendite allika tuvastamise vajadus koos asjakohaste andmetega suureneb, kui esineb käesoleva juhendi punktis 4.4.3.4 nimetatud alused.~~ Rahaliste vahendite päritolu tuvastamine sõltub asjakohasest olukorrast, arvestades riskipõhist lähenemist ja seda, millises ulatuses peab kohustatud isik sisemise veendumuse saavutamiseks tuvastama ~~isik~~ rahaliste vahendite allika päritolu ~~tuvastama~~.

4.4.3.7. Tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu küsimine ei tähenda teadmist või arusaama, millisest krediidasutusest ja milliselt isikult ning selgitusega on see makse laekunud ~~on~~. Samuti ei saa kohustatud isik vahendite allikat ja päritolu tuvastamata jätta põhjendusel, et ~~sest~~ rahalised vahendid saavad teisest krediidi- või makseasutusest, kes rakendab samuti samaväärseid hoolsusmeetmeid.

4.4.3.8. Kui kohustatud isikul on kahtlus, et laekuva makse puhul ei ole maksjaga seotud informatsioon õige ehk tegelikult on tegemist maksega pikemas ahelas/jadas (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt

8.4), siis eeldab tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamine kohustuse täitmist nõ tehingu esimese lüli või ahela osas ehk vara algse allika ja päritolu osas (isik, kellelt selles ahelas rahalised vahendid alguses liikuma hakkasid).

Andmete säilitamine

4.4.3.9. Kohustatud isik registreerib ja säilitab teabe kõikide toimingute kohta, mida tehti ~~selleks, et~~ tehingus kasutatud vahendite allikas ja päritolu tuvastamiseks. Kohustatud isik säilitab ka kõik andmed, mis nende toimingute käigus tuvastati. Kohustatud isik teeb eeltoodud ~~käesoleva~~ juhendi punkti 5 alusel.

4.5. Lihtsustatud hoolsusmeetmed

4.5.3. Kohustatud isik võib kohaldada hoolsusmeetmeid lihtsustatud korras, kui ta on tuvastanud ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.2. kohaselt, et kliendi ja temaga seotud tegevuse näol on tegemist tavapärasemast madalama (väiksema) rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga.

4.5.4. Lihtsustatud hoolsusmeetmeid saab kohaldada kliendi osas ärisuhte loomisel või kliendi ~~tehtud~~ tehingu või toimingu osas ärisuhte kestel või juhuti tehtava tehingu puhul.

4.5.5. ~~Olenemata kliendile määratud tavapärasemast madalamast riskiastmest võib kliendi tehingute osas kohaldada lihtsustatud hoolsusmeetmeid vaid juhul, kui täidetud on vähemalt järgmised tingimused:~~ Ärisuhte seiret võib lihtsustatud korras kohaldada, kui on tuvastatud väiksemat riski iseloomustav asjaolu ning kui on seejuures täidetud vähemalt järgmised tingimused:

4.5.5.1. kliendiga on sõlmitud kirjalikus, elektroonilises või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kestvusleping;

4.5.5.2. kohustatud isikule laekuvad ärisuhte raames maksed ainult konto kaudu, mis asub Eestis äriregistrisse kantud krediidasutuses või välisriigi krediidasutuse filiaalis või krediidasutuses, mis on asutatud või mille tegevuskoht on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või riigis, kus kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²²⁰ ~~—~~ sätestatuga võrdväärseid nõudeid;

4.5.5.3. ~~ärisuhtes tehtavate~~ tehingute sissetulevate või väljaminevate maksete koguväärtuse ele on kehtestatud piirmäär-aastas ei ületa 15 000 eurot.

4.5.6. Kliendi või tema tehingu osas lihtsustatud meetmete üle otsustamisel võtab kohustatud isik arvesse ~~EBA e Suunistes~~ riskitegurite suunistese kohta²²¹ toodud, kusjuures lihtsustatud hoolsusmeetmeteks:

4.5.6.1. ärisuhte loomisel võib olla muu hulgas järgnev:

- i. kliendi või tema esindaja isikusamasust kontrollida usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal ka ärisuhte loomise ajal, kui seda on vaja, et äritegevuse tavapärasest käiku mitte häirida;
- ii. ärisuhte olemuse ja eesmärgi eeldamine, sest toode on loodud ainult üheks kindlaks otstarbeks, näiteks ettevõtte pensioniskeemi või ostukeskuse kinkekaardi jaoks;
- iii. tegeliku kasusaaja isiku kontrollimisel teabe hankimine kliendilt, mitte sõltumatult allikalt (see ei ole lubatud kliendi isiku kontrollimisel).

²²⁰ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide [10211711711711711711711711711711765](#).

²²¹ [Vt joonealune viide nr 35. Suunistes riskitegurite kohta \(viide 64\).](#)

4.5.6.2. ärisuhte pideva jälgimise käigus võib olla muu hulgas järgnev:

- i. ärisuhte kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete ajakohastamise ja läbivaatamise sageduse kohandamine, näiteks tehes seda ainult siis, kui esineb teatud sündmus²²², näiteks klient asub kasutama tähtajalisel hoiusel olevaid rahalisi vahendeid, realiseerib investeringu jne (see ei tohi aga kaasa tuua andmete uuendamise või jälgimise kohustuse hoidumist);
- ii. tehingute seire sageduse ja intensiivsuse kohandamine, näiteks seirates ainult teatava künnise ületanud tehinguid. Kui äriühing otsustab seda teha, peab ta tagama, et künnis on seatud mõistlikule tasemele ja on kehtestatud süsteemid, et tuvastada omavahel seotud tehinguid, mis koos arvestatuna ületaksid selle künnise.

4.5.7. Olenemata lihtsustatud hoolsusmeetmete kohaldamisest, peab kohustatud isik tagama ärisuhte piisava jälgimise, et oleks võimalik tuvastada muu hulgas ebatavalised tehingud (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 4.4.2) ning võimaldada kahtlastest tehingutest teatamist ~~R~~rahapesu ~~A~~andmebüroole (vt ka ~~käesoleva~~ juhendi punkt 7).

4.5.8. Kliendi suhtes lihtsustatud hoolsusmeetmete rakendamisel kogutud teave peab ~~andma~~ andma äriühingule kohustatud isikule ~~andma~~ kindluse, et tema hinnang kliendi või ärisuhtega seotud tavapärasemast väiksema riski osakohta on põhjendatud.

4.5.9. Kohustatud isik arvestab igasuguse hoolsusmeetme kohaldamisel ~~käesoleva~~ muu hulgas juhendi ~~L~~lisas 1 ja 2 toodud Eesti le omaseid ~~spetsiifilisi~~ rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid.

4.5.10. Kohustatud isik dokumenteerib janing pädeva järelevalveasutuse nõudmisel selgitab ~~näitab~~, miks, millises osas ja milliseid lihtsustatud hoolsusmeetmeid on kohustatud isik kliendi suhtes osas ärisuhte loomisel või tehingute le osas ärisuhte raameskestel rakendanud.

4.6. Tugevdatud hoolsusmeetmed

4.6.3. Kohustatud isik peab kohaldama hoolsusmeetmeid tugevdatud korras, kui ta on tuvastanud ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.2 kohaselt, et kliendi ja temaga seotud tegevuse näol on tegemist tavapärasemast kõrgema (suurema) rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga. Tugevdatud hoolsusmeetmeid kohaldatakse selleks, et asjakohaselt juhtida ja maandada tavapärasest kõrgemat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski.

4.6.4. Tugevdatud hoolsusmeetme tähendab, et kohustatud isik kohaldab tavapärastele kohustuslikele hoolsusmeetmetele midagi lisaks.

4.6.5. Tugevdatud hoolsusmeetmeid ~~saab~~ kohaldatakse ~~da~~ kliendi suhtes osas ärisuhte loomisel, ~~või~~ kliendi tehtud ~~statud~~ tehingu le osas ärisuhte kestel või juhuti tehtava tehingu puhul.

4.6.6. Kliendi või tema tehingu suhtes osas tugevdatud meetmete üle otsustamisel võtab kohustatud isik arvesse EBA ~~Suunistes~~ riskitegurite suunistes ~~kohta~~²²³ toodut, kusjuures alati on tugevdatud hoolsusmeetmeks kliendi riskiprofiili uuesti hindamine ~~on alati~~ hiljemalt kuus kuud pärast ärisuhte loomist kliendi riskiprofiili uuesti hindamine. Tugevdatud hoolsusmeetmeteks võib:

4.6.6.1. ärisuhte loomisel olla muu hulgas ka järgnev:

- i. kõigi äriühingu tegelike kasusaajate (~~—~~ k.a nende, kelle osalus on alla 25%-i), isikusamasuste tuvastamine;

²²² Ingl k – trigger event

²²³ Vt joonealune viide nr 35. Suunistes riskitegurite kohta (viide 64).

- ii. kliendi ~~suhtes-kohta~~ sõltumatu kontrolli läbiviimine ja vajaduse korral kõrgema juhtkonna heakskiidu taotlemine uute ja olemasolevate klientide ~~kohta~~ riskitundlikkuse alusel;
- iii. põhjenduste ja asjaolude tuvastamine, miks klient kasutab keerukaid omandistruktuure ja/või on registreerinud äriühingu just konkreetsesse riiki;
- iv. teabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja rikkuse allika ja/või päritolu kohta.

4.6.6.2. ärisuhte pideva jälgimise käigus olla muu hulgas ka järgnev:

- i. ärisuhte seire tõhustamine, suurendades kohaldatavate kontrollimeetmete arvu ja tihedust ning valides tehingute näitajad või tehingumustrid, mida täiendavalt kontrollitakse;
- ii. täiendava teabe ja dokumentide kogumine ärisuhtes tehtavate tehingute tegeliku teostamise kohta, et välistada tehingute näilisus (näiteks tollidokumentide, kaupade kindlustuslepingute, tollimaksude tasumise kinnituste, eriseadmete (külmutusseadmed) olemasolu jne).

4.6.7. Kohustatud isik arvestab tugevdatud hoolsusmeetme valikul:

4.6.7.1. muu hulgas käesoleva juhendi ~~lisas-Lisas~~ 1 ja 2 toodud Eesti le omaseid-spetsiifilisi rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid;

4.6.7.2. et ~~see~~ hoolsusmeede maandaks ~~justnimelt~~ tuvastatud tavapärasemast kõrgemat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski, oleks selle riski suhtes efektiivne, proportsionaalne ja seda arvestav.

~~4.6.8.~~ Kõrge riskiga või kolmandast riigist pärit respondentasutusega seotud korrespondentsuhte ning kõrgesuure riskiga kolmandate isikute puhul tuleb kohaldada lisaks tavapärastele tugevdatud hoolsusmeetmetele ka ~~vastavalt käesoleva~~ juhendi punktis 4.9 ja 4.10 toodud meetmeid.

~~4.6.9.~~

~~4.6.10-4.6.8.~~ — Kohustatud isik arvestab igasuguse hoolsusmeetme kohaldamisel käesoleva juhendi lisa 1 ja 2 toodud Eesti spetsiifilisi rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ja meetodeid.

~~4.6.11-4.6.9.~~ Kohustatud isik dokumenteerib ja ning pädeva järelevalveasutuse nõudmisel selgitabnäitab, miks, millises osas ja milliseid tugevdatud hoolsusmeetmeid on kohustatud isik kliendi suhtesesas ärisuhte loomisel või tehingutele-tehingute osas ärisuhte raameskestel rakendanud.

4.7. Hoolsusmeetmete erijuhud²²⁴

4.7.1. Elukindlustusseltside hoolsusmeetmed

4.7.1.1. Elukindlustustoodete puhul kohaldab kohustatud isik käesolevas juhendis toodud hoolsusmeetmeid alltoodud erisustega.

~~4.7.1.1-4.7.1.2.~~ Elukindlustustoodete korral kohaldab kohustatud isik hoolsusmeetmeid lisaks kliendile ja tegelikule kasusaajale ka soodustatud isikute suhtes.

²²⁴ Juhendi punktis 4.7 reguleerimata juhtudel, aga ka täiendavalt punktis 4.7 toodud erijuhtudel arvestab kohustatud isik hoolsusmeetmete kohaldamisel muu hulgas konkreetsel ärimudelil, pakutavatele toodetele ja teenustele vastavat asjakohast EBA riskitegurite suuniste (vt joonealune viide nr 35) II jaotises sisalduvat valdkondlikku suunist.

käigus kohaldatavaid hoolsusmeetmeid. Juhul, kui selles ahelas kindlustusvahendaja või kindlustusandja ei kohalda hoolsusmeetmeid, peab ta veenduma ja tagama, et see teine kohustatud isik (ehk kindlustusandja kindlustusvahendaja puhul ja vastupidi) neid rakendab, sõlmides vajadusel selleks vastavasisulise kokkuleppe, kus poolte kohustused on kirjas. Eelnev sõltub viisist, kuidas kindlustustoodet kliendile pakutakse ning kuidas klient oma kindlustuslepingust tulenevaid kohustusi (st eelkõige raha maksmise kohustust) täidab. Teisele isikule tuginemisel peavad olema täidetud kõik tingimused, sealhulgas lepingute tasandil, teisele isikule tuginemiseks (vt käesoleva juhendi punkt 4.8.2).

4.7.2. Krediidiandjate ja -vahendajate hoolsusmeetmed

- 4.7.2.1. Kredidivahendajate puhul eeldab hoolsusmeetmete kohaldamine ärisuhte loomisel nii krediiti andva isiku kui ka krediivõtja osas meetmete kohaldamist.
- 4.7.2.2. Kui krediivõtja annab kokkuleppel kohustatud isikuga üle oma laenulepingust tulenevad õigused ja kohustused kolmandale isikule, peab kohustatud isik lepingu üleandmise hetkel tuvastama lepingu ülevõtja isiku ning kohaldama tema osas kõiki hoolsusmeetmeid.
- 4.7.2.3. Kohustatud isik peab krediititoodete puhul, arvestades kliendi riskiprofiili ja temaga seotud riske ning kohustatud isiku riskihinnangut, asjakohasel juhul tuvastama seose krediivõtja ning krediiti tagasi maksva isiku vahel. Eesmärgiks on tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.
- 4.7.2.4. Olukorras, kus krediivõtja ja tegevusluba omava krediidiandja²²⁸ vahel tegutseb ka kredidivahendaja, sõltub hoolsusmeetmete kohaldaja konkreetsest ärimudelilist ja poolte vahel lepinguga kindlaks määratud tingimustest. Seejuures kohalduvad käesoleva juhendi punktis 4.8.2. sätetatud võimalused tugineda teise isiku poolt kogutud andmetele. Igal juhul tekib ärisuhte kliendil ehk krediivõtjal nii kredidivahendaja kui ka krediidiandjaga. Nimetatud ahelas peab keegi, st kas kredidivahendaja või krediidiandja, kohaldama nii ärisuhte loomisel kui ka seire käigus kohaldatavaid hoolsusmeetmeid. Juhul, kui selles ahelas kredidivahendaja või krediidiandja ei kohalda hoolsusmeetmeid, peab ta veenduma ja tagama, et see teine kohustatud isik (ehk krediidiandja kredidivahendaja puhul ja vastupidi) neid rakendab, sõlmides vajadusel selleks vastavasisulise kokkuleppe kus poolte kohustused on kirjas. Eelnev sõltub viisist, kuidas krediiti kliendile pakutakse ning kuidas klient oma laenulepingust tulenevaid kohustusi (st eelkõige raha maksmise kohustust) täidab. Teisele isikule tuginemisel peavad olema täidetud kõik tingimused, sealhulgas lepingute tasandil, teisele isikule tuginemiseks (vt käesoleva juhendi punkt 4.8.2.).

4.7.3. Fondivalitsejate hoolsusmeetmed

- 4.7.3.1. Fondiosaku (jms fondis osalust indikeerivate instrumentidega) tehingute puhul kohaldab kohustatud isik käesolevas juhendis toodud hoolsusmeetmeid alltoodud erisustega.
- 4.7.3.2. Kohustatud isik peab fondiosakute tehingute puhul, arvestades kliendi riskiprofiili ja temaga seotud riske ning kohustatud isiku riskihinnangut, asjakohasel juhul tuvastama (i) fondi osaku ostukorralduse andnud isiku ja osaku eest tasunud isiku vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse ning (ii) fondi osaku müügi korralduse andnud isiku ja osaku müügist laekuvate rahaliste vahendite saaja vahelise seose ja sellise seose põhjendatuse ning arusaadavuse. Eesmärgiks on tuvastada keerukaid, suure väärtusega ja ebatavalisi tehinguid ning tehingumustreid, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õiguspärast eesmärki või mis ei ole konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik.

²²⁸ Käesolevas punktis toodu kehtib olukordadele, kus krediidiandjaks on litsentseeritud krediidiandja ning tegemist ei ole nn *peer-to-peer* laenu vahendamisega.

~~4.7.3.2.~~~~4.7.3.3.~~ Kohustatud isik võtab asjakohaseid meetmeid investeeringu riskitaseme määramiseks ning rakendab suurema riskiga olukordades tugevdatud hoolsusmeetmeid ja väiksema riskiga olukordades lihtsustatud hoolsusmeetmeid enne investeeringu tegemist.

4.8. Teise isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed

4.8.1. Tegevuse edasiandmine

~~4.7.3.3.~~~~4.8.1.1.~~ Kohustatud isikul on õigus, arvestades õigusaktides sätestatud erinõudeid ja piiranguid, kasutada teise isiku teenuseid lepingu alusel, mille sisuks on tegevuste ja toimingute jätkuv tegeestamine, mis on vajalikud kohustatud isiku te poolt klientidele teenus(t)e osutamiseks ning mida tavaolukorras te eksostaks kohustatud isik ise. Teiseks isikuks käesoleva punkti tähenduses on näiteks agendid, alltöövõtjad jt isikud, kellele kohustatud isik annab üle nende teenuste osutamise se otudenduva tegevuse, mida kohustatud isik teeb reeglina ise oma majandustegevuses ise teostab.

~~4.7.3.4.~~~~4.8.1.2.~~ Kohustatud isik annab tegevuse edasi olukorras, kus kohustatud isiku nimel ning eest kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevast juhendist tulenevaid nõudeid keegi teine isik. Selline kohustus erineb teisele isikule tuginemisest, kus teine isik kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevas juhendist tulenevaid nõudeid enda seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks, misjärel kasutab kohustatud isik neid enda kohustuste täitmisel kasutab ja tugineb nendele andmetele tugineb.

~~4.7.3.5.~~~~4.8.1.3.~~ Tegevuse edasi andmiseks peab kohustatud isik olema kehtestamaud tegevuse edasiandmise poliitika/riskihinnangu, mille kinnitab kohustatud isiku juhatus. Selles dokumendi tuleb analüüsida, arvestada ja kirjeldada vähemalt:

- i. tegevuse edasiandmise mõju kohustatud isiku äritegevusele janing avalduvaid riske (näiteks operatsiooniriski, sealhulgas IT ja juriidilist riski, maineriski ning kontsentratsiooniriski);
- ii. tegevuse edasiandmise lepingu algusest lõpuni rakendatavat aruandlus- ja järelevalvekorda (sealhulgas tegevuse edasiandmise kirjelduse koostamist, tegevuse edasiandmise lepingu sõlmimist, lepingu täitmist kuni selle aegumiseni, situatsiooniplane ning lepingu lõpetamise strateegiaid);
- iii. konsolideerimisgrupisese tegevuse edasi andmise korral edasi andmise korda, sealhulgas kohustatud isiku konsolideerimisgruppi kuuluva juriidilise isiku pakutavaid teenuseid, ning arvestama konkreetse konsolideerimisgrupi eripäraga;
- iv. teise isiku valimise ning hindamise korda ja meetodikat.

~~4.7.3.6.~~~~4.8.1.4.~~ Kohustatud isik võib käesoleva juhendi punktides 4.3.1. kuni 4.3.6. nimetatud hoolsusmeetmete (ehk isikusamasuse, tegeliku kasusaaja, riikliku taustaga isiku tuvastamise, rikkuse allika ja/või päritolu ning ärisuhte eesmärgi ja olemuse) osalise või täieliku kohaldamise kohustuse edasi anda vaid:

- i. teisele kohustatud isikule;
- ii. organisatsioonile, ühendusele või liidule, mille liikmeks on kohustatud isikud, või

Finantsinspeksioon

- iii. muule isikule, kes kohaldab RahaPTS-is ning käesolevas juhendis sätestatud hooldusmeetmeid ja andmete säilitamise nõudeid ning kes on või on valmis olema nõuete täitmise osas Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis rahapesu tõkestamise alase või finantsjärelevalve all.

~~4.7.3.7.4.8.1.5.~~ ~~J~~~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.8.1.4. nimetatata hooldusmeetmete kohaldamise kohustust ei saa edasi anda ~~ei saa~~. Antud piirang ei kehti ~~rahvusvahelise~~ sanktsiooni tuvastamise ja rakendamise seotud tegevuse edasiandmisele.²²⁹

~~4.7.3.8.4.8.1.6.~~ Kohustatud isik valib eelmises punktis toodud teise isiku vajaliku hooldusega, et tagada sellise isiku võime täita RahaPTS-is ja käesolevas juhendis sätestatud nõudeid ning ~~et tagada~~ sellise isiku usaldusväärsus ja vajalik kvalifikatsioon. Kohustatud isiku tegevus(t)e üleandmisel peab kohustatud isik tagama, et teisel isikul on vajalikud teadmised ning oskused eelkõige kahtlaste ja ebahariliku iseloomuga olukordade tuvastamiseks ning ta on võimeline täitma kõiki õigusaktides sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid. Käesolevas ~~s~~ punktis ~~sätestatu~~ täitmiseks peab kohustatud isik tagama teise isiku juhtide teavitamise ~~nendest vastavatest~~ nõuetest ning töötajate rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase koolituse ~~käesoleva~~ juhendi punktis ~~3.7~~ ~~3.93.93.93.93.93.93.93.93.9.~~ kirjeldatud ulatuses.

~~4.7.3.9.4.8.1.7.~~ Tegevuse edasiandmiseks sõlmib kohustatud isik teise isikuga kirjaliku lepingu. Lepinguga tuleb tagada:

- i. tegevuse edasiandmisega kaasnevate õiguste ja kohustuste jaotuse, ~~sealhulgas~~ andmete säilitamise, ~~R~~rahapesu ~~A~~andmebüroo(de) teavitamine jms;
- ii. et tegevuse edasiandmine ei takista kohustatud isiku tegevust ega RahaPTS-is ~~janing~~ käesolevas juhendis sätestatud kohustuste täitmist;
- iii. et teine isik täidab kõiki kohustatud isiku kohustusi, mis on seotud tegevuse edasiandmisega ~~seonduvad~~;
- iv. et tegevuse edasiandmine ei takista järelevalvet kohustatud isiku üle ~~järelevalve~~ ~~tegemist~~;
- v. et pädeval järelevalveasutusel on võimalik kohustatud isiku kaudu teha järelevalvet edasiantud tegevust teostava isiku üle, ~~sealhulgas~~ kohapealse kontrolli või muu järelevalvemeetme kaudu;
- vi. teise isiku vajalike teadmiste ja oskuste taseme ning võime ja selleks kohaldatavate ~~võetavate~~ meetmete kogumpleks, ~~sealhulgas~~ regulaarne koolitus;
- vii. kohustatud isikule piiranguteta õigus kontrollida RahaPTS-is ja käesolevas juhendi ~~seaduses sätestatud~~ nõuete täitmist;
- viii. RahaPTS-ist ja käesolevas juhendist tulenevate nõuete täitmiseks kogutavate dokumentide ja andmete säilitamine ning kohustatud isiku nõudmisel kliendi ja tema tegeliku kasusaaja tuvastamisega seotud dokumentide või muude asjakohaste dokumentide koopiade viivitamatu üleandmine või esitamine pädevale

²²⁹ Kuigi näiteks kohustust rahvusvaheliste sanktsiooni tuvastamiseks täidetakse läbi hooldusmeetmete kohaldamise nii ärisuhte loomise (näiteks isiku kohta informatsiooni küsimine ja võimaliku sanktsiooni all oleva tegelikult kasusaava isiku tuvastamine muu hulgas läbi ärisuhte eesmärgi ja olemus tuvastamise) kui ka ärisuhte seire käigus (näiteks kas tehingu vastaspool on sanktsiooni all olev isik või tehingu esemeks on sanktsiooniga kaetud tehingu teostamine), ei ole tegemist olemuslikult hooldusmeetmete kohaldamisega, vaid rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja sellega vahetult seotud õigusaktide täitmisega.

~~järelevalve~~asutusele ~~esitamise~~. Lepinguga peab tagama, et asjakohane teave hoolsusmeetmete kohaldamisel ~~käigus~~ antakse üle kohustatud isikule ja/või vastavad andmed ja dokumendid arhiveeritakse tema protseduurireeglites ettenähtud korras;

- ix. kohustatud isikule õigus vajadusel tegevuse edasiandmise leping teise isikuga lõpetada, kui viimane on jätnud lepingujärgsed kohustused täitmata või ~~on needei ole neid kohaselt~~ täitnud ~~mittekohaselt~~.

~~4.7.3.10~~~~4.8.1.8~~. Teise isiku poolt teenus(t)e osutamisel ~~käigus~~ tuleb vältida olukorda, kus vajalikus ulatuses hoolsusmeetmete rakendamine ei ole piisaval määral võimalik või see on muudetud võimatuks. Teisel isikul peab olema võimalik vajalikke hoolsusmeetmeid rakendada täies ulatuses, muu hulgas peab tal olema võimalus kohustatud isiku kontaktisiku koheseks informeerimiseks ja tehingust keeldumiseks.

~~4.7.3.11~~~~4.8.1.9~~. Kohustatud isikul on keelatud tegevusi edasi anda sellisele isikule, kes on asutatud suure riskiga kolmandas riigis.

~~4.7.3.12~~~~4.8.1.10~~. Kohustatud isik teavitab oma tegevus(t)e edasiandmise aluseks oleva lepingu sõlmimisest viivitamatult Finantsinspeksiooni.

~~4.7.3.13~~~~4.8.1.11~~. ~~Käesoleva~~ juhendi punkti 4.8.1. mõttes teisele isikule laienevad edasiantud tegevus(t)e osas kõik õigusaktides sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuded. Nõuete täitmise ja seetõttu ka rikkumise eest vastutab tegevuse edasi andnud kohustatud isik.

~~4.7.3.14~~~~4.8.1.12~~. Tegevuse edasiandmisel lähtub kohustatud isik ka ~~EBA tegevuse edasiandmise suunistest~~ Finantsinspeksiooni ~~soovituslikust juhendist „Nõuded finantsijärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)“²³⁰~~ ja ~~EBA tegevuse edasiandmise suunistest~~²³¹ ~~tegevuse edasiandmist üldiselt käsitlevast juhendist~~²³².

4.7.4.4.8.2. Tuginemine kolmandale isikule

~~4.7.4.1~~~~4.8.2.1~~. Kohustatud isik tugineb kolmandale isikule olukorras, kus kolmas isik kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevas juhendist tulenevaid nõudeid enda seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks, misjärel kohustatud isik kasutab neid enda kohustuste täitmisel ja tugineb nendele andmetele. Selline kohustus erineb tegevuse edasiandmisest, kus kohustatud isiku nimel ning eest kohaldab RahaPTS-ist ja/või käesolevast juhendist tulenevaid nõudeid keegi kolmas isik.

~~4.7.4.2~~~~4.8.2.2~~. Kohustatud isik võib ~~käesoleva juhendi punktides 4.3.1 kuni 4.3.4 nimetatud hoolsusmeetmete~~ ~~(ehk isikusamasuse, tegeliku kasusaaja ning riikliku taustaga isiku tuvastamise)~~ osalisel või täielikul kohaldamisel tugineda teise isiku kogutud andmetele ja dokumentidele, kui kohustatud isik:

²³⁰ Kohaldub kõikidele kohustatud isikutele, välja arvatud krediidasutused, investeerimisühingud, makseasutused ja e-raha asutused. Arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-finantsjärelevalve-subjekti-poolt-tegevuse-edasiandmisele-outsourcing-uus-redaktsioon>. (21.07.2023)

²³¹ EBA 25.02.2019 "Tegevuse edasiandmise suunised", antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 05.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%20EBA%20Tegevuse%20edasiandmise%20suunised%20ET_0.pdf. (21.07.2023). Suunised kohalduvad krediidasutustele, investeerimisühingutele, makseasutustele ja e-raha asutustele.

²³² EBA 25.02.2019 "Suunised finantsijärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)", antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 5.08.2019 otsuse nr 1.1-7/92 alusel. Käesoleva juhendi kehtestamise hetkel on selleks „Nõuded finantsijärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)“.

- i. kogub kolmandalt isikult vähemalt teavet, ~~et teada~~, kes on ärisuhet loov või tehingut tegev isik, tema esindaja ja tegelik kasusaaja ning mis on ärisuhte või tehingu eesmärk ja olemus;
- ii. on taganud, et ta saab vajaduse ~~korral~~ viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, mille puhul tugineti teise isiku kogutud andmetele;
- iii. on teinud kindlaks, et teine isik, kellele tuginetakse, on ise kohustatud täitma ning täidab ~~tegelikkuses~~ Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²³³ sätestatuga võrdväärseid nõudeid, ~~sealhulgas~~ hoolsusmeetmete kohaldamise, riikliku taustaga isiku tuvastamise ja andmete säilitamise nõudeid, ning on või on valmis olema nõuete täitmise osas riikliku järelevalve all.

~~4.7.4.3.4.8.2.3.~~ Kohustatud isik ~~rakendab/võtab~~ piisavaid meetmeid, et tagada ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.8.2.2. sätestatud kohustuste täitmine, ~~sealhulgas~~ sõlmib selleks vajadusel lepingu ning kohaldab muid meetmeid.

~~4.7.4.4.4.8.2.4.~~ Kohustatud isikul on keelatud tugineda sellisele isikule, kes on asutatud suure riskiga kolmandas riigis.

~~4.7.4.5.4.8.2.5.~~ Nõuete täitmise ja seetõttu ka rikkumise eest vastutab kolmandale isikule tuginev kohustatud isik.

~~4.7.5.4.8.3.~~ Lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmete kohaldamata jätmise korrespondentsuhetes

~~4.8.3.1. K~~juhul, ~~kui~~ kohustatud isik osutab teisele krediidi- või finantseerimisasutusele korrespondentsuhte²³⁴ raames või sellele sarnanevat teenust, kus teenusest saavad kasu teenust saava krediidi- või finantseerimisasutuse kliendid (edaspidi *lõplikult kasusaav klient*), ei pea kohustatud isik ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.9.6²³⁵ sätestatud kohustuste täitmisel kohaldama lõplikult kasusaava isiku osas hoolsusmeetmeid RahaPTS-i ja käesoleva juhendi mõttes, kui kohustatud isik:

- i. on teinud kindlaks, et (i) kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on ise kohustatud kohaldama ja kohaldab tegelikkuses RahaPTS-is sätestatud nõuetega võrdväärseid meetmeid, sealhulgas hoolsusmeetmete kohaldamise, riikliku taustaga isiku tuvastamise ja andmete säilitamise nõudeid, ning (ii) kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on finantsjärelevalve all, ja (iii) võtab piisavaid meetmeid, et tagada eeltoodud tingimuste täitmine;
- ii. on teadlik, millise riskistruktuuriga on lõplikult kasusaavad kliendid, ning järgib, et selliselt kaasnev risk on koosõlas kohustatud isiku riskiisuga;
- iii. on lepinguga taganud, et saab vajaduse korral viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, et tuvastada tehingust lõplikult kasusaav isik.

²³³ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide nr 65102.

²³⁴ Defineeritud RahaPTS §-s 7. Korrespondentsuhe on:

1) püsivalt ja kestvalt finantsteenuste osutamine ühe krediidasutuse (korrespondentasutuspank) poolt teisele krediidasutusele (respondentasutuselepank), ~~sealhulgas~~ arvelduskonto, maksekonto või muu kontoteenuse ning sellega seonduvate rahahalduse, rahvusvahelise rahaülekande, tšekkide lunastamise, laiendatud kasutusõigusega konto teenuse ja valuutavahetuste osutamine;

2) krediidasutuste ja finantseerimisasutuste omavahelised suhted, ~~sealhulgas~~ sellised suhted, mille puhul korrespondentasutuspank osutab respondentasutusele pangale sarnaseid teenuseid tema klientide teenindamiseks, ning sellised suhted, mis on loodud väärt-paberitehingute või rahaülekannete tegemiseks.

²³⁵ V.a punktis 4.9.6.8 toodud, kui tegemist ei ole kõrge riski või kolmanda riigi respondentasutusega.

~~4.7.5.2.4.8.3.2. Igal juhul vastutab~~ RahaPTS-ist ja käesolevast juhendist tulenevate nõuete täitmise eest vastutab kohustatud isik.

~~4.7.5.3.4.8.3.3.~~ Kohustatud isikul on keelatud sellist õigust kasutada, kui kliendiks olev krediidi- või finantseerimisasutus on asutatud suure riskiga kolmandas riigis või kui ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.9.6²³⁶ sätestatud nõuded ei ole täidetud.

4.8.4.9. Suhted teiste krediidi- või finantseerimisasutustega ning variatsioonidega

~~4.8.1.4.9.1.~~ Kohustatud isik peab korrespondentasutusena omama igasuguse korrespondentsuhte²³⁷ puhul protseduurireegleid ja organisatsioonilist lahendit, et tuvastada respondentasutuse²³⁸ ja tema klientide kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid. ~~S~~ samuti, milline on korrespondentasutuse käitumisjuhised nimetatud tehingute tuvastamisel.

~~4.8.2.4.9.2.~~ Kohustatud isik peab korrespondentasutusena iga korrespondentsuhte puhul tagama, et respondentasutused omaksid eraldi kontot klientide teenindamiseks ja enda majandustegevusega seotud tehingute tegemiseks.

~~4.8.3.4.9.3.~~ Kohustatud isik peab korrespondentasutusena omama reegleid igasuguse korrespondentsuhte loomise ja pidamise kohta.

~~4.8.4.4.9.4.~~ Kohustatud isikul ei ole lubatud luua või jätkata respondentasutusena või korrespondentasutusena korrespondentsuhte nn vari krediidi- või finantseerimisasutustega²³⁹ või krediitiasutustega või finantseerimisasutustega, kes teadaolevalt lubavad vari krediidi- või finantseerimisasutustel oma teenuseid kasutada. Kohustatud isik hindab samuti korrespondentsuhteid suure riskiga kolmanda riigi kohustatud isikuga, teeb nendes vajadusel muudatusi või lõpetab need ärisuhted.

~~4.8.5.4.9.5.~~ Kohustatud isik peab korrespondentsuhtes korrespondentasutusena omama meetmeid, et tuvastada, kas respondentasutus on või on muutunud kõrge riskiga²⁴⁰ või kolmanda riigi respondentasutuseks, mistõttu tuleb täita ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.9.6 sätestatud kohustusi.

~~4.8.6.4.9.6.~~ Kohustatud isik, kes soovib luua korrespondentasutusena piiriülest korrespondentsuhte kõrge ~~ma rahapesu- või terrorismi rahastamise~~ riskiga või kolmanda riigi respondentasutusega, peab kohaldama lisaks tavapärastele tugevdatud hooldusmeetmetele (vt tugevdatud hooldusmeetmete osas eelkõige ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.3, 4.4 ja 4.6 sätestatud nõudeid) regulaarselt järgmisi nõudeid:

~~4.8.6.1.4.9.6.1.~~ koguma piisavat teavet respondentasutuse kohta, et täielikult mõista respondentasutuse tegevuse olemust ja tegema avalikult kättesaadava teabe põhjal otsuse asjaomase asutuse maine ja riskide²⁴¹ kohta ning hindama, kas see läheb vastavusse korrespondentasutuse riskiisu jms põhimõtetega;

²³⁶ V.a ~~eelnevas~~ joonealuses viites 164 toodud erand.

²³⁷ Korrespondentsuhte definitsiooni kohta vaata ~~joonealune viide 163 RahaPTS § 7.~~

²³⁸ St Euroopa Liidu välise respondentasutusega.

²³⁹ Varipank (ingl k – *shell bank*) on krediitiasutus või finantseerimisasutus või krediitiasutuste ja finantseerimisasutustega samaväärseid toiminguid tegev asutus, mis on asutatud jurisdiktsioonis või riigis, kus sel puudub juhtimine ja administratsioon ning füüsiline asukoht sihipäraseks äritegevuseks, ja mis ei ole seotud ühegi reguleeritud krediidi- või finantseerimisasutuse kontserniga.

²⁴⁰ Igal juhul on kõrge riskiga respondentasutuseks asutus, kellele antakse õigus kasutada laiendatud kasutusõigusega kontosid (vt ka joonealune viide ~~218172~~)

²⁴¹ See võib hõlmata muu hulgas hinnangut respondentasutuse tegevuskoha riigi, tegevjuhtide ning omandistruktuuri ja nendega kaasnevaid riske kohta, ~~sealhulgas~~ kas tegemist on riigi- või eraomanduses oleva respondentasutusega ja milline risk sellega kaasneb, kas juhid on riikliku taustaga isikud jne.

~~4.8.6.2~~~~4.9.6.2.~~ olema teinud kindlaks ~~teinud~~, et respondentasutus on finantsjärelevalve all. K-ning koguma piisavat teavet järelevalve kvaliteedi üle, sealhulgas uurides, kas asutuse suhtes on algatatud menetlusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusaktide rikkumisega;

~~4.8.6.3~~~~4.9.6.3.~~ olema teinud kindlaks, et respondentasutus omab asjakohast organisatsioonilist lahendit rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, ~~(sh rahvusvahelise sanktsiooni rakendamiseks ja maksega seotud informatsiooni edastamiseks. Samuti selgitanud välja, et respondentasutus)~~ ning on ~~ise~~ kohustatud kohaldama ja kohaldab tegelikkuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²⁴² sätestatuga võrdväärseid meetmeid, sealhulgas hoolsusmeetmete kohaldamise ja andmete säilitamise nõudeid. K-Selleks võtab kohustatud isik rakendab piisavalt meetmeid, ~~ja~~ muu hulgas hindab respondentasutuses rakendatavate ~~idte~~ rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollisüsteeme, ~~ja võetud meetmeid klientide suhtes~~ ning veendub, et need on asjakohased, ~~ja~~ efektiivsed aning vastavad respondentasutuse suurusele ning tegevuse ja osutatavate teenuste laadile, ulatusele, keerukuse ~~astmele~~, sealhulgas tegevusega kaasnevatele riskidele. Selline hindamine võib seisneda nii respondentasutuse nn kohapealse kui ka kaugkontrolli vormis;

~~4.8.6.4~~~~4.9.6.4.~~ olema teadlik, millise riskistruktuuriga on lõplikult kasusaavad kliendid. S- samuti milliseid tooteid ja teenuseid, ~~ning~~ millistes jurisdiktsioonides (sihtturgudele), ~~ja~~ müügikanalite kaudu respondentasutus pakub, ~~ning~~ järgima, et selliselt kaasnev risk on kooskõlas kohustatud isiku riskiisuga;

~~4.8.6.5~~~~4.9.6.5.~~ veenduma laiendatud kasutusõigusega kontode²⁴³ puhul, et respondentasutus on kontrollinud korrespondentasutuse kontodele otsest juurdepääsu omavate klientide isikusamasust, kohaldab nende suhtes pidevalt hoolsusmeetmeid ning suudab taotluse korral esitada asjakohased kliendi suhtes rakendatavad hoolsusmeetmed;

~~4.8.6.6~~~~4.9.6.6.~~ omama meetmeid, et perioodiliselt tuvastada, kas respondentasutuse osas on toimunud muutuseid käesoleva juhendi punktis 4.9.6.1 kuni 4.9.6.5 toodud asjaoludes, sealhulgas kohaldama käesoleva juhendi punktis 4.4 toodud ärisuhte jälgimise ~~meetmeid~~, ning vajadusel muid kohaldama asjakohaseid meetmeid;

~~4.8.6.7~~~~4.9.6.7.~~ dokumenteerima ehk lepinguga vms pooltevahelise kokkuleppega kindlaks määrama mõlema asutuse asjakohased õigused²⁴⁴ ja kohustused korrespondentsuhtes, sealhulgas ~~ning~~ õigused²⁴⁵ ~~ja~~ kohustused hoolsusmeetmete kohaldamisel, andmete säilitamise, ~~ning~~ informatsiooni vahetamise, ~~ja~~ edastamise el ning, samuti vastava Rrahapesu Aandmebüroo teavitamise kohustused;

~~4.8.6.8~~~~4.9.6.8.~~ saada kõrgemalt juhtkonnalt eelnevalt nõusoleku respondentasutusega korrespondentsuhte loomiseks või käesoleva juhendi loomise hetkeks juba olemasoleva suhte jätkamiseks, kui puudub eelnev samaväärne kinnitus.

~~4.8.7~~~~4.9.7.~~ Kjuhul, kui kõrge riskiga või kolmanda riigi respondentasutuseks on tütarettevõtja, peab korrespondentasutus hindama ka emaettevõtja puhul punktides 4.9.6.1 kuni 4.9.6.2 toodud asjaolusid.

²⁴² Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide 10265.

²⁴³ Ingl k – *Payable through accounts*.

²⁴⁴ Sealhulgas respondentasutuse õigus osutada korrespondentsuhte raames korrespondentteenuseid teistele respondentasutustele ja õigus viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, et tuvastada tehingust lõplikult kasusaav isik.

²⁴⁵ Sealhulgas respondentasutuse õigus osutada korrespondentsuhte raames korrespondentteenuseid teistele respondentasutustele ja õigus viivitamata kätte kõik andmed ja dokumendid, et tuvastada tehingust lõplikult kasusaav isik.

~~4.8.8-4.9.8.~~ Kjuhu, kui kõrge riskiga või kolmanda riigi respondentasutuse vahendusel kasutab korrespondentteenuseid teine krediidi- või finantseerimisasutus (~~sealhulgas~~ kui respondentasutuseks on ematettevõtja, kelle vahendusel kasutab korrespondent~~asutuse~~panega teenuseid ~~ka~~ tütarettevõtja), peab ~~käesoleva~~ juhendi punktides 4.9.6.1 kuni 4.9.6.6 toodud asjaolusid hindama ka selle teise krediidi- või finantseerimisasutuse osas või alternatiivina olema veendunud, et respondentasutus on kõiki neid meetmeid kohaldanud enda respondentasutuste suhtes.

4.9.9. Kohustatud isik korrespondentasutusena peab omama reegleid ja defineerima, millised respondentasutused on kõrgema riskiga. Vastavad reeglid peavad arvestama ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.2 ja ~~EBA-Suunistes~~ riskitegurite ~~suunistes~~ kohta²⁴⁶ toodut (eelkõige II jaotise 8. suunis peatükk 1) ning nendes viidatud dokumentides toodud asjakohaseid riskifaktoreid.

~~4.8.9-~~ Kui kohustatud isik korrespondentasutusena kasutab rahvusvaheliste organisatsioonide koostatud küsimustikke²⁴⁷, siis peab ta hindama, kas sellest piisab RahaPTS-ist ja juhendist tulenevate kohustuste täitmiseks, ning vajadusel rakendama lisameetmeid.

~~4.8.10-~~

~~4.8.11-4.9.10.~~

4.9.4.10. ~~Tehingud suure riskiga kolmandas riigis tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikutega, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga või koostööd mittetegevate riikidega~~

4.9.1-4.10.1. Kui kohustatud isik puutub oma majandustegevuses tehtava tehingu või kliendi kaudu kokku²⁴⁸ suure riskiga kolmanda riigiga, kohaldab ta lisaks tavapärasele hoolsusmeetmetele järgmisi hoolsusmeetmeid:

4.9.1.1-4.10.1.1. lisateabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja kohta;

4.9.1.2-4.10.1.2. lisateabe hankimine ärisuhte planeeritava sisu kohta;

4.9.1.3-4.10.1.3. teabe hankimine kliendi ja tema tegeliku kasusaaja rahaliste vahendite ning rikkuse allika ja/või päritolu kohta;

4.9.1.4-4.10.1.4. teabe hankimine planeeritud või teostatud tehingute põhjuste kohta;

4.9.1.5-4.10.1.5. kõrgemalt juhtkonnalt loa saamine ärisuhte loomiseks või selle jätkamiseks;

4.9.1.6-4.10.1.6. ärisuhte seire tõhustamine, suurendades kohaldatavate kontrollimeetmete arvu ja tihedust ning valides tehingute näitajad või tehingumustrid, mida täiendavalt kontrollitakse.

4.9.2-4.10.2. Kohustatud isik kohaldab lisaks ülaltoodule vajadusel ka täiendavalt ~~käesoleva~~ juhendi punkti 4.6 alusel kohaldatavaid tugevdatud hoolsusmeetmeid.

²⁴⁶ Vt joonealune viide nr 35. Suunistes riskitegurite kohta (viide 64).

²⁴⁷ Näiteks Wolfsberg Group'i vastavasisulised küsimustikud (nt *Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire (CBDDQ)*).

²⁴⁸ Kokku puutuma võib tähendada ~~aa-muu~~ hulgas, et klient ise on pärit või tema elu- või asukoht või makse saaja või makse adreessaadi makseteenuse pakkuja asukoht on nimetatud riigis või territooriumil.

Ärisuhte või tehing hõlmab alati suure riskiga kolmandat riiki, kui: rahalised vahendid loodi või saadi nimetatud riigis; rahaliste vahendite sihtkoht on nimetatud riigis; tehinguid tehakse nimetatud riigis elava või asutatud füüsilise või juriidilise isikuga või tehinguid tehakse nimetatud riigis asutatud usaldushalduriga või usaldushaldusega, mille suhtes kehtib suure riskiga kolmanda riigi õigus. Tugevdatud hoolsusmeetmeid kohaldatakse ka juhul, kui: tehing läbib nimetatud riiki, nt makseteenuse vahendaaja asukoha tõttu või kliendi tegelikult kasu saav omanik on nimetatud riigi resident.

Lisaks tuleb ärisuhte ja tehinguga seotud riske hinnata, kui on teada, et kliendil või tegelikult kasu saaval omanikul on lähedased isiklikud ja kutselised suhted nimetatud riigiga.

~~4.9.3.4.10.3.~~ Kohustatud isik jälgib pidevalt, kas tema tegevuskohariigi või tema esinduse, filiaali või tütarettevõtte tegevuskohariigi vastavalt asutused või FATF on kehtestanud suure riskiga kolmandate riikide, sealhulgas FATF-i kõrge riskiga või koostööd mittetegevate riikide osas täiendavaid vastumeetmeid. Kohustatud isik kohaldab neid vastumeetmeid ning tagab, et need meetmed oleksid võetavate riskide suhtes efektiivsed ja proportsionaalsed.

5. Andmete registreerimine ja säilitamine

5.1. Kohustatud isik peab registreerima ja säilitama:

5.1.1. teabe kohustatud isiku poolt käesoleva juhendi punkti 6.1.1 alusel ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingu tegemisest keeldumise asjaolude kohta-kohta;

5.1.2. teabe, kui infotehnoloogiliste vahendite abil ei ole võimalik hoolsusmeetmeid kohaldada;

5.1.3. tehingus osaleva isiku või kliendi algatusel ärisuhte loomisest või tehingu, sealhulgas juhuti tehingu tegemisest loobumise asjaolud, kui loobumine on seotud kohustatud isiku poolt poolt hoolsusmeetmete kohaldamisega;

5.1.4. isikusamasuse tuvastamise ja esitatud teabe kontrollimise aluseks olevate dokumentide originaale või koopiaid. Kohustatud isik ei pea isikusamasuse tuvastamise ja esitatud teabe kontrollimise aluseks olevate dokumentide originaale ega koopiaid registreerima ja säilitama, kui: (i) isikusamasus tuvastati e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite abil või (ii) dokument on kohustatud isikule riigi elektroonilises andmekogus kättesaadav 5 aastat pärast ärisuhte lõppemist. Kui isikusamasus on tuvastatud digitaalselt ehk isikuga samas kohas viibimata, siis tuleb registreerida ja säilitada vastavalt valitud meetmele ka digitaalseks isiku tõendamiseks ette nähtud dokumendi andmed, teabe elektroonilise päringu tegemise kohta isikut tõendavate dokumentide andmekogusse ning isikusamasuse tuvastamise ja kontrollimise protseduuri heli- ja videosalvestise, samuti muud andmed (logid jms), mis tõendavad isikusamasuse tuvastamise käigus saadud andmete kontrollimist (sh kahe eraldi allika olemasolu). Andmeid ei pea registreerima ja säilitama ulatuses, milles kohustatud isik on võimeline eelnimetatud andmeid reprodutseerima andmete säilitamise 5-aastase tähtaja jooksul. Kohustatud isik peab olema igal ajal võimeline näitama, et on isikusamasuse tuvastamise käigus saadud andmeid kontrollinud ning näitama kontrollitud andmete päritolu usaldusväärset ja sõltumatut allikat, asjakohasel juhul samuti kahe allika päritolu;

5.1.5. ärisuhte loomise aluseks olevaid, kuid käesoleva juhendi punktis 5.1.4 nimetatud dokumente, st käesoleva juhendi punktis 4.3 toodud nõuete täitmiseks kogutud dokumendid;

5.1.6. tehingu tegemise kuupäeva või ajavahemiku ja tehingu sisu kirjelduse;

5.1.7. teabe kõigi toimingute kohta, mis tehti tehingus või kliendi tegeliku kasusaaja tuvastamiseks. Kui kohustatud isik loob ärisuhte kliendiga, kelle tegelike kasusaajate info tuleb Euroopa Liidu liikmesriigi seaduse kohaselt sellele riigile esitada või seal registreerida, siis peab kohustatud isik registreerima ja säilitama asjakohase registreerimistõendi või registri väljavõtte;

5.1.8. seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse esindajaga või usaldushalduse või usaldusisikuga tehinguid tehes asjaolu, et isik omab sellist staatust, ning registrikaardi väljavõtte registrist või tõendi sellise registri pidajalt, kus juriidilise isiku staatust mitteomav isikute ühendus on registreeritud;

~~5.1.6-~~

~~5.1.7.~~ 5.1.9. tehingutega seoses ka järgmised andmed:

Finantsinspeksioon

~~5.1.7.1. seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse esindajaga või usaldusfondi või usaldusisikuga tehinguid tehes asjaolu, et isik omab sellist staatust, ning registrikaardi väljavõtte registrist või tõendi sellise registri pidajalt, kus juriidilise isiku staatust mitteomav isikute ühendus on registreeritud;~~

~~5.1.7.2.5.1.9.1.~~ konto avamisel konto tüübi, konto numbriga ja vääringu ning väärtpaberite või muu vara olulised tunnused;

~~5.1.7.3.~~ vara hoiulevõtmisel deponeerimisnumbriga ja vara turuhinna hoiulevõtmise päeval või vara täpse kirjelduse, kui nimetatud vara turuhinda ei ole võimalik määrata;

~~5.1.7.4.~~

~~5.1.7.5.5.1.9.2.~~ panga hoiulaeka või seifi üürimisel ja kasutamisel hoiulaeka või seifi numbriga;

~~5.1.7.6.5.1.9.3.~~ aktsiate, võlakirjade ja muude väärtpaberitega seotud väljamakse tegemisel väärtpaberite liigi, tehingu rahalise väärtuse, vääringu ja konto numbriga;

~~5.1.7.7.5.1.9.4.~~ kindlustuslepingu sõlmimisel selle konto numbriga, mida esimese preemiasumma ulatuses debiteeritakse;

~~5.1.7.8.5.1.9.5.~~ kindlustuslepingu alusel väljamakse tegemisel selle konto numbriga, mida väljamakse summa ulatuses krediteeritakse;

~~5.1.7.9.5.1.9.6.~~ maksevahenduse korral andmed, mille edastamine on kohustuslik vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 2015/847;

~~5.1.7.10.5.1.9.7.~~ muu tehingu puhul tehingu summa, vääringu ja konto numbriga.

~~5.1.8.5.1.10.~~ —ärisuhte seire käigus kogutud andmed ja dokumendid, st ~~käesoleva~~ juhendi punktis 4.4 ~~toodud~~ nõuete täitmiseks kogutud dokumendid (hõlmates igasugust tehingutest arusaamisega seotud analüüse ning meetmeid tuvastamiseks keerukate, suure väärtusega ja ebatavaliste tehingute ja tehingumustrite, millel ei ole mõistlikku või nähtavat majanduslikku või õigusparast eesmärki või mis ei ole konkreetsele ärispetsiifika jaoks iseloomulik, taust ja eesmärk);

~~5.1.9.5.1.11.~~ —käesolevast juhendist ning RahaPTS-ist tulenevate kohustuste täitmisega seotud kogu kirjavahetuse;

~~5.1.10.5.1.12.~~ RahaPTSi andmebüroole teatamiskohustuse aluseks oleva teabe;

~~5.1.11.5.1.13.~~ andmed kahtlaste või ebatavaliste tehingute või asjaolude kohta, millest RahaPTSi andmebürood ei teavitatud;

~~5.1.12.5.1.14.~~ teabe ärisuhte lõpetamise asjaolude kohta ~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.3.3 mõttes seoses hooldusmeetmete kohaldamise võimatusena.

5.2. ~~Käesoleva~~ juhendi punktist 5.1 (v.a punktist ~~5.1.10.5.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.12~~) tulenevaid andmeid tuleb säilitada 5 aastat pärast ärisuhte lõppemist või ~~juhuti tehtud~~ tehingu tegemist. Punktist ~~5.1.10.5.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.125.1.12~~ tulenevaid teatamiskohustuse täitmisega seotud andmeid ~~vähemalt~~ 5 aastat pärast teatamiskohustuse täitmist.

5.3. Kui kohustatud isik teeb hooldusmeetmete kohaldamiseks päringu riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse, siis loetakse andmete säilitamise kohustused täidetuks, kui teave elektroonilise päringu tegemisest ~~kohta sellesse nimetatud~~ registrisse on taasesitatav ~~5-viie~~ aasta jooksul pärast ärisuhte lõppemist või ~~juhuti tehtud~~ tehingu tegemist.

- 5.4. Kohustatud isik kustutab säilitatud andmed pärast tähtaegade möödumist, kui ~~seda asjaomast~~ valdkonda reguleerivatest õigusaktidest ei tulene teistsugust korda. Pädeva järelevalveasutuse ettekirjutuse alusel võib rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise, avastamise või uurimise seisukohast olulisi andmeid säilitada kauem, kuid mitte rohkem kui viis aastat pärast esmase tähtaja möödumist.
- 5.5. Dokumente ja andmeid tuleb säilitada viisil, mis võimaldab ammendavalt ja viivitamata vastata ~~R~~rahapesu ~~A~~andmebüroo või vastavalt õigusaktidele teiste järelevalveasutuste, uurimisasutuste või kohtu päringutele. See hõlmab andmeid muu hulgas selle kohta, kas kohustatud isikul on või on eelmise ~~5~~ viie-aasta jooksul olnud ärisuhe päringus nimetatud isikuga ning milline on või oli selle suhte olemus.
- 5.6. Dokumentide ja andmete säilitamise viis hõlmab muu hulgas andmete säilitamist süstemaatilisel kujul. See hõlmab näiteks ärisuhte loomisel kohaldatud hooldusmeetmete käigus kogutud dokumentide ja andmete jaotamist muu hulgas kronoloogiliselt. ~~Ä~~ ning ärisuhte seire ~~raameskäigus~~ kohaldatud hooldusmeetmete käigus kogutud dokumentide ja andmete säilitamist viisil, mis võimaldab kiiresti ja arusaadavalt seostada neid ~~tehtud~~ tehtud tehingutega (vajadusel dokumendid vastavalt pealkirjastada ja säilitada kronoloogiliselt ~~säilitada~~).

6. Ärisuhte loomisest ja tehingute tegemisest keeldumine ning ärisuhte (erakorraline) lõpetamine ülesõtlemine

6.1. Ärisuhte loomisest või tehingu juhuti tegemisest ~~tehtavast tehingust~~ keeldumine

- 6.1.1. Kohustatud isikul on keelatud luua ärisuhet või võimaldada ~~juhuti~~ tehingu tegemist või lõpuleviimist juhuti või ärisuhte raames ~~seda lõpule viia~~, kui:

~~6.1.1.1.~~ tal on rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus või ~~ta ei suuda kohustatud isikul ei ole~~ võimalik täita RahaPTS-i alusel nõutavaid ~~kohaldada~~ ärisuhte loomisel ~~rakendatavaid~~ hooldusmeetmeid. Näiteks põhjusel, et , ~~sest~~ klient ei esita või keeldub esitamast vajalikku teavet või dokument ~~vastavaid andmeid või keeldub nende esitamisest~~ või esitatud teave või dokumendid ~~andmed~~ ei anna alust veenduda kogutud andmete piisavuses;

~~5.6.1.1-~~

~~5.6.1.2-~~ 6.1.1.2. ärisuhet soovib luua või ~~juhuti tehtavat~~ tehingut ~~soovib~~ teha isik, kelle kapitalist rohkem kui 10 protsenti ~~moodustavad~~ esitajaaktsiad või muud esitajaväärtpaberid;

~~5.6.1.3-~~ 6.1.1.3. ärisuhet soovib luua või ~~juhuti tehtavat~~ tehingut ~~soovib~~ teha isik, kellel puudub tegevusluba krediidi- ega finantseerimisasutusena tegutsemiseks, kuid kelle peamine ja püsiv majandustegevus kohustatud isiku kaudu või vahendusel on sarnane või vastab tegusluba nõudvale finantsteenuse osutamisele;

~~5.6.1.4-~~ 6.1.1.4. sellega kaasneks anonüümse konto või hoiuraamatu avamine. S ~~samuti~~ konto avamine ilmselgelt vale isiku nimele;

~~5.6.1.5-~~ 6.1.1.5. ärisuhet soovib luua või ~~juhuti tehtavat~~ tehingut ~~soovib~~ teha füüsiline isik, kelle taga on teine tegelikult kasu saav isik (nn variisiku kahtlus).

~~5.6.2-~~ 6.1.2. J ~~käesoleva~~ juhendi punktist 6.1.1 tulenevat kohustust ei täidet ~~täita~~, kui kohustatud isik on ärisuhte loomisest, ~~juhuti tehtavast~~ tehingust või tehingu katsest teavitanud Rrahapesu Aandmebüroo ~~käesoleva~~ juhendi punktis 7 sätestatud korras ja/või saanud Rrahapesu Aandmebüroolt ~~konkreetse~~ juhise ärisuhte loomist või ~~juhuti tehtava~~ tehingu tegemist jätkata.

~~5.6.3-~~ 6.1.3. Ärisuhte loomisest või ~~juhuti tehtavast~~ tehingust keeldumise asjaolude osas täidab kohustatud isik teatamiskohustust vastavalt ~~käesoleva~~ juhendi punktis 7 ~~toodud~~ nõuetele. Seejuures

ning registreerib ja säilitab nii ärisuhte loomisest ja ~~juhuti tehtavast~~ tehingust keeldumise kui ka teatamiskohustuse täitmise kohta andmed vastavalt ~~käesoleva~~ juhendi punkti ~~es~~ 5 ~~sätetatud~~ nõuetele.

~~5.6.4-6.1.4.~~ ~~Kui~~ ~~Olukorras, kus~~ kohustatud isik pidevalt keeldub ärisuhte loomisest või ~~juhuti tehtavatest~~ tehingute ~~tegemisestst käesoleva~~ juhendi punkti 6.1.1 alusel või juhul, kui sellest keeldutakse juba enne hooldusmeetmete kohaldamise jõudmist, ~~siis~~ peab kohustatud isik koostama perioodilisi analüüse, et tuvastada:

6.1.1.6. milliste töötajate või muude lepingupartnerite kaudu peamiselt tulevad kliendid, kellega otsustatakse ärisuhte loomisest või ~~juhuti tehtava~~ tehingu tegemisest keelduda;

6.1.1.7. millise agendi, esinduse vms isiku vahendusel on sellised kliendid tulnud, kellega otsustatakse ärisuhte loomisest või ~~juhuti tehtava~~ tehingu tegemisest keelduda.

6.2. Tehingu edasilükkamine ~~Ärisuhte raames tehtavast tehingust keeldumine~~

~~6.2.1.~~ Kohustatud isikul on õigus ~~teingu tegemine edasi lükata, kuni tehingus osalev isik või klient on esitanud hooldusmeetmete rakendamiseks, sealhulgas tehingu objektiks oleva vara päritolu tõendamiseks või ärisuhte seireks, vajalikud dokumendid ja teabe.~~

~~eelduda tehingu tegemisest, kui tehingus osalev isik või klient, vaatamata sellekohasele nõudmisele, ei esita dokumente ja asjakohast teavet või tehingu objektiks oleva vara päritolu või tehingu eesmärki tõendavaid andmeid või dokumente või kui esitatud andmete ja dokumentide põhjal tekib kohustatud isikul kahtlus, et tegemist võib olla rahapesu või terrorismi rahastamisega või sellega seotud kuritegude toimepanemisega või sellise tegevuse katsega.~~

~~6.2.1-6.2.2.~~ Kohustatud isik võib tehingu teha ja jätta ~~Kui~~ ärisuhtet ei ole loodud, siis hooldusmeetmete mittekohaldamise korral ei tohi kohustatud isik ärisuhtet luua (vt käesoleva juhendi punkt 6.1.1). Juhul, kui ärisuhte on loodud ja hooldusmeetmeid ei ole võimalik uuesti kohaldada, sest klient ei esita vastavaid andmeid, on kohustatud isikul kohustus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda (vt käesoleva juhendi punkt 6.3.3). Lisaks ärisuhte erakorralise ülesütlemise kohustusele on kohustatud isikul teatud juhtudel õigus keelduda tehingu tegemisest. Seejuures on olukorras, kus hooldusmeetmeid ei ole kohaldatud või selgub nende uuesti kohaldamise vajadus, sest esineb rahapesu kahtlus (vt käesoleva juhendi punkt 4.1.7.4) või esitatud andmed ei vasta tõele (vt käesoleva juhendi punkt 4.1.7.3)²⁴⁹, sellise õiguse mittekasutamine lubatud ainult väga erandlikel juhtudel. Ülalnimetatud punktis 6.2.1 nimetatud õiguse mittekasutamata üksnes siis kui tehingu tegemata jätmine on võimatu või ~~ine on lubatud~~ eelkõige olukorras, kus tehingu tegemata jätmine ei ole võimalik või võib takistada ~~kahtlasest~~ tehingust kasusaajate tabamiseks tehtavaid jõupingutusi. ~~K~~ või võimaliku rahapesu või terrorismi rahastamise toimepanija tabamist. Selleks teeb kohustatud isik ~~teeb~~ koostööd ~~R~~ rahapesu ~~A~~ andmebürooga ~~aning~~ asjakohaselt juhul täidab teatamiskohustust käesoleva juhendi punkti 7 mõttes.

~~6.2.2-6.2.3.~~ Kohustatud isik peab andmete ebapiisavuse või tõele mittevastavuse või rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral kohaldama hooldusmeetmeid seni, kuni andmeid on kogutud piisavalt, kuni andmete tõele vastavuses ollakse veendunud või kuni rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus kõrvaldatakse. Samal ajal kehtib ~~käesoleva~~ juhendi punktist 6.2.2 tulenev nõue, et tehinguid võib teostada vaid erandlikel asjaoludel.

²⁴⁹ Olukorras, kus hooldusmeetmete kohaldamise käigus selgub, et kogutud andmed ei ole piisavad, andmed on vastuolulised või nende tõele vastavuses võib muul moel kahelda, samuti, kui esineb rahapesu kahtlus, ei saa kohustatud isik saada piisavat ülevaadet ja tal ei saa tekkida veendumust, kas ta tunneb klienti ning kas kliendi tehingud vastavad eelnevalt tuvastatud tehingu eesmärkidele ning kliendiprofiilile üldiselt. Nii peab kohustatud isik uuesti hooldusmeetmeid kohaldama. Seetõttu on tegemist samasuguse olukorraga nagu siis, kui kohustatud isik ei oleks hooldusmeetmeid algusest peale piisavalt kohaldanud, mistõttu on ärisuhte loomisest keeldumine kohustuslik.

~~6.2.3. Juhul, kui mõistliku aja möödudes ei ole kohustatud isik suutnud käesoleva juhendi punktis 6.2.3 nimetatud sätetatud tegevuse käigus siiski kohaldada piisavalt hoolsusmeetmeid, et ammendavalt koguda andmeid ning veenduda andmete tõlevastavuses või kõrvaldada rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlust, peab kohustatud isik ärisuhte erakorraliselt üles ütlema vastavalt käesoleva juhendi punktis 6.3.3 toodud nõuetele.~~

~~6.2.4.~~

~~6.2.5-6.2.4. — Käesoleva juhendi punktist 6.2.1 tulenevat õigust ei tohi kasutada, kui kohustatud isik on ärisuhte tehingust või tehingu katkest teavitanud rahapesu andmebürood käesoleva juhendi punktis 7 sätetatud korras ja saanud rahapesu andmebüroolt konkreetse juhise ärisuhte või tehingu tegemist jätkata. Samuti ei tohi õigust kasutada, kui kohustatud isik on rahapesu andmebüroolt saanud juhise ilma eelneva vastava teavitusega.~~

6.3. Ärisuhte (erakorraline) lõpetamine ülesütlemine

6.3.1. Kohustatud isikul on õigus ärisuhte aluseks olev leping korraliselt või erakorraliselt üles öelda saab ärisuhteid üles öelda korraliselt ja erakorraliselt. Käesoleva juhendi punktis 6.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.3.2 nimetatud sätetatud juhul on ärisuhte erakorraline ülesütlemine kohustatud isiku enda otsustada ning punktis 6.3.3 nimetatud sätetatud juhul tuleb ärisuhte aluseks olev leping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt etteteatamistähtaega järgimata üles öelda.

~~6.3.2.~~ Kohustatud isikul on õigus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda kui kui:

~~6.3.3.~~

~~6.3.4-6.3.2.~~ isiku e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmisest keeldutakse, selle kehtivus peatatakse või see tunnistatakse kehtetuks isikut tõendavate dokumentide seaduse § 20⁶ lõikes 2 või 3 sätetatud alusel.

~~6.3.4.1.~~ isikul on rahapesu kahtlus, v.a käesoleva juhendi punktis 6.2.4 sätetatud olukord.

~~6.3.3.~~ Kohustatud isikul on kohustus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda kui juhendi punktis 6.1.1 nimetatud olukorras on kliendiga ärisuhte ja klient keeldub hoolsusmeetmete rakendamiseks vajaliku teabe või dokumentide andmisest. See loetakse lepingu oluliseks rikkumiseks. Ärisuhte loetakse lõppenuks ülesütlemisteate esitamisega kliendile, mille järel piirab kohustatud isik teenuse osutamise kliendile täielikult.

~~ärisuhte on loodud ja hoolsusmeetmeid ei ole võimalik uuesti kohaldada, sest esinevad käesoleva juhendi punktis 6.2.4 sätetatud asjaolud või sest klient ei esita vastavaid andmeid või keeldub nende esitamisest või esitatud andmed ei anna alust veenduda kogutud andmete piisavuses.~~

~~6.3.5-6.3.4.~~ Ärisuhte erakorralise lõpetamise ülesütlemise korral nii käesoleva juhendi punkti 6.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.3.2 kui ka punkti 6.3.3 mõttes, kannab kohustatud isik kliendi vara mõistliku aja jooksul, kuid soovitatavalt mitte hiljem kui 1 kuu jooksul²⁵⁰, pärast ärisuhte erakorralist lõpetamist ning ühes osas kontole, mis on avatud Eestis äriregistrisse kantud krediidasutuses või välisriigi krediidasutuse filiaalis või krediidasutuses, mis on registreeritud või mille tegevuskoht on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või riigis, kus kehtivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastes direktiivides²⁵¹ sätetud võrdväärset nõuded. Erandjuhul võib vara kanda muule kui kliendi kontole või väljastada sularahas, teavitades sellest Rahapesu Andmebürood koos kogu asjakohase ja piisava informatsiooniga²⁵² vähemalt seitse (7) tööpäeva ette ning tingimusel, et Rahapesu Andmebüroo ei ole teinud ettekirjutust tehing peatada või kehtestada kontole, kontol olevale varale või objektiks olema vara või muu rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusega vara suhtes käsutuspiirangutanna teistsugust korraldust. Olenemata rahaliste vahendite saajast tuleb

²⁵⁰ Kohustatud isik teeb mõistlikke samme, et see teostada 1 kuu jooksul või võimalikult ruttu.

²⁵¹ Asjakohase Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta vaata joonealune viide 65-nr 98

²⁵² Sealhulgas ärisuhte lõpetamise põhjus, konto(de) väljavõte, rahalisi vahendeid saava muu isiku nimi ning makseselgitus.

Finantsinspeksioon

- 7.1.2. puhul tal on kahtlus või ta teab või mille tunnused osutavad rahapesule või sellega seotud kuritegude toimepanemisele (tegemist eelkõige rahapesu kahtlusega tehingu või tegevuse teatega ehk STR-iga²⁵⁵ või SAR-iga²⁵⁶);
- 7.1.3. puhul tal on kahtlus või ta teab või mille tunnused osutavad terrorismi rahastamisele või sellega seotud kuritegude toimepanemisele (tegemist eelkõige terrorismi rahastamise kahtlusega tehingu või tegevuse teatega ehk TFR-iga²⁵⁷);
- 7.1.4. puhul esineb ~~käesoleva~~ juhendi punktide 7.1.1 kuni 7.1.3 tegevuse või asjaolude katse.
- 7.2. Rahapesu Aandmebüroole tuleb teatada²⁵⁸:
- 7.2.1. kohustatud isikul ka ~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.1.1 alusel ärisuhte loomisest või juhuti tehtavast tehingust keeldumise asjaoludest ning ~~käesoleva~~ juhendi punkti 6.3.3 alusel ärisuhte erakorralisest lõpetamisest ülesütlemisest kohta (eelkõige kahtlase ja ebahariliku tehingu või tegevuse teade ehk UAR);
- 7.2.2. kohustatud isikul, v.a krediidasutusel, ka igast teatavaks saanud tehingust, kus rahaline kohustus suurusega üle 32 000 euro või sellega võrdväärne summa muus vääringus täidetakse sularahas, sõltumata sellest, kas tehing tehakse ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul (eelkõige summapõhine teade ehk CTR²⁵⁹);
- 7.2.3. krediidasutusel ka igast valuutavahetuse tehingust sularahas summas üle 32 000 euro, kui krediidasutusel ei ole tehingus osaleva isikuga ärisuhet (eelkõige summapõhine teade ehk CTR).
- 7.3. ~~J~~Käesoleva juhendi punktides 7.1 ja 7.2 nimetatud teated tuleb teha enne tehingu tegemist, kui kohustatud isikul on kahtlus või ta teab, et tegemist on rahapesu või terrorismi rahastamisega või sellega seotud kuritegude toimepanemisega (~~vt muu hulgas käesoleva juhendi punkt 6.2.5~~) ja kui nimetatud asjaolud tuvastatakse enne tehingu tegemist. Arvestades rahapesu ja terrorismi rahastamise kuritegude toimepanemise kiirust, võib ~~selline enne tehingu tegemist~~ teatamiskohustuse täitmine enne tehingu tegemist olla asjakohane ka muudel juhtudel²⁶⁰. Kui tehingu edasilükkamine võib tekitada olulist kahju, selle tegemata jätmine ei ole võimalik või võib takistada võimaliku rahapesu või terrorismi rahastamise toimepanija tabamist, tehakse tehing ning pärast seda esitatakse teade Rahapesu Aandmebüroole. ~~Selliste asjaolude tuvastamiseks on kohustatud isik kontaktis R~~ahapesu Aandmebürooga kontaktis.
- 7.4. Igal juhul (st muu hulgas ka olukorras, kus tegevus või asjaolu tuvastatakse pärast tehingu tegemist) tuleb teatamiskohustus täita viivitamata, kuid hiljemalt 2 ~~kaks~~ tööpäeva pärast tegevuse või asjaolude tuvastamist või tegeliku kahtluse tekkimist (st olukorda, kus kahtlust ei ole võimalik ümber lükata). Teavitamiskohustuse viivitamata täitmise tagamiseks tuleb alates esimese rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse indikatsiooni saamisest hoolsusmeetmeid kohaldada viivitamata ning

²⁵⁵ Ingl k – Suspicious Transaction Report.

~~²⁵⁶ Ingl k – Suspicious Activity Report.~~

²⁵⁷ Ingl k – Terrorist Financing Report.

²⁵⁸ Teatamiskohustuse täitmisel arvestab kohustatud isik ka Rahapesu Andmebüroo poolt kehtestatud asjakohaseid juhendeid ja juhiseid.

²⁵⁹ Ingl k – Cash Transaction Report.

²⁶⁰ Näiteks olukorras, kus kohustatud isik teostab tehingu, millega väljastatakse kliendile või tehingus osalevale isikule sularaha, muutub väljastatud sularaha nõ nähtamatuks, sest edasist rahaliste vahendite liikumist on praktiliselt võimatu jälgida, seetõttu tavaolukorras ja eelkõige olukorras, kus kliendile või tehingus osalevale isikule makstakse välja sularaha, millega võib kaasneda rahaliste vahendite edasise jälgimise võimatus, on kohustatud subjektil kohustus teatamiskohustus täita võimaluse korral enne tehingu tegemist.

hoolsusmeetmete kohaldamisel ei tohi esineda põhjendamatuid viivitusi või seisakuid.²⁶¹ –Viivitamata teatamise eesmärk on anda Rrahapesu Aandmebüroole võimalus endapoolse kahtluse tekkeks ja oma poolsete meetmete kohaldamiseks, arvestades, et rahapesu või terrorismi rahastamine on protsess, kus tihti ühe tööpäevaga jooksul võib kuritegeliku tegevuse tulemusena saadud vara või kuritegelikel eesmärkidel kasutatav vara, eelkõige finantsvarasid, kanda läbi mitme riigi krediidi- ja finantseerimisasutuste, mistõttu kiire teatamine aitab nn mustale rahale efektiivsemalt jälile jõuda.

~~7.5. Lisaks käesoleva juhendi punktis 7.3 nimetatud olukorrale peab kohustatud isik ka muul asjakohasel juhul ära ootama Rrahapesu Aandmebüroo tagasiside enne ärisuhte loomisest keeldumist (vt muu hulgas ka käesoleva juhendi punkt 6.1.2) või ärisuhte erakorralist ülesütlemist (vt muu hulgas käesoleva juhendi punkt 6.3.5).~~

~~7.6-7.5. Olukorras, kus nn summapõhise teate või ärisuhte loomisest või erakorralisest lõpetamisest tuleneva teate puhul ja kliendi või temaga seotud asjaolude osas on kohustatud isik tuvastanud käesoleva juhendi punktis 7.1 nimetatud tegevuse või asjaolud, tuleb teatamiskohustust täita ka käesoleva juhendi punkti 7.1 mõttes, kusjuures see võib toimuda ka sama teate raames, kuid tuleb teha viidetehes viite erinevatele indikaatoritele.~~

~~7.7-7.6. KJuhul, kui kohustatud isiku teatamiskohustuse täitmise aluseks ei ole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, vaid nn kahtlane või ebaharilik tehing, ning selliseid kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ja selle alusel tehtud teateid on mitmeid või need on jätkuvad (ja selline teadete tegemine ei ole Rrahapesu Aandmebürooga erakorraliselt kokku lepitud), peab kohustatud isikul tekkima rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, misjärel lisaks asjakohasele teatele tuleb kohaldada hoolsusmeetmeid ka muus osas ning otsustada tehingu tegemisest keeldumine (vt ka käesoleva juhendi punktid 6.2.3 ja 6.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.1.16.2.4).~~

~~7.8-7.7. Makseteenusega seotud teatamiskohustuse täitmise puhul teeb kohustatud isik ka otsuse, kas asjakohane on teatamiskohustust täita ka maksega seotud teiste riikide rahapesu andmebüroodele ning teeb vajadusel selle või palub vastavasisulise teate teha Eesti Rrahapesu Aandmebürool.~~

8. Maksjaga ja saajaga seotud informatsiooni edastamine

- 8.1. Rahaülekannete täielik jälgitavus võib olla eriti oluline ja väärtuslik viis rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, avastamiseks ja uurimiseks ning piiravate meetmete rakendamiseks. Et tagada teabe edastamine kogu makseahelas, on Euroopa Liidus kehtestatud Euroopa Liidu ja nõukogu määruse (EL) 2015/847 kujul asjakohane kord, mille kohaselt peavad makseteenuse pakkujad edastama rahaülekannetes teabe maksja ja makse saaja kohta.
- 8.2. Makseasutused ja krediidasutused teadvustavad rahaülekannetega edastatava teabe kohta käiva Euroopa Liidu ja nõukogu määruse (EL) 2015/847 olemasolu ning sellest tulenevaid nõudeid ja täidavad neid.
- 8.3. Makseasutused ja krediidasutused täidavad nõudeid nii (i) maksja makseteenuse pakkujana, (ii) saaja makseteenuse pakkujana kui ka (iii) makseteenuse vahendajana.
- 8.4. Maksja ja saaja informatsiooni edastamine eeldab maksest tegelikult (lõplikult) kasusaavate isikute kohta informatsiooni saatmist. See tähendab, et olukorras, kus makseasutus või krediidasutus tuvastab tehingute ahela, kus tegelik ülekannete eesmärk on rahalised vahendid kanda ühelt isikult teisele kuni need edastatakse tegelikult kasusaavale isikule ehk lõppadressaadini, peab tegelikult kasusaavate isikute (ehk tegelike maksjate ja saajate) informatsioon liikuma läbi terve makseahela.

²⁶¹ Näiteks tehingute monitoorimiseks või skriinimiseks kasutatava süsteemi poolt tekitatud hoiatusteade (ingl k – alert) tuleb I kaitseliinil esmaseks analüüsiks võimalikult kiiresti töösse võtta ja läbi vaadata ning vajadusel suunata edasiseks analüüsiks II kaitseliinile.

9. Hoosusmeetmete uuesti kohaldamise kohustus

- 9.1. Kohustatud isik kohaldab vajaduse korral olemasolevate klientide suhtes uuesti hoosusmeetmeid, kui ta näeb, et olemasolevate klientide suhtes ei ole kohaldatud piisavalt hoosusmeetmeid, et täita käesolevas juhendis toodud nõudeid.
- 9.2. Hoosusmeetmete kohaldamise vajaduse hindamisel lähtub kohustatud isik muu hulgas kliendi olulisusest ja riskiprofiilist ning ajast, mis on möödunud hoosusmeetmete eelmisest kohaldamisest või nende kohaldamise ulatusest.
- 9.3. Kohustatud isik vaatab ärisuhted üle ka eesmärgil, et tuvastada, kas tema klientide tegevuses esinevad Lisades 1 ja 2 toodud üks või mitu riskidele viitavat tunnust. Kohustatud isik võtab vajadusel vastavad meetmed viidatud riskide maandamiseks ning on vajadusel valmis täitma ~~„käesoleva“~~ juhendi punkte 4.3.6.7 ja 4.4.2.10.

10. Juhendi rakendamine

~~Käesoleva juhendi rakendamiseks annab Finantsinspeksioon turuosalistele 3-kuulise üleminekutähtaja, mis hakkab kulgema alates juhendi kehtestamisest alates~~ Juhend käesolevas redaktsioonis kehtib alates [Finantsinspeksiooni juhatuse poolt juhendit kehtestava vastava otsuse tegemise kuupäev]. Juhendi käesoleva redaktsiooni kehtestamisega tunnistatakse kehtetuks Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“ Finantsinspeksiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud redaktsioonis.

Lisa 1 – Rahapesu seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid faasid, tüpoloogiad ja riskiindikaatorid

Rahapesu jaotatakse kolmeks faasiks:

1. süsteemi asetamine (ingl k – *placement*);
2. kihistamine (ingl k – *layering*);
3. integreerimine (ingl k – *integration*).

Rahapesu jaotatakse kolmeks faasiks:

1) **Süsteemi asetamine** (ingl k – *placement*) ehk paigutamine tähendab kuritegelike vahendite esmast sisestamist finantssüsteemi. Paljude stsenaariumide puhul on selleks finants- või muust kuriteost saadud raha füüsiline liikumine krediidi- või finantseerimisasutusse. Asetamise esmane eesmärk on saada juurdepääs finantssüsteemile, eraldades samal ajal raha või vara nende ebaseaduslikust allikast ja päritolust.

Asetamise faasile on omane:

- a) rahalised vahendid pannakse sularahas arveldus- või maksekontole (nn makseteenus);
- b) sularahas tasutakse erinevaid kindlustusmakseid, tagastatakse laenulepingu alusel võetud laenu, soovitakse tasuda fondiosakute või muu investeerimisteenuse eest jne;
- c) pettustest, kelmustest, maksukuritegudest jms saadud kuritegelikud vahendid on juba kuriteo tegemise hetkel arvelduskontol, misjärel asutakse neid kihistama.

2) **Kihistamine** (ingl k – *layering*) on teine rahapesu faas, kus eraldatakse kriminaaltulu nende allikast. See tähendab näiliselt legaalsete tehingute kaudu kurjategijate distantseerimist vara algallikast. Mida keerulisemad ja arvukamad on finants- või muu kurjategija konstrueeritud kihid, seda keerulisem on rahaliste vahendite esialgset päritolu välja selgitada.

Kihistamise faasile on omane:

- a) rahalisi vahendeid kantakse ühelt arveldus- või maksekontolt teisele või kasutatakse arveldus- ja maksekontosid erinevate kaupade või teenuste eest tasumiseks või laenude andmiseks, tagasimaksmiseks;
- b) kliendid ostavad (ühes valuutas ja/või jurisdiktsioonis) väärtpabereid ning müüvad need mõistliku majandusliku eesmärgita kohe (teises valuutas ja/või teises jurisdiktsioonis) maha või kannavad oma väärtpaberiportfelli (ühes jurisdiktsioonis) väärtpaberid ja müüvad need mõistliku majandusliku eesmärgita kohe (teises jurisdiktsioonis) maha (eelnevat nimetatud teatud juhtudel ka kui peegeltehingud);
- c) võetud laen makstakse kohe või ennetähtaegselt tagasi, kindlustusleping katkestatakse lühikese ajavahemiku pärast või ennetähtaegselt, fondiosakud müüakse kohe või lühikese ajavahemiku pärast, ostetud väärtpaberid müüakse kohe või lühikese ajavahemiku jooksul pärast nende soetamist edasi;
- d) erinevaid kindlustusmakseid, laenulepingu alusel võetud laenu, fondiosakuid või muu investeerimisteenusega seotud rahalise kohustuse eest tasub kolmas isik või seda teostatakse ulatuses, mis ei vasta kliendi tavapärasele võimekusele;
- e) arveldus- või maksekontol olevad rahalised vahendid võetakse sularahas välja ning teatud juhtudel vahetatakse selle tegevuse käigus ka valuutat.

3) **Integreerimine** (ingl k – *integration*) on rahapesuprotsessi viimane faas, mille käigus pannakse „pestud“ vahendid legitiimsesse majandusse nii, et see näib olevat seaduslikult saadud. Kui kihistamisprotsess on lõppenud, peab ebaseaduslikku tulu saanud kurjategija muutma selle näiliselt seaduslikuks, mis ongi integreerimise eesmärk.

Integreerimise faasile on omane:

- a) rahalised vahendid võetakse sularahas arveldus- või maksekontolt välja (makseteenus) ja integreeritakse reaalsesse majandusse;
- b) arveldus- või maksekontol olevad rahalised vahendid muundatakse sularahaks;
- c) kliendile makstakse sularahas välja laen, fondiosakute müügist saadud rahalised vahendid, investimisportfelli müügist saadud rahalised vahendid, kindlustushüvitis jms ja need rahalised vahendid integreeritakse reaalsesse majandusse;
- d) arveldus- või maksekontol olevate rahaliste vahendite arvelt ostetakse autosid, kinnisvara vms vara, misliibi integreeritakse rahalised vahendid reaalsesse majandusse (makseteenus).

Eesti finantssüsteemi võidakse ära kasutada erinevates rahapesu faasides. Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Eesti suurimad ohud on peamiselt seotud kihistamise faasiga, kus kuritegeliku tegevuse tulemusel saadud rahalised vahendid on saadud teises riigis ning nendele antakse arveldus- või maksekontol käsundeid ülekannete teostamiseks (~~kihistamise punkt (i)~~) või nende tegelikku päritolu üritatakse varjata ~~sealhulgas~~ nn peegeltehingutega (~~kihistamise punkt (ii)~~).

Järgnevalt on välja toodud tooted, teenused ja viisid, mille kaudu võidakse Eesti krediidi- ja finantseerimisasutusi (finantsasutusi) peamiselt (tegemist on mitteamendava loeteluga) rahapesu ~~tõkestamise~~ eesmärgil ära kasutada ja millele seetõttu finantsasutused peaksid erilisel tähelepanu pöörama. Käesolev ülevaade on piiratud vaid Finantsinspeksiooni järelevalve all olevate finantsasutustega (~~krediitiasutused, fondivalitsejad, investimisühingud, elukindlustusseltsid, makseasutused, krediidiandjad ja vahendajad~~ juhendi punkt 2.2.1) ja arvestatud on nende finantsasutuste poolt peamiselt pakutavaid tooteid ning teenuseid.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärastes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteamendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada rahapesu ja terrorismi tõkestamisega seotud riske.

Eestit peamiselt mõjutavad rahapesu tüpoloogiad

Rahapesu kontekstis käesolevas lisas mõeldakse tüpoloogiate all erinevaid tehnikaid ning meetodeid, mida rahapesuks kasutatakse. Kurjategijad on erinevate tüpoloogiate kasutamisel loovad, mille tõttu tuvastatakse rahapesu tõkestavate ametkondade poolt sageli globaalselt uusi kuritegeliku tulu legaliseerimise meetodeid. Need varieeruvad olenevalt piirkonna majandusest ning finantsturgudest. Alljärgnevalt on välja toodud Eestit peamiselt mõjutavad rahapesu tüpoloogiad, mis võivad esineda üksikult kui ka segunenult.

T1. Kaubanduspõhine rahapesu²⁶²

- 1) Kauba või teenuse eest esitatakse arve, kus arvele märgitud hind on kõrgem kauba tegelikust väärtusest. Selle tulemusena saab osapool teha ülekande, mille eesmärk on lisaks kauba tegelikule hinnale täiendava väärtuse (arvel oleva ja tegeliku hinna vahe) liigutamine ühest jurisdiktsioonist teise.
- 2) Kauba eest tehakse makse arve alusel, kus märgitud hind on madalam kauba tegelikust väärtusest, mille tulemusena saab kauba transportimisega ühest jurisdiktsioonist teise liigutada täiendavat väärtust lisaks kauba tegelikule hinnale.
- 3) Sama kauba eest esitatakse mitu arvet, mille alusel saab osapool teha mitmeid ülekandeid, mille tegelikuks eesmärgiks on vara liigutamine ühest jurisdiktsioonist teise.
- 4) Kaubaga seotud dokumentides moonutatakse kauba kvaliteedi kirjeldust, mis on seotud kauba väärtusega. Kauba üle- või alahindamise tulemusel on võimalik väärtust liigutada jurisdiktsioonide vahel kauba või

²⁶² Rahapesu Andmebüroo. (2023). *Tüpoloogiateade 4TT202305. Kaubanduspõhine rahapesu. Arvutivõrgus: <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/tupoloogiateaded#tupoloogiateade-4tt2->* (16.08.2023)

makse kaudu sarnaselt punktides 1 ja 2 kirjeldatuga. Näiteks saab väärtuslikku metallimaaki kirjeldada kaubaga seotud dokumentides kui täitematerjali, või moonutada kütuse kvaliteedinäitajaid.

5) Kõik kaubaga seotud dokumendid on võltsitud ning nende alusel toimub makse, kuid kaup tegelikkuses osapoolte vahel ei liigu.

T2. Rahamuulade kasutamine²⁶³

Rahamuul on isik, kes saab kuritegeliku tulu kolmandalt isikult oma pangakontole ja kannab selle teisele või võtab selle sularahas välja ja annab kellelegi teisele, saades selle eest vahendustasu või muid hüvesid. Isegi kui rahamuulad ei ole otseselt seotud rahapesu eelkuritegedega, on nad kaasosalised, kuna nad pesevad sellistest kuritegudest saadud tulu. Lihtsamalt öeldes aitavad rahamuulad kuritegelikel sündikaatidel anonüümseks jääda, kui nad raha üle maailma liigutavad.

T3. Fiktiivsed laenu tehingud

Arvelduskontol vara liigutamine laenulepingute alusel tegelikult esialgset laenu väljastamata/saamata. Ärikokkulepped finantskurjategijate kontrolli all olevate üksuste vahel, näiteks nullintressiga laenu varifirmade vahel ning väidetav võlgade tagasimaksimine ettevõtete vahel.

T4. Laenu tasumine kuritegeliku varaga

Finantsasutuse poolt mis tahes eesmärgil antud laenu väljastamisega seotud riskid. Eriti kinnisvara tarbeks saadud ning äri-laenu tagastamine kuritegevusest pärineva varaga.

T5. Professionaalne rahapesuteenus²⁶⁴

Professionaalseks rahapesuteenuseks peetakse tegevust, kus kasutatakse isikuid, organisatsioone ja võrgustikke, mis osutavad kolmandatele osapooltele rahapesu tasu eest. Professionaalse rahapesu teenuse osutajad töötavad sageli mitme kurjategijate grupi huvides.

T6. Tegelik kasusaaja varjamine

1) Variettevõtete tüübid²⁶⁵

„Shell“ ettevõtte (ingl k *shell company*) - sellistel ettevõtetel puudub füüsiline tegevuskoht ja neil on tavaliselt varjatud omanikud. Nad üritavad jätta muljet, et nendes toimub tavapärase ettevõtluse, mille rahalised vahendid omavad majanduslikku põhjendatust. Enamasti on need ettevõtted, mis eksisteerivad ainult registrites. Nad võivad omada pangakontosid ja teha finantstehinguid, ent „shell“ ettevõtted tavaliselt ise ettevõtlusega ei tegele.

Riiulifirmad (ingl k *shelf company*)- sarnaselt „shell“ ettevõttele ei ole riiulifirmal tegelikku majandustegevust. Erinevus „shell“ ettevõttest on, et sageli on need ettevõtted olnud pikemat aega äriregistris registreeritud, seal „seisnud“ ega ole aktiivselt tegutsenud.

Varifirmad (ingl k *front company*) - ettevõtte või organisatsioon, mis on asutatud ja mida kontrollib teine ettevõtte või üksus, kuid jätab mulje, et ta ei ole teise ettevõttega seotud. Finantskuritegevuse kontekstis on

²⁶³ Europol. (2023). *Money Muling*. Arvutivõrgus: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/money-muling> (16.08.2023)

²⁶⁴ The Financial Action Task Force (FATF). (2018). *Professional Money Laundering*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Professional-money-laundering.html> (16.08.2023)

²⁶⁵ The Financial Action Task Force (FATF). (2018). *Concealment of Beneficial Ownership*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Concealment-beneficial-ownership.html> (16.08.2023)

nad näiliselt legitiimsed ettevõtted, millel on reaalne tegevuskoht ja äritegevus, kuid mille tegelik eesmärk on rahapesu.

Variisik - isik, keda kasutatakse ettevõtete juhatuse liikme, osaniku, tegeliku kasusaajana, kuigi tegelikult kontrollib ettevõtet keegi teine.

Kõikide varjamise tüpoloogiate eesmärgiks on võimalike kuritegelike vahendite tegeliku kasusaaja/omaniku varjamine eesmärgiga eraldada kurjategija tulu nende allikast.

T7. „Smurfide“ kasutamine

Smurfimine tähendab illegaalse tulu jagamist mitme isiku vahel, keda nimetatakse "smurfideks", kes teevad seejärel mitu sissemakset paljudele eraldi kontodele, sageli erinevates asutustes, et vältida teavitamiskohustuse piirmäärasid. Väiksemas summas vahendid kantakse edasi ja lõpuks koondatakse ühele kontole. Smurfimist võib olla raske tuvastada, kuna erinevate kontode ja varade vahel pole sageli nähtavat seost.

T8. Struktureerimine

Struktureerimine tähendab vahendite jagamist mitmeks väiksemaks summaks, mis jäävad alla teavitamise kohustuse piirmäära, et vältida finantseerimisasutuse poolt teate tegemist. Struktureerimine ei eelda erinevate isikute kaudu vahendite liigutamist (nagu „smurfing“), vaid piisab kui vahendeid liigutatakse edasi väiksemates summates ilma kolmandaid osapooli tehingutesse kaasamata.

T9. Riigiasutuste ärakasutamine

Kuritegelikku tulu varjamise eesmärgil riigiasutuste kaudu varale näiliselt legaalse fassaadi loomine, kasutades ära näiteks kohtusüsteemi nõude rahuldamiseks kohtuotsuse saamiseks. Samuti näiteks maksu- ja tolliameti ettemaksu konto kasutamine selleks mitte ette nähtud eesmärgil, kasutades seda kui tavapäraselt arvelduskontot tehingute tegemiseks kolmandate osapooltega mitte maksukohustuse täitmiseks.

T10. Pesastamine

Pesastamine (ingl k *nesting*) tähendab, et kui finantseerimisasutuse kliendiks on järgmine finantseerimisasutus, mille kliendiks võib omakorda olla finantseerimisasutus. Pesastamise eesmärk on vara lõplikult kasusaava isiku võimalikult suur distantseerimine kuritegelikust algallikast. Omane on, et pesastamise skeemis osalevad mitme erineva riigi finantseerimisasutused, mille tõttu on rahapesu tõkestamise ametkondadel raskendatud operatiivse rahapesukahtlase informatsiooni kättesaadavus.

T11. Segamine

Legaalsest äritegevusest pärinevate vahendite segamine mittelegaalsetega. Ettevõttel on reaalne toimiv majandustegevus, mille hulka sisestatakse ka kuritegelikul teel saadud tulu.

T12. Transiitkonto/tehingud

Transiittehing on sarnane makseteenuse osutamise tehingule, kus vara laekub ühelt osapoolelt, mis kantakse ilma reaalse majandusliku põhjendusega edasi koheselt järgmisele osapooltele, ent ettevõtte tegevusala pole seotud makseteenuse osutamisega.

Transiitkonto on pangakonto, kus toimuvad üksnes transiittehingud ning üldiselt sama päeva lõpuks ei jää kontole vabasid vahendeid. Kontol puuduvad majandustegevuse kulud, seda kasutatakse üksnes majanduslikult põhjendamatu tehingute teostamiseks erinevate osapoolte vahel.

T13. Maksevahendajate ärakasutamine

Krediidasutustega võrreldes kontode avamise protsessi lihtsuse ja nõrgema hooldusmeetmete kohaldamise süsteemi tõttu kuriategijate poolt avatud kontode kasutamine rahapesu eesmärgil tehtavateks tehinguteks. Samuti on ärakasutamise põhjuseks maksete kiirus, mille tõttu toimuvad rahapesutehingud isikute vahel rahvusvahelisel tasandil lühikese perioodi jooksul põhjalikku hooldusmeetmete protsessi läbimata.

T14. Sularahas kinnisvaraarendus

Soetatakse madala väärtusega kinnisvara, mida hakatakse kuritegelikul teel saadud sularaha eest arendama, ning mis müüakse pärast arendust soetamismaksumuse eest oluliselt suurema väärtusega maha.

T15. Võltsitud/võõra isiku dokumentide/erinevate nimekujude kasutamine

Kliendisuhete loomisel kasutatakse võltsitud või võõrale isikule kuuluvaid dokumente. Kõrgendatud risk eriti virtuaalväeringutega seotud tehingute teostamisel. Samuti mitme riigi kodanike puhul erinevate nimekujude kasutamine, vältimaks hooldusmeetmete kohaldamise käigus taustakontrollis ilmneva negatiivse tausta olemasolu tuvastamist.

T16. Massaadresside ja kõrge finantssaladuse määraga riikide kasutamine

Kliendi tehingupartneriteks on ettevõtted, mis on registreeritud nn tuntud „massaadressidele“. Tavaliselt on samale aadressile registreeritud veel mitmeid ettevõtteid ning sellel aadressil ei asu ettevõtluseks sobivat kohta või registreeritud ettevõtete rohkusele sobivaid ruume. Tihti on massaadressi asukohariigiks kõrge finantssaladuse määraga riik²⁶⁶.

T17. Kogumine ühe ettevõtte kontole

Tihti järgneb kuritegelike vahendite jaotamise tüpoloogiatele (nt struktureerimine, smurfimine, fiktiivsete laenulepingute või kaubanduspõhisele rahapesule jms) nende kokku kogumine ühe ettevõtte või isiku arvelduskontole või sularaha väljavõtmise järgselt ühe isiku kätte viimine. Selle eesmärgiks on saavutada parem kontroll skeemi läbinud kuritegelike vahendite jõudmiseks lõplikule kasusaajale.

T18. Mitme pangakonto ning finantseerimisasutuse kasutamine

Põhjendamatult paljude pangakontode avamine riigisiselt kui ka väliselt ühe ettevõtte või eraisiku poolt. Selle eesmärgiks on vahendite laiali hajutamine mitme kohustatud isiku või pangakonto vahel, et kuritegelikku tegevust või vara päritolu oleks keerulisem tuvastada.

T19. Hawala skeem²⁶⁷

Hawala on sisuliselt mitteametlik väärtuse ülekandesüsteem, mis hõlmab väärtuse ülekandmist väljaspool tavalist pangandussüsteemi. Isikud, kes soovivad saata raha näiteks sugulastele teises riigis, annavad raha nn „hawala pankuri“ kätte. „Pankur“ korraldab tasu eest raha kättesaadavaks mõne teise riigi „pankurile“. Hiljem tasaarveldavad pankurid omavahel tehingud. Hawala on rahapesijate jaoks atraktiivne, sest nad jätavad väikese jälje ja raha saanud ning makse algatanud klientide isikud teavad ainult "pankurid".

T20. Virtuaalväeringute kasutamine²⁶⁸

²⁶⁶Vt ka <https://taxjustice.net/indexes-tools/>

²⁶⁷ The Financial Action Task Force (FATF). (2013). *The Role of Hawala and Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Role-hawalas-in-ml-tf.html> (16.08.2023)

²⁶⁸ The Financial Action Task Force (FATF). (2020). *Virtual Assets Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing*. Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsandtrends/Virtual-assets-red-flag-indicators.html> (16.08.2023)

Virtuaalväeringute tehnoloogilised omadused suurendavad anonüümsust, muudavad virtuaalväeringud kurjategijate jaoks atraktiivsemaks. Seda tüüpi vara taga olev plokiahela tehnoloogia eristab neid traditsioonilistest finantstehingutest. Väljakutse teistele sektoritele on mõista virtuaalväeringutega toimuvaid tehinguid ning ennetada kurjategijate poolt selle teenuse kasutamist kuritegelikuks tegevuseks.

T21. Äriühingu teenuse pakkujate ärakasutamine ja osalemine rahapesuskeemides²⁶⁹

Väga levinud on äriühingu teenuse pakkujate osutatav professionaalse ühingujuhi teenus, mis kätkeb endas ohtu, et nominaaldirektoritest ja nominaalsetest osanikest „tankistid“ palgatakse kas tegelike kontrollstruktuuride varjamiseks või kasutatakse nominaaldirektoreid maksejõuetuks muutuvast ettevõttest vabanemiseks.

Rahapesu riskiindikaatorid

Kliendi ja tema tehingupartneritega seotud riskiindikaatorid

K1. Kliendiks on riikliku taustaga isik (ingl k *politically exposed person* ehk PEP) või tema lähedane/perekonnaliige²⁷⁰;

K2. Kliendi tehingupartneriks on PEP või tema lähedane/perekonnaliige;

K3. Ettevõtte on registreeritud massaadressile (vt T16), st aadressile, kuhu on registreeritud palju juriidilisi isikuid või kõrgema riskiga kolmandasse riiki;

K4. Ettevõtte kohta ei leidu avalikes allikates informatsiooni, mis viitaks tema valdkonna äritegevusele;

K5. Ettevõttega on seotud variisiku kahtlusega isikud;

K6. Ettevõtte või sellega seotud isikute kohta leidub avalikes allikates negatiivset informatsiooni, mis viitab võimalikule kuritegevusele;

K7. Uus ettevõtte osaleb kaubandustegevuses, mille kohta on teada, et konkreetse sektoris on tugevad nõuded sisenemaks turule;

K8. Klient uurib konsultatsiooni käigus ebatavaliselt detailset informatsiooni panga rahapesu tõkestamise riskipoliitika kohta;

K9. Hiljuti loodud või aktiveerunud ettevõtte osaleb suure väärtusega kaubandustegevuses;

K10. Klient ei oska täpselt selgitada laenu vajadust ja eesmärki;

K11. Äri-laenu taotleja ei oska selgitada laenu taotleva ettevõtte äritegevust;

K12. Ettevõtte ja isiku varalist seisut arvestades puudub laenuks vajadus;

K13. Kliendi ja tema tehingupartnerite kohta on negatiivne informatsioon avalikus meedias;

K14. Kliendi ja temaga seotud isikute kohta on varasemalt laekunud õiguskaitseasutuste päringuid;

K15. Krediidivõimekuse hindamisel esitatakse dokumendid, millelt ei selgu kliendi rikkuse allikas;

K16. Ettevõtete tegelikud kasusaajad ei ole tuvastatavad või näiliselt on selleks äriühingute asutamisega tegelev ettevõtte, advokaat või konsultatsiooniteenuse osutaja;

K17. Kliendil on mitmeid varasemaid seoseid erinevate kuritegelike grupeeringutega, ent ise ühtegi ei kuulu;

K18. Kahtlaseid tehinguid teostaval kliendil on varasemalt panganduse-, õiguslase-, maksualase töö kogemus;

K19. Ettevõtted on asutatud kõrge finantsprivaatsuse määraga piirkonnas;

K20. Ettevõttel on keeruline omandistruktuur;

K21. Ettevõtte juhatuse liige või omanik ei oska selgitada ettevõtte tegevust;

K22. Ettevõtte juhatuse liikmel puuduvad teadmised ja taust sarnasel tegevusalal või puudub tal üldse varasem kogemus ettevõtluses;

K23. Eduka ettevõtte tegeliku kasusaaja kohta puudub informatsioon avalikus meedias seoses ettevõtlusega;

K24. Pereliikmete kasutamine ettevõtte omandistruktuuris;

K25. Klient, kes avab mitu kontot ning kasutades neid vähesel määral;

²⁶⁹ Rahapesu Andmebüroo. (2021). *Äriühinguteenuse pakkujatega seonduvad rahapesuriskid Eestis*. Arvutivõrgus: <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/uuringud/rahapesu-andmeburoo---2> (16.08.2023)

²⁷⁰ RahaPTS § 9¹, rahandusministri 22.09.2020 määrus nr 34 "Loetelu Eesti ametikohtadest, mille täitjaid loetakse riikliku taustaga isikuteks".- RT I, 14.10.2022, 2.

- K26. Korrespondentsuhtes respondentasutuse kõrge riskiisu;
- K27. Respondentasutusel on mitmeid finantseerimisteenuseid osutavaid kliente;
- K28. Finantseerimisasutusel on kliendiks teised finantseerimisasutused, kellel on samad omanikud;
- K29. Finantseerimisasutuse omanikel on negatiivne taust, sh rahapesu tõkestamise regulatsioonide rikkumised;
- K30. Respondentasutus ei tee koostööd, et välja selgitada korrespondentteenusest lõplikult kasusaav klient või temaga kaasnevad riskid;
- K31. Finantseerimisasutusel puudub veebileht või muu avalik taust teenuse osutamise kohta;
- K32. Teineteise kliendiks olevad finantseerimisasutused on asutatud erinevates jurisdiktsioonides;
- K33. Toimiva ettevõtte tehingupartneritel on negatiivne taust või ei ole tehingupartnerite tegelikku kasusaajat võimalik tuvastada;
- K34. Ettevõtte on hiljuti loodud või olnud mitteaktiivne, ning kontrol toimuvad ebamääraselt suures summas tehingud, mis ei ole vastavuses selle tegevusala või võimekusega;
- K35. Äriregistris on ettevõttel valitud võimalikult ebamäärane tegevusala - muud mujal liigitamata äritegevused, programmeerimine jms;
- K36. Ettevõtte hiljutise loomise tõttu pole majandusaasta aruannet esitatud;
- K37. Ettevõtte juhatuse liige on variisik;
- K38. Tehingupartnerid on registreeritud kõrge privaatsustaseme või madala maksumääraga riikidesse ning nendel on variettevõtte tunnused;
- K39. Endine krediidasutuse klient, kellega kliendisuhe on lõpetatud erakorraliselt, avab konto maksevahendaja juures;
- K40. Maksevahendaja on hiljuti asutatud ega oma veebilehte, millel ta teenust osutab, või veebileht on algeline;
- K41. Maksevahendaja on asutatud riigis, mille tegevusloa väljastamise nõuded on nõrgad;
- K42. Õiguskaitsesutuste päringud maksevahendaja klientide suhtes;
- K43. Maksevahendaja ei lõpeta kliendiga kliendisuhet olenemata korrespondentpanga rahapesukahtlusele viitavatest päringutest;
- K44. Kinnisvara soetaval kliendil on negatiivne taust;
- K45. Klient ei ole varasemalt tegelenud kinnisvaraarendustega;
- K46. Isikut tõendaval dokumendil on võltsimise tunnused;
- K47. Isik keeldub kohustatud isiku palve peale tulla end koha peale tuvastama;
- K48. Isikul on mitme erineva riigi kodakondsus ning olenevalt jurisdiktsioonist nimekuju erineb;
- K49. Isik on elu jooksul nime vahetanud, nii ees- kui ka perenime;
- K50. Avalikes allikates ei leidu isiku kohta vastet;
- K51. Jurisdiktsioonides, kus kasutatakse isiku nimes isanime, isik seda vabatahtlikult ei esita;
- K52. Erinevate riikide registrites on isiku nimi erineva kujuga;
- K53. Arvestades ettevõtja varalist seisu ja ärimahte, ei ole tema äritegevuse kohta avalikes allikates informatsiooni;
- K54. Isik kasutab isikusamasuse kaugtuvastuseks ebakvaliteetset videot;
- K55. Isik varjab nägu kaugtuvastusel videos/fotol;
- K56. Isik väldib video tegemist isikusamasuse tuvastamisel;
- K57. Videotuvastusel on näha, et keegi juhendab taustal klienti;
- K58. Ettevõtte on registreeritud aadressile, kuhu on registreeritud veel mitmeid ettevõtteid;
- K59. Ettevõtte aadress pole sobiv tegevusalaks või seal puudub vastavat tegevusala toetav hoone;
- K60. Hulgaliselt ettevõtteid on asutatud aadressile, mis kuulub äriühingu teenusepakkujale;
- K61. Välisriigi ettevõtte või Eesti ettevõtte tehingupartner on registreeritud avalikest allikatest tuntud välisriigis asuvalle massaadressile;
- K62. Ettevõttele osutab teenust äriühinguteenuse pakkuja;
- K63. Ettevõtte on hiljuti asutatud, tal puudub reaalne majandustegevus ning tegevuskoht või informatsioon tema tegevuse kohta avalikes allikates;
- K64. Klient ei suuda põhjendada mitme konto avamise eesmärki;
- K65. Kliendil on mitmeid kontosid erinevates krediidasutustes;
- K66. Kliendil ja temaga seotud ettevõtetel on mitmeid kontosid nii Eestis kui ka välisriigis, nii krediidasutustes kui ka teistes finantseerimisasutustes;

- K67. Kliendiks on kõrgema terrorismiohuga- või rahapesu riskiriigi²⁷¹ kodanik;
- K68. Ettevõtte on registreeritud äriühingu teenuse pakkujaga seotud aadressile, kuhu on registreeritud veel suur hulk ettevõtteid;
- K69. Ettevõttel on üksnes postkastiaadress, puudub füüsiline tegevuskoht;
- K70. Ettevõttel on nominaalsed juhid ja osanikud, kes nimeliselt esindavad korraga suurt hulka ettevõtteid;
- K71. Ettevõttel puuduvad töötajad või on ainult üks töötaja;
- K72. Ettevõtte jätab mitmel järjestikkusel aastal esitamata majandusaasta aruande;
- K73. Ettevõtete tegelikud kasusaajad ei ole tuvastatavad või näiliselt on selleks äriühingute asutamisega tegelev ettevõtte, advokaat või konsultatsiooniteenuse osutaja;
- K74. Maksevahendaja ei vasta korrespondentpanga päringule või vastab viivitusega;
- K75. Klient ei vasta maksevahendaja päringule ega huvitu kontol olevast varast;
- K76. Pärast kinnisvaratehingu või muu üksiku tehingu tegemist ettevõtte likvideeritakse;
- K77. Kliendi peamiseks tehingupartneriks on ettevõtteid, mis on registreeritud jurisdiktsiooni, millel on kõrge privaatsuse määr;
- K78. Laekuvate tehingute algatajate tegelikke kasusaajaid pole võimalik tuvastada või on juhatuses variisikud.

Tehingutega seotud riskiindikaatorid

- TR1. Ettevõtte osaleb keerulistes tehingutes, milles esineb nõ. kolmandaid osapooli;
- TR2. Vahendajaid, kelle tegevusala ei ole seotud ettevõtte omaga;
- TR3. Ettevõtte on esitanud tehinguga seotud dokumente, millel on võltsimise kahtlus;
- TR4. Ettevõtte esindaja poolt tehingute kohta antud selgitustes esinevad vastuolud;
- TR5. Kaup liigub ebamõistlike tarneahelate kaudu, millel puudub majanduslik põhjus;
- TR6. Ettevõtte soetab kaupa, mille jaoks tal rahaline võimekus puudub, ning mille rahastamine toimub sularahas või kolmanda osapoole vahenditest;
- TR7. Ettevõtte vahendab üksnes rahalisi vahendeid, aga kaup Eestit ei läbi;
- TR8. Lepingute, arvete või muude kaubandusdokumentide ebakõlad, näiteks vastuolud eksportiva üksuse nime ja makse saaja nime vahel; erinevad hinnad arvetel ja aluslepingutel; või lahknevused tegelike kaupade koguse, kvaliteedi, mahu või väärtuse ja nende kirjelduste vahel;
- TR9. Lepingutel, arvetel või muudel kaubandusdokumentidel kuvatakse tasusid või hindu, mis ei paista olema kooskõlas äriliste eesmärkidega, turuväärtusega või võrrelduna varasemate sarnaste tehingutega oluliselt kõikuda;
- TR10. Lepingutel, arvetel või muudel kaubadokumentidel on kauba kirjeldus ebamäärane. Kaubad, nt. kirjeldatakse ainult üldsõnaliselt;
- TR11. Tehingut tõendavad kaubandus- või tollidokumentid puuduvad või on võltsingud, sisaldavad valet või eksitavat teavet, on varasemalt esitatud, aga kohustatud isiku poolt mitte aktsepteeritud, või muudetakse neid sageli;
- TR12. Keerulisi või regulaarseid kaubandustehinguid reguleerivad lepingud näivad olevat ebatavalised lihtsad või nad järgivad internetis kättesaadavat näidislepingut;
- TR13. Ettevõtte registreeritud impordi väärtus näitab olulisi mittevastavusi impordiks tehtud piiriüleste maksete mahuga. Registreeritud ekspordimahu väärtus näitab olulist mittevastavust sissetulevate piiriüleste maksetega;
- TR14. Kaubad, mis imporditakse riiki, eksporditakse seejärel kasutades võltsitud dokumente;
- TR15. Kaubad suunatakse läbi mitmete jurisdiktsioonide ilma majandusliku või kaubandusliku põhjendusega;
- TR16. Dokumentidel kaupade tarnimiseks kirjeldatud transpordivahend ei ole sobiv kõnealuse kauba transportimiseks;
- TR17. Tehingu vastaspooltel puudub seos kliendiga;

²⁷¹ Vt muu hulgas: Rahapesu Andmebüroo kahtlaste tehingute tunnuste juhendi lisa, mis käsitleb kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riike; FATF-i kõrge riskiga riikide nimekirjad ("High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action" ja "Jurisdictions under Increased Monitoring"); EL-i maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetelu; suure riskiga kolmandate riikide nimekiri vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2015/849 ning Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2016/1675.

- TR18. Kontole sularaha sisestamine väiksemates summates, mida klient ei suuda põhjendada või ei vasta kohustatud isiku päringutele;
- TR19. Laekuvate summade kiire edasikandmine järgmistele eraisikutele;
- TR20. Piiriülesed maksed kõrgema küberkuritegevuse määraga riikidesse;
- TR21. Virtuaalväeringute ostmine kolmandatelt eraisikutelt laekunud vara eest;
- TR22. Võltsitud tehingudokumentide edastamine kohustatud isikule;
- TR23. Mitmete väikelaenude laekumine kliendi kontole;
- TR24. Vahendid tulevad kontole arvete alusel, aga väljuvad kiiresti tehingupartnerile laenulepingu alusel;
- TR25. Laenulepingu tingimused on ebamõistlikud - puudub laenuintress, kiire tagastamine jms;
- TR26. Laenulepingus puuduvad laenu tagastamise ja muud tingimused ning lepingu rikkumisest tulevad tagajärjed;
- TR27. Suure laenu leping on suuline kokkulepe;
- TR28. Laenu väljastamine endaga seotud ettevõttele ning selle kiire tagastamine samale kontole samas summas;
- TR29. Sularaha sisestamisele järgneb laenulepingu alusel sama summa edasikandmine tehingupartnerile;
- TR30. Keerulised kolmepoolsed laenulepingud;
- TR31. Nõuete üleminek järgmisele ettevõttele ilma selleks reaalselt majanduslikku vajadust omamata, ning mida klient ei suuda selgitada;
- TR32. Klient ei selgita laenu andmise/saamise eesmärki;
- TR33. Väljastatud laenu kasutatakse mittesihipäraselt - kantakse laenuna edasi, kasutatakse isiklikuks otstarbeks jne;
- TR34. Laenulepingu toimumise kuupäev ei lähe kokku tehinguga;
- TR35. Tehingudokumentid on võltsimise tunnustega või sealt puuduvad olulised andmed;
- TR36. Klient tagastab/soovib laenu tagastada ühes suures summas;
- TR37. Klient tagastab/soovib laenu sularahas;
- TR38. Klient kasutab laenu tagastamisel vahendajaid (advokaat, notar, muu mitteseotud isik);
- TR39. Klient ostab laenu eest kinnisvara, mille laenu tagastab lühikese ajaperioodi jooksul pärast laenu saamist ja kinnisvara müümist;
- TR40. Sarnase summa laekumine lühikese perioodi jooksul, millele järgneb ühe tehingust pärit vara edasikandmine;
- TR41. Suurte summade liigutamine advokaadibüroodele;
- TR42. Tehingud toimuvad ettevõtete vahel, kelle tegelikku kasusaajat on raske tuvastada;
- TR43. Äriühingu teenusepakkuja teenuste kasutamine;
- TR44. Isik või grupp teeb mitu väikest sularaha sissemakset samale kontole, kuid erinevate filiaalide kaudu;
- TR45. Vahendajate kaasamine tehingutesse ilma ärilise eesmärgita;
- TR46. Erinevatelt omavahel mitte seotud klientidelt liigub vara ühele ja samale ettevõttele või eraisikule lühikese ajaperioodi jooksul;
- TR47. Ettevõttelt või erasikult liiguvad vahendid lühikese ajaperioodi jooksul omavahel mitte seotud eraisikutele väiksemates summates;
- TR48. Kliendi kontolt nähtuvad sagedased reisid samasse välisriiki;
- TR49. Maksete sagemine Maksu- ja Tolliameti kontolt;
- TR50. Tehingu põhjendamiseks esitatakse nõudega seotud kohtuotsus;
- TR51. Välisriikide arbitraažikohtu poolt tehtud otsusega tehingu põhjendamine;
- TR52. Kautsjoni tasumine vahenditega, mis pärinevad kolmandalt osapoolelt, kelle vara päritolu ei ole teada;
- TR53. Notari kontodelt laekuvad vahendid, mis ei ole kooskõlas ettevõtte tegevusalaga (kinnisvara müük, vahendus jms);
- TR54. Kohtumenetluses nõude rahuldamine, ent kontolt ei nähtu nõudealust tegevust;
- TR55. Finantseerimisasutus teenindab üksikuid kliente;
- TR56. Sularaha käitleva ettevõtte kontole laekub ettevõtte mõistlikku käivet arvestades liiga suur summa sularaha;
- TR57. Sularaha käitleva ettevõtte kontolt kantakse sularahas sisestatud vahendid edasi ettevõtte tegevusala arvestades isikutele ja ettevõtetele, kes ei ole ettevõttega seotud;

- TR58. Sularaha käitleva ettevõtte kontolt edasi liikunud vahendite saaja kontole laekub sarnases summas legaalse päritoluga raha, millele järgneb sularahatehingule sarnases summas vahendite edasikandmine või sularaha väljavõtmine;
- TR59. Sularaha väljavõtmisele järgneb teise seotud ettevõtte kontol sarnases summas sularaha sisestamine;
- TR60. Legaalsest ärist laekuvatele vahenditele laekub kahtlase taustaga tehingupartnerilt samal ajal sarnases summas vahendeid, millele järgneb sama summa edasikandmine või sularahas väljavõtmine;
- TR61. Laekunud maksele järgneb selle samas summas kohene edasikandmine;
- TR62. Makseselgitused viitavad laenulepingule, arvele, mille numbrid ei ole loogilised või korduvad või pole dokumendile viitavat numbrit üldse;
- TR63. Klient annab tehingute kohta ebamääraseid selgitusi, mis ei põhjenda piisava täpsusega tehingute sisu ja nende teostamise vajadust;
- TR64. Kontole laekuvad vahendid kantakse edasi sama isiku maksevahendaja kontole ja vastupidi;
- TR65. Tehingud negatiivse tausta või nõrgemate hoolsusmeetmete kohaldamisega silma paistnud maksevahendajatele;
- TR66. Tehingud finantseerimisasutusega, kes pakub muu hulgas ka virtuaalvääringu vahetamise teenust;
- TR67. Sagedased madala väärtusega kinnisvaraobjektide soetamised;
- TR68. Pärast madala väärtusega kinnisvara soetamist selle võrdlemisi kiire müük oluliselt soetuse maksumusest kõrgema hinnaga;
- TR69. Kinnisvaratehinguteks kasutatakse sama notari teenuseid;
- TR70. Kinnisvara soetamiseks ega arendamiseks ei võeta laenu, samas kui rikkuse allikas ei ole selge;
- TR71. Kontole laekub erinevatelt mitteseotud osapooltelt vahendeid, mis lühikese perioodi jooksul sealt samuti erinevatele osapooltele laiali kantakse;
- TR72. Erinevatelt osapooltelt laekuvad vahendid võetakse sularahas välja;
- TR73. Erinevatelt osapooltelt laekuvaid vahendeid hakatakse kasutama enda isiklikuks tarbeks;
- TR74. Mitmetelt osapooltelt laekuvad vahendid kantakse edasi ühele ettevõttele või samade isikutega seotud ettevõtetele;
- TR75. Klient kannab ühte krediidasutusse laekuvad vahendid oma teises krediidi- või finantseerimisasutuses avatud kontole ja vastupidi;
- TR76. Kogutud raha edastamine välisriikide kontodele;
- TR77. Sularaha väljavõtmine välisriigis, eeskätt kõrgema terrorismiohuga või rahapesu riskiriigis;
- TR78. Sagedased pangaülekanded saatjariigi kontolt välisriigi pangakontole;
- TR79. Ettevõtjate poolt sageli välisriikidesse saadetavad pangaülekanded, millel ei paista olevat ärilist seost sihtriigiga;
- TR80. Raha maksja või kaupleja teeb tehinguid, et need jääksid alla teatamiskohustuse summa lävendi;
- TR81. Sagedased rahvusvahelised pangaülekanded pangakontodelt, mis näivad olevat vastuolus deklareeritud äritegevusega;
- TR82. Mitme suure väärtusega virtuaalvääringute tehingu tegemine – lühiajaliselt, näiteks 24-tunnise perioodi jooksul; astmeliselt ja korrapäraselt, millele ei järgne rohkem tehinguid pärast seda pika aja jooksul, mis on eriti levinud lunavaraga seotud juhtumite puhul; vastloodud või varem passiivsele kontole;
- TR83. Virtuaalvääringute viivitamatu ülekandmine mitmele erinevale virtuaalvääringu teenusepakkujale, eriti virtuaalvääringu teenusepakkujatele, mis on registreeritud või tegutsevad teises jurisdiktsioonis, kus puudub seos kliendi elu- või äritegevuse asukohaga; või rahapesu tõkestamise regulatsioon puudub või on nõrk;
- TR84. Virtuaalvääringute deponeerimine börsil ja seejärel sageli kohe virtuaalvääringute tagasivõtmine ilma täiendava vahetustegevuseta teistele virtuaalvääringutele, mis on tarbetu samm ja sellega kaasnevad tehingutasud;
- TR85. Virtuaalvääringute teisendamine mitut tüüpi virtuaalvääringuteks, mis jällegi lisab tehingutasud, kuid ilma loogilise ärilise selgitusega (nt portfelli mitmekesistamine);
- TR86. Virtuaalvääringu teenusepakkujalt virtuaalvääringu teiseldamine privaatsesse virtuaalvääringu rahakotti;
- TR87. Varastatud või pettusega seotud rahaliste vahendite vastuvõtmine – raha deponeerimine virtuaalvääringu aadressidelt, mis on seotud varastatud rahaliste vahenditega või virtuaalvääringu aadressid, mis on seotud varastatud raha omanikega;
- TR88. Tehingud, mis hõlmavad mitut virtuaalvääringut või mitut kontot, mille osas puudub loogiline äriplaneeritus;

TR89. Virtuaalvääringu-fiati vahetuse teostamine potentsiaalse kahjumiga (nt kui virtuaalvääringu väärtus on kõikuv või olenemata ebanormaalselt kõrgetest vahendustasudest võrreldes tööstusharu standarditega ja eriti siis, kui tehingutel ei ole loogilist ärilist selgitust);

TR90. Avalikul läbipaistval plokiahelal (nt Bitcoin) töötava virtuaalvääringu liigutamine tsentraliseeritud börsile, millele järgneb koheselt kõrgemat privaatsust pakkuvate virtuaalvääringutega kauplemine;

TR91. Virtuaalvääringu tehingud rahakottidega, mille osas on seoseid mixer-teenusega;

TR92. Virtuaalvääringu tehingud rahakottidega, millel on seos Tumeveebiga;

TR93. Pealtnäha mitteseotud virtuaalvääringu rahakottide kasutamine ühelt ja samalt IP-aadressilt;

TR94. Vahendite saamine või saatmine virtuaalvääringu teenusepakkujale, kelle rahapesu tõkestamise meetmed on nõrgad;

TR95. Virtuaalvääringute sularahaautomaatide kasutamine;

TR96. Tehingute tegemine mitteusaldusväärsetelt, sanktsioneeritud riikides asuvatelt IP-aadressidelt;

TR97. Virtuaalvääringu tehinguid teeb isik, kellel selleks ilmselgelt puuduvad teadmised ja kogemus (nt vanurid, rahamuulad);

TR98. Klient teeb korduvalt virtuaalvääringutega mitmeid kahjumlikke tehinguid. See võib viidata potentsiaalsele konto ülevõtmisele;

TR99 Regulaarsed sisse- või väljamaksed summades, mis vastavad täpselt teatamiskohustuse piirmäärale.

Arvelduskontoga seotud riskiindikaatorid

AK1. Ettevõttel puuduvad tüüpilisele äritegevusele omased kulutused (nt palgamaksed);

AK2. Ettevõtte töötajate arv ei ole vastavuses äriühingu suure käibega;

AK3. Ettevõttel on pidevalt madal kasumimarginaal ning kaupa müüakse edasi turuväärtusest madalama hinnaga;

AK4. Klient ei oska selgitada oma kontol toimuvaid tehinguid või väidab, et on kelmuse ohver;

AK5. Kontole logitakse sisse ning tehakse tehinguid välisriigi IP-aadressidelt;

AK6. Mitmed tehingute tagasikutsumised kliendi kontole vastaspanga poolt märkega „fraud“ ja mitmete isikute kaebused kontole liikunud vahendite ebaseaduslikkuse kohta;

AK7. Tavapärane erakliendi tehingumuster muutub järsku aktiivseks, tehes tehinguid mitmete eraisikutega ning sooritades piiriüleseid makseid;

AK8. Väikestes summades pidevalt sularaha väljavõtmine pangakontolt;

AK9. Konto aktiivsust ja tehingute mahtu arvestades on kontojääk pidevalt väike;

AK9. Ettevõtte kontol on peamine tegevus seotud laenude andmise või saamisega seotud ettevõtetelt;

AK10. Kontol toimuvad laenulepingute alusel ringkanded seotud ettevõtete või isikute vahel;

AK11. Ettevõttel puudub tavapärane äritegevus peale laenutehingute, kuigi tegevusala sellega kooskõlas ei ole;

AK12. Laenuaotlusele eelneb krediivõimekuse näiline kasvatamine;

AK13. Laenu mittesihipärane kasutamine;

AK14. Professionaalide nagu advokaadid, pankrotihaldurid, konsultantide poolt tegevusalaga mitte seotud tehingute teostamine kliendi nimel;

AK15. Hulgaliselt offshore piirkondades registreeritud ettevõtetega tehingud;

AK16. Sularaha käitlevatelt ettevõtetelt raha laekumine;

AK17. Paljude erinevate rahapesu tüpoloogiate kombineerimine skeemis;

AK18. Regulaarsed maksed advokaadibüroodele;

AK19. Offshore piirkondades registreeritud ettevõtetelt laekuvad regulaarsed maksed, mida kasutatakse isiklikes huvides;

AK20. Tehingud, mis ei vasta kliendi tavapärastele mustritele, nagu äkilised suured sularaha sissemaksed või sagedased ülekanded offshore-kontodele, mis ei ole seotud kliendi või tema äritegevusega;

AK21. Sagedased rahaülekanded mitme konto vahel, eriti kõrge riskiga jurisdiktsioonidesse;

AK22. Ettevõtte käive kontol on arvestades tegevusala, turu situatsiooni ja/või majandusaasta aruannet liiga kõrge;

AK23. Kliendi kontol on sama päeva lõpuks kontojääk regulaarselt nullis;

AK24. Kontol puuduvad tavapäraseks majandustegevuseks tehtavad kulud - palgamaksed, rendimaksed, kontoritarvete soetamine jne;

- AK25. Vahendatakse rahvusvahelisi makseid, eeskätt suunaga kõrgema riskiga riigist Euroopa Majanduspiirkonda ja vastupidi;
- AK26. Eestis registreeritud ettevõtte kontol toimuvad üksnes piiriülesed maksed, mistõttu on küsitav konto omamise vajadus Eestis;
- AK27. Kliendisuhete loomisel väidetu ja tehingute sisu ei lähe omavahel kokku;
- AK28. Tihedad maksed maksevahendajate klientidelt;
- AK29. Mitme konto omamine erinevate või sama maksevahendaja juures;
- AK30. Kontolt ei nähtu kinnisvaraarenduse puhul ehitusega seotud kulusid;
- AK31. Kinnisvara soetamisele eelneb sularaha sisse maksmine väikestes summas, mille päritolu jääb ebaselgeks;
- AK32. Kontot kasutatakse erinevatelt IP aadressidelt, eeskätt erinevatest riikidest;
- AK33. Mitmete väikelaenude laekumine lühikese ajaperioodi jooksul, millele järgneb nende kiire edasikandmine kolmandatele osapooltele;
- AK34. Ettevõtte tegevusalaga ei haaku mitmetelt tehingupartneritelt laekuvate tehingute olemus;
- AK35. Kliendil on ühes krediidasutuses avatud mitmeid kontosid, millel toimuvad sarnased tehingud;
- AK36. Kliendiga on seotud hulgaliselt ettevõtteid, mille kontodel toimuvad ettevõtete vahelised ringkanded;
- AK37. Mitmete kontode kasutamine, mille tegevus viitab vahendite kokku kogumisele erinevatelt mitteseotud osapooltelt;
- AK38. Kolmandate osapoolte kontode kasutamine varjamiseks ja õiguskaitseasutuste poolse tuvastamise vältimiseks. Sageli ei ole sellisel kolmandate osapoolte kontode kasutamisel äriolist seost tehingupartneritega;
- AK39. Tehingumustri järsk muutus, kus toimusid enne väikese mahuga välisriikidest maksed ning nüüd toimuvad suuremahulised piiriülesed maksed;
- AK40. Sageaste ülekannete tegemine teatud aja jooksul (nt päev, nädal, kuu jne) samale virtuaalvääringu kontole – rohkem kui ühe isiku poolt; samalt IP-aadressilt ühe või mitme isiku poolt; või suurtes summas;
- AK41. Sissetulevad tehingud paljudest mitte seotud rahakottidest suhteliselt väikeses mahus (raha kogunemine) koos hilisema ülekandmisega teise rahakotti või vahetus fiat-valuuta vastu;
- AK42. Suure hulga fiat-valuuta konverteerimine virtuaalvääringuteks või vahetades üht tüüpi virtuaalvääringu teist tüüpi virtuaalvääringuks ilma loogilise ärilise selgituseta;
- AK43. Kõrgemat privaatsust pakkuvate virtuaalvääringutega arveldamine;
- AK44. Klient pakub ilma tegevusloata isikult-isikule virtuaalvääringu vahetamise teenust, kus ta saab kõrgeid vahendustasusid, kasutades selleks pangakontosid;
- AK45. Ettevõtte ei tegele reaalse äritegevusega;
- AK46. Ettevõtte teeb vaid transiittehinguid: raha voolab läbi ettevõtte lühikese ajavahemiku jooksul ega tooda äritulu;
- AK47. Ettevõtte ei tasu makse ega pensionimakseid;
- AK48. Tehingutel ja ettevõtte tegevusel puudub seos Eestiga.

Rahapesu riskiindikaatorite jagunemine tüpoloogiate, faaside ja eelkuritegude vahel

Erinevad ülaltoodud riskiindikaatorid võivad esineda mitmetes rahapesu tüpoloogiates, faasides ning olla kasutatavad erinevate eelkuritegudest pärinevate vahendite legaliseerimisel. Alltoodud tabel on koostatud võttes arvesse Eestis tuvastatud rahapesu riske, mistõttu võib see erineda rahvusvahelistes rahapesu tõkestamise materjalides käsitletust.

Alljärgnevas tabelis on toodud ülalkirjeldatud tüpoloogiad nendele vastavatele tähistele (T1, T2 jne), tüpoloogiale vastavad võimalikud rahapesu faasid (paigutamine, kihistamine ja integreerimine), riskiindikaatorid vastavalt tähistele (K1-...; TR1-... ja AK1-...), mis võivad tüpoloogia puhul esineda ning võimalikud eelkuriteod, mida pannakse vastavate tüpoloogiate ja riskiindikaatorite kasutamise teel toime.

Tabel 1 Rahapesu tüpoloogiatele vastavad rahapesu faasid, riskiindikaatorid ja eelkuriteod Eesti kontekstis

<u>Tüpoloogia</u>	<u>Faas</u>	<u>Riskiindikaator</u>			<u>Eelkuritegu</u>
<u>T1</u>	<u>Kihistamine</u>	<u>K3</u> <u>K4</u> <u>K5</u> <u>K6</u> <u>K9</u> <u>K7</u>	<u>TR1</u> <u>TR2</u> <u>TR3</u> <u>TR4</u> <u>TR5</u> <u>TR6</u> <u>TR7</u> <u>TR8</u> <u>TR9</u> <u>TR10</u> <u>TR11</u> <u>TR12</u> <u>TR13</u> <u>TR14</u> <u>TR15</u> <u>TR16</u>	<u>AK1</u> <u>AK2</u> <u>AK3</u>	<u>Organiseeritud kuritegevus</u> <u>Maksupettus</u> <u>Keskkonnaga seotud kuriteod</u> <u>Sanktsioonidest kõrvalehoidmine (kaubandussanktsioonid)</u> <u>Narkootikumidega kauplemine</u>
<u>T2</u>	<u>Asetamine</u> <u>Kihistamine</u>		<u>TR17</u> <u>TR18</u> <u>TR19</u> <u>TR20</u> <u>TR21</u> <u>TR22</u> <u>TR23</u>	<u>AK6</u> <u>AK7</u> <u>AK8</u> <u>AK9</u> <u>AK4</u> <u>AK5</u>	<u>Küberkuriteod</u> <u>Makse- ja võrgupettused</u> <u>Narkootikumid</u> <u>Inimkaubandus</u>
<u>T3</u>	<u>Kihistamine</u>		<u>TR24</u> <u>TR25</u> <u>TR26</u> <u>TR27</u> <u>TR28</u> <u>TR29</u> <u>TR30</u> <u>TR31</u> <u>TR32</u>	<u>AK9</u> <u>AK10</u> <u>AK11</u>	<u>Organiseeritud kuritegevus</u> <u>Maksukuritegu Eestis/välisriigis</u> <u>Välisriigis toime pandud omastamine, kelmus</u> <u>Välisriigis toime pandud korruptsioon</u>

			TR33 TR34 TR35		
T4	Asetamine	K8 K10 K11 K12 K13 K14 K15	TR36 TR37 TR38 TR39	AK12 AK13	Riigisisene maksukuritegu Organiseeritud kuritegevus Küberkuritegevus
T5	Asetamine Kihistamine	K16 K17 K18	TR40 TR41	AK14 AK15 AK16 AK17 AK18 AK19	Organiseeritud kuritegevus Narkokaubandus Maksukuritegu Eestis/välisriigis Välisriigis toime pandud kelmus Korruptsioon välisriigis Välisriigist pärit riiklike varade omastamine
T6	Kihistamine	K19 K20 K21 K22 K23 K24	TR42 TR43	AK48	Välisriigis toime pandud maksukuritegu Narkokaubandus Organiseeritud kuritegevus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T7; T8	Asetamine Kihistamine	K25	TR44 TR98 TR45 TR46 TR47 TR48	AK20 AK21	Erinevat liiki kelmused Organiseeritud kuritegevus Küberkuritegevus
T9	Kihistamine		TR49 TR50 TR51 TR52 TR53 TR54		Välisriigi organiseeritud kuritegevus Välisriigi korruptsioon Omastamine välisriigis

T10	Kihistamine	K26 K27 K28 K29 K30 K31 K32	TR55		Küberkuritegu Kelmus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T11	Asetamine Kihistamine	K33	TR56 TR57 TR58 TR59 TR60	AK22	Narkokuritegevus Välisriigis toime pandud korruptsioon Välisriigis toime pandud omastamine Maksupettused Eestis
T12	Kihistamine	K34 K35 K36 K37 K38	TR61 TR62 TR63	AK23 AK24 AK25 AK26 AK27	Välisriigis toime pandud maksukelmus Korruptsioon välisriigis Omastamine välisriigis
T13	Kihistamine	K39 K40 K41 K74 K42 K75 K43	TR64 TR65 TR66	AK28 AK29	Välisriigis toime pandud kelmus Väljapressimine Identiteedivargus Organiseeritud kuritegevus Tegevusloata majandustegevus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine
T14	Asetamine	K44 K45 K76	TR67 TR68 TR69 TR70	AK30 AK31	Organiseeritud kuritegevus Narkokaubandus Siseriiklik maksukuritegu

T15	Asetamine Kihistamine	K46 K47 K48 K49 K50 K52 K53 K54 K55 K56 K57		AK32 AK33	Kelmus Identiteedivargus
T16	Kihistamine	K58 K59 K60 K61 K62 K77			Organiseeritud kuritegevus Välisriigi korruptsioon Välisriigis toime pandud suuremahuline omastamine Kohalik/välisriigis toime pandud maksukuritegu
T17	Kihistamine	K63 K78	TR71 TR72 TR73 TR74	AK34	Kelmus Välisriigis toime pandud omastamine/vargus Inimkaubandus (ebaseaduslik sissēränne)
T18	Kihistamine	K64 K65 K66	TR75	AK35 AK36	Välisriigi korruptsioon Kohalik maksukuritegu Organiseeritud kuritegevus Välisriigis toime pandud suuremahuline omastamine/võimalik riiklike vahendite omastamine Välisriigi korruptsioon
T19	Kihistamine	K67	TR76 TR77 TR78 TR79 TR80 TR81	AK37 AK38 AK39	Tegevusloata majandustegevus Välisriigi narkokaubandus Inimkaubandus (ebaseaduslik sissēränne EL-i riikidesse) Välisriigis toime pandud kelmus
T20	Asetamine Kihistamine		TR82 TR83	AK40 AK41	Kelmus Finantssanktsioonidest kõrvalehoidmine

			TR84 TR85 TR86 TR87 TR88 TR89 TR90 TR91 TR92 TR93 TR94 TR95 TR96 TR97 TR98	AK42 AK43 AK44	Küberkuritegu Väljapressimine Lapsporno rahastamine Prostitutsioonikuritegu Omastamine (virtuaalvääringu teenuse pakkujate klientidelt) Identiteedivargus
T21	Kihistamine	K69 K70 K71 K72		AK45 AK46 AK47	Välisriigi organiseeritud kuritegevus Välisriigis toime pandud kelmused

Lisa 2 – Terrorismi rahastamisega seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid faasid ja riskiindikaatorid

Terrorismi rahastamise jaotatakse kolmeks viisiks faasiks:

1. vahendite kogumine (ingl k – *collection*);
2. vahendite liigutamine edastamine (ingl k – *movement*);
3. varade vahendite kasutamine (ingl k – *use of funds*).

Terrorismi rahastamine ei tähenda ainult seda, et seaduslikul või ka ebaseaduslikul teel saadud rahalised vahendid edastatakse konkreetse terrorikuriteo toimepanemiseks (terroristi terrorikuriteo toimepanemise asukohta toimetamiseks (lennupiletid jms), terrorikuriteo toimepanemiseks vahendite, seadmete jms (relvad, lõhkeained jms) soetamiseks). Terrorismi rahastamisega on tegemist muu hulgas ka siis, kui rahalised vahendid edastatakse terroriorganisatsioonide tugevdamiseks. Seejuures võivad terrorismi rahastamiseks mõeldud summad olla väga väikesed.

~~Kuigi Eesti terrorismi risk/oht on madal, ei tähenda see seda, et Eesti finantsasutusi ära kasutades ei võidaks terrorismi rahastada.~~ Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspektsioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit. Eesti majandusruum on terrorismi rahastamise vaatest haavatavaim vahendite edastamise faasis. Näiteks võidakse abivajajatele kogutud raha edastada riskiriiki, kus selle kasutuse üle puudub edasine kontroll. Eesti suurim oht võib olla seotud korjamisega (spetsiaalsed mittetulundusühingud ja sihtasutused) ning liigutamise, kuid ka varade kasutamist (rahvusvahelised sanktsioonid) ei saa tähelepanuta jätta.

2021. a riikliku riskihinnangu (NRA) alusel on terrorismi rahastamise ohutase enamikes valdkondades Eestis madal, finantssektoris on ohutase keskmine ja virtuaalväeringute valdkonnas kõrge. Riigi haavatavus on keskmisest suurem mittetulundussektoris usuühenduste ja heategevusorganisatsioonide hulgas, samuti finantstehnoloogia sektoris ühisrahastusteenuse pakkujate hulgas. Eesti suurim oht on seotud liigutamise viisiga, kus kuritegeliku tegevuse tulemusel või ka legaalselt saadud rahalistele vahenditele antakse arveldus- või maksekontol käsundeid ülekannete teostamiseks (liigutamise punkt (i)).

Järgnevalt on välja toodud tooted, teenused ja viisid, mille kaudu võidakse Eesti krediidi- ja finantseerimisasutusi (finantsasutusi) peamiselt (tegemist on mitteammendava loeteluga) terrorismi rahastamise eesmärgil ära kasutada ja millele seetõttu finantsasutused peaksid erilisel tähelepanu pöörama. Käesolev ülevaade on piiratud vaid Finantsinspektsiooni järelevalve all olevate finantsasutustega (krediitiasutused, fondivalitsejad, investeerimisühingud, elukindlustusseltsid, makseasutused, krediidiandjad ja vahendajad juhendi punkt 2.2.1) ja arvestatud on nende finantsasutuste poolt peamiselt pakutavaid tooteid ning teenuseid.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärastes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada rahapesu ja terrorismi tõkestamisega rahastamisega seotud riske.

1. Vahendite kogumine

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspektsioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise viis-faas Eesti puhul seisneda Eesti finantsasutuste puhul järgnevas:

- (i) klient (sealhulgas mittetulundusühingust või sihtasutusest klient) kogub vahendeid (sealhulgas ühisrahastusplatvormi abil) vägivaldse äärmusluse ja/või terroristlikku tegevuse toetuseks.
- (i) mittetulundusühingust või sihtasutusest klient hoiustab, kogub või korjab rahalisi vahendeid või muud vara, misjärel saadetakse need terroristidele või terroristlikele organisatsioonidele;

~~(ii) muust kui mittetulundusühingust või sihtasutusest klient hoiustab, kogub või korjab rahalisi vahendeid või muud vara, misjärel saadetakse need terroristidele või terroristlikele organisatsioonidele.~~

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. mittetulundusühingutele ja sihtasutustele osutatava teenuse puhul:

- a. mittetulundusühingu ja sihtasutuste tegevuspiirkonnale – see on tõenäoliselt kõige olulisem indikaator ning võib seonduda sellega, kui tegevuspiirkond on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega)²⁷², sh konfliktipiirkondadega riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
- b. mittetulundusühingu ja sihtasutuse poolt kogutavate vara-vahendite eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui rahalisi vahendeid või muud vara kogutakse vägivaldset äärmuslust ja/või terroristlikku tegevust toetavale või ellu viivale isikule või organisatsioonile isikutele, rühmitustele, organisatsioonidele jne, kes on moel või teisel seotud riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
- c. mittetulundusühingu ja sihtasutuse eesmärkidele üldiselt – riskid võivad seonduda sellega, kui rahalisi vahendeid või muud vara kogutakse isikutele, rühmitustele, organisatsioonidele jne, kes ise koguvad rahalisi vahendeid või muud vara isikutele, rühmitustele, organisatsioonidele jne, kes on moel või teisel seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
- e.d. mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tehingute muster ja maht ei ole kooskõlas mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tegevusvaldkonna või selle töötajate ja/või liikmete arvuga;
- e.e. sularaha sissemaksmised või väljavõtmised – riskid võivad seonduda sellega, kui mittetulundusühing või sihtasutus paneb pidevalt või ühekordselt arveldus- või maksekontole sularaha või võtab seda välja, kusjuures selline tegevus ei vasta mittetulundusühingult või sihtasutuselt oodatavale tegevusele;
- e.f. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (liigutamisevahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all, sealhulgas kliendi isikust tuleneva riski all;

2. muudele isikutele teenuse osutamise puhul:

- a. nende õiguslikule vormile – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendi eesmärgiks on tegelikult rahaliste vahendite kogumine, kuid kliendi õiguslik vorm seda tegevust ei peegelda või üritab klient muul moel varjata tegelikku tegevust;

²⁷² Vt seonduvalt siin ja mujal käesoleva lisa 2 kontekstis kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide ehk nn riskiriikide osas muu hulgas Rahapesu Andmebüroo kahtlaste tehingute tunnuste juhendi lisa, mis käsitleb kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riike.

b. tehingute olemus viitab eri allikatest laekuvate rahade koondamisele ja edastamisele, kuid see ei ole seotud kaupade müügi ega teenuste osutamisega;

~~b-c.~~ kõikidele asjaoludele vastavate isikust tulenevate erisustega, mis on välja toodud punkti 1 (vahendite kogumine) mittetulundusühingutele ja sihtasutustele osutatava teenuse all.

2. Liigitamine~~Vahendite edastamine~~

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspektsioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatule ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise faasis Eesti finantsasutuste puhul seisneda järgnevas:

~~(i) isik (sealhulgas mittetulundusühing või sihtasutus) edastab vahendeid vägivaldset äärmuslust ja/või terroristlikku tegevust toetavale või ellu viivale isikule või organisatsioonile. Vahendid võidakse edastada kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riiki (nn riskiriik), kus nende kasutamisest puudub selge ülevaadeklient teostab arveldus- või maksekontol tehinguid (nn makseteenus), mille eesmärk on rahaliste vahendite ülekandmine, olenemata selle aluseks olevast lepingust, st õigussuhtest (tegemist on Eesti spetsiifilisi asjaolusid arvestades kõige tõenäolisema viisiga, millele finantsasutused peavad seega erilist tähelepanu pöörama);~~

~~(ii)(i) klient annab käsundeid rahalistele vahenditele, mis ta on saanud laenuks, mille ta on saanud kindlustusriski realiseerimisel, fondiosakute müümisel või väärtpaberitehingute tagajärjel või väärtpaberiportfelli realiseerimisel.~~

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõtte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete puhul:

a. kliendi isikust tulenevale riskile – riskid võivad seonduda sellega, kui (esineb olenevalt olukorrast üks või mitu tunnust):

~~i. isik on riikliku taustaga isik;~~

~~ii.i. isikul on või näib olevat seos kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas konfliktipiirkondadega, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;~~

~~iii.ii. isikul puudub igasugune piisav seos Eestiga, kuid ometi soovib ta Eestis teenust saada;~~

~~iv.iii. isik on asutatud või pärit ühest riigist (näiteks tegevusaadress), tema tegelik kasusaaja on pärit teisest riigist (näiteks elukoha aadress), arvelduskonto on avatud kolmandas riigis ning tehinguid tehakse nende riikidega mitteseotud isikutega (eelnimetatud tingimused ei pea ilmingimata alati koos esinema);~~

~~v.iv. isik teostab suuri arusaamatuid tehinguid, kusjuures kliendi esindajaks ja tegelikult kasusaajaks on sama isik, sealhulgas logib see isik sisse internetipanga lahendustesse ise tehingute tegemiseks, täiendavate asjaoludena võib esineda, et arvelduskonto päevased laekumised ja väljaminekud kaetakse teineteise arvelt või puuduvad täiendavad töötajad, samuti on see sama isik ka teiste nn grupiettevõtete tegelik kasusaaja ja esindaja (st teeb ka seal ise tehinguid) jne;~~

- ~~vi.v.~~ isik on äsja asutatud või tal puudub eelnev majandustegevus, kuid deklareerib ebatavaliselt suuri tehingukäibeid või ebatavalist võimekust ehk tehingu olemus ei ole kooskõlas isiku majandustegevusega;
- vii.vi. isiku tehingukäibed on ebaharilikult suured ning ei vasta kliendi (esindaja ja tegeliku kasusaaja) kogemusele, vanusele ja võimekusele selliseid tehinguid teha, sealhulgas töötajate arvule, samuti ei anna olulisemad tehingupartnerid alust arvata, et sellisteks tehingumahudeks ollakse võimelised;
- viii.vii. isiku omandistruktuur on keeruline ning ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
- ix.viii. isiku jurisdiktsioon ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
- xix. isiku registreerimisaadress ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
- xix. isiku maksuresidentsus ei seonu kliendi majandustegevusega, sealhulgas klient ei ole valikut võimeline põhjendama;
- xii.xi. isiku tegevuskoha aadress asub kortermajas, on postkast või ei ole muul moel kohane vastavas mahus vastaval tegevusalal tegutsemiseks;
- ~~xiii. isik soovib arveldus või maksekontol suuri või võrdlemisi suuri tehinguid, kuid esindajad või tegelikud kasusaajad ise ei soovi teenuseosutajaga finantssuhetesse asuda;~~
- xiv.xii. isiku deklareeritud tegevusmahud ei lähe kokku majandusaasta aruandes tooduga või ei vasta sellel tegevusalal mõistlikele tehingumahudele;
- xv.xiii. isiku tegevusala on sisuliselt määratlemata ring tegevusi või teineteisele-üksteisele vastukäivad ja teineteisest-üksteisest täielikult erinevad tegevusalad;
- xvi.xiv. isik soovib finantsteenust, mis ei lähe kokku tema tavalise profiili, võimekuse või tõenäoliselt tegelike soovidega;
- xvii.xv. isiku kohta puudub Internetis igasugune asjakohane või usaldusväärne informatsioon/jälg, kuigi see peaks eelduslikult olemas olema, arvestades tema planeeritavate tehingute mahtu ja tegevusala;
- xviii.xvi. isik ei oska kirjeldada ei enda soovitud teenuse eesmärke ega anda selgitusi oma isiku kohta (isikusamasuse, esindaja ja tegeliku kasusaaja tuvastamiseks ning ärisuhte eesmärgi tuvastamiseks nõutu);
- xix.xvii. isik logib internetipangalahendusse sama IP-aadressi alt, mida kasutavad ka teised kliendid, samal ajal ei pruugi aga klientide tegevusaadressid asuda samas kohas, puududa võib ka muus osas seos, mis ei seaks samadelt IP-aadressidelt sisselogimist ebaharilikuks;
- xx.xviii. isiku tegelikul kasusaajal või esindajal on avatud ka palju teisi kontosid, kus ollakse esindajad või tegelikud kasusaajad, ilma piisava põhjendusega, miks nii palju kontosid on vajalik avada;
- xix. isik kasutab muutuvat IP-aadressi (nn Proxy teenus);

xx. tehingu ja/või toimingu läbiviimist juhendab kõrvaline isik;

xxi. isiku teadlikkus tehingupartneri kohta on ebapiisav;

~~xxi-xxii.~~ mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tehingute muster ja maht ei ole kooskõlas mittetulundusühingu, sihtasutuse või muu ühenduse tegevusvaldkonna või selle töötajate ja/või liikmete arvuga.

- b. maksetega seotud riikidele – see on tõenäoliselt kõige olulisem indikaator ning võib seonduda sellega, kui finantsasutuste kliendid saavad või ~~kannavad rahalisiedastavad~~ vahendeid kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidest/riikidesse (nn riskiriigid), sh konfliktipiirkondadesse riikidesse või nende riikide naaberriikidesse, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikidesse, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
- c. rahaliste vahendite päritolule – riskid võivad seonduda sellega, kui isiku vara päritolu on ebaselge, selgitus selle kohta on ebausutav või on vara potentsiaalselt kuritegelikku päritolutehingus kasutatud rahalised vahendid on pärit kuritegelikust tegevusest;
- d. maksete eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui tehingud on seotud erinevate abi osutamise ja annetustega kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidesse (nn riskiriikidesse), sh konfliktipiirkondadesse riikidesse või nende riikide naaberriikidesse, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikidesse, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed, tehes seda, kas otse või näiteks läbi mittetulundusühingute või sihtasutuste, samuti, kui eesmärgiks on teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toidu ostmine, transporditeenuse eest tasumine jms ebatavaline abistamine;
- e. makse selgitusele – tehingul on selgitus, mis võib viidata vägivaldse ekstremismi ideoloogiale või terrorismi toetamisele või annetusele-almusele või mis ei ole tõlgitav või arusaadav. Tehingu selgitusse märgitu ei ole kooskõlas isiku üldise majandustegevuse või tavapärase praktikagariskid võivad seonduda sellega, kui kliendi arveldus- ja maksekontol teostatavad tehingud on seotud näiteks almuse, annetuse, sadaqa, zakat, zaakat, ramadaan, 'id al adha, iftar, 'id al fitr, hajj, sponsor aid vms selgitusega;
- f. ostetava või müüdava toote või teenuse iseloomule – riskid võivad seonduda sellega, kui tehinguga ostetavat või müüdavat toodet või teenust on võimalik kasutada terrorikuriteo toimepanemiseks;
- g. kliendi päritoluga seonduvale riskile – riskid võivad seonduda sellega, kui klient, temaga seotud isikud (esindajad, tegelikud kasusaajad jne) või teadaolevalt nende isikute lähikondsed on pärit ~~riigist~~ või tema elu- või asukoht on kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riigis (nn riskiriigis), sh konfliktipiirkonnas riigis või nende riikide naaberriikides, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riigis, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
- h. kliendi tegelikule asukohale – riskid võivad seonduda sellega, kui klient kasutab internetipanga lahendusi (IP-aadress) tegelikult kõrgema terrorismi rahastamise riskiga seotud riikides (nn riskiriikides), sh konfliktipiirkondades riigis või nende riikide naaberriikides, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkond, või riigis, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;

- i. kliendi tegevusele – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendil või temaga seotud isikutel on seos ~~kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega riikidega või nende riikide naaberriikidesga, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas konfliktipiirkondadega, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed~~, ja mis võib seisneda nendest riikidest või nendes riikidesse kaupade või teenuste müügiga või ostmisega;
 - j. kliendi vastaspoole riskile – riskid võivad seonduda sellega, kui kliendi tehingupartner on seotud ~~kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega. Näiteks on tegemist riskiriigis registreeritud või seal teenuse osutamise õigust omava krediidi- või finantseerimisasutusega (näiteks makseasutus, makseagent) või on teadaolevalt virtuaalse IBAN-konto kasutajamoel või teisel (sealhulgas müüb tooteid, on sealt pärit, sinna registreeritud, seal asutatud jne) riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas konfliktipiirkondadega, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed~~;
 - k. kliendi muule tegevusele – riskid võivad seonduda sellega, kui teadaolevalt klient või temaga seotud isikute (esindajad, tegelikud kasusaajad jne) muud tegevused ja ettevõtmised on seotud ~~kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega riikidega või nende riikide naaberriikidega, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas konfliktipiirkonnadega, või riikidega, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed~~;
 - l. kasutatavale valuutale – riskid võivad seonduda sellega, kui tehingutes kasutatakse valuutat, mida kasutatakse ~~kõrgema terrorismi rahastamise riskiga seotud riikides (nn riskiriikides), sh konfliktipiirkondades riikides või nende riikide naaberriikides, mis on seotud suurema terrorismi riskiga, sealhulgas konfliktipiirkondades, või riikides, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed~~;
 - m. kliendi saamise viisile – riskid võivad seonduda sellega, kui klienti on kohustatud isikule tutvustanud kolmas isik, kellel võib esineda huvide konflikt kliendi ja kohustatud isiku vahel, sest see kolmas isik osutab kliendile lisaks tutvustamise rollile ka õigusteenuse, raamatupidamisteenuse, äriühingu jt õiguslike struktuuride asutamise vms teenuse osutamist;
 - n. valuuta konverteerimisele – riskid võivad seonduda sellega, kui klient teostab pidevalt valuuta konverteerimisi, mis võib muu hulgas olla majanduslikult kahjulik või sellel võib puududa mõistlik eesmärk (toimub pidev valuutade konverteerimine).
2. muude teenuste ja tehingute puhul, kus rahalistele vahenditele antakse käsundeid:
- a. kliendi seosele ülekande adressaadiga – riskid võivad seonduda sellega, kui klient annab käsundeid rahalistele vahenditele, mis ta on saanud laenuks, mille ta on saanud kindlustusrisi realiseerumisel, fondiosakute müümisel või väärtpaberitehingute tagajärjel või väärtpaberiportfelli realiseerimisel, ning soovib need rahalised vahendid edastada kolmandale isikule, ~~sealhulgas~~ isikule, kellega kliendil puudub seos;
 - b. muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (vahendite liigutamise edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all.

3. Vahendite kasutamine

Erinevatele ohuhinnangutele, tüpoloogiatele, Finantsinspektsioonile kättesaadavatel andmetele, statistikale ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatule ning eriteabele tuginedes ja Eesti spetsiifilisi riske arvestades võib see terrorismi rahastamise ~~viis-faas~~ Eesti finantsasutuste puhul seisneda järgnevas:

- (i) klient võtab sularahas rahalisi vahendeid arveldus- või maksekontolt välja;
- (ii) klient teostab muid tehinguid, mis on kaetud tegelikkuses „liigutamisevahendite edastamise“ all, kuid vajavad varade-vahendite kasutamise puhul eraldi väljatoomist, näiteks, kui ostetakse teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toitu, tasutakse transporditeenuse eest või abistatakse muul moel ebatavaliselt.

Kuigi tunne-oma-klienti-põhimõtte kohaldub finantsteenuse osutamise puhul alati, st finantsasutus peab olema alati veendunud, et tunneb klienti, teab, miks klient vastavat finantsteenust soovib saada, ning teab, et kliendi tegevus ja käitumine vastab finantsasutusele teadaolevale informatsioonile, siis terrorismi rahastamise riski juhtimiseks peaksid finantsasutused erilist tähelepanu pöörama asjakohasel juhul ja:

1. arveldus- ja maksekontolt sularaha väljavõtmise puhul:
 - a. sularaha väljavõtmise kohale – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab rahalisi vahendeid välja riikides või nende riikide naaberriikides, mis on seotud kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega (nn riskiriikidega), sh konfliktipiirkondadega suurema terrorismi riskiga, sealhulgas on konfliktipiirkonnad, või riikides, kellel on eelnimetatud riikidega muud olulised sidemed;
 - b. pankatähtede nominaalväärtusele – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab sularahana välja enamuse või olulise osa suuremast summast suurte nominaalidega pangatähtedes (100, 200 või 500 eurot või 100 dollarit);
 - ~~b-c.~~ kontol oleva summa väljavõtmine – riskid võivad seonduda sellega, kui klient võtab sularahana välja kogu või suurema osa arvelduskontol olevast summast;
 - ~~e-d.~~ muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (liigutamisevahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete all;
2. arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete puhul:
 - a. maksete eesmärgile – riskid võivad seonduda sellega, kui eesmärgiks on teistele isikutele ühekordselt või pidevalt toidu ostmine, transporditeenuse eest tasumine jms ebatavaline abistamine;
 - ~~a-b.~~ isik saadab lähedastele kogu kontol oleva summa või suurema osa sellest;
 - ~~b-c.~~ muudele asjakohastele riskidele, mis on välja toodud punkti 2 (liigutamisevahendite edastamine) arveldus- ja maksekontolt tehtavate ülekannete, sealhulgas kliendi isikust tuleneva riski, all.

Kõikehõlmav kohustus

~~Arvestades, et Eesti terrorismi risk/oht on madal,~~ Terrorismi rahastamise tõkestamiseks peavad Eesti finantsasutused (juhendi punktis 2.2.1 nimetatud kohustatud isikud) –kõige ülaltoodu puhul eelkõige arvestama rahvusvaheliste finantssanktsioonide rakendamisega, mis eeldab enamustel juhtudel rahaliste vahendite kättesaadavaks mittetegemist, st (i) finantsasutuse klient või temaga seotud isik on rahvusvahelise sanktsiooni subjekt või (ii) sellisele isikule soovitakse teha ülekanne või muul viisil rahalisi vahendeid kättesaadavaks.